

30770/B/2

C II c

16

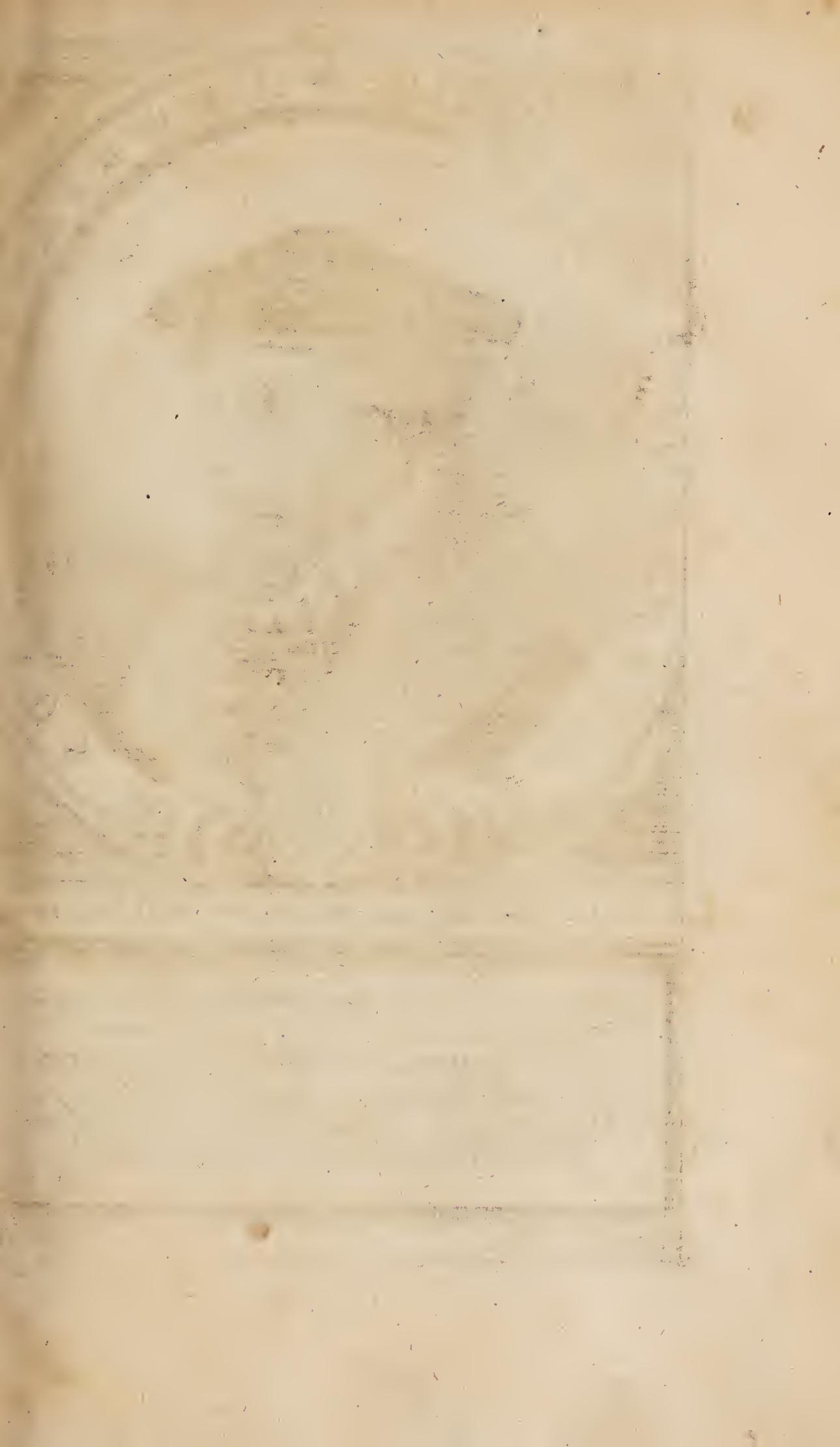
2

2087

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30516535_0002

Grand papier.

Natus Kal. Iul. 1511. Denatus xvi Kal. Iul. 1573.

Nomen ab insigni quid prodest sumere cornū?
Major ab illustri fama petenda viro.
Aspicis, HORNA, tui rūltūs in imagine IUNI,
Et quā Roma tenet, quās tenet Hellas opes.
Omnigenae ergo tuō cūm surgant aquore dotes,
Hoc ab Amalthea nomen habere potes.

D. S.

J. Hofkort excudit.

D. Coster

42550

**HADRIANI JUNII
HORNANI, MEDICI
ANIMADVERSA,
EJUSDEMQUE
D E C O M A
COMMENTARIUM,**

Ab autore innumeris in locis emendata, &
insignibus supplementis locupletata.

ACCEDIT AD PENDIX

HADRIANI JUNII

*ad animadversa sua, nunc primum ex clariss. viri
autographo in lucem edita.*

EX BIBLIOTHECA

CORN. VAN ARCKEL.

ROTTERODAMI.

Apud **JOANNEM HOFHOUT.**

MDCCVIII.

(♫)

Juniani in nominis non possis non
esse admirator & venerator stu-
diosissimus. Novi animum tuum
humanioribus literis studiisque,
præsertim illis, in quibus noster
excelluit, addictissimum: uti vel
hinc mihi facile persuaserim, te
hocce meæ amicitiæ pignus habi-
turum gratissimum. Patriæ terræ
ac gentis innocentia juxta ac for-
titudine toto terrarum orbe nobis-
lissimæ antiquitatibus, proh dolor!
à plerisque neglectis, in lucem
revocandis nocturna pariter ac
diurna manu operam navas. Eo
animo, præter nummorum gazas,
magnum vim possides codicum, tūm
a te, tūm ab aliis inexhausto la-
bore exaratorum. ut taceam co-
piam exquisitam, atque uberrimam
ob-

observationum. quæ omnia utinam ex scriniis tuis locupletissimis de-
promere, & oculis eruditorum sub-
jicere ne dederis. Quam avidè
excepta fuerint, quæ evulgasti,
Chronicum Hollandiæ vernaculis
scriptum rythmis; Moneta Comi-
tum Hollandiæ tuis inlustrata com-
mentariis; aureus insuper libellus
de decantato isto majorum nostro-
rum duello, quo lites solebant di-
judicare, plus semel recusus, &
ego scio, & mecum omnes uno ore
confitentur Batavæ antiquitatis
amatores. Perges, vir amicissime,
perges in ista decertare palæstra,
nec antiquariis anteriorum seculo-
rum sacras reliquias in loculis tuis
reconditas in videbis. Laborem non
est quod causeris. quid enim tibi,

(๖)

qui totus labor es, totus industria
non succedat? Perges magis ma-
gisque evincere pertinaciam & ne-
gligentiam eorum, qui unicè tan-
tum res Græcas, Romanasque, &
alias mirabundi ad cœlum tollunt;
quum gloriam & laudem suæ gê-
tis negligentes, earum indagatio-
nem flocci faciant. De reliquo,
scriptoris nostri, quo semper dele-
ctatus es, recentatos libellos honori
meritisque dedicatos tuis hospitio
dignaberis, hilarique fronte in
clientelam tuam suscipes. Vale,
& me quo soles amore comple-
ctere. Dabam Roterodami V.
Non Octob. MDCCVII.

LE C-

LECTORI S.

Non multis temorabor. Abiit jam decennium, ex quo viri mihi amicissimi C. Alkemadii liberali donatione in manus meas pervenire, qui tandem in lucem prodeunt, Had. Junii *Animadversorum libri*, una cum ejusdem de *Coma Commentario*, ex editione Basileensi anni 1556. Hocce opusculum Junius ipse sibi recoquendum sumpserat, inserta eo proposito à capite ad calcem exemplaris sui charta pura, quo commodius adscriberet novas aut ampliores animadversiones. Quædam resecuit, multa multis in locis mutavit, plurima emendavit, ac de integro addidit: quæ omnia, si vita suppeditasset, & per occupationes licuisset, adcurate recentata, sueque decori redditia procul dubio cum literatis hominibus communicaturus fuisset. Multi jam pridem & quidem maximo studio hoc

et me manuscriptum efflagitaverunt : sed manibus viri longè celeberrimi consultius facturum tunc temporis me putabam , si pertinaciter potentibus istud denegarem ; tum , ne cui unquam occasio præberetur plagium committendi , tum ut tempus superesset inquirendi ; num in scrinis doctorum virorum Juniani nominis amantium deliciæ id genus nondum editæ alicubi delitescerent , quæ simul conjunctæ huic operi tanto majorem splendorem conciliarent . Et sanè non mea me fefellit opinio . Commode dum enim se mihi offerebat occasio non expectata nanciscendi adpendicem ad animadversorum libros ipsissima Junii manu exaratam , ita ut prelo paratam fuisse jam olim ab ipsomet autore nullus dubitem . Possessor hujus adpendicis fuit vir reverendus D. Flud van Giffen , ad Ecclesiam Dordracenam , dum in vivis esset , Dei Præco , reliquiarum ejusdemmodi amator summus ac sedulus indagator : ex cuius bibliotheca publica auctiōne distracta mihi comparavi id reūnīcio . Subsidii hisce instructus , Junianum opus Hispanum

rum * barbaris manibus ereptum ex carcere, quo tot annos fuerat detentum, tandem educo, & politioris literaturæ non expertibus expono. Prædicando autore, & opusculo supersedebo. Etenim vir, omni laude major, in Europeo orbe quot sunt quoque fuere, literatis magis innotuit immortibus suis & omnigenis lucubrationibus, quam ut nostro indigeat præconio. Quid, quod scribendi, quo usus est noster, modus sati sese commendet; quippe qui jam olim A. Gellio, Macrobius, aliis usitatus fuit ac perquam familiaris. Varietas rerum & lectionis hic conspicienda non potest, quin moretur oculos, animosque omnium, qui non plane μύσοι sunt, pascat. Quanta hic, Dii boni, comparet notitia antiquitatis ex ipsis fonti-

* Urbe Harlemo dedita, Junius (qui durante illius obsidione ad principem Auraicum à certo morbo curandum evocatus in ejus aula permanserat) naufragium bonorum penè omnium ibidem relictorum passus est, præcipue scriptorum; quæ multis vigiliis in spem æternitatis concepta, & jam fere perpolita in barbaras Hispanorum manus inciderunt, una cum bibliotheca Vett. libris M. SS. instructissima, in Harlemi expugnatione direpta.
ex vita H. Juxii pag. 5.

fontibus hausta acri judicio! quanta inventorum historia! eruditarum quæstionum enodatio! qui sermonis nitor, munditiesque! quantum in discernendis certis ab incertis, genuinis a spuriis scriptorum vett. locis acumen! quæ in mutilis & hiulcis supplendis & restituendis dexteritas! in refellendis denique virorum doctorum erroribus modestia atque ingenuitas! ut hanc in meritò dicas, Junium, mellilegæ instar apis, ex Græcorum Latinorumque hortis omnium disciplinarum ac scientiarum flores delibatos hoc contulisse. Plura quæ addam impræsentiarum non habeo: nisi quod mirum forte quibusdam videbitur, egregium istud additamentum, quod libri tertii caput undecinum subsequitur, non conlocatum esse ad finem totius operis, utpote nihil cum antecedentibus habens commune. Verum, quum autor ipse eo loco istud inseruerit, nefas duxi mea autoritate alio loco istud reponere. Porro velim sciat lector, omne, quod primum huic editioni accessit, uncinalis ad marginem paginarum adpositis distinguit. Binum rerum, & autorum, quos Junius adlegat, emendat aut refellit, indicem adcuratissimum addidi.

Viro

(♫)

Viro Reverendo & Clarissimo

CORNELIO ARKELIO,

HADRIANI JUNII ANIMADVERSA

ET COMMENTARIUM DE COMA

Cum luculentis accessionibus recentanti.

ARkeli, Latiae non inficiande Minervae,

Nec minus Actaeo pectora plene favo;

Obene, quod luci magni meletemata JunI

Restituis, cultu divitiora novo!

Istos (nec fallor) mirabitur ipsa libellos.

Roma vetus, linguae dote superba suae.

Nec Batayas quisquam temere deriserit aures,

Hornanae si quem gustum habeat Veneris.

Talia Varronis fuerunt, & talia VerrI

Scripta, nec a longo tota peresa die.

Macte operae, Arkeli, jucundi macte laboris:

Te vocat in Clarium Fama benigna nemus.

Et tibi, qua Valacram Tethys circumsonat urbem,

E tumulo plaudit Junius ipse suo.

JANUS BROUKHUSIUS.

IN

(३०)

I N

HADRIANI JUNII
ANIMADVERSORUM LIBROS,
EJUSQUE COMMENTARIUM DE COMA

a

viro celebri ac diserto

CORNELIO ARKELIO

cum multis accessionibus denuo edita in lucem.

Si quae librorum fuit olim gratia vivo,
Et labor in doctis nomen habere choris;
Nunc idem, Juni, sequitur tellure repostum:
Hoc tibi de superis, quo recreeris, habe.
Doctrinae monumenta tuae, quae sparsit inique,
Harleum quando diriperetur, Iber;
Undique conquirens merito dignatur honore
Non parcus cultor Pieridum Arkelius;
Cujus flexanimo vox Nestoris effluit ore,
Quem dos ingenii plurima nobilitat.
Et vos scriptores, quos & Libitina sacravit,
Et erescens comitat gloria lausque recens;

Vos

(४३)

Vos Graji veteres , vos Romulidae mea cura
Eja agite , umbroso plaudite in Elysio :
Plaudite , uti fas est , benefactaque dicite rursus
Junia , & Arkeliam ne reticete fidem.
Ecce viri hic praeeunt nobiscum Mercuriales ,
Qui sua certatim gaudia significant.
Jam licet antiquos melius pernoscere mores ,
Vestra quibus longum res stetit ac viguit.
Tonsuram imprimis variam positumque capilli ,
Qualis , quum terras incoleretis , erat:
Seu vobis coma longa & decurtata placeret ;
Seu matrona suum comeret arte caput ;
Seu vestrae , o vates teneri , ornarentur amicae ;
Atque illis formam scita ministra daret.
Jam magis ornato procedere crine videtur
Cynthia delicium , Sexte canore , tuum ;
Perque Napen solito formosior esse Corinna ,
Naso Cupidineae dux bone militiae :
Ut Venus Idaliis amat in convallibus ire ,
Postquam dilecta ficta manu Charitum est ;
Quarum haec nectareos inspergere callida rores
Humectavit herae tempora dia suae ,
Illa Cytoriaco deduxit pectine longam
Caesariem , nodum tertia fecit acu.
At tu Corneli , quem fata sub aethere nostro
Esse sinunt , cui me jungit amicitia ;
Quum tua sedulitas doctorum rara virorum
Scrinia ab indigno vindicet interitu ,

Quas

(♂)

Quas ea promeruit , non tetricus accipe laudes ;
Hoc stimulo virtus altius ire solet.
Et patere , ut sciat haec aetas aetasque futura ,
Me dotes animi saepe probasse tui :
Dum Rotae in ripis interpres numinis alti
Ad populum faceres verba tibi proprium ;
Aut homines inter lepidos , nec naris obesae
Vitam transigeres suaviter & facile ;
Aut prisci excuteres pretiosa volumina saecli ,
Et nummi quidquid restitit ac lapidis ;
Aut cuperes versus Afri illustrare Corippi ,
Legiferique potens Principis imperium.
Scilicet ante omnes consultus juris & aequi
Laudat , & hortatu comprobat illud opus ;
Quod tu si nequeas praesens committere famae ,
Quandoquidem possunt nectere multa moras ;
Tunc in te pietas aliis sit tanta , precamur ,
In JunI manes quanta tibi fuerat.

FRANCISCUS HESSELIUS.

Rever

(♫)

Reverendo doctissimoque Viro

CORNELIO ARKELIO,
HADRIANI JUNII
ANIMADVERSA

denuo edenti.

A rkeli, cui Suada potens sua verba ministrat,
Romanam Arkeli docte ferire chelyn,
Gratia magna tibi. Per te post funera vivit
Junius, & spolium temporis esse negat.
Per te quae quondam ingenii monumenta reliquit
Redduntur luci, sed meliora, novae.
Apparent veterum ritus, &, nocte remota,
Multa patent, umbris ante sepulta suis.
Apparent veteres perfusi luce poëtae,
Romula quos tellus, quosve Pelasga tulit.
Quicquid & in dubiis panxerunt saecula chartis
Nudatur variis detegiturque modis.
Crede mihi Arkeli: doctorum turba virorum
Cum tota obstricta est posteritate tibi.
Praemia digna feres isto, Vir docte, labore:
Te vñet auratis candida Fama rotis.
Juniadaeque comes caelestia sidera adibis,
Et vivet nomen tempus in omne tuum.

DAVID HOOGSTRATANUS.

**

IN

(3)
IN
HADRIANI JUNII
ANIMADVERSORUM LIBROS,
AC DE COMA COMMENTARIUM,
à CORNELIO ARKELIO,
Roterodamensi apud Remonstrantes Ministro,
Novo cum augmento ac Appendice in lucem editos.

Si requies animae , Junii , mortalia campis
Sentit in Elysiis.
Si juvat in pratis Doctorum carpere lauros ,
Debita sesta tibi .
En Flores , Hadriane , tuos , quos rore recenti
Colligit Arkelius .
Laurea Musarum manibus connexa perennis
Cingat utrique Comam .

I. BREMERUS.

R E-

(๔)

R E V E R E N D I S S I M O
Amplissimoque Atrebatium præsuli D.
Antonio Perrenotto, Cæsareæ Majesta-
tis primo Consiliario, literarum incom-
parabili patrono, Hadrianus Ju-
nius Medicus S. P.

NÆ illi juxta Hyperidem, ἀφέντες τὴν
ὑπέρεραν, τὸν πόδα διάκενον mihi videntur,
Antistes amplissime, qui posthabita me-
liorum autorum lectione, ad barbara,
modo lucrosa nomina, animum toti adjiciunt, ma-
jore (uti sibi persuadent) compendio quæ ad farinam
faciunt, quod dicitur, querentes, ac facultatum
quomodo cunque partarum cumulum eruditionis pa-
bulo animique saginæ præferentes. Nimirum isti
quibus in tenebris erroris atque inscitiae versentur,
non vident, maluntque cum multis errare, quam
cum paucioribus mentis consiliique sanioris rectè sa-
pere, & gloriam utilitatemque publicam privato
censi posthabere. Quibus frustra sacer ille Pytha-
goræorum cætus occinuerit, Regia viā ne incedant,
eo dicto non pedibus laborem præscribens, non præ-
cipitia sectari nos præcipiens, sed symbolicè animum
ad res neque vulgares neque tritas appellere nos vo-
lens, uti scitè aureus ille Philon in oratione, ὅτι
τῶς ὁ ἀστεῖος ἐλεύθερος, interpretatur. Quod ip-
sum ut mirificè stomacho meo semper fecit satis, ita
illos

illos fecutus, qui dulci utile commiscent, nihil habui
jam olim antiquius, quam ita mea comparare stu-
dia, ut veristorum ac præsertim classicorum scripto-
rum lectione animi penum instruerem, & inde
communia studia pro viribus adjuvare satagerem.
Nam quid iurpius, & literato homine indignius,
quam perceptos literarum fructus pomorum insipar pu-
trilagine consumi atque interire potius sinere, ne di-
cam invidere, quam publicæ rei illos ipsos commu-
nicare? quid contrà liberalius, & omni seculorum
memoria dignius, quād editis libris Mercuriali
aliquo sale tinctis, rem literariam qua parte manca
est, juvare, labantem confirmare atque erigere, hoc
est, immortali beneficio non posteritatem modò, sed
præsentem etiam ætatem demereri? Proinde ne in
me quoque Pausaniæ illud distringi posset, βέστιν
εὐλείω καθηγται, nolui inutili maleque feriato otio
tempus transfigere videri, sed ubicunque liceret, stu-
dia non parco laboris conatu ac honesta in primis qua-
dam naturæ ingenique contentione sedulò adjuvare.
Quam ad rem cum idoneum apprimè argumentum
nactus essem, hortatu maximè Antonii Morillonitui,
hominis incomparabili doctrina & omnigena lectione
ad miraculum usque instructissimi, illud tui, Am-
plissime Præsul, nominis auspicio in publicum exire
volui, utpote qui præter eximiam utriusque litera-
ture cognitionem, & Musarum assiduus cultor, &
literatorum liberalis patronus, immò pater, ubique &
audias & prædiceris: cuius accurata diligentia &

incredibili sumptu comparata operosa illa atque inex-
 hausta vetustatis omnis inscriptionum, numismatum,
 picturarum, symbolorum cognitio, ejusdem Moril-
 loni industria propè divina, lucem accipiat, & in-
 aestimandus orbi thesaurus aliquando futurus sit. No-
 stro huic labori Animadversorum ex re nomen indi-
 di, affectationis tituli parum curiosus, quanquam ea
 in re plerique superbiant. Tyro Ciceronis libertus
 Pandectas velut opus omnia complexum invulgavit.
 Aphricanus librum de re militari inscripsit nescis, à
 varietate rerum, instar cinguli Veneris: quam in-
 scriptionem usurpavit & Celsus, in quem stylum di-
 strinxit Origenes. Aristoteles commentario suo in
 Homeri catalogum Pepli nomen dedit, à laboriosis
 illius pepli Minervæ, toto quinquennio contexi so-
 liti, similitudine. Clemens opus suum σεωματά
 inscripsit, ut & Origenes σεωματά, ab argumento
 texturæ picturatorum stragulorum. Diodorus histo-
 riæ suæ Bibliothecen appellat, seu librariae offici-
 ñæ materiam omnem continentem. Pbavorinus Co-
 piæ cornu ab omnibus rerum fœcundissimo ubere
 nuncupavit: Herodotus Musas: omnigenam histo-
 riæ Elianus: τετραγονέντας commentaria sua
 dixit Diogenianus, quod pauperibus, nedum pecu-
 niosis, pro magisterio ea esse possent. Noctes Atti-
 cas Aul. Gellius scripta sua nominat, gloriose no-
 eturnæ lucubrationis argumento. Apud Græcos plu-
 res σύμμικτα conscripsere, materiæ omnifariæ in-
 dicio, inter quos Callistratus apud Athenæum, Phi-

lenon apud Porphyrium, Seleucus & Simonides
 apud Tarrhaeum, Ister historicus apud Lycopronis
 enarratorem Zezen: quos secuti politissimus Politianus,
 & nuper doctissimus Nannius, Miscellanea in-
 scripsierunt. Cælius similiter lectiones antiquas, Flo-
 ridus succisivas, Victorius varias, Robortellus an-
 notationes, alius denique aliud in librorum suorum
 nomenclaturam traxerunt, ut quisque minime vul-
 gata via sibi insistendum putavit. Ego Animadver-
 sorum titulum non sine autore prætuli, quod ab aliis
 aut non animadversa, aut perperam annotata, in
 sex libros digesserim, infinitos autorum omnis generis
 locos redditâ luce illustrarim, nodos inexplicabiles
 dissolverim, lectionem corruptam & depravatam
 magna cura interpolarim. Quas difficultates omnes
 inexhaustis laboribus, & multijugæ lectionis beneficio
 superavimus. Porro ad superiorem causam, cur tuæ
 Amplitudini fœtum non nuperum consecratum volue-
 rim, accedit vetustatis consensus, quæ semper ad prin-
 cipes viros laborum suorum inscriptions retulit, tum
 ut magno liberalique patrocinio adversum vitilitiga-
 tores & lividorum unguis armatus insisteret atque
 emmeneretur: tunc ut lectoribus eo nomine probaretur
 magis, quod excelsæ fortunæ hominibus non nisi elas-
 borata fermè & undequaque absoluta deberi noverim.
 Itaque, Præsul amplissime, qui soles ἀνάτεις δύο
 ταραχέων σοφοῖς ἀνδρεῖσι (quod de se apud Philostra-
 tum Vespasianus profitetur) si minus aperis foribus,
 quo voles tamen modo venientem ad te librum benignè
 su-

(४०)

fuscipto hospitem, sub magna tui patrocinii umbra tutum: qui Cæsar's rebus, indubitato ipsius judicio, certissimoque Nestoreæ cuiusdam prudentiæ testimonia, feliciter humeros, velut alter Hercules, subjecisti, Atlanti genitori tuo Prætorii præfecto succedens: idem labores hosce nostros, non omnino (nisi fallimur) tuis eruditis auribus indignos, qua potes ope plurimum faveto atque suffulcito. Possem hic in tuas laudes latius digredi, ac cum multis te supra humanam fortunam collocare: sed Lysippum plater imitari præopto, qui, quum Apelles Alexandro à se depicto fulmen in manum addidisset, dixerat, se bastam (cujus gloriam ut veram & propriam nulla unquam deletura foret ætas) maluisse, Apellem asfentationis insimulans. Vale incomparabile literarum & studiorum ornamentum, tibique addictissimum Funium in clientelam recipito.

Harlemi, Idibus Martiis, anno 1556.

KAS

ΚΑΡΟΛΟΤ ΤΟΥ ΟΥΘΕΝΩΒΙΟΥ Ν. Γ.
εἰς Αδριανὸν Ἰανίον συμπατελάτων συμμίκτων Βιβλίου
ἔξ πρὸς Ιωάννην Οθωναῖς Επίγραμμα.

Eἰς Φύσιν ἐνθυέων ὅθ' ὁρῶ πολυπάνσοφον ἀνδρῶν,
Στῆθε φέρεις ἔξ εὐφάμην πολλάκι τοῖον ἐπόφεν.

Ως γένοφεν ἐστι βροτῶν πολὺδιάδαλον, ως ἀκίχητον:
Οσσα δύνη βροτέη χειρί, περιπτὶς ὅσσα δύνη:

Νῦν γὰρ, ἐν ζοφεροῖς ἀτινέκλελάθονταί βερέθροις
Πρόσθεν ἔην, αἰδεῖς ἔξεπέρησε πώλαις.

Εἰσιδε γὰρ τυπικὴν (αἱ Θαυμάσσεις μέγα) τέχνην,
Τὴν κάματοφεν τέχνην πρώτον ἀνευρεῖ βροτῶν.

Ωντον, (ἄλευγαλέφεν, καμάτοις, σχέδον ὄλεσεν αἴων)
Ηελίοιο φάφεν βιβλία πάντ' ἐσορᾷ.

Ην δὲ χάρειν μεγάλην ἔν, ἵντε γέρας τίκεν ἐσθλὸν
Τοῖς δόμεν τοῖσιν δὲ πρέπον ἀντὶ πόνων:

Καὶ γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ καὶ τοῖσιν ισόρροπον ὄθλον
Τινέμεν, οἱ τάτων φροντίδι σὺν μεγάλῃ

Ηγαγον αἰρχαίων συνιάγματα πρὸς φάφεν ἀνδρῶν,
Πρῶτα μὲν αἰσχίσοις σφάλμασιν ὅνταί βάρη.

Λάμβανε γάντιν χεισὶν χειρίτων πεπονημένα τελεστῶν
Βιβλία, παντοδαπῶν ἰλιαδίην ᾧτε καλῶν.

Ταῦτα σὺ ἐργοπόνῳ πεποίηκας Ιάνιε τέχνη,
Ωδίνερης ἡμετέρης πάντοφε φῶς πατρίδοφε.

Οἰστε τῷδε χάρειν νεαροί, κεφαλῇ δότε δάφνην
Αονίδων μύσαις νηὸν ὅσοις μέλεται:

Αὖθις Ισιγγενίω, (τῷ πάρετε τάδε πάντ' ἐτυπώθη)
Τίνετε μὴ πολλῷ μείονα δι' εἴτε χάρειν,

Σὺν δὲ ἐνηγορίᾳ, σὺν ἐπαίνῳ, σύντε γέρασσον,
Τέτο οἱ ἔξ αἰρετῆς τέλθοφεν ὄφειλομενον.

Ἐρρώσο καὶ ἐντύχει.

HADRIANI JUNII ANIMADVERSORUM LIBER PRIMUS.

Ritus apud priscos in nuptiis observari solitus. Ori Apollinis locus emaculatus, & Scholiaſtæ Pindari. Item Cœlī error indicatus.

C A P U T I.

CORNICUM concordiam Satyrographi versiculo testatam, alicubi in miscellaneis arbitratur contra Grammaticos nonnullos Politianus homo literatissimus, cuius ego judicium & eruditionem plurimi feci semper, neque gravatim ego illius sententiæ accedo: siquidem præter Aelianum, quem adducit, testimonium, fidem ejus rei Greg. Nazianzenus facit, & Orus Apollo, Nilous in Hieroglyphicarum notarum interpretamentis, attestans Cornices ad mortem usque pertinaciter observare legem conjugii: atque inde in omen abiisse sinistrum, solitariæ cornicis occursum, velut viduam portendentis vitam: eaque de causa in nuptiis auspicio concordiæ sociatisque præsagio accinere identidem confue-

A

visse

visse veteres, ἐκκόρει κορή κορώνην, hoc est, E-
 verre virgo cornicem atque elimina. quæ ver-
 ba non intellecta omisit interpres conniven-
 ter ea præteriens. Græcè autem ita leguntur:
 τῆς δὲ τοιαύτης ἀντῶν ὁμονοίας χάρει, μέχει νῦν οἱ
 ἔλληνες ἐν τοῖς γάμοις, ἐκκορεῖ κορή, κορώνην, λέγοσιν
 αὐγυστεῖς, sed perperam & vitiose, proin-
 deque ad præscriptam normam corrigenda.
 „ Si non potius inverso casu legas, ἐκκόρει
 „ κόρην κορώνη, ut sensum hunc elicias, De-
 „ virginia virgunculam cornix: in quam sen-
 „ tentiam annotasse videtur Hesychius κον-
 „ εζομένην dici nuptam & hymenæi carmine
 „ copulatam, eo quod pueri permisti puellis
 „ hunc in modum novæ nuptæ accinerent,
 „ quod nunc corruptè, inquit, ἐκκόρει dici-
 „ mus.” Succinit Aelianus de animalibus
 tertio, veteres, inquiens, in nuptiis post
 Hymenæum Cornicis nomen invocant, sig-
 numque illud concordiæ dare consueverunt,
 qui liberūm quærendorum gratia convenis-
 sent. Apud Pindari scholiasten in Pythiis in
 eandem sententiam legitur scriptum, παρο-
 τρένοντες δένιοι Φασιν, ἐκκορεῖ κόρης κορώνας, αισ-
 χύνην ἐξευτελίζων. Id est: Nonnulli animando
 instigandoque dictitant, elimina puer corni-
 ces, abolito pudore. Quo in loco fortasse
 rectius legas κόρης vel κόρην pro κόρης. Locum
 illum Ori, more suo, non addito autoris
 nomi-

nomine, transcripsit in suas antiquarum lectionum farragines Cœlius Rhodiginus multæ lectionis homo, lib. 29. cap. 18. in hanc formulam. Et in nuptiis Græci cornicem ἐνοεῖ, νοεῖ dicebant, etiamsi nescientes. Quo quidem loco (dicam enim quod sentio libèrè) dispeream, si se ipsus intellexerit, tantum abest ut Ori sententiam peruidisse illum putem.

CAPUT II.

*Statii Papinii ex Achilleide locus nitori pri-
stino restitutus.*

LEgenti mihi apud Diodorum Siculum bibliothecæ sexto Balearicis funditoribus, quomodo pueros à primo annorum rudimento in rotandis fundis utiliter exerce-rent, quod ipsum & Strabo, ut pleraque alia, in suæ Cosmographiæ tertium librum retulit, & attigit Plinius lib. 3. Baleares funda bellicosas nominans, venit in mentem, recente adhuc memoria, apud Statium Papinium idem legisse videri: itaque adeo librum, ut autorum inter se loca committerem, invenio scriptum in codice Lugdunensi, hunc in modum, ubi Achilles gloriatur didicisse se sub Chirone:

*Quo Magetæ sua gesa citent, quo turbine cæstum
Sauromates, falcemque Getes arcumque Gesonus.*

Tenderet, & flexæ Balearicus autor habentæ.
Quo suspensa trahens libaret vulnera tractu,
Inclusum quoties distingeret aëra gyro.
Vix memorem cunctos (etsi modò gessimus) actus
Nunc docet ingenti saltu me jungere fossas,
Nunc caput aërii scandentem pondere montis
Quo fugitur per plana gradu.

Qui locus quum haberetur mihi suspectus ^{παράγοντας}, visum est eum expendere atque examinare ad fidem manuscripti codicis, quem fortè ex Anglia cum nonnullis aliis asportaram, disturbatis illuc jam tum bibliothecis cœnobiorum, quò si eveniret quod speraram, remedium loco adferrem: neque spes falsus omnino fui, inveni nanque multò aliam lectionem, eamque meo quidem judicio saniorem, & quæ videbatur operæ aliquo precio annotanda, & judicio doctiorum subjicienda, Ea sic habet inter cætera:

Falcemque Getes, arcumque Gelonus
Tenderet, & flexæ Balearicus auctor habentæ,
Quo suspensa trahens libraret vulnera tortu.

Ubi librare vulnera poëtico more eleganter dixit, pro rotare eiacularique tela factura vulnera. Et deinde:

Nunc caput aërii scandentem prendere montis
Quo fugitur per plana gradu.
 hoc est, libero curfu, quali in piano campi
 æquo-

æquore curritur, in cacumen ardui montis evadere scandendo. Cæterum quod de Gelonis Scythiae gente loquatur, non dubium est: nam Gesonos legas nusquam: de Gelonis vero, Plinius, Strabo, Dionysius, Stephanus, Virgilius, Mela, autores omnes. Deinde actorem accipio peritum torquendæ fundæ, potiore lectione, quam si autorem & inventorem ejus accipias, præsertim quum legamus fundæ inventionis gloriam penes alios fuisse: Plinius enim lib. 7. Phœnicas invenisse cum balista fundam, commemorat. Strabo vero Ætolos in hanc gloriam vocat: cui consentire videtur Pollux lib. 1. Ubi enumerans præstantissima apud quanque gentem arma, σφενδόνην ακαρνάνων, fundam Acarnaniam commendat: Acarnanas autem Ætolis esse contiguos, quis est qui ignorat? „, quanquam Dolopas gentem Thessaliam vicinam testatur. Pindarus θεοσινού ὅμιλου σφενδονάσσαι, tanquam dexterimi isti fuerint funditores.” Ita ut actor significet tortorem eo loco, quomodo Virgilius alicubi dixit:

Stuppea torquentem balearis verbera fundæ.

Reliqua obvia sunt poëtarum lectioni vel leviter assuetis.

CAPUT III.

Pausaniae locus pensiculatus examinatus, de binis reorum & accusatorum lapidibus.

A Reopagitici senatus, noctu, ne quid gratiae daretur, judicare consueti, incorrupta severitas nulli non audita est. Illud vero observatu dignissimum fuerit, cur in eorum confessu lapides duo argentei, unus reo, alter accusatori, in quibus consisterent, positi fuerint, iisque propriis nominibus cognitionem jucundam insinuantes: de quibus Pausanias in Atticis hunc in modum scribit, ἀρετῶν τοις, id est, Martius vicus nomen fortitus est, quoniam Mars ibi primus judicio stetit, imperfecto Halirrhothio. Ibidem & Oresten absolutum fuisse a cæde matris ferunt: estque illuc Minervæ Martiæ ara, quam ille judicum sententiis exolutus vovit posuitque. Lapidés vero argenteos, quibus insistunt & rei qui judicio sistuntur, & accusatores, nominant unum injuriæ contumeliae ve, alterum impudentiæ. Græcè sonant postrema ita: τὸς δὲ ἀργυρὸς λίθος, ἐφ' ᾧ ἐστὶ σὺν ὅσοι θύνας ὑπέχει, καὶ οἱ θυνόντες, τὸν μέν γέρεως, τὸν δὲ αὐλιδέας αὐτὸς ὄρυξε. Equidem injuriæ lapidem accusatoribus dicatum fuisse autumo, certa ratione, quam mox dicam. Cur vero impudentiæ nomine alter donatus

natus fuerit, ignorare me fateor ingenuè, neque subsidium alicunde video, nihil enim Cœlius (qui disertè hæc verba transcripsit lib. 12. cap. 19.) nihil alii, qui istud commemorant, in medium adferunt, unde istius Atheniensium facti ratio exculpi elicive queat. Sed si syllabam unam immutes molliter, & loco *αὐαὐλείας* reponas *αὐαύτιας*, cadente æqualiter vocis tractu & syllabarum numero, sonoque propè eodem, clarissima elucescet illorum facti ratio, ut ostendam. Nolim tamen in temeritatis scopulum impingere, certò hanc lectionem asserendo: quin potius doctiorum oculos aperire, judiciumque acuere est animus ut mecum expendant, an non veritati magis consentanea sit hæc nostra, quam quæ in impressis extat codicibus. Nam quum inter se opponantur *οἱ διώκοντες*, accusatores qui postulant, & *οἱ δίκαιοι ὑπέχοντες*, rei causam sustinentes, quos hîc Pausanias nominat, quorum utrisque suus fit positus lapis: postulat etiam ratio, ut injuriæ contumeliæve accusatorum (qui tametsi veras causas defendant, ad opprimendos tamen reos eas persequuntur) opposita sit & reorum qui in judicio postulantur, innocentia: nam ut accusatoris antitheton est reus, ita & injuriæ innocentia, non impudentia. Quid enim hîc commune habeat cum miserorum,

qui capite & fortunis oppugnantur , forte , impudentia ? Quin & ipse Pausanias *ἀναιδίας* lectionem videtur confirmare , quum paulo post subiungit , ἐνταῦθα θύσοι μὲν ὅσοις ἐν ἀρείῳ πάγῳ τὴν αἰτίαν ἔξεγένετο ἀπολύταται , hoc est , isthic sacrificant quotquot in Areopago cædis absolvi contigerit : ubi in Græcis verbis magis elucet vocis necessitudo . Ex argento autem conflatos (quod ab æragine immune est) lapides fuisse existimo propterea , ut innuerent integritatem utrobique tam in accusando , quam in defendendo , spectari debere , nihil affectibus illic tribuendo , crimenque gravando ; hic vero nihil dissimulando : nam ut neque negare solùm sufficit , ita neque accusasse solùm satis est : quod lepidè regessit Cephalio cuidam noto accusatori Julianus Imp . Porro quod apud Zenobium legitur ex autoritate Theophrasti , Athenis aras extitisse *ὑβρεῶς* *καὶ ἀναιδίας* , & apud Ciceronem , contumeliam fanum & impudentiam factum fuisse Athenis , suadente Epimenide Cretensi , aliò spectare arbitror : nimirum illi vitiis ea posuerunt , ut Romæ Pallori , Febri , Pauori , templo sacrata legimus : neque verò Pausanias aras templáve nominat , sed lapides . Hinc etiam patet corrigendum esse codicem Alexandri in dierum Genialium lib . I . cap . 13 . ubi legitur Athenienses contumeliam & impudicitiam

citiæ aras sacræ, corrupta librariorum vi-
tio voce Impudentiæ, & deformata in Impu-
diciæ.

C A P U T I V.

*Agathii historici locus unus & item alter prodigiose
peruersus, integritati suæ restituiter.*

Qui græcas literas Vatiniano quodam o-
dio persequuntur, peruicaci improbi-
tate suggillant, earum cognitionem ut
superuacaneam temerariis linguis traducunt,
istorum vecordiam flagellare, quid attinet?
aut è diverso, ostendere summam ejus lin-
guæ, imò aqua & igne magis necessariam;
utilitatem, ne ab interpretum fide dubia pen-
dere semper tibi necessum sit, quid præstantis
operæ contulerit? præsortim quum tot ante
me, iique doctissimi homines, ea in re penè
ad tædium usque desudarint: non possum ta-
men, quin unico exemplo testatum faciam;
quantopere illi hallucinent, & clara quo-
dammodo in luce cæcutiant, ut ex eo tan-
quam in speculo errorem suum discant agno-
scere. Locus est apud Agathium Smyrnæum
historicum, libro historiarum secundo, cir-
ca calcem, de Chosroem Persarum rege, quem
percalluisse atque in memoriam trajecisse cun-
cta Aristotelis Stagiritæ scripta commemorat
ut non fidelius Thucydidis nitidissimi scri-

ptoris historias Demosthenes orator memoria continuerit: quod interpres ita conuertit, ut dicat illum stagireten, id est, vini amphoram perpotasse longè melius, quam rhetor pæanicus olori perscripserit fabulam. Quæ quidem prodigiosa versio inde nata fuit potissimum, quod trium celebriorum autorum epitheta non intellexerit, suppressis studio nominibus propriis ab Agathio aut expolitione rhetorica obscuratis. Quanquam à latæ culpæ criminè excusari possit interpres: cui enim vel mediocriter literato ignotum est, Aristotelem Stagyris ignobili Græciæ oppidulo Andriorum colonia secundum Thucydidem natum: Demosthenem è tribu Pæaniensi oriundum: & Thucydidem patrem habuisse Oloram? Sed adscribam totum loci illius tractum ordine longè corruptissimum, ex mea interpretatione primo loco, quæ ita habet. Chosroem laudibus vehunt atque suscipiunt præter modum non Persæ soli, sed & ex Romanis nonnulli, velut eloquentiæ amatorem, & qui ad nostratis philosophiæ fastigium pervenerit, transfusis illi in Persicam linguam, opera cūjusdam, Græcorum scriptis. Quo circa dictitant quod totum Stagiriten melius devorarit, quam Olori filium Pæaniensis orator: quodque Platonis, qui Aristonem patrem habuit, dogmatibus imbutus

butus fuerit, ita ut ne in Timæo quicquam illum fugerit, tametsi hic dialogus præcipue variegatus sit linearis speculatione, & opero saepe cumprimis subtilitate, ac naturæ motus scrutetur: neque etiam Phædon, aut Gorgias, aliisue quispiam ex dialogorum illorum numero, qui & elegantes & obscuri habentur, illius cognitionem subterfugerint, cujusmodi est Parmenides. At ego nunquam adduci possim, ut credam ipsum tam præstanti fuisse doctrina, ut eam summam fuerit assecutus. Qui item fieri potuit, ut pura illa veterum nominum libertas, quæ, omitto rerum naturam, cumprimis est proficia & opportuna, in agresti quapiam & barbara lingua conservetur? Qua ratione homo regio fastu à puero educatus, multa adulatio[n]e delinitus, vivendi genus parum civile fecutus, quod ad bella & instruendas acies semper spectet, quomodo inquam is qui ita vitam exegit suam, magnum aliquem & memoratu dignum percipere fructum, exerce[re]ique utiliter in iis disciplinis potuit? Si quis igitur laudaret eum, quod quum rex esset, & Persa, ac tantarum gentium pariter & rerum cura illi incumberet, nihilominus degustare has artes concupierit, eaque gloria efferri, certe & ego quoque ejusmodi virum collaudarem, cæterisque barbaris omnibus
ante-

anteferrem. Quotquot vero sapientem admodum illum appellant, & tantum non antesignanum omnium, qui usquam gentium philosophiæ operam navarunt, usque adeo ut cuiusvis artis atque disciplinæ principia & causas pernoverit, illi deprehendentur in primis à vero exorbitare, solamque vulgi famam esse secuti. Vranius quidam nomine, gente Syrus, in regia urbe vagabatur, artis medicæ professione sese venditans, qui quum nullum Aristotelis dogma exacte calleret, plurima tamen scire se jactitabat gloriosus miles, eo quod in concionibus palmam in altercando facile obtineret. Crebro nanque ad imperatoriam porticum ventitans, aut in librariis officinis sedens, cum hominibus eo confluentibus disceptabat, & magnifica crepabat, usitata quædam de summo bono verbula identidem ingeminans, cuiusmodi illi natura esset & substantia, an ne affectibus sit obnoxium, an vero simplex & impermixta natura: idque apud eos quorum tamen bona pars nunquam literatoris ludum, ut arbitror, frequentarat, nedum elegantiore vita educta fuerat. Hactenus Agathii historiam ex nostra interpretatione pertexuimus, cum qua ut conferatur paratius Christophori Personæ translatio, subjiciam eam, cum ut consulam tenuioribus, quibus libri copia non est, tum

ut

ut μισέλληνες isti cæcitatem pervideant suam. Ea talis est: Non enim hunc Persæ solum ultra quam decet laudibus ferunt & demirantur, sed Romanorum plerique, ut eloquentiæ studiosum, & qui ad nostræ philosophiæ summam pervenerit notionem, & græca opera in Persicam linguam nonnulla transtulerit: addunt tamen & Stagiretem, id est, vini amphoram longè melius perpotasse, quām rhetor pæanicus olori perscripserit fabulam. Quintiam Platonicis imbutum dogmatibus tradunt, atque adeo ut ne Timæus hunc quidem prætereat, tametsi linearī speculatiōne divaricetur, & naturæ rimetur motus, nec Phædon ipse, neque Gorgias, vel dialogorum autor aliis quisquam, ut Parmenides, & cæteri item, quibüs varia sententiarum profunditate sunt multa conscripta. Ipse vero non egregie adeo hunc eruditum fuisse existimaverim, ut summam disciplinarum teneat. Qui enim fieri id poterat, veram illam & liberam ut veterum nominum pronunciationem, ita & rebus ipsis maxime congruentem, lingua quædam ut agrestis & rudior & à Mūsis penitus aliena servaret? quo inquam pacto vir regio fastu ex immodicis adulatiōibus ab ineunte ætate illectus, ac vivendi confuetudinē natus supra modum barbaricam, & qui bella semper & acies animo agitarit,

exer-

exerceri in his poterat disciplinis , ex hisque fructus aliquid sibi vendicare ? Quod si quis idcirco hunc laudet , quia quum rex esset & Persa , tantarumque gentium & maximorum rerum curam haberet , utcunque tamen degustare artes literarias voluisse , ex eaque ut gloriam , ita & animi capere voluptatem , profecto & ipse hunc laudarem , perinde præ cæteris barbaris admirandum . Sed qui hunc nimium sapientem appellant , & quasi philosophos cæteros præstitisset , omnium artium disciplinarumque causas nosse affirmant , & qualem fortasse Peripatetici maxime eruditum præfiniunt , deprehendetur is haud dubie nihil prorsus ea quæ vera sunt pervidisse , sed vulgi duntaxat famam sectari . Vir quidam genere Syrus Vranius vocitatus , dum Byzantii versaretur , artem quidem medicam profitebatur , sed Aristotelicæ disciplinæ prorsus ignarus , nil denique vera cognitione tenebat , fremebundus tamen & insolens quam multa se percallere jactabat : & quum forte inter cœtus hominum versaretur , ut erat suapte natura contentiosior , sæpe etiam pro regiis porticibus ipsis astabat , plerunque in librariorum tabernis venalitiis assidebat , & ad hominum turmas se eodem cogentium , verba magnifica perinde mirabundus & stupidus factitabat , consueta quædam de deo longis verbo-

borum ambagibus, his qui se circumfisterent postulantibus, qualis nam scilicet illi esset natura, quænam substantia, utrum afficiatur, utrum curæ sit expers, & alia quædam ejusmodi. qui vero ista profitebatur, ne grammaticum quidem adiisse unquam crediderim, nec vitam forte rectiorem egisse. At tempus est autorem ipsum audire græce loquentem hunc in modum: ὅμνεσιν αὐτὸν (χρονόν) καὶ ἀγανάπερ τῆς ἀξίας, μηδὲ οἱ πέρσαι, αἰλαὶ καὶ ἔνιοι τῶν ρωμαίων, ὡς λόγων ἐρεψίν καὶ φιλοσοφίας τῆς περὶ ἡμῖν ἐις ἄκρου ἐλθόντα, μεταβεβλημένων αὐτῷ ὑπό τῷ ἐις τὴν περιστολὰ φωνὴν τῶν ἐληνικῶν συγγραμμάτων. καὶ τοίνυν φασίν, ὅλον τὸν σαγειελτην καταπιὼν εἴη μᾶλλον ἢ ὁ ἥτιωρ παλαιεὺς τὸν ὄλόρχ. τῶν τε πλάτων οὐ τούτων ἀναπέπλησαι διογμάτων. καὶ γάρ τε ὁ τίμαιος αὐτὸν ἀποδεκάσσειν δὲν, εἰ καὶ σφόδρα γραμμικῇ θεωρίᾳ πεποίκιλαι, καὶ τὰς τῆς φύσεως ἀνιχνεύει κινήσεις, γάρ τε ὁ φάιδων, γάρ τε ὁ γοργίας. γέμενον δὲ ἀλλός τις τῶν γλαφυρῶν καὶ ἀγκυλοπέρων μιαλόγων, ὅποιος ὁ παρμενίδης, ἐγὼ δὲ γάρ τως αὐτὸν ἀεισαχθεῖν παθείας καὶ ταῦτα τῆς ἀκρολάτης, γάρ δὲ τοις οἰηθέτην, πῶς γάρ οἶον τε ἦν τὸ ἀκριφὺς ἐκεῖνο τῶν παλαιῶν ὄνομάτων ἐλευθέρου, καὶ πρός γε τῇ τῶν περιβολῶν φύσει πρὸς φορόν τε καὶ ἐπικαιρότατον, αἰρεγία τινὶ γλώτῃ καὶ ἀμφότητι ἀποστηναί, πῶς δὲ ἀνήρ βασιλείῳ τύφῳ ἐκ πάιδων καὶ κολακεῖῳ πολλῇ γεγανυμένος, μιαλόν τε λαχῶν ἐις ὅτι βαρυλάτην καὶ πρὸς πολέμους αἰεὶ καὶ παρεχαίξεις ὄρῶσαν, πῶς μὴ

τὸν ωδεῖον τοὺς ἔμελλε μέγα τὸ καὶ λόγον ἀξιον. ἐν τοῖσδε
ἀπόνασθαι τοῖς διδάσκαιοι καὶ ἐνασκηθῆναι. εἰ μὲν
τὸν ἐπανοίη τοὺς αὐτὸν, διὰ τοῦτον τὸν βασιλεὺς γε ὡν καὶ
πέρσης, ἐθνῶν τοστάτων καὶ πρᾶξεων μέλλον αὐτῷ, δι-
θὲ ἐφίετο γένεν ὅμιλος ἀμηγέπη ἀπογεύεσθαι λόγων,
καὶ τῇ ταῦτῃ γάννυσθαι μόξη, ἐνυπανέσαιμι ἀν-
τει ἐγώγε, τὸν ἀνδρεῖ, καὶ μείζονα θείην τῶν ἄλλων
Εαρβαρῶν. ὅσοι δὲ λίαν αὐτὸν σοφὸν ἀποκαλῦψι, καὶ
μονονυχίτες ὅποι ποτὲ πεφιλοσοφηκότες ὑπερβαλλό-
μενον, ὡς καὶ ἀπάσης τέχνης τε καὶ ἐπισημης τὰς
ἀρχὰς καὶ αἵτιας διαγνωσκεν, ἐκεῖνοι ἀν μάλιστα
Φωρεύθειεν τὸν ἀληθῶν ἐσοχασμένοι, μόνη δὲ τῇ
τῶν πολλῶν ἐπόμενοι Φήμῃ. Ανὴρ δέ τις Οὐρανίο-
ὄνομα, σύρο τὸ γένος, καὶ τὴν Βασιλέως πόλιν
ὑλάτο, τέχνην ἐπαγγελόμενος τὴν ιατρικὴν μετεί-
ναι. τῶν Αεισοτέλες διογμάτων ὃδὲν μεν ἐις τὸ ἀκρι-
βές ἐγίνωσκεν, ἐκομψενετο ὃς ὡς πλεῖστα εἰδέναι βρευ-
δυόμενος, τῷ δινεερίσται τῷ τοῦ συλλόγου πολ-
λάκις γαρ οἴων περ τῆς Βασιλείας στοᾶς, καὶ ἐν τοῖς
τῶν Βιβλίων ἥμενος πωλητηρίοις, διεπληκτίζειο καὶ
ἐμεγαληγόρει πρὸς τὰς αὐτόθι ἀγειρομένας, καὶ ταῦτα
δὴ τὰ εἰδισμένα ῥημάτια τῷ πρείτονος περ ἀνακυ-
κλῶν, ὅποιον δὴ τι αὐτῷ ἦτε φύσις ἐστι καὶ η ὁσία,
καὶ τὸ παθητὸν, καὶ τὸ αἰξύγχυτον, ὃν οἱ πλεῖστοι ὃδὲ
ἐις γεφυματίσθαι οἶμαι φοίησαντες, διην Βίω ἀείσω
ἐκδειημένοι. Venio nunc postliminio ad lo-
cum illum in quo præcipua incuria nota ver-
titur, de Stagirite, quem esse Aristotelem
nemo jure dubitabit, si vel illud Laërtii le-
gerit,

gerit, Αριστοτέλης νικούμαχος καὶ Φαισιάδης, σοφαγείτης. Id est, Aristoteles Nicomachi & Phæstiadis filius, Stagirita. Deque Pæanico oratore, quem Demosth. esse dixi, res est nota ex Suida, Harpocratone, & Plut. in vitis x. rhet. Δημοσθένης, inquit iste, Δημοσθένες ἡ πλεοβάλης τῆς γυναικὸς τῆς θυγατρὸς, τὸν ἐδῆμον παιανιεύς. Rursus per Oloræ sive Olori filium designari Thucydidem, quis est qui nesciat? Marcellinus patrem habuisse cum Olorum dicit cognominem Oloro Thraciæ regi: sic enim habet: Θυκυδίδης ὁ συγγεγραφεὺς, ὀλόρος μὲν προηλθε πατέρος τὴν ἐπωνυμίαν ἔχοντος δοῦλο ὀλόρος τῆς θρακῶν βασιλέως. ita & Suidas. Legit & Herodotus, perspecto Thucydidis ingenio, gratulatus fuisse patri de filio, μακαρίζωσε, inquiens τῆς εὐτεκνίας ὄλορε. id est: Beatum te prædico Olore, qui talem genueris filium. Cur autem dicat Cosroën accuratius imbibisse Aristotelem, quam Demosthenes Thucydidem, ex historia petendum, quæ ex Luciano nota est, qui ad illiteratum, sed librorum copia stultè glriosum scribens, ait Demosthenem octies descripsisse sua manu Thucydidis historias, non aliam ob causam, quam ut fideliter ejus scripta memoria complexus, distinctionem floridam imbibaret, familiaremque sibi redderet. Sed de his abundè multa. Non possum autem quin & unius atque alterius loci corrigendi indicium faciam, qui in capite lib. 21

historiarum ejusdem autoris extat, ubi de Narsetis eunuchi industria in exercendo & ad militares labores assuefaciendo milite loquitur, ubi interpres hunc in modum locum ulceravit. Nam & decurrere eos cogebat, & in equum agiliter desilire, armatosque tripudiis agitari, & tuba classicum personante, obtundi. Græcè ita legitur : τροχόζειν ἀνασκευάζων, οὐδὲ τῶν Ἱππῶν ἐν κόσμῳ ἀναπάλλεσθαι, ἔσεως πρίγχην τινὰ ἐνόπλιον πελμαῖς θάματα τῆς σάλπιγγος καταβούεσθαι τὸ ἐνυάλιον ἤχον. hoc est faciens eos in orbem decurrere, & in equis decenter velitari, & in speciem armatæ cujusdam pyrrichæ circumvehi, & confestim tuba classicum canente ad signa turmatim cogi: id enim est meo quidem judicio καταβούεσθαι, instar apum examinis condensari, vel apum more convolare. Erat autem barbarici agminis species triangularis, & Δ literæ similis: frons ipsa anterior, quæ in acutum claudebatur, frequens quidem & densior erat, quia circumquaque scutis obstruebatur, dixeris sanè suis hos caput ex ea instructi agminis serie figurasse. Aliae autem utrinque per turmas & agmina condensatae, & quam maximè introrsus protensa, placide ab invicem dirimebantur, in progressuque in vastam terminabantur latitudinem, ita ut in medio vacuus locus relinqueretur, e quo terga nuda ex ordine comparerent, nam terga tergis invi-

invicem verterant, ut facie versi in hostem es-
sent, i.e. tutoque & scutis prælatis certarent, po-
steriora vero opposita erant, ut se acrius tue-
rentur. Subjiciam nunc Græca verba, è qui-
bus ceu speculo certa habeatur cognitio: ἦν δὲ
αὐτοῖς ή ἴδει τῆς παροχήσεως, οἷον εἰς ἐμβολον, δελ-
τωὶ τῷ ἑώκει, ἢ τὸ μὲν ἐμπρόσθιον ὅσον εἰς ὁξὺ ἔλη-
γε, στεγανόν εἶναι καὶ τεπυκνωμένον τῷ πάντοθεν. Ταῖς
ἀσπίσι περιπεφράχθαι, φάμης τε ἀν αὐτοῖς, συδὸς κε-
φαλὴν τῇ συνθέσει ἀποτυπώσασθαι. τὰ δὲ σκέλη ἐκα-
τέρωθεν καὶ στίχος τὲ καὶ λόχος εἰς βάθος ἐνυκέμε-
να καὶ ἐπιπλεῖσον εἰς τὸ ἐγκάρσιον, περιστελλαμένα,
διῆσταλο ἀλλήλων ἡρέμα καὶ διεκκειλο. καὶ προίοντα
εἰς μέγιστον ἐνρέσθαι, ὡς ἢ τὸ μεταξύ χω-
ρίον κενὸν παθεσθάναι, καὶ τὰ νῶτα γυμνὰ τῶν ἀνδρῶν
σοιχηδὸν διαφαίνεσθαι. ἀπεστρεψμένοι γὰρ σφᾶς
αὐτοῖς ἐπύγχανον, ὅπως τοῖς μὲν πόλεμοις ἀντι-
πρόσωποι εἶν, καὶ ἐκ τῷ ἀσφαλῆς αὐγωνίζοντο τὰς
ἀσπίδας περιβεβλημένοι, τὰ δὲ ὅπισθια διὰ τὸ ἀλ-
λήλοις ἀντιτετάχθαι, διαφυλάττοντο. id est: Erat
illis agminis species velut in cuneum conforma-
ta, Δ. Græcæ literæ assimilis, cuius frons in a-
cutum definens, impenetrabilis erat, & præ-
densitate solida, eò quod undequaque clypeis
obsepta erat: dixisses eos aprugni capitis effi-
giem structura agminis referre. Alæ utrinque
in longum excurrentes seriatim catervatimve,
longissimeque in transversum protentæ, pau-
lulum à se invicem dissidebant ac disjungeban-

tur, & paulatim in longissimum jugum definebant, sic ut intermedium spaciū vacuum relinqueretur, & per singulos ordines terga viris nuda interlucerent: etenim aversi sibi invicem constiterant, ut adversa fronte hostem exciperent, & tutò præliari possent objectis clypeis, simulque caudam exercitus tuerentur mutuo oppositu. Cæterū libri materiam nasci mihi video, si cunctas quæ in eo autore latenti mendas sanare, vel saltem stibio inducere velim.

C A P U T . V.

De Sirio stella, inibi locus apud Hyginum emendatus: & alter apud Pollucem: item apud Orum Apollinem & Plutarchum.

Sirii apud autores multa passim est mentio, tum pro stella ipsa, tum pro sole quoque. Utroque modo exponi potest apud Virgil. in tertio Æneidos, ibi:

Tum sterile exurere Sirius agros.

Sed ut de stella minimè dubium est, ita in controversiam vocari potest, an pro sole usurpata vox legatur. At enimvero istam ambiguitatem eximit Suidas grammaticus, disertè annotans σείειον à quibusdam exponi τὸν ἥλιον, hoc est, Sirium solem: cuius testimonium confirmat Archilochi autoritas, naturali ratione illud de sole efferentis: Πόλλας μὲν αὐτῶν σείειον καὶ

ναλανανεῖ ὁξὺς ἐπάμπων. id est: Multos ex illis
sol siccabit, æstuque suo durabiles reddet: id
nanque solis proprium est, vi sua ignea corpo-
rum humorem rapere atque depascere. Simili-
ter usus est & Lycophron in Alexandra , de
Ajacis corpore in littus ē mari ejecto loquens,
ibi: ἐνθετεσμένον νέκυν ἀκτὶς σειρίς ναζανεῖ. id
est: Cadaver expulsum arefaciet solis radius.
Vides manifestè Sirium utrobique pro sole ac-
cipi. ” Quid, quod Plutarchus libro de Iside,
„ Osirin quem Ægyptii solem intelligunt, eum
„ esse dicit, quem Græci σείριον Sirium nomi-
„ nant, quum apud illos articulus præpositus
„ nomen obscurarit.” Accedit quòd Ibucus
poëta Rhegynus σείρεα astra universa vocaret,
testante Suida, vel quod sint quasi τείρεα quæ-
dam, & navigantibus signorum sint loco, vel
διὰ τὸ τείρεν τὸ δαμάζεν. Porrò admonendus es
lector obiter de immutata à nobis nonnihil le-
ctione in versu Archilochi modò citato, in quo
apud Plutarchum in Symposiacis legitur οὐ αἴθα-
νανεῖ, quam vocem haud dubiè corruptam mol-
liter mutauit in ναζανεῖ ex Lycophrone, qui
ad illum versum parodicè allusisse videtur. Cæ-
terūm uti consentiunt autores in Sirio, quòd
sit stella fulgida in lingua Canis ardens, ita ta-
men variant cuius sit: nam sunt qui Orionis ca-
nem faciant, nonnulli Isidis, rursus alii Ce-
phali: Timothenes proprium nomen esse vo-
luit:

luit: non desunt qui Icarii canem fuisse prodiderunt, qui filiae ejus Erigone cadaver patris indicavit ab agricolis interempti, ut ex Polluce lib. 5. cap. 5. discas, ubi male σύετο legitur pro σειρά. Quam fabulam latius enarrat Germanicus Cæsar, & item Hyginus in fabulis & astronomicis secundo, edito etiam canis proprio nomine, quem Neæram vocat Germanicus Cæsar probatiore (ut equidem existimo) lectione, quam apud Hyginum legas Meram. Neque minor pugna est de vocis etymo, contendentibus grammaticis Sirium dictum, quasi ζειετον propter fervorem, τῷ τὸν ζέσιν: vel quia nos diffluentes sudore exinanit, τῷ τὸ σειρῆν, quod significat vacuare atque inanire: vel quod faciat canes rictu & aperto ore hiscere, αἴτιος τῷ σεσηρέναι, ut annotat Lucilius Tarrhaeus. Hyginus ex Arato à σειράω originem nominis derivat, quod lucere & siccare notat: is enim in Phænomenis ita fermè describit Sirium: ή δὲ οἱ ἀκρη

Αἰετοί βέβληται δεινῷ γένετο, ὃς πὰ μάλιστα
Οξεῖα σειράδει, ηγμιν καλέσσο ἀνθρωποι Σείριον. id est:
Ora canis summa accedit grave sidus, & acri
Igne micat splendens, quo nomine Sirius audit.

Præterea sunt qui nomen deducant τῷ τῷ σειρῆν, quod immodico æstu cuncta rapiat atque desiccat, unde rapidi epitheton apud Vergilium, ibi:

7am

*Jam rapidus torrens fitientes Sirius Indos
Ardebat cœlo. & item apud Lucanum in x.*

Phars:

Rapidos quæ Sirius ignes Exerit.

Quid, quod & τὸ σέιεσθαι, quod scintillare & tremulo motu vibrari denotat, nominis ansam præbuuisse putant quidam? Feruoris hujus stellæ singularis meminit apud Græcos & Euripides in Hecuba, ubi ait:

*ἢ σείεται ἐνθα πυρὸς φλογέας ἀφίησιν ὅσσων αὐγάς.
id est: Aut ubi Sirius flammantes ignis radios ocu-
lis expuit. & Valerius Flaccus Argonaut. lib. i.*

Et Calabri populator Sirius arvi. Statius quoque Sylvarum lib. 2. *Implacido letalis Sirius igni.* At enim uero ut ad Critolai libram expensius rem revocemus, observandum est, fidus integrum (quod Latini minus recte canis stellam nominant) à Græcis ἀσφοκύων dictum, præcipuas habere duas stellas, in capite unam, quæ Isis vocetur, & alteram in lingua, quæ propriè & Canis nuncupetur. unde apud Diodorum biblioth. i. locus illucescit, ubi inter reliquos titulos columnæ Isidis insculptum fuisse memoratur, *Ego sum in astro canis refulgens.* Hinc etiam melius intelligi poterit Orus Apollo, cuius in Hieroglyphicis hæc verba leguntur: Ισις ᾧ παρὰ αὐλοῖς ἐστιν, αἰσήπ' αὐγυπτίσι καλεμενος σῶθις, ἐλληνιστὶ ᾧ ἀσφοκύων. id est: Isis illis est stella, quæ Ægyptia lingua Sothis, Græ-

ea Astrocyon nominatur, ita enim apud illum legendum est, non ἀσέρομύων: ut perperam in codicibus impressis legitur. atque ea lectio etiam apud Germanicum Cæsarem reponenda est, Astrocyon legendo, non Astricyon. Fidem facit & Porphyrius in libello de antro Nympharum, ubi inquit: ὁρῶ γὰρ τῷ καρκίνῳ η σῶθις, ἦν πυρὸς ἀσέρει Ἑλληνες Φασί.

CAPUT VI.

Locus Claudiani sensu non vulgari expositus. Inibi de miraculis quibusdam ad visum spectantibus.

Nemo est in literis versatus qui ignoret, haud dubitandum, pro certo, minimèque ambiguo, ab autoribus usurpari, ut in illo Virgilii Æneidos tertio:

Longævo dicta parenti. Haud dubitanda refer.

Sed quia reconditum minimèque vulgarem ejus usum observasse mihi videor apud Claudianum, quod eo genere impensis gaudeat is autor, lubebit adscribere autoris locum ex septima panegyri, ut obnixum nostrum studium in adjuvanda re literaria, quacunque licet, probem. Locus ita habet:

Visa etiam medio populis mirantibus audax;

Stella dic, dubitanda nihil, nec crineretuso

Languida. Ubi dubitanda nihil, pró, non parva aut exigua accipitur: siquidem exilia, quæque oculorum aciem propè subterfugiunt,

præ

præ nimia exilitate dubitationem nobis adferre solent. Memini ante annos aliquot spectasse me non sine magna animi voluptate Mechliniæ, nobili Brabantiæ oppido, cerasi calculum in modum quasilli exculptum, quo continebantur quindecim alearum paria, suis punctis affabre distincta, ita ut acie oculorum dignosci potuerint clare, cui tamen non dubia aut tenebrosa erat illa oculorum lux, ne discedam longius à proposito: istud mecum oculata fide testari plures possunt. Fuerat autem emptus is calculus ab Hagano quopiam apud Confluentes Rheni & Mosellæ. Memorat Plinius lib. 7. ejusque plagiarius Solinus, de Iliade Homeri, quam nucis putamini inclusam vidisse testetur Cicero. Idem Plinius Callicratem quendam formicas ejusque generis alia animalcula tam minuta ex ebore fabricasse scribit, ut earum partes à cæteris discerni nequirent. Rursus Myrmeciden in eo genere clarum, qui ex eadem materia quadrigam fecerit, quam muscatalis integeret: item navem, quæ pennis apiculæ absconderetur. „ Refert Plutarchus eos, dem celatores in semine sesami, quod exiguum admodum est, expressisse celo versus, integras Homeri per characteres.“ Nostra hac ætate ad miraculum usque insignem in describendis minutissimis characteribus Franciscum Alumnum commemorat Petrus Aretinus

in epistolarum opere , quod homo Italus sua lingua scriptum edidit , quem ait sine notis (quas abbreviaturas vocant barbari) descripsisse integrum symbolum Apostolicum , & principium Evangelii Joannis , quod à sacro recitant sacrifici : atque hæc ambo in spatio minore quam sit semiobolus , stupentibus Imperatore Carolo & Clemente Pontifice , reique novitate vix oculos satiare potentibus.

C A P U T . V I I .

Ex D. Cypriano locus emendatus.

INQUAM mihi fore spero neminem , si præter artis mæ & bonarum literarum professionem , emendandis etiam sacris scriptoribus manum admoveam , modò res extra dubium poni probarique queat. Locus est apud D. Cyprianum lib. de Idolorum vanitate , ubi de præstigiis & impostura dæmonum , qui vulgus veritatis prodigum seducunt , agens ita inquit : Et magis inde est ad perniciosa vel ludicra potentatus , quorum tamen præcipuus Sosthenes formam Dei veri negat conspici posse , & angelos veros sedi ejus dicit assistere. Qui locus ita est à macula vindicandus , hoc pacto scribendo : Et magis inde (à dæmonibus videlicet) est ad perniciosa vel ludicra potentatus , quorum tamen præcipuus Hosthanes , &c. Quam interpolaturam ne quis ut arrogantem

dam-

damnet, aut in culpam vocet, convinci potest
 Minutii Felicis verbis eadem de re & eadem
 fermè lege cadentibus, libro adversus gentes
 ultimo: Eorum, inquit, Magorum & eloquio
 & negocio primus Hosthanes, & verum deum
 merita majestate prosequitur, & angelos, id
 est, ministros & nuncios dei. Sed veri, ejus-
 que venerationi novit assistere. Quòd verò
 Hosthanes verior sit lectio & magis germana',
 sive, ut apud Plinium est, Osthanes, docebit
 iste libro 30 capite 1. Primus, inquit, ut equi-
 dem invenio, de Magia commentatus Ostha-
 nes. & iterum: Hic maximè Osthanes ad
 rabiem, non aviditatem modò scientiæ ejus,
 Græcorum populos egit. & rursus capite se-
 quenti: Ut narravit Osthanes, species Magiæ
 plures sunt. Suidas Hostanas, ὥσανης, scribit:
 Astrorum, inquiens, cursus autore Zoroastre
 primi Babylonii excogitarunt, post quem &
 Hostanes. Idem alibi commemorat Magos in
 Persarum gente Hostanas per successionem ge-
 neris cognominatos fuisse. „ Scripsisse autem
 „ Ostanes legitur commentarium seu volumen
 „ in octo libros dispartitum, quod ὀκτάτευχον
 „ inscripsit: quod apud Eusebium Pamphilum
 „ lectum est his verbis, ὥσανης ἐν τῇ ἐπιγραφῇ
 „ μένη ὀκτάτευχῳ.

CAPUT VIII.

D. Cyrilli locus emendatus, ^{du. or} vitio interpretis cor-
ruptus.

CYrilli opus extat adversus Julianum, do-
ctum cumprimis, in cuius libro primo Or-
phei versus leguntur hi:

Φθέγξομαι οῖς Θέμις ἐστι, Θύρας δὲ ἡ ἡώ/ Θεοθε βεβηλοις
ωᾶσιν ὄμῶς, σύδ' ἀκε φαεσφόρῳ ἔκγονε μήνης
μιστοῖ, ἔξερέω γαρ άληθέα.

Quos fas est audire, loquar: munite profanis

Ostia & obstruite: ast aurem Musae nitentis

Progenies Lunæ obvertas mihi vera canenti.

In his versibus Oecolampadius interpres, pro
luna, memoriam vertit, visus legisse μήνης
pro μήνης, sed manifesto errore, ut ostendam,
si prius indicaro discrimen lectionis horum ver-
sum. Eos enim ita legas apud Justinum mar-
tyrem in parænetica oratione ad Græcos, ali-
ter apud Eusebium lib. 13. evang. demonstr.
ubi ita citantur:

Φθ. οῖς Θέ. ἡ. θ. δὲ ἡπι. βέβηλοι

Φεύγοντες δικαίων θεομάχοις, θείοι τεθέντις

ωᾶσινόμοις, σύδ' α. Φ. ἔκγονε μήνης &c.

Illic procul absistere & excludi à mysteriis audi-
endis profanos vult: hic eosdem deterret ne ad
ea accedant, quando justitiae divinæ gravis ul-
tio illis impendeat. Quod autem μήνης, ut apud
utrumque autorem extat, legendum sit, com-
pro-

probat Hermesianax Colophonius in tertio ele-
giacorum libro, ubi de Musæi amasia loquitur:

· εἰ μήν σὸς οὐδὲ μῆνις, αὐγέεσον ἔθηκεν

μυστῶν χαρίτων θέσην τὸν αὐτιόπην.

Delitiæ Charitum, soboles Musæe micantis

Lunæ, non tacitam liqueris Antiopen.

& Proclus Diadochus lib. I. comment. in Plato-
nis Timæum, ἐπείπερ καὶ διὰ μυστῶν τὰ σεληνια-
κά τὸ γένος τοῖς ἐν ἑλευσῖνι τῶν μυσητῶν ἡγεμένοις
ἔναι φησί. quandoquidem & sacerdotibus Eleu-
sinorum sacrorum præfectis genus esse à Mu-
sæo illo Lunari asserit. Vides clare illic lunæ
filium, hîc verò lunarem, velut lunæ proge-
niem, dici. ,,, Accedit & Platonis testimo-
nium lib. 2. de repub. Βιβλῶν δὲ ὅμαδὸν παρέχον-
ται Μυστῶν καὶ ὁρφέως, σελήνης Τεκτὴν μουσῶν ἐγ-
γόνων, ἀσφασί. id est: Librorum confectam co-
piam præbent Musæi & Orphei, è Luna &
Musis prognatorum, ut vulgaris fert opinio.”

Addendum est & illud, interpretem etiam ali-
um versum sua interpretatione corrupisse illic:
καὶ πόλεις πόλιης τε βάθος χαροποῖο θαλάσσης.
Fluminaque, & cani spuma maris alta vorago.
ubi interpres loco πόλιης, id est, cani, leguisse
videtur πόλεις, urbes, sic nanque convertit:
Et flumina, civitates, profundumque jucundi
maris.

CAPUT IX.

Cur Herculeum Tarentum dixerit in tertio Aeneidos Virgilius.

Cur Herculeum Tarentum epitheto vocari antiquitatis altissimus gurses Virgilius, in eo versu,

*Hinc sinus Herculei (si vera est fama) Tarenti
Cernitur.*

altiore indagine perquirendum esse duxi: quando minimè omnium placuerit Servii annotationum, quo Herculeum dici vult, à Phalantho auctum, octava generatione ad Herculem genus suum referente. Evidem existimo poetam respexisse (id quod non semel alias fecisse deprehenditur) ad locum Aristotelis in libro *Θεωρίαν αἰγαλίων*, de mirabilibus fama cognitis, qui sic habet: *λέγεται δὲ μελί τὸ αἴγαλον τῆς Ταρετίνης, ἡράκλειον τὸν τόπον καλεῖσθαι, ὃν νῦν καλομένιον, ἐν δὲ τοῖς ἀνώ χρέοντος τῶν ιόνων πατεχόντων, πλεῖον, ἔτι δὲ ἐπείνων ἐμπροσθεν υπὸ τῶν πρώτον κατασχόντων αὐτὴν, σίγετον ἀνομάσθαι. Quæ verba hoc sonant: Fertur nomen loco, quem nunc habitant, Heracleæ (quasi Herculeam dicas) fuisse, postquam Tarentinos sibi adjunxerat bello superatos: superioribus temporibus ab Ionnibus Plium à navigandi argumento: ante illos verò ab incolis primis Sigæum fuisse appellatam urbem. Ad quem locum quod poëta respxe-*

spexerit, ut credam, faciunt Virgilii verba illa, Si vera est fama: ut Aristotelis fide non plānè stare se ostenderet: quippe è fama cognita pleraque illic referentis, id quod & libri titulus facile indicat. Herculeum ergo ab Hercule bello devictum, vel ab Hercule illic diversato infessum, quippe quum ille pleraque Italiam loca adierit, non dissimulante hoc & Aristotele. Potest videri Herculeum quoque appellasse ea ratione, qua poëtæ locis propinquis aut ejusdem nominis, diversis tamen, quippiam uni tantum peculiare attribuunt promiscuè; qua in re multus est Pindarus: ut epitheton quod urbi vicinæ in eodem sinu Tarentino sitæ Thurio debebatur, Tarento adscripserit, quippe ubi sagittæ Herculis, Trojæ fatales, à Philoctete fuerint repositæ & dedicatæ, ut in libello modò citato scribit Aristoteles, & libro vicesimo Trogus Pompejus: quemadmodum Pellæum Canopum appellat in quarto Georg. Virgilius, non ab Alexandro positum è Pella Macedonia oriundo, sed vicinum Alexandriæ à Pellæo Alejandro conditæ. Attexenda est huc & tertia hujus epitheti ratio, ut Herculeum dixerit Herculis numini sacratum. Taras nanque urbis conditor, Neptuni filius, Herculii pariter & patri bina sacravit templa, quo favorem utriusque numinis coloniæ novæ conciliaret, ut nimirum Herculis præsidio fortiter ageret

ageret ditesceretque, Neptuni verò ope ma-
re haberet propitium, & feliciter degeret, ve-
luti ex Helenii Acronis in Horatium commen-
tariis discere est. Utrumque occultè designat
numisma Tarentinum, in quo visitur Taras
Delphino insidens, lævaque Copiae cornu præ-
ferens cum Græca inscriptione Ταράς. Fuerit
& illud præcium operæ adscribere hoc loco,
cur similiter Herculeos Baulos vocarit Silius
Italicus lib. Punicorum duodecimo, ibi:

Herculeos videt ipso in lutoe Baulos.

Ubi Herculeos vocat ab Hercule ibi diversato,
quum eò ex Erithya Geryonis armentum egis-
set: id quod Symmachus testatur his verbis:
Herculem armenta Geryonis agentem perve-
nisse Baulos, ut nunc dicimus, antè βοῶντας
at inde Gaudos in Phlegræo sinu abegisse gi-
gantes, & regionem liberasse, memorant.
Certè & oppido nomen fuit Baulis, quasi
βοῶντας, id est, bubilibus, quòd boves Her-
culis à Geryone abacti eo loco fuerint stabula-
ti: mentionem hujus oppidi facit Mar. Cœlius
Rufus lib. epist. famil. 8. Ego, inquit, qui
scirem Q. Pompejum Baulis schænobaticam
facere, &c. De eo & Servius in 6. Æneidos
meminit.

C A P U T X.

Quid Ciborum apud Horatium?

A pud Horatium Flaccum lib. carminam secundo, oda septima, ibi:

Oblivioso lèvia Massico Ciboria exple.

Porphyrius grammaticus Ciboria propriè dici folia colocasiorum annotat, & pocula in eorum similitudinem facta: rectius quidem quam Acron, qui Alexandrina poma ea expavit. „Quanquam rectius ibi pocula legi „posse putarim.” Verum quia parum isti mihi satisfaciunt, plenius aliquanto de his prescribenda videtur ratio. Dioscorides lib. 2. cap. 97. bifariam enunciari ciborum & cibotion dicit, à scrinioli arcuлатe similitudine, ostenditque fabæ Ægyptiæ caulem ubi deflouerit folliculos quasillorum similes producere, in quibus faba operculum excendens, protuberat ampullæ in morem. Quo loco dissentire videtur Dioscorides ab aliis auctoribus: nam Nicander, cuius versus mox subjiciam, Ciboria propriè folia fabæ Ægyptiæ accipere videtur. Athenæus in 3. etiam herbam ipsam, vel potius flores ejus, quum ait, γίνεται δὲ ἐκ τῶν κιβωτίων ηὔνθροπος σεφανωτικόν. id est: E ciboriis concinnatur & flos ad coronas expetitus. Alii, inter quos Hermolaus Barb. Ciborium fructum esse fabæ Ægyptiæ

C

priæ

ptiæ & colocasiæ ait. ubi rursus observa à Diphilo Siphnio medico , Colocasiam peculiariter vocari fabæ Ægyptiæ radicem. Cum Nicandro sentire Plinium autumo, cuius hæc sunt lib. 21. cap. 15. verba: In Ægypto nobilissima est colocasia , quam cyamon aliqui vocant, hanc è Nilo metunt. Deinde subdit: at Ægyptii adeò Nili sui dotibus gaudent, ut implexis colocasiæ foliis in variam speciem vasorum , potare gratissimum habent: ubi per implexa folia colocasiæ , ciboria periphraesticè circumscribi arbitror. Versus autem Nicandri in γεωργικῷ , quibus colocasiæ partes omnes , earumque usus ad amissim descripsit, hi sunt:

- Σπείρεται κύαμον Αἰγύπτιον , ὅφες θεείσσης ,
Αὐθεα μὲν σεφάνες ἀνύ , τὰ δὲ τεπίηστα
Ακμάτις πάρποιο κιβώτεια θαυμένοισι
- Εσ χέρεται ηθέοισι πάλαι ποθέσσιν ὄρεξης ,
Ριζας δὲ ἐν θονίσσιν ἀφεψήσας περιθημι .
quos versus ita obiter pedibus adstrinxī :
- * Demessaque faba Pharia , quam severis , hinc tri
Communes fertis flores , protentaque latè
Maturo fructu plenoque ciboria , in usum
Poctorum , manibus verset lasciva juventus ,
Dum curat genium : at coctis radicibus utor .
- In cœnam appositis . Quòd autem ciboria in
usum
- * Tute fabam fertis Phariam , quam demete ad
usum : At flores in ferta voces :

usum poculotum vocarint, factum puto propter insignem foliorum amplitudinem, quæ petaso assimilat Dioscorides, pileo Thessalico Theophrastus: ille enim huic herbæ tribuit folium μέγας ὡς περίστον, galeri instar prægrande: hic verò lib. de plantarum historia quarto, τὰ μεγέθη πίλω Θετταλικῆς ἐπικέντη scribit. Hinc etiam natum, quod Ciborii vocabulum pro capaciore poculo acceperint autores, quo in significatu extulit hīc Horatius & Hesander Delphus dc Euphorione loquens: τῇ γάλακτῳ εὖ μάλα προβεβηκόται, λαβὼν ἐν τῶν κιβωτίων ὡς ἵξοινῶν καὶ μεθύων ἐνόρησε. id est: Dum acriter certatur poculis, arrepto è ciboriis uno velut temulentus imminxit. Didymus etiam annotat Ciborium esse poculi genus: & addit Athenæus in undecimo, fortassis, inquiens, fuerit scyphium quod dicitur, eo quod à fundo sursum versus in angustam cervicem contrahatur, ciborii Ægyptii instar, οἷα τὸ κάτωθεν εἰς σενὸν συνηχθαι ὡς τὰ αἰγύπτια κιβώτια. Meminit hujus & Strabo lib. ultimo in hæc verba, de quibusdam rebus Ægypto peculiaribus loquens, οἷον ὁ αἰγύπτιος λεγόμενος κύανος, ἐξ ἧς τὸ κιβώτιον. id est, quale est Ægyptia, quam vocant, faba, è qua ciborium fit. „ Plenissime rem omnem è Claudii Ju- „ lii historia de rebus Phænicum tradit Ste- „ phanus, quod Herculi, cum inter omnia ab

„ Euristheo dictata certamina gravissime ex
„ Hydræ Lernææ virulento morsu afflige-
„ retur , Delphicum oraculum consuluerit ,
„ iter esse illi capesendum ; Solis exortum
„ versus, donec incideret in fluvium, qui her-
„ bam Hydræ assimilem gigneret , qua ca-
„ taplasmatis vice imposita , præsens ulceri-
„ bus remedium inveniret : tandem post lon-
„ gos errores ad Nilum amnem quum venis-
„ set , ~~met~~etur herbam a Pythia præscriptam
„ reperisse , cuius & radix ob macularum va-
„ rietatem & fructus anginum quid repræ-
„ sentaret , aliis atque aliis capitibus in de-
„ messorum locum identidem succrescentibus
„ ac repullulantibus : ejus autem radicem
„ Colocastam (male enim illic ~~κολοσσίου~~ scri-
„ bitur) dici, Ciborium verò peculiari voce
„ & figura esse quod supernè crescat , & e-
„ dules fabas (φαβας enim Romanam dictio-
„ nem repono pro φλέβας) Ægyptiis pro-
„ ferre idem affirmat , herbam , quæ cum ra-
„ dice tusam , lacteo , quem reddit succo , ul-
„ ceribus malignis circa plantam pedis me-
„ deri . Hactenus ille . porrò Colocasiæ ipsius
„ folia , quæ Ciboria nominantur , assimilia
„ sunt Nymphææ foliis , nisi quod rotun-
„ diora magisque circinata sint , ac majora
„ etiam , caulæ similia , ut ex Dioscoride dis-
„ cas in Nymphæa .

C A P U T XI.

Qui dicatur Saturnius versus.

SAturnius versus vocatur jambicus trimeter hypercatalecticus, hoc est, unica syllaba senarii legem superans, quem ab Hipponaëtis virulenti poëtæ notissima maledicentia Hipponaëtium quoque dictum ex Honorati Servii Centimetro liquet. Terentianus Maurus originem huic versui Græcam astruit, quum vetustas, ut inquit, crediderit Saturnium vocandum, tanquam Italorum repertum, neque tamen ille hoc probat. „ Maurus Victorinus falli illos diserte ait, qui priscos Latinos putant Saturnio sive Fauno versui nomen indidisse, tanquam Italo & indigenæ, quum tamen varie & multifor- miter Græcis fuerit usurpatus, tum Comici, tum Tragicis.” Sextus Pompejus Saturnios appellatos ait, versus antiquissimos, quibus Faunus fata hominibus cecinisse videatur: quo genere versuum etiam Nævius poëta bellum Punicum perscripserit. Ego quid hac in re certi dicam non habeo, nisi quod putem Saturnii nomenclaturam referendam esse acceptam diritati ac malitiæ ejus dei: quippe quum doceri possit, minarum plenum & contumeliosum fuisse hoc genus versuum,

iratisque congruum. Testatum hoc facit autor jam dictus lib. de metris, quum ait:

*Et Nævio poëtæ sic ferunt Metellos
Cùm sæpe læderentur, esse comminatos,
Dabunt malum Metelli Nævio poëtæ.*

Idem docet Patavinus Pedianus Ciceronis interpres vetustissimus sic inquiens: Antiquum Nævii est:

Fato Metelli Roma fuit Consules. Cui tunc Metellus consul iratus versu responderat scenario hypercatalepto, qui & Saturnius dicitur: Dabunt malum Metelli Nævio poëtæ. Hinc tolli poterit obscuritas omnis in versu à me in Oda quadam conscripto: Non placet irati Saturnia lima Metelli, quum significatum vellem, non probari mihi mordacitatem & amarulentiam in carmine. Meminit & Varro lib. de lat. lin. 6. ubi ait: Ita ut Faunus & Fau na sint in his versibus, quos vocant Saturnios. Porro elegans est & non expers salis in Metellos parodia sive allusio ad Nævia num illum versum, in Ciceronis Verrina se cunda, in iis verbis: Nam hoc Verrem dicere ajebat, te (Metellum designans) non fato, ut cæteros ex vestra familia, sed ope ra sua Consulem factum.

C A P U T XII.

Euripidis versus explicatus.

TYrannos, qui primi Sicyonem Achaiæ urbem copiosissimam tenuere, albis mulis invectos fuisse lego in commentariis Demosthenicis: quo nomine Midiam velut ad tyrannidem aspirantem, aut saltem illorum tyrannidis imitatorem incessit amaro moratu Demosthenes, quum ait: καὶ ἀλλοσέ πη οὐληται, ἐπι τε λευκῷ ζεύγε τε ἐκ σικυῶν. id est: Quod si alio quopiam paret, albo illo Sicyoniorum jugo vehatur. Ad hunc tyrannorum morem candidos mulos curribus suis jumentium, allusisse crediderim Euripidem in tragœdia, cui Herculi furenti nomen est, ubi sub λευκοπάλων, quasi albis pullis jumentis utentium, nomine, tyrannos designat. ita enim ait:

τῷ λευκοπάλῳ πεὸν τυρεννῆσαι χθονὸς
ἀμφίον' ἥδε γῆθον, ἐκγόνω θεός. id est: Priusquam Amphion & Zethus Jovis liberi, albis mulis invecti, tyrannidem hujus urbis invaserant. Narrat enim illic Amphitryon è vetusta fama Lycum primum obtinuisse imperium Thebarum Bœotiae (quas à septem portarum numero ἐπίσταργον πόλιν nominat) antequam urbs in dominatum Amphionis & Zethi Tyrannorum inciderit. Tyrannicum hunc

morem perstringit in Hieronymo nepote Hieronis Syracusanorum regis , quem à morte avi quadrigis alborum equorum ex regia procedere solitum , more Dionysii tyranni scribit , Titus Livius decad. 3. lib. 4. ” Ceterum , tè Plinius Dionysium tyrannum quadrigis , albis excepsisse Platonem navi egredientem , refert . ” Non abludit hinc fortassis vetus triumphantium apud Rom. mos , qui curru à quatuor albis equis propter Clitumnū amnem pastis protracto Capitolium ascenderant , veluti digni qui propter fortitudinem rerum potirentur. Quin & Hieronicæ , sacrorum certaminum victores , albis equis invehabantur , ut ex Suetonio liquet in Nerone Claudio , Neapolim ejusmodi equis ingresso , more Hieronicarum. Adde huc , quod Jason apud Pindarum de stirpe regia Crethei & Athamantis ferens , eos λευκίππων ταῦλέργες nominat : & alibi in tragœdia Agamemnonis & Menelai regum Mycenis oriundorum vates compellantur , λευκίππων μυχηνάιων ταῦλέργεται.

C A P Ú T X III.

*De pictis vestibus , & quadratis , quedam scita
ex antiquitate eruta.*

VEstes pictas , ἀνθίνας & ἀνθηγας à Græcis dictas , veluti floribus sparfas , antiquitus

tus in usu fuisse promiscuo cùm matronis, tum scortis, invenio, ut de variis gentibus taceam. Illud docet lib. 2. ὀνειροκρ. cap. 3. Artemidorus Daldianus his verbis: γυναικὶ τῷ ποικίλῃ καὶ ἀνθηρῷ ἐσθῆτις συμφέρει. μάλιστα δὲ ἔταιρα καὶ πλεσίᾳ, οὐ μὲν γάρ θεαὶ τὴν ἐργασίαν; οὐ δὲ θεῖαὶ τὴν τρεφὴν, ἀνθηρᾶς ἐσθῆτοι χρῶνται. id est: Fœminam variegata vestis & picta decet, potissime autem meretrici & opulentæ matronæ talis convenit: illa siquidem propter quæstum quem corpore facit, hæc verò propter luxum, pictis vestimentis utuntur. Suidas in dictione ξειρῶν refert legem fuisse apud Athenienses, ut pictas vestes gestarent scorta, τὰς ἔταιρες ἀνθινὰ φορεῖν, Earum usus apud Syracuseos interdictus fuerat, ut in vicesimo quinto historiarum Phylarchus refert, scribens lege fuisse cautum, ne aut auro redimirentur mulieres, aut pictis uterentur vestibus (Græcè est, ἀνθινὰ φορεῖν) nisi prostare publice, suique copiam facere vellent. Scribit & Diodorus Siculus bibliothecæ libro quinto, Liberum patrem, quavis fœmina molliorem, ἀνθινᾶς, id est, pictis vestibus fuisse usum. „ Unde Ovidius habitum Bacchi „ describens, tribuit illi pictis intextum ve „ stibus aurum. ” Jam vero & Siritas, Sironis Italiæ fluvii accolae, promiscue ἀνθινὰς χιτῶνας, hoc est, pictas tunicas gestasse, ex C 5 Ti-

Timæo commemorat Athenæus, & ex eo repetit Eustathius Iliados decimosexto. Et Strabo in 15. refert duces Persarum æstate amiculum gestare purpureum, pictumve, πορφυρὸν ἢ ἀνθινόν. Ejusmodi vestes etiam κατάσκηνος Polluci dicuntur, & ζωωτοί sive ζωδιωτοί, ab animantium formis floribusque intextis: ita enim ait, ὁ γέ κατάσκηνος χιλών ἐσιν, ὁ ἔχων ζῶα ἢ ἀνθηνέου φασμένα, καὶ ζωωτὸς ὁ χιτῶν ἐκαλεῖτο, καὶ ζωδιωτός. Quia vero de vestibus facta est mentione, non omnino operam lusisse me putaverim, si addidero, quod vestes sacræ, quibus nostræ religionis diaconi, in templis sacrificanti operam præstantes, quadrangulis utuntur, assimiles fuerint (non enim dicam occasionem inde sumpsisse) regiis vestibus Persarum & Lydorum, quas fuisse antiquitus tales ex Halicarnassæo intelligere mihi videor, qui Romanarum antiquitatum libro tertio, inter cætera regia insignia Tarquinio Prisco ab Hetruscis missa enumerat, χιτῶνατε πορφυρὸν χευσόσημον καὶ τελεβόλαιον πορφυρὸν ποιίλον, οἷα λυθῶν τε καὶ περσῶν ἐφέρεν οἱ Βασιλεῖς, πλὴν δὲ τετράγωνόν γε τῷ σχήματι, καθάπερ ἐκεῖνα ἦν, αὐλῆμακύλιον. Id sonat Latinè. tunicam purpuream lati clavi, & amiculum purpureum pictum, cujusmodi Lydorum reges & Persarum gestare olim solebant, non quadratum quidem illud, istorum ad modum, sed semi-cir-

circulari forma. Ubi clarè videre licet, quadrangula fuisse regum Persarum indumenta, non in semicirculum fracta, qualia sacris operantium cernimus. Talem fuisse & Græcorum stolam invenio, quod confirmat apud Athenæum Posidonius Apamensis, de philosopho Athenione loquens, qui posito supercilio philosophico, arrepta occasione temporum belli Mithridatici, quod Asiaticorum animos ad defectionem à Romanis alienaret, in concione quam ad Athenienses habuit, professus fuit Romanorum civium multos ad deorum statuas configuisse, alios mutato habitu quadrangulas vestes assūmisſe, ut se Græcos (nisi mavis Lydos Persasve) mentirentur, quod suſpicor: ita enim ſonant ejus verba, οἱ Ἰωνῶν μεταφεσάμενοι τετράγωνα ἱμάτια. Quòd autem Græcis quoque in usu fuerit quadrata vestis, testatur Appianus bellorum civilium lib. 5. ubi de M: Antonio agens, dicit, eum curis exutum, valedictis imperii ministeriis, quadrangulam stolam, Græco more, loco patriæ vestis, ſumpſiſſe.

C A P U T X I V.

Locus Senecæ illustratus præter mentem Cæli antiquarii.

A Pud Senecam Controversiarum lib. 6. locus extat vel maximè lucis égens, sed non

non ejus, quam Cœlius illi addere contendit, undecimi lib. cap. 13. Verba autoris sunt de Osco rhetore, qui natus ad inurendas omnium ingenii contumelias, nulli non impressit aliquid, quod effugere non posset. Ille, inquit, Passieno, prima ejus syllaba in Græcum mutata, obscurum nomen imposuit, declamatori subtili, sed arido. Quibus verbis quid innuatur, perobscurum esse non inficiatur Cœlius: sed conjectura duci se ait, ut Physienum putet appellatum, veluti esset mentulatus follis, à φύσις, quod follem significat à spirandi argumento, & στρογγυλός, quæ vox Aristophani mentulam sonet: quod nimis longe petitum, imò extortum verius, cui non suboleat? nam ut omittam compositionis jus, quod reclamat, quis nescit non vulgati ista esse usus vocabula in eo sensu? sed Comici peculiare alterum in obscuri membra significatione, quando proprium penè sit illius, obliquis interdum verborum involucris potius quam recto sensu prolati uti. Ego vero simplicius venustiusque Passienum oratorem (cujus & apud Tacitum fit mentio) calumnioso nomine Paschænum ab Osco audisse affirmaverim: πάσχειν nimur, quod velut pathicum & muliebria patientem designare illum voluerit, spurci nominis aspergine, οὐδέ τὸ πάσχειν οἶνα, quod infanda pater-

retur: à quo verbo & πασχητίαι, Latino vocabulo non ignotiores pathici & cinædi nominantur.

C A P U T X V.

Conciliatur autorum discordia de Leda fabulosa, & Nemesi Helenæ matribus. Loci item corriguntur Plutar. & Theonis. Inibi qua ratione Helene dicatur ex ovo produisse.

Inter dubitationis Symplegadas jactabitur fortassis ultro citroque, qui Castorem & Pollucem, quos Dioscuros vocitant, cum forore Helenæ, alias è Leda prognatos, alias Nemesis filios leget. Tarasinus namque, siue, ut alii scribunt, Stasinus, qui res Cypriacas Heroico carmine prosecutus est, Nemeshin eorum matrem facit, in iis versibus:

Τοῖς δὲ μετὰ τελάτην ἐλένην τέκε θαῦμα βροτοῖσι,
Τὴν ποτε καλλίκομον νέμεσις φιλότητι μιγεῖσα
Ζῆνι θεῶν βασιλῆς τέκεν κρατερῆς ὑπὸ ἀνάγκης.
Φεύγε γάρ, όδ' ἔθελεν μιχθήμεναι ἐν φιλότητε
Πατρὶ διὶς κρονίων. ἐτείρετο γάρ Φρένας αἰδοῖ.
Καὶ νέμεσις καὶ γῆ τε καὶ ἀτρύγετον μέλαν ὕδωρ
Φεύγειν. ζεὺς δὲ ἐδίωκε, λαβεῖν δὲ ἐλιλάιετο θυμῷ,
Αλλοτε μὲν κατὰ κῦμα πολυφλοίσεοι θαλάσσης
Ιχθύς εἰδομένη, πόνιον πόλυν ἔξορό θυνεν.
ἄλλοτε δὲ ὥκεανὸν ποταμὸν, καὶ πείρεται γάινς,
ἄλλοτε δὲ ἡπειρὸν πολυβώλακα. γίνετο δὲ αἰεὶ¹
Θηρία ὅσσ' ἡπειρον ἀνατρέψει, ὁ φρεκ Φύγοι νιν.

Quos

Quos, ut possum cunque in Græce nescientium gratiam, vertam.

Tertia post illos Helene pulcherrima prodit:

Auricoma hanc Nemesis peperit compressa Tonante

Ab Jove vi: nec enim ipsa dei consortium amabat,

Incestum fugiens. Atenim mentem agra pudore

Carpitur ingenuo, terraque marique volucrem

Molitur furtiva fugam: quin Juppiter instat,

Prendere eam satagens gliscente incendio amoris.

Nunc illa arva subit refluì Neptunia ponti,

Æquoreo similis pisci, & vada cœrula verrit.

Hesperium nunc Oceanum, & terræ ultima visit.

Nunc habitata petit gravida confinia terræ.

Utque Jovem effugiat formas & mille ferarum

Assumit species. Vides ut Helenes matrem

Nemesin, licet invitam, nunc in piscium

formam mutatam, nunc ferarum speciem af-

fumentem, quo amatorem eludat, fabulose

describat. Istud & in Græcis commentariis

Iegitur ad Cypriorum autorem relatum, in

hæc verba: οἰστηρες ηγήλενην ἡ νέμεσις ἔτεκεν,

ἡ Διωκομένη υπὸ θεὸς μετεμορφώθη. id est: Dioscu-

ros pariter & Helenen peperit Nemesis, quæ

Jove persequente aliam formam induit. Con-

sentit & Ausonius poëta de Castore & Polluce

loquens:

Hos genuit Nemesis, sed Leda puerpera fovit.

Similiter & Pausanias ex Græcorum opinio-

ne Nemesin Helenes matrem tradit, nutri-

cem

cem Ledam. Ita enim ait in Atticis : Affir-
mant Græci Helenæ matrem fuisse Nemesin,
at Ledam ubera illi porrexisse & educasse :
patrem vero extitisse Jovem , haud Tynda-
reum. Ex qua opinione Phidias statuarius
effingit Helenam à Leda ad Nemesin deduci.
Callimachi quoque interpres annotat Nemesin
apud Rhamnuntem Atticæ ex Jovis congressu
peperisse ovum , quod inventum Leda fovit ,
unde enati postea fuerint Dioscuri cum Hele-
na : quo nomine Helena à Callimacho Rham-
nusis vocetur epitheto. Neque diversum pro-
didit in Astronomicis Hyginus , scribens Ne-
mesin somno sopitam ab Jove in cygnum mu-
tato fuisse compressam , & actis mensibus è
congressu illo cum volucri ovum produxisse ,
quod ablatum Mercurius Spartam detulerit ,
ac sedenti Ledæ in gremium projecerit , e quo
nata sit Helena , quam cum cæteris fœminis
formæ præstantia antecelleret , filiam suam
nominarit Leda. Subdit deinde , alios dixis-
se , quòd in olorem conversus Juppiter cum
Leda concubuerit : sed illud se in medio re-
linquere ait. Hi omnes fere , Nemesin ma-
trem , Ledam alumnam geminorum & He-
lenæ faciunt. Pugnare videtur Theon Alex-
andrinus in Aratæis commentariis ita scribens:
Juppiter olori assimilatus secundum multo-
rum opinionem cum Nemesi congressus est ,
se

secundum alios vero cum Leda: atque e Leda quidem Helenam & Dioscuros in ovo extitisse memorant. ubi obiter emaculandus est græcus codex , legendumque pro νεμέσην est νεμέσει. Dissentire videtur & Isocrates in Helenes encomio , geminum congressum Jovis in oloris specie cum utraque describens : Cygnus, inquit, factus Juppiter in Nemesis finum confugit : iterumque cygno assimilatus Ledam devirginavit. Et Euripides in Oreste Helenam Ledæ filiam aperte nominat, insigniens eam epithetis ὀγυθογένες , quod ab ave fuerit sata : & κυκνοπέρες , quod e volucri olore prodierit. Quin & Pausanias in Laconicis scribit , Amyclis (id Laconiæ oppidum est) è laqueato templi fastigio visi suspensum ovum, tæniisque obvinctum , quod Ledam perisse fabulantur : quod ipsum ovum Plutarchus in symposiacis τυνδάρεων ὁὸν σεγνοπέλες vocat , hoc est , Tyndareum ovum de cœlo lapsum. Ovidius quoque Ledam recubantem facit sub olorinis alis. Hanc autorum litem discussum iri puto , si intelligamus Ledam transnominatam fuisse Nemesis: quod ex Lactatio Firmiano, Germanico Cæsare, autoritate Cratetis , & Euripidis scholiaсте manifestum fit. Ille nanque lib. de falsa religione 1. cap. 21. disertè ait , mortuis consecratis apud Ethnicos nomina immutari consueuisse: nam & Ro-

mu-

inulus, inquit, post mortem Quirinus dictus est, & Leda Nemesis, & Circe Marica, & Ino postquam se præcipitavit, Leucothea, materque Matura: & Melicertes filius ejus Palæmon atque Portunus. E quibus verbis patet Ledam mortalitate exutam. Nemesis appellationem accepisse: quomodo & Ariadnen immortalitate donatam, Liberam fuisse dictam annotat Probus grammaticus: & Melicertem à morte Glaucum transnominatum fuisse scribit Nicanor Cyrenæus. Neque verò mortuis solis id tributum fuisse, sed vivorum quoque nomina mutata, & cognomentis obscurata legimus. siquidem constat Alexandri Macedonis matrem Polyxenam, postea Myrtalen & Olympiada, item Stratonicen fuisse appellatam. Ita Mnesarete, nobilissimum Græciæ scortum, Phrynes nomine notior est, à lurido colore sic nominata. Herophile Erythræa nomine impositio fuit dicta: Achæus Orestis nomine, Podarces Priami, multò illustrior est. Nunc audi & Germanici Cæsaris verba, quibus indubitatius nihil esse potest. Cynum, inquit, dicunt inter astra constitutum, eo quod Jupiter in cynum transfiguratus evolaverit in Rhamnuntem Atticæ regionis, ibique compreserit (ita enim cum doctissimo Morillono legendum censeo, non ramum) Nemeshin, quæ & Leda dicitur, ut refert Crates tragœdiarum

scriptor, quæ enixa est ovum, unde nata est Helena. Ex hoc loco pariter & ex Lactantio mutanda constanter est lectio apud Plutarchum in libello quod Pythia desierit oracula carmine reddere, ubi perperam inter cætera, quæ immutata modò enumeravimus nomina, legitur Ledam Mnesinoën fuisse transnominatam, ubi tu Nemesin repone pro μνησινόην. Adscribenda sunt huc & Euripidis glossematarii verba in Oresten, quæ ita sonant: Ledam perhibent in Nemesin mutatam, sic cum cygno concubuisse. Græcè ita. Φασὶ γὰρ τὴν λῆδαν ἐις νέμεσιν μετα-
εληθεῖσαν, ὅτῳ συνελθεῖν τῷ κύκνῳ. Causam verò cur ex ovo prognata dicatur Helena, reddere conatur Clearchus in amatoriis, scribens *uita*, hoc est, ova antiquitus dictum fuisse cœnaculum locumque æditiorem tabulati in ædibus, seu contignationem; posterior ætas *ὑπερβόον*, quasi superum ovum dixit: in qua ædium parte educata quum esset Helena, opinione finistra implevit vulgus hominum, ut ex ovo prodisse eam crediderint: nam fabula mera est, quam Neocles Crotoniata scripto prodidit, ovum videlicet illud Helenæ parens, è luna fuisse delapsum; & lunares fœminas ova parere: denique ibi natos decies & quinquies antecellere nobis.

C A P U T . X V I .

*De Bupalo locus Horatii in Epodis restitutus: &
ab eo factæ paræmiæ. Item Sulpitiæ poëtriæ lo-
cus enodatus.*

APUD Horatium Epodon carmine sexto le-
gitur:

*Aut acer hostis Bubalo. Sic enim habent codices
omnes, quos mihi videre licuit, simul cum in-
terpretibus, qui locum maculosum conniven-
tibus oculis prætereunt, quum ibi non Buba-
lo, quod quadrupedis genus est, sed Bupalo,
manifestissimè legendum sit: de quo tametsi
dissentiant autores qui fuerit, certum est tamen
patria Chium fuisse, Anthermi filium, inve-
ctivis Hipponaëtis & amarulentis jambis nobi-
litatum, qui Poëtæ istius, acerrimi sibi hostis
deformitatem oculis spectantium ad risum ex-
posuisse videtur: erat nanque Hippanax poëta,
non pumilæ modò staturæ homuncio, & fœ-
do vultu, sed gracili quoque corpusculo, ut
omnigenæ histriæ libro duodecimo refert Æ-
lianus, & apud Athenæum Metrodorus Scep-
fius. Dixi autem, in eo qui fuerit non con-
sentire autores: siquidem Plinius marmora-
rium fuisse multis ante inventam picturam sta-
tuariamque seculis scribit. Suidas ἀγαλματο-
ποιὸν, id est, statuarium nominat: Plasten,
qui è luto vultus fingere solet, Pausanias non*

uno in loco : Acron pictorem eum facit. Sed Plinii verba , quia utriusque tam Hipponaëtis quam Bupali historiam graphicè adumbrant , non gravabor adscribere , explicandæ Horatii in hoc loco sententiæ maximè convenientem. Anthermi , inquit , Chii filii Bupalus & Anthermus clarissimi ea scientia (sculpturæ videlicet) fuere , Hipponaëti notabilis fœditas vultus erat , quamobrem imaginem ejus lascivia jocorum ii proposuere ridentium oculis. (Erasmus circulis videtur legisse.) Quod Hippanax indignatus , amaritudinem carminum distinxit in tantum , ut credatur aliquibus ad laqueum eos compulisse , quod falsum est. Pausanias verò in Messeniacis ita de eo scribit : Bupalus homo miræ industriæ in ædificandis templis , & in plastiæ insignis (ζωα ανηρ αγαθὸς πλάσται) primus omnium quos novimus apud Smyrnæos fortunæ simulacrum fecit , capite præferentis cœlum , &c. Idem in Bœoticis meminit Charitum à Bupalo sculptarum in Attali conclavi , quas ob artificii præstantiam Pergameni ostentent. Celebrat idem autor & Charitas apud Smyrnæos positas ex auro. Suidas verò hunc in modum de eo memoriaræ prodidit. Hippanax patre Pytheo & matre Protide natus , Ephesius fuit , sed expulsus à tyrannis Athenagora & Coma , Clazomenas habitatum concessit:

cessit: scripsit in Bupalum & Athenin statuarios, quod ipsius imagines ad ludibrium expressissent. Ubi observa Athenin dici, quem Plinius paulò antè citatus Anthermum nominat. Suidam sequitur in Nutricia sua Politianus, ibi:

*Nec ferus Hippoanax, atro qui felle cruentus
Bupalon & stratum morsu laniavit Athenin.*

„ Atque ita etiam Aristoph. comment. in Aves, Athenin nominant, ut fratres Germanos, „ ἡγὶ βεπάλις ἡγὶ αθηνίδος πατέρες.” Quia autem extorris patria Clazomenas Joniae urbem commigravit, à Sulpitia poëtria epitheto Clazomenius vocatur in versibus quos super querala reipublicæ de infelicibus sub Domitiano temporibus conquerentis edidit, ibi:

Nec qui pede fractus eodem

Fortiter irasci discit duce Clazomenio.

In quem locum non satis explicitum, & illud adnotare precium est operæ, quod fractum versum vocet Scazonem Hipponactium, siquidem testimonio Halicarnassæi constat Hipponactem infregisse trimetrum Archilochium in Scazonem, quo inimicos pungeret acerbius. σκάζεσι μέτροις ὄφθα τοξεύσας ἐπη, ut ait Epi-grammat. A Bupalo specie proverbiali dictum est à Juliano apostata, βεπάλιο μαχη, pugna Bupalia, pro maledica virulentaque insectatione, in epistola qua Alypio Cæsarii fra-

tri gratias agit ob missam ad se Geographiam pinaca, diligentia magna elaboratam: ita nanque ait: *καὶ καλεμάσωσας αὐτὸς περισθέσις τῆς ιαμβούς, ἐ μάχην αἰσίδοντες τὴν βυπαλίον καὶ τὴν κυρναῖον ποιητὴν, ἀλλ’ οἴγεις η καλὴ σαπφῷ βύλεται τοῖς ψύνοις αἱριόττειν.* id est: Magna industria illud elaborasti, additis & jambis, non pugnam canentibus Bupaliam, ut cum Callimacho Cyrenæo poëta dicam, sed quales venusta Sappho vult hymnis congruere. Ab eodem nomine effictum est & alterum proverbium à Leon de Epigrammatario, *βυπαλειον σύγρι*, Bupalium odium, pro inexpiabili; cuiusmodi apud Ciceronem audit Vatinianum odium. Versus ejus sunt hi:

*ἄξεινε φεύγε τὸν χαλαζεπῆ τάφου
τὸν φρικτὸν ἵππωνακτῷ βτε χ' ἀτέφρε
ιαμβιάζει βυπαλειον εἰς σύγρι.*

Dicam & latinè:

*Hospes sepulchrum grandinans diras, fuge;
Ubi ferus Hipponax jacet, cuius cinis
Etiamnum in odium Bupali jambos jacit.
Maledicentiæ Hipponactis in Bupalum testes
sunt illi versus ex ipsius jamborum libris apud
autores citati:*

οἵς οἱ μὲν ἀγεῖς βυπαλῶ καληδῶντο.

id est;

*Sic illi scelerato Bupalo diras imprecabantur
& ille;*

λαβετε

λάβετε με θειμάιον, κόψω βεπάλας τὸν ὄφθαλμόν·
Auferte vestem meam, ut Bupali excindam oculum.

Ad quem versum allusit alicubi Aristophanes,
sic inquiens:

εἰ νὴ θιάτρις τὰς γνάθους τύτων δίση η τρίση ἐκοψεν,
ώσπερ βεπάλας, Φωνὴν δὲν εἶχον. id est: Per
Jovem si quis illorum maxillas bis terve depal-
masset, quemadmodum Bupali, obmutuissent
facilè. Meminit ejus in Bupalum jamborum &
Zeze Isacius ibi, καὶ οἱ πιπώναξ ἐν τῷ κατὰ βε-
πάλας ωρῶτῷ ιάμνῳ εἴσοντε. Neque illud silentio
prætereundum est, Hipponaëtum præconium,
pro morsu amaro & felleo usurpari apud Cice-
ronem: quandoquidem & in parentes suos Jam-
bis debacchatum fuisse Leonidas suprà à nobis
nominatus testatur, quando de eo ita canit: ο
καὶ τοκέων ἐο βαῦξας. id est: Qui in parentes etiam
suos delatravit.

C A P U T XVII.

De titulo libelli Senecæ, de morte Claudii inscripti.

Libellus extat typis invulgatus Annei Sene-
cæ à Beato Rhenano viro in juvanda re li-
teraria sanè strenuo, primùm (nisi fallor) &
inventus & in lucem emissus, cui titulus est,
Ludus de morte Claudii Cæfaris, festivus qui-
dem ille & salibus jocisque refertus, in quo
Claudium Cæs. in cœlum refert per ludum.
Eum ego libellum esse censeo, cui ab autore

Αποκολοκύνθωσιν nomen inditum scribit Dion Cocejus historiarum 58. voce (ut equidem existimo) ad apotheosin alludente, qua constat ex Herodiano lib. 4. in deos referri solere imperatores fato functos. Verba Dionis sunt, συνέθηκε μὲν γὰρ ἡγή ὁ σερένας σύγγεχμα, ἀποκολοκύντωσιν αὐτὸν, ὥσπερ τινα ἀπαθανάτιον, ὄνομάσας. id est: Composuit enim & Seneca scriptum, quod Apocolocyntosin, veluti quandam inter indigetes referendi rationem, inscripsit. Apocolocyntosin autem nuncupavit Seneca, eò quod Claudius medicato boleto, quasi phar-maco purgatorio, quod olim frequens è colocynthide concinnabatur (quam agrestem curbitam vocare licet) periit. Infusum autem delectabili cibo boletorum virus, Locustæ nobilis veneficæ ingenio paratum, Agrippinam Claudio porrexisse scribunt Plin. lib. 22. Corn. Tacitus lib. 12. Suetonius & Dion lib. antea dicto. quod attigit & Satyrographus Juvenalis, inquiens:

*Boletus domino, sed qualem Claudius edit.
& Martialis eo versu:*

*Boletum qualem Claudius edit, edas.
Huc pertinet & Neronis dictum memoratu non indignum, dicentis: Boletes (fungorum id genus est) esse θρώμα θεῶν, id est, deorum cibum: velut innuentis, per boleti esum ad Deos excessisse Claudiu.*

CAPUT XVIII.

Qui fuerint interpretandorum somniorum primi artifices, qui de ea scientia scriperint. Item onirocriticon incerti autoris.

TAmetsi Cicero lib. de divinat. 2. somniorum conjectores, quos ὀνειρογράφοις Græci vocant, ex levissimo & indoctissimo hominem, immo sagarum, genere constare dicat, antiquissimum tamen ejus peritiæ inventum, & inde laudem arrogasse suis hominibus gentiles lego, & ejus scientiæ præstantiam haud dismulanter in sacris literis laudari invenio, idque in Josepho Jacobi filio, quem ob eximiam in hac arte industriam præ cæteris maximum nomen & præcipuos honores adeptum fuisse clarissimum est, „ quapropter à Pharaone indito cognomine Φανθεοφάνιχος nuncupatus fuisse legitur, hoc est, arcanorum inventor: quanquam apud Joan. Zonaram τοθομφάνηχος scriptum inveniatur eadem adjecta expositione: usque adeo, Trogo Pompejo ignotum non fuit.” Qui Justini verbis dicit illum primum somniorum intelligentiam condidisse: quanquam Philon Byblius Abrahamo illius proavo laudem istam attribuat. Plinius lib 7. Amphyctyonis Deucalionis filio somniorum & ostentorum interpretationem assignat. Pausanias Amphiaraum ὀνειρογράτων Δικαιέσσει in dijudicandis somniorum eventis excelluisse scribit in Atticis. Clemens

D. 5

oscar

οἱ σεωματεὺς refert Telmisseos excogitasse primos
 τὴν δὲ ὄντεων μαντικὴν, futurorum per somnia
 prænotionem. quod repetit & Tatianus Assy-
 rius, qui pro Christiana fide mortem oppetiit,
 his verbis: τελμισσέων μὲν γὰρ οἱ δοκιμάτοι, τὴν
 δὲ ὄντεων ἐξεῦρον μαντικήν. Fuit autem Telmis-
 sus Lyciæ oppidulum Strabone teste, non Ca-
 riæ, ut opinatur Cicero, deceptus Poëtarum,
 præsertim Tragicorum, qui regiones plerum-
 que confundunt, autoritate, in qua urbe arus-
 picum disciplinam excelluisse fatetur idem Ci-
 cero. Et Arrianus lib. 2. de rebus gestis A-
 lexandri Macedonis, commemorat Telmisseos
 vates à natura explicandis divinis rebus & enun-
 ciandis futuris esse deditos. Complures autem
 de hac cognitione scripsisse reperio, inter quos
 commemorantur hi fermè: Geminus Pyrius
 tribus ea de re editis libris: Panyasis Halicar-
 nassæus, Alexander Myndius, Phœbus Antio-
 chenus, Demetrius Phaleræus, cuius de ea-
 dem scientia quinque commentarii extitisse le-
 guntur: Artemon Milesius, qui ad xxii. oni-
 rocriticōn lib. conscripsit: Nicostratus Ephe-
 sius, Astrampsychus, Artemidorus Daldianus
 è Lydia, cuius unius extant libri tres Græ-
 cè scripti ad Cassium Maximum, & duo ad
 Artemidorum filium cognominem, tametsi
 Suidas quatuor tantum ejus autoris esse prædi-
 cet: & Antiphō Atheniensis ætate prior Arte-
 mido-

midoro. Cui verò autori arrogari debeant versus Onirocritici „(qui & λύσεις ὀνείρων, veluti „ somniorum explicationes inscribuntur“) qui singulis senariis somnii conjectiōnem absolvunt, haud facile dixerim: eos tamen, quod nusquam extēt seriatim typis expressi, libuit hic in gratiam studiosorum ordine subjicere Græcè.

ὄναρ καθ' ὑπνος νητρεκὲς λέγειν τόδε.

ἀργῶς κινεῖσθαι, δυσυχῆς ποιεῖ τρίχας.

τρέχειν καθ' ὑπνος, εὐσθενεῖς ποιεῖ τύχας.

ἄνθραξι βαίνειν, ἔχθρικὴν δηλοῖ βλαβήν.

„, βαίνων κεράμους, δυσμενῶν βλάβας φύγοις.

„, Testas pede offendens, noxam hostilem
„, fuge.

„, Νενημένα κρατῶν δὲ περισδόκα λύπας.

„, Malum imminebit, pensa si manu tenes.

βότρους κατέσθειν, ὄμβρικὴν δηλοῖ κλύσιν.

βέῶσις σύκων, δέικνυσι φληνάφων φόγος.

τρώγων γλυκηρά, πικείας ἔξεις τρόπος.

θρίδακας ἔσθειν σωμάτων δηλοῖ νόσον.

ώδη κρεπτεῖν, ἔσθειντε, σημαίνει λύπας.

γελῶν καθ' ὑπνος, παγχαρῆς πάντως ἔση.

εἰ θυμιᾶς σε τίς, πικρὸν τὸ ὄναρ πέλει.

πέτρᾳ καθεσθεὶς, ἐλπίδας χρηστὰς ἔχε.

τείχει καθεσθεὶς, ἐνυχῆς πέλειν δόκει.

κόπρῳ καθεσθεὶς, ζημιὰς ἔξεις τρόπος.

δυσωδίαν, νόμιζε τὴν αἴσιαν.

„, μητεὶ πλακῆναι, καλὸν εἰς ὄναρ τόδε.

ἔκδηλός ἐστι βόρεος Θ., φυχῆς ρύπος.

ΙΛΙΥ

ιλήν πεπλευκώς, τῇ νό^Θ νέι βλάβην.

πηγὴ διαυγῆς, τὰς νό^Θ λύει λύπας.

, ὁ φεις παῖεν, τὰ κέτρα τῶν ἔχθρῶν λύει.

ὑδωρ διαυγὴς ἐκπίγειν, χριστὸν τόδε.

ὑδωρ πίνων πηλῶδες, ἐν λύπαις ἔσῃ.

οἶν^Θ ρυπώδης, ἐκτρανοῖς πολλὰς λύπας.

οἶν^Θ κενωθεὶς ἀγγείων, παύει λύπας.

οἶν^Θ μετασχῶν, περσδόκα δεινὰς μάχαις.

χύσις ἢ ποταμῆς, δυσμενῆ δηλοῖ πάρα.

υῆξις θαλάσσης ἡμέρες, τέναρε παλόν.

υῆξις θαλάσσης ἀγρίας, δηλοῖ λόπας.

χένυσὸν κρετῶν, ἀπρακτὸν, ὃν θέλεις, ἔσῃ.

ηλεῖς κρετῶν, τὰ κέντρα τῶν ἔχθρῶν βλέπε.

σραθὸν κρετῶν Φεύγοντα, περσδόκα βλάβην.

σύλον κρετῶν, ἐλπίζε τὴν θείαν χάριν.

κίρκος κατασχῶν, ὃ θέλεις πάντας τύχοις.

χειρὸς πετασθεὶς κίρκον, ἀρχεσιν βλάβη.

κλεῖδας κρετεῖν ἢ, σύνθεσιν δηλοῖ τρόπων.

κλῆμα κρετήσας, ἐγκαλεῖσθαι περσδόκα.

, παιδας κρετῶν, κίνδυνον ἐλθεῖν περσδόκα.

, Αἴπιον κρετῶν τις, ἀσοχεῖ τὴν ἐλπίδων.

, κλασθεῖσα ράβδος, καλὸν Φέρει πέργες.

, Confracta virga, non bonum ad fert exitum.

, Βγνὸς περσέρπων περχυμάτων δηλοῖ βίαν.

, Negotii vim adrepens collis indicat.

ὅλον καθαίρειν, Φροντίδων δηλοῖ λύσιν.

χεῖρες καθαίρειν, Φροντίδων δηλοῖ λύσιν.

φόδας καθαίρειν, Φροντίδων δηλοῖ λύσιν.

παδῶν

πόδας πλατεῖς ἔχονται, σημάνει λύπας
ποδῶν κοπέντων, μηδόλως ὄρχε τρίσον.
πρήθων τὸ σῶμα, δυσκλεὺς ἐσῇ λίαν.

Τανὼν καθ' ὑπνοὺς, Φροντίδων ἐσῇ δίχας
καλὸν πέτεσθαι, προέξεως καλῆς τόδε.
Φίλειν, ἐγείρει δυσμενῶν μακρὰς μάχας.
κρημνῆς πεσόνται, δυσυχῆ δηλοῖ τύχην.

„ Αστρεῖ βλέπειν κάππισον αὐθρώποις πέλει.
„ Ορῶν ἐλαίην, ἐκφύγης πᾶσαν Βλάβην.
„ Γάλα σκέδαζει δυσμενῶν συμβουλίας.
„ Γάλα γαληνῶν πρόξενον πέλει τρόπων.
„ περιπλακῆναι, καλὸν εἰς ὄναρ τόδε,
„ ἐνχρησίον αὐθερί συμπλακῆναι φιλάτω,
„ πᾶσαί τε μίξεις περφέξενοι μακρῶν πόθων.
„ γυμνός καθεσθεῖς, σῶν ὑπεκτῆς πραγμάτων
„ ἐχθροῖς συνέσθειν, εἰς καλαπαγὴν Φέρει.
λάκκῳ καθεῖναι σαυτὸν, όπεραν καλὸν τόδε.

πολὸν βλέπειν Θέονται, μυσικὸν τόδε. alias πῶλον.
πέλιερρεὶς βλέπειν τε, προξενεῖς βλαβήν.
βόας θεωρεῖν, εἰς καλὴν περφέξιν Φέρει.

νεκροὶ βήεις δηλῶσι τὰς λιμῆς χρόνος.
νέκρες ὄρῶν, νέκρωσιν ἔξεις περφρυμάτων.
ὕππων ὡς λευκῶν ὄψις, ἀγγέλων φάσις.
σφῆκες φανέντες, δυσμενῶν εἰσὶν Βλάβαι.
φωτῆρας ἴδειν, πραγμάτων δηλοῖ φάσι.
θαλάτταιν ἴδειν μειδιῶσαν, εὔθειον.

φλοιοῖς θαλάσσης, πραγμάτων δηλοῖ κλόνον,
λευκὰς ὄρᾶν τὰς σαρκὰς, εὐθεῖον λίαν.
σαρκὰς μελάνινειν, όπεραν πεπτοῦν τόδε,

κυνιστ

κυνῶν ὕλαχυμ^Θ, ἐχθεικὴν δηλοῖ βλάβην.
 χιών Φανεῖσα, δυσμενῶν ἐχθρας λύει.
 λευκὴν σολὴν καλλισον ἐν ὑπνῷ φέρειν.
 σολὴν φορεῖν μέλαιναν, ἐκ ἀληθέως.
 σολὴν δὲ ἀλεργὸν, εἰς μακρὰν νόσον φέρει.
 σολὴν εὔρυθραν, εἰς καλὴν περιξιν φέρει.
 σολὴν φορεῖν ἀνακί^Θ, ἐλπίδων λύσις.
 χιτῶν ραγεῖς, ἔρρηξε φροντίδων βάρ^Θ.
 ζωνὴ κοπεῖσα, τὴν ὄδον λύει τάχ^Θ.
 τρίχας καρῆναι, περιγυμάτων δηλοῖ βλάβην.
 τρίχας πεσεῖν δὲ, κίνδυνον φέρει μέγαν.
 μάχην μάχαιρῃ ζωγραφεῖ κρατήμενη.
 συνθλάνειν μαχαίρας, δυσμενῶν δηλοῖ λύσιν.
 βροντὰς παθεῖν πνυξ, αἰγγέλων εἰσὶν λόγοι.
 γέροντας σαυτὸν εἰ βλέπεις, ἔξεις γέρας.

Conabor pro virili eosdem versus totidem sensariis includere.

Celare noli somnium quando liquidum est.

Pigrè moveri fausta signat itinera.

Actus secundat, somnies si currere.

Calcare prunas, noxiā signat gravem.

Botros edere, notat madores imbrium.

Ficus edere, cavilla scurrarum notat.

Molestias signat vorare dulcia.

Comesa lactuca indicat morbum gravem.

Ova edere continereque, ostendit mala.

Si somnians ridebis, angor te premet.

Sed si fleas, repleberis tunc gaudis.

Succendi ad iras, hoc acerbum est somnium.

Petræ insidens stabi, bonam spem contine.
Muro insidentem sors secunda te manet.
Mulcta gravaberis, super stercore sedens.
Putoris omen esse crede molestias.
Animæ inquinamentum notat, cæno infici.
Cœnosa peragrans, sentiet vitium ingeni.
Fons limpidus, mentem serenam denotat.
Potare limpidam, bonum omen prædicat.
Cœnosam aquam bibens, agit in angustiis.
Ebulliens aqua, perduelles nunciat.
Serenat animum vappidi potus meri.
Sopit dolores, dolio exhaustum merum.
Vinum bibentem pugna te manet gravis.
Fluvius inundans, hostilem incursum notat.
Æquor serenum nare, faustum est somnium.
Æquor natare turbidum, angores notat.
Aurum tenere somnians, voto excides.
Clavos tenens, ab hoste periculum cave.
Factura certa est, passer evolans manu.
Tenens columnam, numinis speres opem.
Votum obtinebis, si manu accipitrem premas.
Accipiter evolans malum adfert principi.
Claves tenere, stabile fœdus indicat.
Remoram notant flagella torta vitium.
Se eluere totum, exterminat curas graves.
Abluere dextram, curarum fascem fugat.
Eluere plantas, diluit curas graves.
Latos pedes habere, portendit malum.
Viam ingredi nolito, succiso pede.

Inglorius eris, te ustulatum somnians.

Curis eris liber, necem si somnies.

Volare, successum rei latum notat.

Præagiunt pugnas hostiles, basia.

Adversa sors portenditur præcipitio.

Se jacere primum in fossam, signat tristia.

† Est mysticum cælum videre volvier. † Aliter:

Currentem equi pullum videre, mysticum est.

Dannum ominare, si columbas videris.

Visi boves, sinistra portendunt mala.

Diram augurantur mortui pestem boves.

Visum cadaver indicat necem gravem.

Est ominosa res atros videre equos.

Albos equos videre, faustus nuncius.

Signant periculum ab hoste, vesparum agmina.

Videre lumen, res loco in claro notat.

Pelagus quietum cernere, est omen bonum.

Fremitus maris, negotiis turbas notat.

Albens caro, res auspicata est admodum.

Nigratio cutis, bonum nulli notat.

Canum latratus hostium insultus notat.

Hostile conamen cadet, visa nive.

Omen bonum in somno est, amictus candidus.

At pulla vestis, curæ inanem non facit.

Purpurea vestis, non gravem morbum notat.

Rubens stola, eventus rerum felicitat.

Magnam fove spem, regia induis stola.

Disrupta vestis, curarum fascem eximit.

Præcisa zona celeriter expedit viam.

Dam-

*Damnum in negotiis coma obrasa indicat.
Discrimen ingens crinium casus notat.
Tenuis manu ensis auguratur prælum.
Confringere enses, hostium stragis nota est:
Tonitrua somni, nunciorum dicta sunt.
Qui se senem videt, manet eum dignitas.*

C A P U T X I X.

Observationes Latinæ de anni temporum discrimine.

QUOD in ætatibus, idem & in anni temporibus discrimen observatum apud autores video: ut quemadmodum dicunt, ineunte, vel prima juventa, & sic deinceps, ita & ineunte vel primo vere, quod Virgilius etiam, novo, dixit in Georg. pro veris initio, ad imitationem Græcorum, qui dicunt, ἡρώτες καὶ νέοι ἔαραι. „ aut ισαπέντε, νέοι sive ut Hesiodus: νέοι ισαπέντε. ” Similiter Latini, medio, vel adulto vere (quo postremo non semel utitur Marcellinus) efferrunt pro eo quod est, in medio veris, quod Græci non absimili ecphraſi, ακμάζονται, η μετεγνύται τοις ἔαραι dicunt: quanquam Tacitus æstatem adultam quodam loco usurpare videatur, pro, sub finem æstatis, ubi ait: Æstate jam adulta legionum aliæ in hibernacula reiſſæ. Solent nanque autumni tempore, aut, si maturius, æstate definente, in hyberna dimitti milites. Cicero etiam

E

sum-

summam hyemem dixit, pro media bruma, in oratione pro lege Manilia: Nunquam nisi summa hyeme transmiserint. Idem lib. de nat. deorum secundo, senescentem hyemem vocavit, ubi solstitium circumscribens dicit, Solis inflectentis cursum tempus adjunctum esse senescenti hyemi. Sic Ammianus lib. 21. Autumno jam senescente profectus. pro quo & proiectum dicere non ineptè poterimus, uti Tacitus proiectam noctem dixit. Denique & extremo, prono, & præcipiti vere Latini dicunt, loco ejus quod vulgariter, in fine veris, dicimus: Græci πανομένη λήγονται, teste Polluce: præterea & φθίνονται & απίονται, ex Proclo. Cicero pro Pompejo: Tantum bellum Cn. Pompejus extrema hyeme apparavit, ineunte vere suscepit, media æstate confecit. „ Ita & præcipitem diem vocavit, qui in „ occasum vergit, Liyius lib. 4. Præcipiti „ jam die curare milites corpora jubet.”

C A P U T X X.

Cur Cupressus feralis arbor fuerit ab antiquis habitata, rationes.

Cupressus arbor quod funebri signo ad domos funestas poni antiquitus consueverat, & prope rogum depangi, nemo est in literis vel tenuiter versatus, qui ignorat: quam verò id ob causam, nondum liquidò

ap-

apparet. multiplex enim adducitur à variis scriptoribus ratio, quæ cum gente variat: siquidem Latini naturam & ingenium arboris magis intuiti videntur, Græci verò fabulosa potius sectari. Varroni nanque placuit adhiberi rogis cupressos, propter gravem ustrinæ nidorem: quod ita interpretatur Isidorus, ut odorem cadaverum, dum urerentur, cupressi juxta positæ comprimerent jucunditatem odo-
ris sui. Plinius lib. 16. cap. 33. causam ge-
minat, cùm quòd ea arbor Diti sit sacra, tum
quod resesto ejus vertice intermori, & suc-
cisa non regerminare credatur. quod tenet
quoque Sex. Pompejus: Cupressi, inquit,
mortuorum domibus ponebantur ideo, quia
hujus generis arbor excisa non renascitur, si-
cut ex mortuo nihil jam est sperandum. quam
ob causam in tutela Ditis patris esse putaba-
tur. Servius cupressum Proserpinæ dicatam
ait, propter morientium luctus. At Ascle-
piades ex ea causa lugubrem habitam prodi-
dit, quod Boream Celtarum regem comme-
morent primùm in amissæ filiæ Cyparissæ tu-
mulo consevisse novum genus arboris hujus.
Autor Græcus τῶν γεωπονικῶν, sive de agricul-
tura, Cassianus Bassus Scholasticus (is enim
eorum collector fuit, non Constantinus) lib.
2. rationem refert ad lugubrem casum Cýpa-
rissarum Eteoclis filiarum, quæ quum in so-

lenni dearum tripudio in puteum prolapsæ interiissent, miserta flebilem sortem Tellus plantas proceritate puellis similes (uti fabulatur) produxit, desiderium quoddam earum & monumentum rei in arborum illis cognominum aspectu volens extare. Nec defuerunt qui ad tristem eventum Cyparissi cujusdam id transferunt, qui Telephi filius quum in Chio insula cervum mansuetem delitias suas fortuito jaculo ipse (ut refert Probus) Sylvanus ve pueri amasius (quod Servio placet) trajecisset in sylvis pascentem, inedia vitam finivit, præ mœrore contabescens, quem Apollo (nam hunc ejus amatorem narrat Ovidius Transformat. decimo, & Servius parum sui constans in Æneidos tertio) nec medica ope, nec consilio ab instituto revocare quum non posset, in Cupressum luctuosam arborem convertit, de amasii nomine dictam. quamquam alii Græcam originem illi tribuunt, ut Cyparissus vocata sit, Κύπρος τὸ κύειν ἡ Φέρειν παρείσχε, κλάδος τε καὶ παρπάς, ab æqualitate fructuum pariter & ramorum quos producat: unde natus ille senarius ab Eustathio adductus, κύειν παρείσχε η πυτάρεισσος κλάδος. Illud obiter adjecero, quod Jovis sceptrum è Cyparissso fabulentur fuisse factum veteres, ut Hermippus autor est: quæ res deterruit Pythagoræos ab usu Cupressinarum arcularum,

quod

quod commemorat Laërtius. Fuit & Cyprissus oppidum in Parnasso monte situm juxta Delphos, à Cyparisso Minyæ Orchomeniorum regis filio nomen habens, Eustath. teste.

C A P U T X X I.

Virgili locus illustratus ex tertio Æneidos. Julianus Aurelius cum Laërtii interprete notatus.

Virgilius haud vulgari sensu illud in tertio Æneidos extulit:

*Da pater augurium, atque animis illabere nostris.
tecte nanque respicit ad cognomen Apollinis
Genitoris, cuius in Delo extabat ara hoc co-
nomento, quem Cato in oratione de educan-
dis liberis Genitivum dixit. Hujus meminit
in Argonauticō quinto Valerius Flaccus:*

Phæbi Genitoris ad aras Ventum ait.

Cloatius Verus, Deli, inquit, ara est Apollinis γενέτωρ, in qua nullum animal sacri-
ficatur, quam Pythagoram velut inviolatam
adorasse produnt. Idem scribit, Aristotelis in
Deliorum republica testimonio, Laërtius Dio-
genes lib. 8. Βωμὸν πεσκυνῆσαι μόνον ἐν δήλῳ τῷ
ἀπόλλωνῷ τῷ γενέτωρ, ὃς ἐσιν ὅπισθεν τῷ κερα-
τίνῃ, οἷα τὸ πυρὸς καὶ κελθᾶς, καὶ τὰ πόπανα μόνον
τίθεσθαι ἐπ' αὐτῷ ἀνευ πυρὸς, οφεῖον δὲ μηδέν. id est:
Adorasse modo Pythagoram Apollinis Geni-
toris aram in Delo, quæ retro Corneam est
posita, quoniam farra, hordeum, placen-

tasque solas citra ignem apponere illic moris fit, victimas vero nullas. quem locum interpres commaculavit quidem. Sed majoris erroris in luto hærere deprehenditur Julianus Aurelius, autoris verba exponens in libris, quem de Deorum cognominibus scripsit; nam illud, ὅπισθεν τῆς κερατίνης, vertit, quæ post Ceramicum posita erat, qui locus fuit Athenis celebris. Huc respexisse & Ciceronem certum est in tertio de natura Deorum, scribens, ne Apollini quidem Delio hostiam immolare voluisse Pythagoram, ne aram sanguine aspergeret. Quam aram, quia in ea nullum animal immolabatur, ἐνσεβῶν βωμὸν id est, piorum seu ritè venerantium aram, sua etiamnum ætate dictam extitisse refert Cyrius lib. 9. adversus Julianum. „ (Eiusdem „ & D. Clemens lib. 7. Stromatum meminit, „ his verbis, τὸν μὲν αἰχαίοταρον βωμὸν ἐν Δίλω „ οἴγνον εἶναι τεθρυλλήκοσι, πρὸς τὸν δὲ μόνον ναὸν „ Πυθαγόρεων πεφελθεῖν φασὶ φόνῳ ναῷ θανάτῳ μὴ „ μισθέντα. Antiquissimam in Delo aram puram extitisse proditum est, ad quam solam accessisse dicitur Pythagoras cæde & animalium crurore haud inquinatus.“) Ex his liquere etiam potest, cur Venerandi vocabulo usus poëta, non hostias mactantem, sed solenni tantum precatione usum Æneam facit, in eo verfu:

Tem-

Templa Dei saxo venerabar structa vetusto.
 Neque enim dubium mihi est, quin doctissimus poëta sciverit istud, & accuratissimè observarit. Porrò corneam aram vocat Laërtius eam, quæ ex dextris (sic enim lib. utra animantia sapientiora sint, aquaticâ ante restria, Plutarchus habet. Idem secum pugnans in Theseo, lævis, non dextris, ait) cornibus omnibus ibi posita fuit, quam ξερτῶν βωμὸν in Theseo appellat, inter septem orbis miracula habitam vel Martiale teste.
 „ ibi: Dissimuletque Deum cornibus ara fre,
 „ quens. hujus & Callimachus meminit in
 „ hymnis.”

C A P U T X X I I.

*Italiam variis nominibus appellatam esse, & unde
 quodque nomen illi acreverit.*

Varia apud Poëtas Italiæ nomenclatura extat, quam libet in hoc unum caput, ceu unam Myconum, congerere, ut non omnibus cognita, una eademque opera tradantur. Eam regionem primò Argesiam fuisse nominatam, aut secundum alios Margessam, à Margetum gente, quos Halicarnassæus per quartam vocalem Morgetas appellat ex Antiocho Syracusano, constat: deinde à Jano Janiculam, quod in Originibus scripsit Catō: rursus à Saturno, cui sacrata fuit, Satur-
 niam,

niam, teste Halicarnassæo & Trogo: postea Ausoniam, ab Ausone Vlyssis è Circe filio, uti Zezes, aut ut alii, ab Ausone Itali & Leutariæ filio: Stephanus ab Ausone genito ex Atlante & Calypso: nam Ausoniæn proprie dictum fuisse tractum maritimum Auruncorum inter Campanos & Volscos auctore est Dion Coccejus. at Portius Cato Calabros prius Ausones nuncupatos ait. Jam verò & Hesperia audiit ab Hespero Atlantis fratre, ab ipso in exilium acto, secundum Servium, & huc apulso. Quin & (,, βετλίαν fuisse Italiam,, memorat Antiochi testimonio Stephanus;,, quum pars ea sit potius nominanda Italiae,, quam Brutii incolunt. Veteribus quoque,, χώνην eandem dictam ex Antiocho Xenophanis annotat Hesychius.") Oenotria eadem terra fuit dicta; in quo nomine ingens est pugna: siquidem ab Oenotro Arcade Lycaonis filio, qui primus transfretato sinu Jonio Italiam incoluit, ita appellatam scribit Halicarnassæus: cui fermè consentit Myrsilus Lesbius, & Pausanias, qui in Arcadicis sic ait: Oenotrus filiorum Lycaonis natu minimus, à Nyctimo fratre pecuniis virisque impetratis in Italiam trajicit primus omnium, qui è Græcia coloniam navigio deportavit: imo ne barbarus quidem ullus ante Oenotrum alienam terram invasisse, ei, qui diligenter omnia

nia excusiterit, invenietur. Hæc ille. Antiochus quoque Syracusanus Oenotrium ducem Arcadum in Calabriam appulisse, ibique in ora maritima colonias posuisse memorat. Sed hæc ut mendacia refellit in Originibus Cato, nomen istud fortitam Italiam dictitans ab Oenotro vetustissimo rege Sabinorum & Hetruscorum, penes quem imperium erat. Idem ex quorundam opinione Oenotrium cum Jano eundem facit, qui primus Italis vinum & far ostenderit. Varro Oenotrum Latinorum regem nomen creasse regioni existimat. Servius à vino optimo nomen sumpfisse Oenotriæ annotat, quod οἶνος Græci vocant, ridicula nominis derivatione „tametsi in eandem „rationem consentiat Pisander historicus, „teste Stephano.” Postremo Italæ nomen indidisse Italum quendam Arcadum regulum Thucydides in sexto refert. Hyginus Italum ducem ex Penelope & Telegono natum comminiscitur. Halicarnassæus Italum Siculorum regem, qui primus agricolationis opera in Italiam invexerit, regionem à se transnominasse scribit. Timæus fabulatur dici ab Italo bove uno ex armento Geryonis, qui abactus ab Hercule Siculi freti angustias transnaverat, Tyrrhena lingua Italum taurum nominante. Hellanicus vero, quoniam opimos boves gignat ea regio, ejusdem vocabuli occa-

casione nuncupatam voluit. Recenset etiam in Originibus Cato Italum Hesperi fratrem, unde gemina Italiæ nomina creverint. Hæc ferè de Italiæ appellationibus omnium propè terrarum alumnae annotare visum est, quæ tot populorum discordes ferasque linguas Latini sermonis commercio ad colloquia contraxit, ut Plinii verbis dicam.

HADRIANI JUNII ANIMADVERSORUM LIBER SECUNDUS.

*Septimii Tertulliani locus unus & item alter, &
D. Clementis, restituuntur genuina le-
ctioni.*

CAPUT I.

Dercurrenti mihi nuper annotamen-
ta Beati Rhenani in Tertullianum
secundæ editionis, multa bene re-
tractata probeque interpolata sunt
visa: in nonnullis visus est parum favente,
ne dicam invita, Delia venari vir ille alioqui
extra omnem aleam doctissimus, quique in
restituendis autoribus sedulam navavit ope-
ram, è quibus unum atque alterum locum
sub-

subjiciam à me observatum. Scribit in libro de Velandis virginibus Septimius Florens his verbis: Debebunt, inquit, etiam & ipsi aliqua sibi defendere insignia, aut pennas Garumantum, aut crobylos barbarorum, aut cicadas Atheniensium, aut cirros Germanorum, aut stigmata Britonum. Hic pro crobylis, scrobulos legit atque exponit in priori editione Beatus, ut scrobuli, voce à diminutivo scrobe, foramina sint aurum, per quæ barbari trajiciant gemmas & annulos. Deinde in altera, de qua loquor, editione, bis in eundem impingens lapidem, dictionem reponit conjecturæ solùm obsidem, strobulos legens, adjecta annotatione ista: Strobulus Græcis pineam nucem significat, gestamen ex auro barbarorum quorundam &c. Speciosa quidem videtur hæc elusio, qua imperitoribus judicio defectis velut offusa nebula satissiat: quibus tamen obtrudere, quod nūquam lectum est, à latæ culpæ crimine non multum abhorret. Est autem crobylus crinium plexus in acumen definens: de quo & cicadis Thucydides in primo, & Lucianus in Navigio: αὐαδγμένες κρώβυλον ὑπὸ τέττιγι χευτῶ αὐειλυμένον. & præter Plutarchum Theophylactus, πρωθύλων τέττιγι ογγίας σεμνύνεται. id est: Crobylo & cicada superbit Gorgias: qua de re plura in commentario de Coma,

Est

Est & alter ejusdem lapsus in libello de fœminarum cultu commissus, ubi pro, Scrupulosa deus auribus vulnera intulit, scrobulosa maluit legere, ut ad scrobulos illos barbarorum commentitios allusum sit scilicet, quum ludat ironicè in temerariam & pervicacem nostram libidinem foramenta auribus sponte impingentium. Porrò verisimile mihi fit Tertullianum antiquitatis omnis scientissimum virum, Græcam vocem Crobylos, non suppetente Latina, in Romanam coloniam adoptare, vel usitata tum temporis uti maluisse: alioqui ætas illa quæ Plinium, Martialem, Suetonium, magisque etiam posteriores tulit, Græcis libenter dictionibus usa videtur, ad proterviæ usque vitium. In quorum numero miror, cur Ruffinus Aquilejensis studiò interdum obscurare suam dictionem Græcis vocibus velut Latinis gestierit, ubi disserente Romanas usurpare majore cum luce pariter & gratia potuerit. Adferam è multis unum, quod apud Clementem in sexto extat, in hæc verba: Quòd etsi lex de his non admonuisset, nos ut canthari libenter volveremur in stercore? Potuisset hîc purè puteque Latina voce Scarabæos dixisse, maluit tamen merè Græcam aspergere: quid verò eum moverit, dicere non habeo: certe caliginem multorum oculis offudit, & judicio Jo. Sichardi,

viri

viri non indocti , qui editionem procuravit , imposuit , qui parum cogitans κάνθαρον sonare Græce Scarabæum , multoque minus , quod insectum istud stercoreas pilas volutet (quod de eo scribunt Plinius lib. 30. cap. 2. Orus , Porphyrius lib 4. περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων . Plutarch. lib. de Isidē & Osyride , alii) suspicione finistram admodum margini illevit inter scholia :nam pro cantaris , canterios , fortassis votis ejus melius responsuros , quàm exiguum insectum istud , substituit. Atenim demus humanum esse interdum errare , quando & bono Homero nonnunquam somnus obrepere possit , attamen majore religione opus est.

C A P U T II.

*De tribus vestium purpurearum generibus distinctius
paulò perscripta ratio. Inibi quid ἀλλεγού
propriè.*

TRia ferme purpurearum vestium genera ab autoribus enumerata lego , ἀλλεγούδα , πορφυρίδα , & φοινικίδα , quæ tamen ab iis , qui hac de re ex professo scripsere , pro colorum discrimine non satis distincta , mirari sat nequeo , ac ne à diligentissimo quidem Bayfio , præterquam in voce φοινικίδῃ , quam phœniceum colorem potius , quàm purpuram designare , recte annotat. Certe singulis diversum fuisse colorem autumo , ut dicam

cam postea: quando & Artemidorus in Onirocriticis lib. 2. cap. 3. clare eas discriminet, quum πορφυρὴν ἐσθῆτα τὰ αὐτὰ τῇ ἀλεγγίδῃ σημάνει, hoc est, purpuream vēstem idem portendere in Baccho operatis dicat, quod cāeruleam. & iterum, ἀλεγγίδᾳ ἔχειν οἱρεῦσαι μὲν καὶ θυμελικοῖς &c. mox, πορφυρῇ δὲ ἐσθῆτῃς θύλοις ἀγαθῇ καὶ πλεσίοις. Enimvero vocabulorum etyma intuenti mihi atque expensius rimanti, ἀλεγγίδη videtur cōeruleum paludamentum, sive mavis, trabea exponi posse: nam colorem cōeruleum ἀλεγγὸν à maris colore dici puto, ἀπὸ τῆς ἀλὸς: quo modo accipitur quod legimus Odysseam Homericam olim εὐ ἀλεγγοῖς ἐσθῆματι, ut Iliada ἐρυθροβαφέσι, agi confueisse: cōruleis quidem illam, propter Vlyssis per mare errores: hanc vero rubeis, propter cāedes & cruenta bellorum vulnera. Deinde φοινικίδη interpretor, quæ palmeum colorem mentiretur, illis φοινικαὶ palmam nuncupantibus. Postremo πορφυρίδη recte purpuream à cruore saniéye pisces purpuræ dici posse censem, nigricantem videlicet magis, à cuius similitudine πορφύρεον κῦμα, & πορφύρεον θάνατον Homerus extulit. Ceterum ad istius rei discriminem adferunt momenti nonnihil Appiani verba, ex quinto bellorum civilium, ubi Sextus Pompejus gloriabundus ob geminum naufragium adversæ

partis, phœnicium paludamentum, quo Imperatores utebantur, in cœruleum convertit, adinstar Neptuni, cuius filius haberi ambiebat, ob felicem in navigatione successum (quam rem obiter attingit & Porphyrio in Horatii Epodôn lib.) Ea sic Græce leguntur: καὶ τὴν συνήθη τοῖς αὐτοράτοροις χλωμίδας ἐκ Φοινικῆς εἰς κυανὴν μεταπλάξαι φασί.

C A P U T III.

Locus ex quinto Aeneidos Virgilii accuratius expensis & explicatus.

Legenti mihi locum Virgilii, quo certaminum in parentalibus ab Aenea (ut putatur) primum institutis editorum præmia enumerat, nescio quid scrupi animum perculit, quod facros tripodes inter brabeia ponit. sic enim ait:

Circoque locantur

In medio sacri tripodes, viridesque coronæ.

Placuit itaque Servium, cuius inter grammaticos non postrema est autoritas, consulere, quid in medium ille adferret, ratus illum meæ expectationi facturum satis. qua spe falsus, altius rem examinandam duxi. Ad Græcos igitur fontes, quorum latices pleno ore hausit poëta noster, qui illum à profano vulgo excludunt, confugio, ac primum ad ingeniorum parentem Homerum, apud quem in

in funebris ludis Patrocli præmia victoriis
bus proponit Achilles τρίποδι ὥτων ταῖς δύο. &
ἀπυρον κατέθηκε λέβητα. Sciendum itaque tri-
podas hīc accipi pro lebetibus vel cacabis tri-
bus pedibus innixis : sic enim interpretor il-
lud Eustathii in Iliad. 9. διὰ τὸ τρίποδα τὴν
ὑπόβασιν ἔχειν. quæ verba transcribens Pha-
vorinus , ὑπόφασιν male legit, nisi chalcogra-
phi vitio irrepsit mendum. Sed repetam rem
à principio omnem latius. Constat ex Athe-
næo in Dipnosoph. 2. & Eustathio in nono
Iliados , duo antiquitus tripodium fuisse ge-
nera , sive lebetum : alterum ἐμπυελθήτην , qui
igni imponitur (,, & communiore voce πυροδά-
,, την , servata utrobique etymi ratione , quem
,, à prehensione ansata λόβανον etiam dici an-
,, notat Demetrius Triclinius in Sophoclæis
,, commentariis , nisi potius illic mavis legere
,, cum vetustis incerti autoris scholiis λάσανον
,, ab ollæ similitudine , dictione illa ollam si-
,, gnificante etiam in Epigrammatibus. ") di-
ctum quoque λοετροχόον , quod eo ad balnea ute-
rentur : eundem & ab Homero αἴθων , velut
ab igne candentem nominatum , in quo aqua
calefiebat : cuius apud Aeschylum est usus :

τὸν μὲν τρίποδις ἐδέξατ' οἰκεῖον λέβητα
οἰκεῖ φυλάτλων τὴν ὑπὲρ πυρὸς σάσιν.

Et apud Sophoclem in Ajace :

τοῖδ' ὑψιβατον τρίποδον. ἀμφίπυρον. λατρεῶν ὄσιων
θέσθ' ἐπίκαιρον.

Vos

*Vos tempori arduum lavando funeri
Imponite igni tripoda.*

Alterum ἀπυρον ignis expertem, in quo vinum dilui solebat, à diluendi ejus argumento οὐεγέτης etiam dictum, quēm etiam ἀναθεματικὸν vetus Homeri scholiaſtes exponit, quod inter templorum donaria, & in ædium ſupellecțile ad ornatum reponeretur, propterea extitus & albicans ē ſtanno affuso, ut Iliados 23. annotat Eustath. λευκὸς ἀπὸ χεύματος δηλαδὴ καστιτέρχ. Quòd verò tripus & lebes idem ſint, oſtendit Homerus: nam quem vocat in Ψ. ἀπυρον λέβητα, in nono ἀπυρον τρίποδα dixit. Sed præstat ipsius verba citare, quibus Agamemnon pollicetur ſe Achilli pro injuria ademptæ Briseidis daturum præter alia multa.

*ἐπτὸς τρίποδας, δέκα ἢ χευσοῖς τάλαντα,
αἴθωνας ἢ λέβητας ἐσίκοσι.

*Ignem haud expertos tripodas septem, atque talenta
Dena auri & bis tot candentes igne lebetes.*

In vicesimo tertio Achilles victori tertio præmium decernens,

Aὐτῷ τῷ τριτάτῳ ἀπυρον παρέθηκε λέβητα, καλόν &c.

*Tertio item expertem flammæ nitidumque lebetem
Conſtituit.*

Tales autem tripodes, qui ignis injuriam nunquam ſentiunt, temperandoque vino addicti, Libero patri ſacri erant ob veritatem in c-

brietate sitam , juxta illud , οἶνος καὶ ἀληθεία , Vinum & veritas. Unde & victoriæ præmium in Liberalibus proponi solebat tripus , quando & veriloquos ex Tripode locutos proverbio dicimus. Duas igitur ob causas poëtam sacros tripodas dixisse putarim , tum ἀπύργοις , ac proinde Libero sacratos: tum ut ἀναθεματικοῖς , qui vel ad ædium sacrarum ornatum converti possent. Nam Servii interpretatio frigidior videtur ; sic enim exponit : Sacri tripodes , sic pulchri , ut sacros putares ; nec enim sacrilegus erat , ut sacra donaret. Porrò & illud silentio præteriri non debet hoc in loco , Jonem poëtam in Agamemnone , ἔκπωμα δλανθυλωτὸν ἀχερεντον πυρὶ dixisse , poculum ansatum ab ignis injuria immune , alludendo ad Homericam vocem ἀπυρον , nimirum accipiendæ frigidæ accommodum , vel ad hauriendam bibendumque frigidam appositum. Fuit & lebes navigii genus (unde fortassis per paronomasticum lembus dictus est) quo ad Erythiam Hispaniæ insulam mare trajecisse Herculem ferunt apud Alexandrum Aetolum , de Hercule sic dicentem :

χαλκείῳ ὥδι λέβητι μέγαν διενήξατο πόντον.

Trajecit vastum pelagus ex ære lebete.

Euphorion lebetem æneum , cymbam æneam , hoc est , rostris æneis munitam vocavit , ibi :

χαλκείῃ ακάτῳ βεπληθέος ἐξ ἐρυθείας ..

abna-

abnavigasse Herculem scapha ænea ex opima
boum Erythia scribens. Theoclytus etiam le-
bete navigasse illum ait. Panyasis & Pherecy-
des Græci scriptores phiala vectum prodide-
runt; qua de re plura Athenæus lib. 2. & Ma-
crob. lib. 5. cap. 21.

C A P U T IV.

*De talorum & tesserarum jactu multa ab aliis non
dicta, nonnulla etiam animadversa.*

QUUM viderem non infeliciter tentasse quosdam Erasmi dictis attexere aliqua de talorum tesserarumque ratione, usque adeo ut gloriari etiam hoc nomine institerint, qui tamen vix tria quatuorque autorum testimonia assuerint, putavi & ego me rem studiosis non ingratam facturum, si non parum multa ab aliis tacita, quedam etiam animadversionem & limam promerita, collectaneis hisce nostris infererem: quare candori nostro favebunt studiosi. *Ασεγγαλος* itaque, quem talum Latini nominant, Jonibus etiam *ασεγγαλην*, ut ex autoritate rhetorici lexici citat Eu-
stathius, sic dictus est, quasi *ασεγγαλος*, enal-
lage literæ β, δι ȝ *ασεγγαλος* ει βαινειν, quod ad incessus firmitatem faciat. hinc *ασεγγαλωται* μάστιγες celebratae sunt veteribus, scuticæ talis insertis constantes, ut idem Iliad. 23. an-

notat, quarum „ apud Cratetem Comicum in „ fabula, cui ἐργατῶς nomen, & ” apud Plutar- chum in libello adversus Coloten fit mentio, quibus cædi, flagellarique solebant in Matris Deorum templis Galli ejus deæ ministri, si quid delinquissent. Ejus verba sunt, μάσιγρος δεό- μενος τῆς αἰσχυναλωτῆς ἐκέινης, οὐ τὸς γάλης πλημ- μελῶντας ἐν τοῖς μητρώοις κολάζουσιν. „ Posido- „ nius quoque commemorat apud Parthorum „ reges sæpenumero eum, quem illi amicūm „ vocent, postquam canum more objecta frusta „ comederit, abreptum virgis & μάσιν αἰσχ- „ γαλωτοῖς μάσιγονσθαι, hoc est, scuticis, quæ „ connexis talis constent, flagellari jamque cru- „ entatum adorare suum regem veluti pro be- „ neficio accepto.” Hinc & αἰσχυναλομάντεις ab Artemidoro libro secundo recensentur, qui è talorum jaētu, futurorum eventuum sortem prædivinabant. Talos αἰσείχος dixit Aristophanes, alii poëtæ αἰσείας, Callimachus αἰσείας, ubi donatos cuidam fuisse memorat ζορκὸς πέντε νεοσμήκης αἴσπιας, dorcadis talos quinos recenti rasura expolitos „ & iterum: δέκα δ' αἰσείας αἱ- „ υῦο λάτρεον.” Unde & talis ludere αἰσείγεν di- cebatur & αἰσχυναλίζειν. Hic ludus quaternis fiebat talis, quorum unusquisque casus habe- bat quatuor, non senos, cubi ad modum: dyas nanque & pentas hīc deerant, hoc est, bina- riūs quinariusque numeri ociosi erant, neque
in

in talis recensebantur : sed positus ipse , sive ratio lapsus , vicem obtinebat numeri , testante Polluce. unde apparet status positusque talorum diversos , nominibus unionis , ternionis , quaternionis , & senionis fuisse censitos. Cupidinem & Ganymedem talis ludentes puerili more inducit Apollonius Rhodius libro tertio his verbis :

Αμφ' ἀστρεγγάλοις οὐ τώγε
Χειροίσις , ἀτε κέροι ὄμηθέες , ἐψιόωντο ..
Ut pueri aequales ex auro ludere talis
Sunt deprensi ambo :

„ Puerilem autem fuisse ludum astragalarum ,
„ ostendit scomma Arcesilai in adolescentulum
„ in' differendo paulo ferociorem , οὐ λήψεις
„ τις τοῦτον ἀστρεγγάλῳ , non capiet quis istum
„ astragalo. Indicat & Heracliti factum , qui
„ Ephesiis deprecantibus eum , ut leges scribe-
„ ret ipsis , detrectavit munus , & indigna-
„ bundus in Dianæ templo cum pueris astra-
„ galis lusit , satius illud esse dictitans , quam
„ cum illis in corrupta repub. degere , quod
„ de illo scriptum reliquit Laertius , cuius ver-
„ ba sunt , μελὰ τῶν παιδῶν ἡστρεγγάλιζε . ”

Calvus poëta Curium Romanum talis pereruditum describit , teste Asconio „ , cuius est hen-
„ decasyllabus elegans , Et talis Curius pere-
„ ritidus . ” Pausanias Arcadicis in Herculis
specu cognomento Buraici , divinationis genus

exercitum fuisse scribit , quod astragalis quaternis in pinaca conjectis fiebat , post fusas prius ad divum preces . Pindari quoque scholia stes in Pythiis annotat , in sacris deorum mensis repositos fuisse talos astragalosve , quibus projectis futura augurabantur . Verbi gratia , ejusmodi si jactus obtigerit , tale quid eveniet : si minus , non continget . Celebris est apud autores Siphnius talus , σίφνιος αστράγαλος , ob exiguitatem , ut arbitror , δι εύτελειαν , sicuti refert Eustathius . „ corrupti codicis errore „ persuasus , quem indicavi in adagiorum nosstrorum farragine . ” A talorum ludo diversus est tesserarius , quem & πετείαν & κυβείαν illi dixerunt , licet Athenaeus confudisse videatur libro 10. ex Theopompo Rhodiorum insolentiam describens , talorum ludo , vel tesserarum de fœminis liberis ad stuprum solicitandis contendentium : cuius verba non gravabor adscribere : ὡς τῇ κυβεύειν ηξίωσαν πρὸς αἰδήλους περιγυναικῶν τῶν ἐλευθέρων , τῇ διωμολογοῦντο τὰς ἐλάτηας τοῖς αστραγάλοις βάπτουται , ἵν τινα χρὴ τῶν πολιτίδων τῷ νικῶντι ἐις συντροφίαν αἰγαγέν &c. & pauclo post , τῇ ταύτην τὴν κυβείαν ἔπαιζον . id est : Pacti inter se , ut qui minimum talis jecisset , victori quancunque oppidanarum jussus produceret . & mox : atque hunc tesserarum ludum exercebant . Vides uti & κυβεύειν & κυβείαν confundat cum astragalis . „ Herodotus in Clio „ κυ-

„ κύβους & πεσσοὺς diversis lusibus attribuit, ubi
 „ ait Atys Lydorum regis tempore in magna
 „ annonæ frumentariæ inopia famis solatia
 „ varios lusus excogitatos fuisse ab ea gen-
 „ te, nimirum astragalorum, cuborum, pi-
 „ larum, & id genus alios, exceptis tesseris,
 „ quarum inventum sibi non vendicant Lydi.
 „ verba ejus huc facientia sunt ista. ἐξεν-
 „ ρεθήναι δὴ τότε καὶ τῶν κύβων καὶ τῶν αἰστεργά-
 „ λων καὶ τῆς σφαιρῆς καὶ ἄλλων πασέων παιγνιέων οἱ
 „ ζίδεαι, πλὴν πεσσέων. Olympiodorus quoque
 „ in Platonis Gorgiam commentario, πετίευ-
 „ τικὴ inquit, διαφέρει τῆς κυβικῆς καὶ τὸ σχῆ-
 „ μα. οὐ γὰρ πεσσὸς, διεστηκὸς κύβος ἔστιν ἐκ τρι-
 „ ὀν τριγόνων περιεχόμενος." Πετίειαν, hoc est,
 tesserarium ludum invenisse in Aulide Bœotie,
 & ῥάθυμον παιδιὰν, αὖτις αγχίνει τε ἡ εἴσω σπεδῆς,
 non segnem ludum, sed ingeniosum atque in-
 dustrium, Palamedes Euboicus à Philostrato in
 Heroicis traditur: cui eam gloriam tribuit &
 Gregorius Nazianzenus in prima invectiva ση-
 λιτεύτικῃ: item Pausanias in Argolicis, dicens,
 Palamedem cubos ab se inventos consecrassε in
 fano Fortunæ. Sophocles quoque in Palame-
 de fabula hanc inventionem illius ita prose-
 quitur:

ἐλιμὸν ἔτρο τόνδι' ἀπῶσε σὺν Θεῷ
 Εἰπεῖν, χρόνετε διατριβὰς σοφωτάτας

ΕΦΕῦρε, Φλοίσθε μετὰ κοπῆν καθημένοις
Πεσσὸς, κύβος τε τερπνὸν αργίας ἀκτῷ;

Latine sonant:

*Non ille (dicam enim) procul famem Deo
Fuvante abegit, ociūmque fallere
Docuit sedentes littore in sicco, mare
Ubi murmurat, ludo reperto tesseræ,
Vitæ jucundo desidis solatio?*

,, Hinc Palamedes ipse apud Gorgiam Leonti-
,, num vitæ actæ rationem reddens, & ab se in-
,, venta enumerans, inter cetera reperisse se
,, ait, πεσσοὺς σχολῆς ἀλυπὸν διατριβὴν. id est;
,, tesseras, quibus otium jucundissime fallitur."

Imò Polemon autor est, sua ætate monstratum fuisse saxum apud Ilium, super quo pessos Græci jaciebant. Quin & παλαμήδειον ἀβά-
νιον, Palamedis abaculus celebratur ab autori-
bus. Plato tamen in Phædro Aegyptios ait in-
venisse præter numerandi & subducendorum
calculatorum rationem, etiam πετεῖαν atque κυ-
βεῖαν. Proci apud Homerum πεσσοῖς περιά-
ροιθε θυρέων θυμὸν ἔτερπον, tesseris ante fores fese
oblectabant. Ludum hunc in carmine de Vir-
ginitate describit Nazianzenus:

αὐτὸς τις στρεπτοῖσιν ῥαινόμενος Φέρνα πεσσοῖς,
Πεσσὸς μεν πρόσῃνε, τό δὲ ἄρτιον ήτε περιτλὸν
Οὐ χέρες, αὐτομάται δὲ λίθων σροφάλιγγες
ἔγεικαν. id est:

Qualis, cui mentem versatilis alea pascit,

*Ille quidem jacit, at par impar non manus ipsa
Fingit, fortuita at præbet versura lapilli.*

Phanius Comicus Mithylenæum quendam Leonem ἀντίτητον καλὰ τὴν πετεντικὴν, in aleatorio ludo insuperabilem nominatim celebrat. Atenim quæ fuerit procorum in jaētu tesserarum ludendi ratio, ex Ctesonis Ithacensis fide recenset Appion Alexandrinus apud Athenæum in Diaphosoph. i. Porrò in hoc ludo quinque utebantur tesseris, unde & nomen fortasse πετεῖας, quasi πετεῖας τινὸς fluxit, ut ex Eustathio citavit Phavorinus: (nam ἀπὸ τῆς πίπτειν, à casu eorum etymon derivat Hom. scholiaestes. Alio tamen Zenobius, tribus veteres lusisse dicit, quod & adagium videtur innuere, οὐ τοῖς, sive (ut in Zenobio legitur) τρεῖς ἐξ, οὐ τρεῖς κύροι. Sed quia in hujus adagionis mentionem incidimus, paulò latius explicanda erunt quædam, & restituenda nonnulla in Erasmi annotatione. Cubus, Græcè κύρος, effertur tam de tессera, quæ jacitur, quam de puncto ipso & nota insculpta, numerum jactorum reddente, ac præcipue unione, qui οὐ πετεῖας quoque a fini nomine dicitur. ubi observa obiter, apud Pollucem lib. 9. cap. de convivalibus lusibus, κυλότητη legendum esse, non κυλότητη πετεῖας. Priore modo accipitur illud è Tragoëdia, οἰδη γάρ εῦ πετεῖστι διὸς κύροι. id est: Feliciter semper cadunt cubi Jovis. at posteriore accipiendum Eu-

ripidis illud in Myrmidonibus, ubi tesseris ludentes facit Heroas.

Βέληκ' ἀχιλλεὺς δύο κύβων τέτταρες.

Duas Achilles uniones jecit & quatuor.

Quem versum in Ranas transtulit Aristoph. Item illud Eupolidis: *ἀποφθαρεὶς δὲ δύο κύβων τέτταρα.* Sic accipienda sunt quæ paulò obscurius scripsit Zenobius in hæc verba: *κύβον γὰρ ζλεγον ιδίως αὐτὸν τὸν ριπλέμενον, ὅτε πλήρης ἐστι, καὶ μή.* quæ sic reddidit Erasmus: Tesseram etiam jactum ipsum appellant, qui nonnunquam plenus est, interdum inanis: itaque jactus tertium inanis. Hæc ille: sed falsus est; nam ter sex plenam victoriam apportabant, tres verò cubi, hoc est, uniones, succumbere jacientem loquebantur: id quod & Zenobius non inficiatur, qui Jōnas appellasse tales cubos monadasve etiam ὄντες testatur, ubi in exemplaria Græca non vulgare mendum irrepit, loco ὄντες habentia οἰνοις, tametsi apud Pollucem alibi etiam οἴνον & οἴνην scriptum inveniam. ” nihil, lominus lego apud Suidam ὄντες ab Jōnibus vocari κύβες, id est, uniones: & confirmat Hesychius, apud quem sic lego præter codicis fidem, ὄνη κυβελικὸς βόλος οἱ κενὸς καὶ αὐτοῖς τῷ εἶξεν, οἱ καὶ χιονοί. id est: Oene, tesseræ, jactus inanis & senioni contrarius, qui & Chius dicitur: pro quo vulgo legitur, αὐτοῖς κείμενος τὴν εἶξεν αὐχαιοῖς. ” Quod verò non tertium

trium jactus felicissimus fuerit, quod voluit Erasmus, sed ter senum, clarè ostendit Æschylus in Agamemnone, ubi excubitor conspecta per tenebras face captæ Trojæ indice, eam ter sex jecisse, hoc est, fausta lætaque portendere omnia gaudet: itaque sit ait:

Τὰ μεσποτῶν γαρ εῦ πεσόντα θήσομαι,

Τελίς ἐξ Βαλέστης τῆς δέ μοι φευκλωεῖας.

id est,

Cecidisse res heriles prosperè dabo,

Nocturna quando hæc fax mihi ter sex jacit.

Unioni quoque nomen fuit apud illos κύων, cui canicula respondet voce Latina: præterea & κῆρ & χῆρ; quò spectat Leonidæ epigramma in Pisistratum:

Τί σοχασώμεθά σε Παισίσερετε, χῖον ὄρῶντες.

γλυπτὸν ὑπὲρ τύμβῳ κείμενον ἀστερίγαλον.

Quid commentabor de te Pisistrate, Chium

Insculptum tumulo quòd videam astragalum?

Ex quo loco appareat Chium etiam in talis, non modò in tessellis observari solere. Adde, quòd Eubulus Comicus in Aleonibus, κύκλωπα, nisi fallor, dixit ab uno oculo monadi respondentem. At senio, ἔξιτης dicebatur, & κῶρος, atque etiam συνωρικός; de quo fluxit parcemia, χῖος πάρεστι, κῶν γὰρ ἐστι. quomodo Strattis Comicus illud extulit:

Χῖρος παραστᾶς, κῶν γὰρ ἐστι λέγεται.

id est:

Hic

Hic Chius astans, non sinit Coum loqui.

Quo allusit Aristophanes in Ranis, ibi: $\delta\chi\rho\sigma$ $\alpha\pi\lambda\alpha\kappa\omega\sigma$. Jam verò Cubi vocabulum (quod etiam ad amphoram, juxta Rhemnium Fan-nium, & quadrantal, à quatuor quadris dictum, extenditur, de quo & Gellius lib. I. cap. 20.) apud Græcos panem etiam quadratum notat, anetho conditum & oleo, ut Dipnosophistis tradit Athenæus: præterea & lumborum concavitatem utrinque subsidentem $\kappa\upsilon\zeta\sigma\nu$ dici in Synonymis à Simmaristo proditum est. Arrianus etiam pro verticulo spinæ cubi vocabulum usurpare legitur:

$\alpha\pi\chi\epsilon\gamma\text{Gr.}$ ἐξ ὑπάτοιο κύβοις ἐπιλεμέναι οἰχός.

Cervicis summae conjungit vertebra spinam.

In eadem significatione Astragali voce usus est Tryphiodorus, $\epsilon\pi\alpha\chi\epsilon\gamma\text{Gr.}$ δὲ λυθέντες αστραγάλοις $\beta\alpha\gammaησαν$, collapsos altrinsecus Trojanos perfractis colli verticulis expirasse scribens. Quin & pro ancipiti eventu $\kappa\upsilon\beta\sigma\sigma$, ut alea Latinis, ponitur: unde proverbiale illud apud Æschylum in 7. ad Thebas, $\epsilon\pi\gamma\text{Gr.}$ ἐν κύβοις ἀρησκενεῖ. id est: Mars belli incertus rem judicabit. Non est prætereundum silentio quod apud Menodotum, sive ejus metaphrasten Galenum in oratione ad artes parænetica legitur, Mercurium orationis deum à veteribus plastis pictoriibusque $\kappa\upsilon\beta\sigma\sigma$ insistentem fingi pingue, quòd cubica figura sit minime instabilis; qua ratione cubis

cubis comparavit Socratis rationes Hierocles Alexandrinus philosophus, quod quancunque tandem in partem caderent, stabiles semper $\chi\eta\pi\lambda\omega\tau\epsilon s$ manerent. quodque Plato in Repub. Archytam Tarentinum geometram primum invenisse cubum refert. Solebant autem pro numero punctorum sive cuiuslibet monadis drachmam aut staterem deponere ludendo, præcipue in eo lusus genere, quod $\pi\lambda\alpha\sigma\tau\theta\epsilon\lambda\omega\delta\alpha$ nuncupabant ab eventu, quod qui plura jactu numerasset puncta, appositam argenti summam auferret. Unde in Amipsiæ Comici Pala, vel funda ($\sigma\phi\epsilon\nu\delta\omega\eta\eta$ inscripsit) $\tau\epsilon\mu\nu\alpha\lambda\omega\eta$ apponitur trium minarum precium, in trium cuborum jactu, nimirum pro quolibet unione mina. Porro à punctis tesserarum $\alpha\pi\delta\tau\omega\eta$ ēn $\tau\omega\eta\kappa\beta\omega\eta$, $\tau\epsilon\mu\nu\alpha\tau\omega\eta$, aleones dicti sunt $\tau\epsilon\mu\nu\alpha\tau\omega\eta$, ut in Iliad. 16. annotat Eustathius, quos & $\sigma\kappa\epsilon\epsilon\phi\tau\alpha\tau\omega\eta$ Amphis Comicus dixit: at pergulæ vel tabernæ, ubi tesseris ludebatur, $\kappa\beta\epsilon\eta\tau\eta\epsilon\alpha$ à cubis, & $\sigma\kappa\epsilon\epsilon\phi\tau\alpha\tau\omega\eta$ à peculiari Athenis ei rei dedicato loco, nominabantur, quas & $\pi\epsilon\sigma\sigma\epsilon\alpha$ dixit Sophocles. Refertur ab Eustath. in Iliad. 6. tesserarii ludi genus $\delta\iota\alpha\gamma\eta\alpha\mu\pi\sigma\mu\delta\omega\eta$ dictum, quo calculis sexaginta albis pariter & atris, in fritilli alveo ludebatur: ita enim ejus verba interpretor, $\delta\iota\alpha\tau\omega\eta$ ēn $\pi\lambda\alpha\pi\theta\epsilon\omega\eta$ $\psi\eta\phi\omega\eta$ $\epsilon\xi\eta\kappa\omega\eta$, $\lambda\epsilon\kappa\omega\eta$ $\tau\epsilon\alpha\mu\alpha$ $\chi\eta\pi\lambda\omega\tau\epsilon s$ μελαινῶν. Cujus usus est apud Philemonem, μεθύει, $\delta\iota\alpha\gamma\eta\alpha\mu\pi\mu\delta\omega\eta$, $\kappa\beta\epsilon\eta\tau\eta\epsilon$. Redeamus postlimio

minio ad talos. Ut cubus sex habet casus εξ ἐδημάδος κατ' αντίθετον συγκειμένας, ita ut tētenarium cum accessione oppositæ partis: nam monadi hexas opposita erat, triadi tetras, & dyadi pentas, quæ in solis cubis senas habentibus superficies, extant: ita astragalorum quilibet quaternos habet casus, uti diximus; qui si in excidendo diversas ostendissent facies, Venereus jactus is nominabatur. Porphyrius grammaticus annotat Veneris jactum supremum habuisse numerum in talis, quippe qui tricenarium expleret, quo jactu αρχιποσιαν sortiebantur, à quo bibendi ordo inciperet: ubi pro tricenario legendum esse judico ter senarium, de quo antè in Senione diximus, & in commentariis nostris in Horatium. Eustathius Iliad. 23. talorum casus universos scribit fuisse numero λε, id est, trigintaquique (nisi vitiosus fuerit codex manuscriptus, quem Bononiæ utendum mihi impetrarat Comitum Pepolorum, principis in ea civitate familiæ, benignitas) quorum aliqui à diis, ab Heroibus alii & viris illustribus, aut amasis, nonnulli à fortuitis eventis, vel ad honorem & lucrum, vel ad ignominiam dispendiumque facientibus, nomen sumpserunt: inter quos Steſichorus octadem significabat, quoniam ejus poëtæ tumulus apud Himeram Siciliæ oppidum octonis constabat angulis. Postea à fracto triginta tyrannorum do.

dominatu, quadraginta, qui Reipubl. Atheniensis summam tenuerunt, in gratiam Euripidis poëtæ, qui cum iis vivebat familiariter, exco-gitarunt quendam talorum jactum, quem poëtæ nomine donatum Euripidium dixere. Erat in talorum lusu felix jactus $\pi\varrho\alpha\nu\eta\varsigma$ dictus quasi pronus, cui $\nu\pi\lambda\omega\zeta\omega\nu$, id est, supinus adversabatur, apud Eubulum. „Reenset Hesychius & $\delta\alpha\rho\varepsilon\iota\omega\eta$ astragalorum jactum.” Item $\alpha\gamma\lambda\eta$ à splendore fortunatus jactus erat. In felicium numero censebantur & καλλίσολος, & εὐδάιμων, & ιερός, & λάμπων, συνωξίς, αρματίας, καντρωτός, ἐπακονίστης, ἐπίθετος, & quæ alia recenset ex Eubulo Pollux. inter infauitos erant γέαν, ὄβολα, μάνης, ὄθεος, πάτραινα. at μίδας ē mediis jactibus erat, nec infelicissimus, nec item fortunatissimus testante Polluce, tametsi Cœlius telicissimum scribat. Addit Eustathius loco supradicto, quod huic loco non est dissonum, quod κύων, de quo memini, δηλοῖ ἀντράιρεσιν τινὰ φηφῆ, ἐν χώραις γάρ τισι διαγεγραμέναις πετευτικῶς, πολλῶν κειμένων φήφων ὃς ἐχρῆν ἀνταναιρεῖν, αἱ μεν χώραι, πόλεις ἐλέγοντο νόμῳ κυβευτικῷ, κύνεις δὲ αἱ ἀλλήλαις ἐπιβλεύσας φῆφοι. Ad talos illud quoque spectat, quod Diogenes in sua repub. censuit astragalos nomismatis vicem obtinere, damnato prorsus pecuniæ usu: quodque Antiochus ille cognomento ἐπιφανῆς, id est, illustris, imo ἐπιμανῆς potius & insanus,

cum

cum Polybio dicendus, promiscuè nullius habita ratione, his talos dorcadum, illis palmæ fructus, aliis aurum elargiretur. Memoratur Lysandri Lacedæmonii dictum non incelebre, viros jurejurando, pueros talis fallendos esse: nam apud Jul: Pollucem, ut id obiter dicam, lib. 6 cap. 32. ὅγοις legi debet, non ὄνοις. & apud Plutarchum nono segmento problematum, cap. 6. desiderantur hæc verba: *πᾶσιδας μὲν αὐτεργάλοις, ὅρκοις δὲ αὐδέας εξαπατητέον.* legitur & Demetrius ex fuga bis infeliciter suscepta retractus secundò, talis aureis donatus fuisse à Phraarte Persarum rege ad exprobationem puerilis levitatis, quod commemorat ex Togo Pompejo Justinus. Est & illud observatu dignum, quod Xenophon equis talos tribuit, præter Aristotelis hoc in genere diligentissimi mentem, negantis animalia *μώνυχα*, solidam habentia ungulam, talis esse prædicta, excepto Asino Indico, cui & cornu in fronte produxit natura. Hæc habui, quæ de talis testisque aliis indicta, de myrothecio nostro supplere libuit, rem literariam promovendi studio.

C A P U T . V.

De sortiendi rationibus variis.

Locus Horatii in Odarum primo prælegebatur à me, ubi negat à morte nos regnare vini

vini fortituros talis: ibi quum veniret in men-
tem mihi pluribus in rebus observatam fuisse
olim sortiendi rationem, videremque plera-
que sortitiones ab eo loco esse alienas, visum
est eam cognitionem huc esse rejiciendam,
hincque plusculum verborum super ea re esse
faciendum, id quod nunc exequi stat animus,
si prius Mercurio suum quoddam ἔρμον ap-
pendero, nempe quod omnis sortitio Mercu-
rio fuerit attributa, ut in Iliad. septimum an-
notat Eustath. unde ἐρυθρῆς, id est, Mer-
curii sors quædam dicta fuit apud veteres: ea
erat secundum Suidam oleæ folium, quod in
urnam conjiciebant; primumque educebant
in honorem hujus dei: cuius consuetudinis
meminit in Aeolo Euripides. „ Unde Hesy-
„ chius ἔρμον κληρον exponit sortem, quæ pri-
„ ma educebatur: ” Sors autem sive signum
sortitionis, quod urnæ imimitur; calculus
videlicet, aut concha, aut ascia, aut annuli
nota, aut etiam cespes vivus juxta Sopho-
clem, vel simile quid, κληρός dicitur, alio no-
mine πάλαι, ἀπὸ τῆς πάλλεως, à movendo:
κληρός verò ab eventu, quo educita sorte ad
muneris alicujus administrationem quis vo-
catur, à κλῶ, quod est, voco: aut potius ex
Herodiani grammatici sententia à παλὸν, id
est, lignum, quod lignorum usus fuerit po-
tissimus ad sortes facendas, in quibus sym-

bolum suum tesseramque incidebant : quomodo Homerus Iliad. 7. ea voce usus est. ibi :

*οι δὲ κληρον ἐσημήναντο ἔκαστος,
ἐν δὲ ἐβαλον κυνέη.*

*Pro se quisque duces sortem obsignare, cavaque
Injicere in galeam.*

Ab hac voce descendunt κληροχοι : ita coloni nominantur apud Græcos , velut forte naëti loca inhabitanda. sic Isocrates in Panegyr. sic usus est Appianus : Βολῶσκοι δὲ τοῖς πλάισμασι τῶν γειτόνων καταπλαγέντες ἐσράτευον ἐπὶ ρωμαίοις , καὶ ἐπολιόρκουν τὰς αὐτῶν κληροχίας . id est : Volsci nihil perculti finitimorum cladibus , expeditionem in Romanos movebant, eorumque colonos bello affligeabant. Quibus prælibatis , fortiendi modos subjiciam. 1. Primùm igitur omnium in eo reipub. statu , qui penes populum est, quem δημοκρατίαν nominant, magistratus forte eligebantur. 2. Deinde judices principio conscribi de curia senatoria , deinceps in urnam fortitò mitti , ut è pluribus necessarius numerus confici posset , consuevisse autor est Asconius Pædianus : ita ut primò delecti , mox fortirentur : quod ex orationibus Ciceronis sæpe discere est. Ea ratione apud Virgilium :

*Quæsitor Minos urnam movet.
& apud Statium :*

Arbi-

Arbiter hos dura versat Gortynius urna.

Servius in 6. Aen. negat auditas fuisse causas, nisi per sortem ordinatas. Ordo autem ex sorte dierum petebatur, quo post tricesimum diem causas suas exequi poterant. Judicium autem nomina tabellis insculpta, inque urnam jacta, per sortem promebantur. „ Quin & „ Athenis judices è decem numero tribubus „ singuli fortitò per literas ducebantur, ut „ cui & obtigisset, primas in judicando par- „ tes obtineret, cui β, secundas, atque ita „ deinceps: ut annotavit Aristophanis Scho- „ liaestes: quod & in oratoribus observatum „ fuisse scribit idem, ut soli orarent, quo- „ rum fors existet: sic enim ait, ὅτι γὰρ λα- „ χόντες μόνον ρήτορεύουσι. ” 3. Præterea Con-
sules, Proconsules, & Prætores provincias fortiebantur: vetabatque lex Curiata provin-
ciam extra sortem cuiquam cedere, hoc est,
ne alter alterius provinciam invaderet, sed
missis sortibus eas ducerent, præcipiebat. Ci-
cero in familiar. epist. Appius (inquit) di-
xit sese, si licitum esset legem Curiatam fer-
re, sortitum cum collega esse provinciam.
4. Insuper ducendis legatis urnam & sortem
veteri exemplo positas fuisse, ne ambitioni
aut inimicitiis locus foret, contendit Marcel-
lus apud Corn. Tacitum lib. vicesimo. 5. Ad-
de quod brabeutæ sorte ducebant eos, qui cur-

riculo certamina obituri forent, ut in Electra testatur Sophocles, ubi ait:

ὅδ' αὐτὸς οἱ τελαγμένοι βρεφεῖς
κλήσοις ἐπηλαν καὶ κατέσησαν Δίφευς.

6. Luctaturi quoque in circo fortiebantur, & forte ducti manus conferebant: unde & palæstræ nomen ἀπὸ τῶν πάλλεων, ab urnæ motu, juxta Servium. In quo sortitionis genere illud observatum legimus apud Lucianum, ut binæ literæ pares eductæ binos athletas committerent. 7. Apud Homerum Heroës, obsignatis signaculo cujusque sortibus & in galeam dimissis, sortiuntur, quis cum Hectore sit congreslurus. Sortiuntur item Paris & Menelaus, utri cederent priores jaculandi vices. „ Et apud Æschylum „ duces Argivi ad Thebas portarum statio- „ nes sortiuntur. Sic enim nuncius loquitur. „ Κληρουμένος δὲ ἔλειπον, ὡς πάλω λαχῶν „ Εκαστος αὐτῶν πρὸς πύλας ἄγοι λόχον. „ Sortem trahentes jam reliqueram modò, „ Quas quisque portas obsepiret milite. 8. Apud eundem Eteoclo ductori Argivo ter- tia fors obtigit, „ Τελτος πάλος „ Εξ ύπτιος πήδησεν εὐχάλες κράνους. „ Sortem tertiam „ Effuderat resupina cassis ænea.
8. Jam verò & apud Virgilium in quinto duces

ces in navalī certamine loca sorte legunt.
 9. Apud eundem in tertio sortiuntur remos, id est, remigandi vices. 10. Miles quoque fortitō excubābat: quapropter in Theodosio laudat illud Latinus Pacatus, quod ipse excubias cum primis sorte ageret. 11. Annotat in diebus genialibus Alexander Neapolitanus, Syracusanis in usu fuisse, ut per literarum elementa sorte legerent, qui in concione sententiam suam exponerent: unde ca- villum Dionysii manavit, monarchiam sibi augurantis, quum literam M. esset sortitus. Talis autem fortitio propterea indicta fuisset videtur, ne contentio quæpiam in ordinatio- ne oriretur, aut ne in gratiam alicujus judi- cium humanum transversum ferretur. 12. Ta- citus lib. 13. refert præfectos quoque, penes quos cura publicarum tabularum esset, sorte duci solere è prætorum numero. 14. Ari- stophanis interpres in Vespis adscribit & il- lud, quod Aegyptii fortitò partirentur, quos quisque agros coleret. 14. Neque silentio prætereundem est, studioſos antiquitus in Museis ludisque literariis fortiri consuevisse, ut bini, quos fortes commisissent, alter alteri eruditas quæstiunculas intentarent: qua de re lubet Plutarchi ex symposiacōn nono, cap. 3. verba subjicere: ἔθες δὲ οὐτός εν τοῖς μαστίοις κλήρους περιφέρεσται, καὶ τὰς συλλαχόντας αἱλλήλαι

προτείνειν φιλόλογα ζητήματα. 15. Super hæc omnia fortitionis usus in symposiis non est incelebris , quando talis astragaliisque forte missis symposiarchen, seu modiperatorem à Nonio Marcello sic nuncupatum , ducebant, qui convivii præses convivales leges præfigebat : quem nos morem observamus moribus veluti per manus traditum pridie ejus diei , quem Epiphania Græca voce indigimus , patriaque lingua , quem sors præsidem dederit , Regem nominamus cum Græcis , qui eundem quoque βασιλέα vocitant. Cujus moris in Tacito fit mentio lib. 13. ubi inquit. Festis Saturno diebus inter alia æqualium ludicra regnum lusu sortientium evenerat ea sors Neroni. & Arrianus in Epicteto his verbis : ἐν σατυρωαλίοις λέλουχε βασιλεὺς , προστάσσει , σὺ πίε , σὺ κέρδεσον , σὺ ἀπελθε , σὺ ἔλθε . Apud Laërtium Diogenem lib. 8. symposiarchus tyrannice jubet , πίνειν , ἡ κατάχεισται τῆς κεφαλῆς , præcipiens ebibendum esse poculum , aut in caput affundendum. Haec tenus fere de sortiendi generibus perscripsimus : nunc quædam ab hoc argumento non aliena adjicienda sunt , nimirum quod sortium dæ appellatae fuerint olim Teniræ à tenendi argumento : quodque aliquando receptum fuerit , fortes capitales foliis inscribi à judicibus , unde ἐκφύλλοφόρησις condemnatio dicta est. Item quod te-

testulis in urnam conjectis, si sex millium numerum explerent, reus solum vertere cogebatur, non tam facinoris convictus, quam reipub. gravis, ac virtutis nomine odiosus, quod ὄσρεκτισμὸν appellabant, ab Hippia tyranno invectum, ut in lib. de politiis scribit Heraclides: nam Suidas ex autoritate Theophrasti, tradit omnium primum Athenis ostracismo ejectum fuisse Thesea multò ante Hippiæ tempora. Neque illud reticendum est, veteres loco calculatorum judiciariorum usos fuisse conchulis marinis, quas χοιρίνας vocabant, ut testantur Pollux lib. 8. & Aristoph. interpres. ad quarum modum fabricatae fuerunt postea æneæ, quas σπονδύλας & φρυκτὰς nominarunt. Porro judicum calculi duplicates fuerant, ut ex Ulpiani annotationibus in Demosthenem constat, quidam pertusi perforative & nigri, qui condemnabant: alii qui absolvebant, albi & integri: illi τετρημέναι Ψηφοὶ καὶ μέλαιναι, & ἀναιρέσαι, & τετρυπημέναι dicuntur ab autoribus: at hi ἀτρητοὶ, λευκοὶ, σώζεσαι, ἐλεῖσαι, & apud Aeschinem πλήρεις. Sitella vero, quæ & urna, Græcis καδίσκοι, vas erat, in quod immittebantur calculi: cuius operculum, per quod injiciebantur, κηρός dicebatur. Duas vero fuisse urnas, priorem mortis, posteriorem misericordiæ nuncupatam, annotatur ab Aristophanis scholiaste in Vespis.

C A P U T VI.

*Locus ex annotationibus Budæi in Pandectas
expensus.*

BUDÆUS renascentis Græcæ literaturæ alter quasi Camillus in annotationibus, quas in Pandectas scripsit doctissimas, annotat πιλίδιον apud Demosthenem in oratione περὶ ταραπρεσβείας, hoc est, de legatione male obita, significare ἐπιτηδευτὴν κόμην, comam ascititiam. Evidem si à tantæ in re literaria autoritatis viro dissentire fas est, πιλίδιον tiam aut pilei genus ad defendendum æstum & imbræ aliasque aëris injurias comparatum intelligo, præfertim quum Grammatici dicant id esse, quod vulgo καυμελαύχιον ab arcendis solis fervoribus diceretur οὐδὲ τὸ ἔλαινειν τὸ καῦμα, ea enim lectio restituenda est in Suida pro καμιλαύχιον. in quem usum hodie feltra dicta, è caprarum aut hircorum villis rudioribusque lanis coagimentantur concinnanturque. Facit huc quod nonnulli eam vocem σκιάδιον sive umbellam exponunt. extat apud Aristophanem Telephi πιλίδιον. alioqui & ωντος cum voce diminutiva idem signat Thucydidis scholiastæ & Suidæ: qua voce & significatione usus est Dion libro 58. de C. Caligula loquens, ὡς σφίσι πιλίδιον τὸν θετταλικὸν

πρόπον ἐν τὰ θέατρα Φορεῖν, ἵνα μὴ τῇ ἡλιάσει τα-
λαιπωρῶνται, ἐπετράπη. id est: Senatoribus con-
cessit fultos è lanis coactis galeros ad specta-
cula adferre, Thessalico more, ne solis fer-
vore molestarentur. Hephaestion grammaticus annotat, Thessalicos illos galeros insi-
gnes fuisse, his verbis: καὶ γὰρ ῥεγμοῖς ἡσαν οἱ
θεσσαλικοὶ πίλαι. Thessalici galeri seu petasi, ut
præmagni, meminit & Theophrastus libro
quarto de plantarum historia, ubi de faba
Aegyptia loquitur, quam dicit proferre folia
ingentia, ἐν τὰ μεγάθη πίλαι θετλατικῆς οὐκεν, id
est, magnitudine Thessalicum pileum æquan-
tia: ubi notandum venit, quod iste πίλαι vocat,
à Dioscoride πέλατοι nominari, quum de
eadem herba libro secundo in hæc verba scri-
bit: ἔχει δὲ φύλλον μέγα ως πέλατον. id est, folium
habet instar petasi magnum. „, quæ verba
„ mirari satis nequeo cur Ruellius studiose
„ præterierit, nimis anxie, ut videtur, Pli-
„ nianæ lectionis vestigiis inhærens: lauda-
„ tus quoque à Matthiolo Senensi sed imme-
„ rito ac citra laudem in ea parte.” Sopho-
cles in Oedipo Colonæo, ἡλιοσερῆ κυνῆν θεσσα-
λιδα vocat talēm galerum, velut galeam Thef-
salicam solem arcentem. Usum istiusmodi ga-
leri indicat & Callimachus, ubi ait:

Εἴδεος ἀμφὶ δὲ οἱ κεφαλῆ νέον ἀιμονίθεν
Μεμβλωκὸς πίλημά τι πέτρες ἀλκαρ ἔκειτο.

id est:

„ *Pileus Æmonia non pridem allatus obibat*
 „ *Tempora, qui rapidos Phœbi defenderet igneis.*
 „ *ἄτρον enim solem ex Anaxagoræ opinione di-*
 „ *ci hīc puto. „ Aristophanes Acharnensibus*
 „ *„ ex Euripide detorsit.*”

„ *Κακεῖνά μοι δός τ' αἰόλῳ τῶν ῥακῶν*
 „ *Τὸ πιλίδιον ὡξὶ τὴν κεφαλὴν τὸ μύσιον.* id est:
 „ *Huc adde consentanea pannis vilibus,*
 „ *ἐ Μυσίᾳ pileolum, qui caput tegat.*
 „ *Plato reipub. tertio huc allusisse vide-*
 „ *tur, ubi ait; ἐὰν δέ τις ἀνθρώπῳ μακρὰν διαιτᾶν*
 „ *προστάτῃ πιλίδιά τε ὡξὶ τὴν κεφαλὴν ὡξετίθεις,*
 „ *ηγῷ τὰ τούλοις ἐπόμενα.* id est: At si quispiam
 „ illi viētus rationem tenuem in longum tem-
 „ pus imperet, capiti imponens pileolos, &
 „ consentaneum his vestitum reliquum.”

Dionysius Halicarnassæus lib. 2. apices inter-
 pretatur Saliorum gestamina, πίλας ψηλὰς εἰς
 σχῆμα συναγομένας πανοειδὲς. hoc est, pileos ga-
 lerosque præaltos in coni formam fastigiatos,
 quos Græci κυρβασίας appellant. Talis fuit
 & causiæ usus, ex Eustath. Iliad. 2. καυσία ἦν
 καλυμμα κεφαλῆς μακεδονικὸν ἐκ πίλων ὡς τιάρα, σκέ-
 πτσα ἀπὸ καύσων. id est: Causia tegmen erat
 capitis Macedonicum è lanis coactis, ut tiara,
 æstum defendens. quod & in Epigrammati-
 bus lectum est. Neque aliorum accipienda
 sunt Demosthenis verba, quæ Budæus ad-
 dicit,

ducit, quibus Aeschinis mollities perstringitur: Tu, inquit, in meditandis infelicibus verbulis & exercendis lateribus oculum consumens securus esse de reddenda tantorum criminum ratione putas, si vel imposito capiti galero obambules, mihi que convicia facias: καν̄ πιλίδιον λαβών ἐπ̄ τὴν κεφαλὴν περισῆς, καὶ ἔμοι λοιδορῶ.

C A P U T VII.

Locus obscurus apud Ciceronem in oratione pro Roscio explicatus.

NE scio quomodo mihi placuerit semper impensis vetus illud proverbium ab omnibus decantatum, Difficilia quæ pulchra: ita semper adversus ardua, quæque plusculum difficultatis primore fronte obtenderent, enitendum mihi esse duxi: itaque quum apud Ciceronem in oratione pro Sex. Roscio Amerino inter legendum occurrisset dignus vindice nodus, quem nemo hactenus, quod e quidem sciam, explicare adnixus est, inventisse me ratus sum quod quærebam. Saxoni, cuius præ cæteris eruditus in eam orationem extat commentarius, ad ejus loci allegoriam, aut ænigma potius perfecte intel ligendum, Delio natatore putat esse opus. Neque Sylvius aut Latomus momenti quic quam ad loci explicationem adferunt. Accin gar

gar igitur ego , & quoad ejus fieri potest, fenticetum difficultatis omne tollam : quod si in re obscurissima fallar opinione, conatus tamen in parte laudis ponetur. Ciceronis verba sunt : Te pugna Cannensis accusatorem sat bonum facit : multos cæsos non ad Thrasimenum lacum , sed ad Servilium vidimus : quis ibi non est vulneratus ferro Phrygio ? Incessit hīc Erucium notæ improbitatis accusatorem , qui Syllanæ proscriptionis tempore in calamitoso reipub. statu , occasionem bene gerendæ rei nactus , clarum accusatoris nomen acquisierit. Vocat ergo hīc allegoricè Cannensem pugnam Syllanam proscriptionem : quod ita esse , perspicuum fit ex Arnobio Lactantii illius magni præceptore , cuius ex lib. quinto adversum gentes verba hoc adscribenda sunt. Nunquid , inquit , bellum Iliacum in Socraticam verti condemnationem potest ? aut pugna illa Cannensis proscriptio fieri crudelitasque Syllana ? Potest quidem proscriptio (quemadmodum Tullius ludit) pugna dici & appellari Cannensis , sed quæ gesta est dudum pugna , esse non potest , eademque proscriptio &c. Vides clare Cannensis pugnæ appellatione venire & intelligi proscriptionem Syllanam. Sed quæ sequuntur plus habent difficultatis. Multos cæsos non ad Thrasimenum lacum , sed ad

Ser-

Servilium. Correctio est , de lacu autem Thrasimeno in agro Perusino notum est , periiisse illic cæsa ingenti clade unà cum Flaminio Cos. vicena Romanorum millia præter captivorum non parcum numerum. Lacum verò Servilium , quem Sylvius negat se legisse ubi sit , Sex. Pompejus Romæ ab auctore nominatum refert in principio vici Jugarii , basilicæ Juliæ continentem , ubi Hydræ effigies extiterint à M. Agrippa positæ : quod forum hoc nomine fuisse afferit antiquitatis omnis scientissimus Morillonus. Certè Cicerro illic Servilium lacum appellat tribunal C. Servili Glauciæ , longè post homines natos improbissimi , optimorum quorunque civium & senatorum sanguine madens atque restagnans. de quo intellexit & Julius Firmicus libro primo mathefœn , ubi ait : Vis ne àiquid tibi , quia in Syllanis temporibus immoriamur , de lacu Servilio referam ? in quo mulitorum senatorum capita ad ostentationem immanissimi facinoris sectis cervicibus pependerunt. Et Seneca lib. de divina providentia: Videant largum in foro sanguinem , & supra Servilianum lacum (id enim proscriptionis spoliarium est) senatorum capita. Quod ut dilucidum fiat & probabile , repetenda est altius paulò historia. Constat enim ob factiones Syllanam & Marianam , sine jure quum esset

esset & sine ulla dignitate respub. C. Servilium Glauciam cum Saturnino Apulejo gladiis cædibusque omnia commiscuisse, & ad libidinem Saturnini in cunctos mortales seditionissimis suis conatibus obſistentes grassatum fuisse, tandem à Mario in sexto consulatu occisum: quod autorum testimonia confirmant primum nanque Vellejus Paterculus rem omnem satis enodat, ubi de C. Mario loquitur: Non tamen, inquit, hujus consulatus fraudetur gloria, quo Servilii Glauciæ Saturninique Apuleii furorem continuatis honoribus rempub. lacerantium, & gladiis quoque ac cæde comitia discutientium, Cos. armis compescuit, hominesque exitiabiles in Hostilia Curia morte multavit. Ex Valerio quoque Maximo lib. 3. cap. 2. liquet Servilium Glauciam maximos seditionum motus excitasse, prætoremque ipsum à Mario jam tum senē oppressum fuisse. Plin. lib. de viris illustr. describit Servilium istum seditionissimum L. Saturnini satellitem, ab eoque prætorem creatum. quod & L. Florus lib. epitomes tertio cap. 16. commemorat, in uno tamen falsus, quod Consulem eum faciat, quum constet ex Cicerone lib. de claris oratoribus, ad eam dignitatem non emersisse: quanquam non negat eum in prætura consulem potuisse evadere, si rationem ejus haberi licere judicatum fuisset:

fuisset: ita enim ait; Is ex summis & fortunæ & vitæ fôrdibus in prætura Cos. factus esset, si rationem ejus haberi licere judicatum esset: nam & plebem tenebat, & equestrem ordinem beneficio legis devinxerat. Is prætor eodem die, quo Saturninus Trib. pl. Mario & Flacco Cos. publicè est imperfectus, homo simillimus Hyperboli Atheniensis, cuius improbitatem veteres Atticorum comœdiæ notaverunt. Hunc Servilium ob vitæ turpitudinem & spurcitiam senatoria dignitate summovere conatus fuit Q. Cæcilius Metellus, teste Appiano lib. i. bell. civil. cui ille tantum non aqua & igni interdicendum statuit & proscribendum. De hujus ergo Servilii Glauciae cædibus loqui Ciceronem, hinc manifestum fieri potest. Quod sequitur de ferro Phrygio, non est quod Romanum gladium cum Sylvio exponamus, quod à Phrygibus originem ducant Romani: sed argutius festivisque ferrum Phrygium putandus est vocare servilis generis arma in rem publ. expedita: quippe quum Phryges ignominiose ut servi nominentur juxta parœmiam, Phryx plagis emendatur: quando & Servilii nomen inde non abludit, & apparet ex verbis Ciceronis modo citatis, è summis & fortunæ & vitæ fôrdibus emersisse: quibus designari puto & servilem hominis conditionem, & contamina-

tam

tam libidinibus , vel saltem egestate insigni affectam vitam. Hæc habui , quibus lucem dare loco per se admodum obscuro me posse speravi. Porro Saturninum , cuius memini- mus , ut turbatorem plebis , nominatim me- morat Corn. Tacitus lib. annalium tertio.

C A P U T VIII.

Locus ex Martiale pristino nitori redditus.

EPigramma est elegans apud Martialem lib. epigr. i. quo notat insignem avari- tiā & sordes Nævoli cujusdam , qui cum ar- cam haberet innumeris synthesibus differtam ; nihil tamen in tenuioris fortunæ amiculos ero- garet, passurus eas à tineis exedi citius, quām earum usū commodaret quicquam , aut suc- curreret egestati amicorum. Hujus epigram- matis postremus versus ita ut in vulgatis co- dicibus legitur , venere omni & sale carere mihi videtur. Is talis est :

Non metuas mortem Nævole ; sed tineas.

At si manuscripti codicis lectionem sequa- mur, quo vetustissimo emaculatissimoque ab amico quodam Anglo donatus olim fui , for- debit prior & vulgatior lectio statim , & po- sterior expeditior erit & argutior longe ; ac festivo Martialis ingenio dignior , quæ talis est :

Quod renuis , non te Nævole ; sed tineas.

Nam

Nam quum Nævolus iste , ut dixi , infinitis
abundaret vestium generibus , atque æquis oculis
amicos spectaret pannosos , nihil interim
largiens : ah miser , inquit , quantulum tandem
foret , si detraheres , non tibi , id quod face-
re recusas , sed tineis duos pannos : nam mul-
tiplex synthesis pascendis modò tineis asserva-
batur à Nævolo , ut pote qua ipse non fruere-
tur. Culpandus igitur jure summo , qui re-
nuebat fraudare non seipsum , sed tineas , bi-
nis pannis , quos potius quàm amico utendos
largiretur , arcæ inclusos à tineis corrumpi at-
que erodi sineret. Proinde sic ait , & per quàm
lepidè :

Quantum erat , infelix , pannis fraudare duobus ,

Quod renuis , non te Nævole , sed tineas.

Usque adeo iste Nævolus ad κλῆσιν , quàm χρῆ-
σιν , amicus esse maluit , Simonidem aliquatenus
exprimens , qui in extremo senio cur ad
rem esset attentior , interrogatus , si Stobæo
credimus , respondit , malle se inimicos à mor-
te ditare , quam vivum egentem amicorum
fidem experiri. Quod dictum hoc seculo multi
mordicus tenent. In eodem epigrammate , ut
& illud obiter dicatur , tertius quoque versus
paulò aliter in manuscripto legitur : impressi
enim codices ita habent ,

Sic tua suppositis perlucent præla lacernis.

At meus ,

H

Sic.

*Sic tua compositis collucent prata lacernis,
Ubi tamen præla magis probem : nisi si dica-
mus , in pratis illum interdum explicare solere
vestes insolandas , quemadmodum nos lineas
confuevimus.*

C A P U T IX.

Locus in Epigrammatibus Græcis emendatus.

IMmiscere juvat subinde Latinis Græca: ita-
que è collectaneis Epigrammatum, libro pri-
mo , titulo εἰς ἐυχὴν , subjiciam hīc unum , in
quo vitium est non leve , interpreti Opsopœo
ignoratum , quod tamen facilè sanari queat.
Epigramma Philippo tribuitur , è senariis con-
stans , estque tale :

ὅτ' ἐκ ζαΐτε λίβοις , ἐκ ζαΐς νότε
συνεζοφώθη πόνις , ἐκ δὲ νερότων
μυχῶν θυθῖτις φάρμυς ἐξηρεύγετο ,
ἴσης δὲ πᾶς ὥλισθεν εἰς ἀλα τούσας .
Φορῆς δὲ σύρετε εἰς αἴδην τολανώμενοι ,
ἀρωγὸν αὐτῷ διάμονας Λυσίστρατοι .
Ἐλιπάρησεν , οἱ δὲ τῷ νεκρῷ
μένων θάλασσαν ἀγείαν ἐποίησαν .

Ubi in sexto versu pro ἀρωγὸν αὐτῷ , quod Op-
sopœus ad navim referens exponit , auxiliato-
rem ipsi , scilicet navi , legendum est ἀρωγο-
ναύτας unica dictione , epitheton Dioscurorum
& Pollucis , velut deorum tutelarium & opem
ferentium in discrimine nautis , quemadmo-
dum

dum ex Statio in tertio Sylvarum, Theocrito in Idyllo Dioseuris nuncupato, & Horatio in Odarum primo liquet. Itaque hic auor dicit Lysistratum in summo versantem periculo confugisse ad vota, & Geminorum præsentem opem implorasse, eamque precibus impetrasse. est ergo ridicula Opsopœi expositio, & locus ita interpolandus, ut à me factum est. Sed quid moror carmen carmine reddere?

*Stridens procellis Africus caligine
Involverat densa' mare, & furens notus,
Volvebat æstus imo arenas è sinu:
Rugosa præcps carbasa in mare abierant,
Manesque ad imos jam ferebatur ratis,
Nautarum opiferos quum Lysistratus deos
Supplex precatur, qui mare insanum nimis
Stravere, naucleri unius victi prece.*

C A P U T X.

Locus ex Ciceronis libro de repub. 6. & simul ex Nonio Marcello integræ lectioni restitutus. Item de sympinio, sympuvio, & sympulo nonnulla. Inibi quid Samium, Capedo, & Culullus.

VEteres in sacris suis fictili vase neutiquam operoso, quo libabant, usi fuere: quod trifariam efferri invenio: nam & sympullum, & Sympuvium, & Sympinium diversimodè apud autores veteres lego, ut mirum sit cur

Bayfius magnæ proculdubio eruditionis vir, sympinium planè rejiciat, contra lecturam doctissimorum etiam virorum, quod ait, à quibus nusquam probari posse hanc lectionem contendit. Ego verò, bona ejus viri pace, apud Ciceronem & Arnobium sympina dici ostendam. Locus est Ciceronis in sexto de repub. monstroso depravatus, etiam apud Nonium Marcellum, in quo clarè sympina, ex vetusti codicis ejusque emaculatissimi fide, legendum est. Sed adscribam primò lectionem vulgatam, ut corrupta est, omnem ex Nonio Marcello. Samium, inquit, est testa. Lucillius satyr. lib. 14. Et non pauper me uti samio certoque catino. Mar. Tullius lib. 6. de rep. Læli quam omnes habemus in manibus, quam si imperia pontificum diis immortalibus grata sine samio, quæ ut his scribit, capedines. Quisquis es diligens lector & æquus, observa lectionis discrimen, & in utriusque autoris codice hulcus prorsus Chironium sana, ex ea quam subjiciam lectura ita scripturus: Samium est & testeum. Lucillius satyr. lib. 13.

Et non pauper uti Samio curtoque catino.

M. Tull. lib. 6. de rep. Extat oratio Lælii, quam omnes habemus in manibus, quam sympina pontificum diis immortalibus grata sint, Samiæque, ut is scribit, capedines. Quid hac sententia dilucidius? quid illa prodigiosius?

in

in qua sympini aut sympinii voce appositissimè esse usum Ciceronem vides. Arnobius quoque lib. adversus gentes quarto: Piaculis, inquit, dicitur contracta esse commissio, si per imprudentiae lapsum aut in verbo quispiam, aut sympinio deerrarit. Et iterum lib. 7. Date quæso diis immortalibus bibant, scyphos, brias, pateras, sympiniaque depromite.

Quæ verò est ista ratio, ne dicam stultitia, negare sympinium etymi sui originem à combibendi argumento, *Ἄρχε τὸ συμπίνειν*, trahere, quum sympinium aut sympullum admittas per y literam Latinis auribus aviam (ut Terentiani Mauri verbo utar) scriptum? Quænam est ista præpostera sapientia, iteratis editionibus ita ludere, nihilque certi adferre, quo destruas quod probabilius tuo videatur? Nam ut de Cicerone taceam, certum est Arnobium in iis, quos adversus gentes scripsit, octo libris omnigena eruditione refertis, retexisse abdita facrorum gentilium mysteria, eamque solennibus ipsorum vocibus expressissime, itaque receptum verbum non fuisse corrupturum, si aliter se habuisset: qua in re subscriptent mihi omnes, quotquot emunctioris esse naris in autoribus legendis decet. Venio ad Sympuvium, si non potius Sympinium scribendum est, cuius usus est apud Juvenalem sat. 6. *Aut quis*

Sympuvium ridere Numæ priscumque catinum.

H 3

ubi

Ubi pro priscum codices nonnulli nigrum legunt. Nonius Marcellus sympuvium vas dicit esse ligneum : diversum ergo à fictili. Utitur & Varro : Non vides , inquit , ipsos deos , si quando volunt gustare vinum , deripere ad hominum fana , & tamen tum ipsi illi libero sympuvio vinitari ? Idem lib. 1. de vita populi Rom. Item erant vasa vinaria , sini (ita manuscriptum exemplar habet , loco sicut , quod in Nonio legitur , cuius vocis usus etiam alibi extat) cymbia , aquilinæ , pateræ , gutti , sextarii , sympuvium. Et Gelenius vir extra controversiam doctissimus , apud Plinium lib. 35. cap. 12. sympuviis legit ex antiquorum codicium fide , ubi sic loquitur Plinius : In sacris quidem etiam inter has opes non murrhinis crystallinisque , sed fictilibus prolibatur sympullis. Jam verò Simpulum à simplicitate operis fortasse dictum , sive sympullum ; ut legit Bayfius , apud Festum legitur ; ita describentem : Simpulum vas parvum non dissimile cyatho , quo vinum in sacrificiis libabatur. Apulejus quoque utitur : In hodiernum , inquiens , populus Rom. diis immortalibus simpulo & catino fictili sacrificat. Hermolaus Barbarus citat etiam Varronis exemplum , Deos ipsos vili simpulo invitari : detortum fortassis ex iis quæ paulò antè adduxi verbis ejusdem autoris , libero sympuvio vinitari. Hæc ferè de tribus vocibus , unum

unum tamen idemque significantibus , annotare inter disceptantes grammaticos visum est. Porro superiorem M. Ciceronis ex 6. de repub. sententiam expressit non semel , sed variato dictionis colore , idem autor , quæ loca lubebit in medium adducere , ut lectionem illam nostram confirment , ne judiciorum morositas temeritatis crimen in nos distringere queat. ac primum ex tertio de natura deorum exemplum proferam , ubi sic ait : Docebo meliora me dicisse de colendis diis immortalibus , jure pontificio & more majorum , capedunculis quas Numa nobis reliquit , de quibus in illa aureola oratiuncula dicit Lælius , quam rationibus Stoicorum. Rursus in libello , quem Græco titulo præter morem suum $\pi\alpha\pi\gamma\delta\circ\xi\alpha$ inscripsit ad Brutum cap. 1. Quid Numa Pompilius , minus ne gratas diis immortalibus capedines ac fictiles urnulas fuisse , quam delicatas aliorum pateras arbitramur ? quo loco Deliacas cum Bayfio legero potius , quam filicatas cum Camerario. Eodem respexisse & Q. Septimum Tertullianum in apologetico adversus gentes putarim , cap. 25. quando sic dicit : Nam etsi à Numa concepta est curiositas superstitionis , nondum tamen aut simulacris aut templis res divina apud Romanos constabat , frugi religio , & pauperes ritus , & nulla Capitolia certantia coelo , sed temeraria de cespite altaria , &

vasa adhuc Samia , & nidor ex illis. Iste vasa Samia vocat , quæ Lælius Samias capedines : ac Samia quidem in genere dicuntur figlina , à luto ejus insulæ fictilibus convenientissimo. Unde apud Ausonium legitur Agathocles rex abacum onerasse Samio luto , fictiles lances intelligi quum vellet. Et Galli Matris deūm sacerdotes samia testa virilitatem amputabant , ut ait libro trigesimoquinto Plinius. Capedines verò à capacitate fortassis , nisi à capiendo mavis , quòd essent ansatæ , atque ita facile prehendi possent , ut & capidula usitato veteribus vocabulo vinarium vas ansatum legitur : atque hæ etiam erant fictiles , cujusmodi vasa κεράμια appellat Athenæus , aut κύλικας , quos idem figulina vasa exponit , τῷ τὸ κυλίεσθαι τῷ τρόχῳ , quòd rotæ circumactu fingerentur. Notandus ergò oscitantiæ Morisotus , qui in convertendis in Græcam linguam Paradoxis , exemplo Gazæ & Maximi Planudæ , multum operæ posuisse vult videri , quòd capedines reddiderit εὐγυχωεῖας , qua voce significantur latifundia , & ampla spaciose loca : procul extra sententiam Ciceronis. Adeò non est proclive Latina in Græcam coloniam adoptare cuivis , aut è diverso , ut neque cujuslibet Corinthum navigare. Xystus Betulejus hoc pervidit , admonens πλημοχόν substitui posse ex Athenæi & Pollucis lib. 10. cap. 20. descriptio-

ne,

ne , propterea quòd ejus in mysteriis solennis erat usus. Huc pertinet quod Maurusius Juba scriptum reliquit , ad Macedonum usque dominatus tempora vasis fictilibus Samiisque usos fuisse veteres , quod in Athenæi dipnosoph. sexto lectum est. Addendum est & illud corollarii loco , cululos fictiles fuisse calices , in sacris pontificum ac Vestalium virginum adhiberi solitos.

C A P U T . XI.

De supplicandi modis varie apud diversas gentes observatis.

Ritus præcipuus & irrefragabilis supplicandi apud Persas is habebatur, si supplex sumpto igne flumen ingressus , minatus fuisset , se ignem aquæ immisurum , nisi voti fieret compos , ut refert Plutarchus in commentario de primo frigido. hoc eò spectat , quòd apud eos facro sancto in honore ignis habebatur. Scribit enim lib. 3. Q. Curtius , ignem , quem Persæ sacrum & æternum vocabant , argenteis altaribus præferri consueisse ante Persicum agmen , de quo & Agathius lib. 2. hist. & Procopius lib. 2. belli Persici , & Ammianus Marcellinus lib. 23. ignem cœlitus lapsum apud Persas sempiternis foculis custodiri narrat , cuius portionem exiguum , ut faustum , præuisse quondam Asiaticis regibus , ex aliorum fide com-

memorat. Apud Assyrios supplicans incurvatis membris humum penè vultu contingebat, manibus post tergum rejectis connexisque, uti scribit lib. 18. Ammianus idem. Apud Scythas maximum supplicandi genus habebatur, si quis extenso humili corio bubulo, rejectis in dorsum manibus, desidēret, teste Suida. Apud Iudeos, supplex manum subjiciebat femori ejus cui supplicabat. Apud Græcos oleaginas virgas ore manuque præferebant supplices, lana candida circundatas: unde ἡλικεῖοι κλάδοι apud Aeschylum supplices rami, & ἑτηρεῖαν olivæ ramum à supplicando Græci nominant, quem εἰρεσιώνην cæteri. Itud non fugit Virgilium, ubi ait:

*Jamque oratores aderant ex urbe Latina,
Velati ramis oleæ, veniamque rogantes.*

Hinc est quod Valerius Flaccus & Papinius supplicem olivam appellant, quippe per quam Lutatius pacem supplicando fieri dicit. Æneas item apud Virgil. lib. 8. supplex Euandro vitta comptos prætendere ramos legitur. Ita Plautus velatas manus dixisse videtur, ramis oleaginis inumbratas, cœu velamento quopiam, ubi inquit: Postridie in castra ex urbe ad nos veniunt flentes principes, Velatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum. Nisi intelligamus manus velatas, quæ obtenderent atque sponderent fidem, cui manu ad digitos usque

usque involuta & intecta divina res fiebat: quod
Livius, Horatius, & Servius innuunt. Ita Li-
vius prodidit Locrenses obtendisse ramos olea-
ginos supplicum velamenta, lib. 5. quartæ
decadis: cum sordida, inquit, ueste tenentes
velamenta supplicum. Apud Lucanum idem
faciunt & Massilienses obfessa urbe, ubi ait:

Orant Cecropiæ prælata fronde Minervæ.

Legati quoque Rhodiorum deprecati peccatum,
ramos oleæ supplices jaçtantes procidisse le-
guntur, Livianæ decadis quintæ lib. 5. Com-
mentarii Euripidis id fieri quoque lauri foliis
annotant in Orestem: unde ἀφυλλον σόμα Eur-
ipidi in Oreste. Jam verò & Macedones ἔχε-
σάρκω tunica, quam subuculam dicimus, sola
induti, supplicasse leguntur. Antiquæ Græ-
ciæ in supplicando mentum ejus, quem depre-
cabantur, attingere mos erat: unde objicit
Hecuba Ulyssi ut inexorabili & duro, quòd
vultum averterat, ὡς μὴ προσθίγειν γενειάδος,
ne mentum ejus mulcere contactu posset, re-
flexo capite, ut ne supplicem admittere coge-
retur. Apud Homerum, & mentum & dex-
tram & genua contingunt supplices: ac men-
tum quidem ut annueret, aut pro deprecante
intercederet, si quid faciendum foret ex usu:
dextram verò, ut faceret: genua verò, ut ne
cessaret, sed pergeret. Hecuba Euripidis etiam
illud Ulyssi præfracto objicit, quòd dextram
occulto

occuluerat, præcisa spe veniæ omnis. De genibus quòd ea supplices attrectabant, multa fit apud autores utriusque linguae mentio: certè misericordiæ sedem in genibus consecratam fuisse à vetustate memorat Servius. quod disertissimè his verbis extulit lib. 11. cap. 45. Plinius: Hominis, inquit, genibus inest & quædam religio, observatione gentium: hæc supplices attingunt, ad hæc manus tendunt, hæc ut aras adorant, fortassis quia inest iis vitalitas, quippe quorum inanitate perfossa, ceu jugulo, spiritus fugiat. Priamus Iliad. ultimo jubetur à Mercurio itineris duce, Hectoris corpus redempturus, advolvi supplex ad Achillis genua:

γένων αὐθάμενοι λιλανεύσομεν, ἀπ' ἐλεήσῃ.

Idem alibi Iliad. 6. *λαβὼν εἰλέσσετο γένων.*

Sic & Virgilius:

Et genua amplexus, genibusque volutans.

Et iterum:

Et genua amplectens effatur talia supplex.

Sic apud Tryphiodorum Sinon periurus ix. *τίλαις ταλαμῆσιν ἡψάτῳ γένων,* Priamo advolitus. Similiter apud Euripidem Orestes supplex Menelai genua contingit, *τῶν σῶν γονάτων,* inquiens, *πρωτόλεια θιγγάνω.* Synesius: *πρηνῆς καὶ γονυπετῆς ικέτης γενόμενος:* Pronus atque in genua procidens supplex factus. Livius lib. 5. quartæ decadis, ubi de Perseo agit: Summit-

mittentemque se ad pedes sustulit , nec attin-
gere genua passus. Claudianus de raptu Pro-
serp. Genibusque suas cum supplice fletu Ad-
movere manus. Apud Q. Curtium mater &
conjunx Darii provolutæ ad pedes Alexandri,
orant, ut liceat sibi patrio ritu sepelire Darium,
quem rebantur in acie cecidisse. Huc spectat
quòd Homerus Iliad. nono , Litas deas suppli-
ces fingit esse claudas , eò quòd γονυκλινεῖς , id
est , flexis genibus supplicant qui priores offend-
erint. Prometheus apud Æschylum vincitus
negat se supinas muliebri ritu manus ad Jovem
extensurum , supplicum more , γυναικομίμοις
ὑποιάσμασι χερῶν . Fuit & iste mos supplicum ,
quod Lucilius Tarrhæus refert , ut in foco se-
dentes verbum nullum facerent , silentio ani-
mi demissionem contestati : id quod canit Ar-
gonaut. 4. Apollonius:

τῷ δὲ ἀνεῳ νοῇ ἀναυδοὶ οὐχὶ εἰσὶν αἰτξαντεῖς ,
ἴζανον , ἵτε δίκη λυγροῖς ικέτησι τέτυχαν . id est :
At tacitus mutusque focus consedit uterque ,
Supplicibus quæ lex impendet dura misellis.

Istud mutuatus ab Homero , apud quem in
Odysseæ 7. Ulysses advena in Alcinoi ædibus ,
κατ’ αὑτὸν ἔζετ’ επ’ εσχάρῃ ἐν κονιῷσι . hoc est , humili
in lare sedet. Apud Plutarchum Themistocles
rebus accisis , & jam conclamatis , ad Molosso-
rum regem Admetum fugiens , novo quodam
modo , cum regio juvēne , επὶ τὴν εἰσιν καθίσαι ,
ad

ad larem consedisse legitur, quod sanctissimum
 & irrefragabile supplicii genus apud eam gen-
 tem habebatur. Scribit Parthenius de Neæra
Hypsicreontis Milesii conjugi, quod *ικέτις*
προσκαθίζετο ἐπὶ τῆς ἑσίας τῆς ἐν τῷ πρυτανεῖῳ,
 quod supplex in foculo Prytanæi desederit. quod
 interpres malè convertit in hanc faciem: In-
 venit sedentem in templo Vestæ in Prytanæo,
 ignarus, ut arbitror, istius moris. Ea nanque
 fœmina, quoniam mariti thorum violarat sibi
 metuens confugit ad Naxios, & supplex in
 foco consedit, veluti asylo certissimo & invio-
 labili: neque maritus dei in se iram provocare
 fuit ausus, vi allata illam deripiendo. Huc
 faciunt verba Cicer. in oratione pro domo sua:
Nihil sanctius, nihil omni religione munitius,
 quam domus uniuscujusquam civium: **hîc aræ**
 sunt, **hîc foci**, **hîc dii penates**, **hîc sacræ re-**
 ligionis ceremoniæ continentur: hoc perfu-
 gium est ita sanctum omnibus, ut inde arripi
 neminem fas sit.

C A P U T . XII.

*De Zytho & Cervisia, quid differant, quibusque
 nominibus olim appellabantur.*

Nemo est vel mediocriter literis tinctus,
 cui dubium sit priscis hominibus usurpa-
 tam fuisse vini factitii, sive conficiendi è fru-
 gibus potus rationem, iis præsertim regioni-
 bus,

bus, quæ ob soli vitium vineas non producunt: cuius inventionem Libero patri ascribit Diodorus in fine lib. 4. ubi ita ait: Dionysius eos quorum regio à vinearum usu aliena esset, potum hordeaceum confidere docuit, paulò dexteriorē vini suavitate. Sic idem lib. 6. à Gallis potum ex hordeo parari scribit ob vitium mōpiam, quem zythum appellant. Sed hoc in genere varia lego usitata fuisse nomina: nam Zythum dixisse Ægyptum invenio, Celiam & Ceriam Hispanos, Cervisiam Gallos, Sabajam Ilyrios, Parabiam Pœonas, Curmi barbaros nescio quos, & Alam Anglos, detorta non nihil voce (ut equidem existimo) Danica, qua Oela appellatur: ea nanque gens olim Angliam immigravit: nam ab alica appellationem derivare cum Ruellio, infititia est. De quibus ita loquitur Plinius lib. 14. cap. 22. Est, inquit, & occidentis populis sua ebrietas, fruge madida, pluribus modis per Gallias Hispaniasque, nominibus aliis, sed ratione eadem. Hispaniæ jam & vetustatem ferre ea genera docuerunt. Ægyptus quoque è fruge sibi potus similes ex cogitavit. Idem autor lib. 22. cap. ultimo, è frugibus fieri potus commemorat, in Ægypto Zythum, Celiam & Ceriam in Hispania, Cervisiam & plura genera in Gallia aliisque provinciis. His omnibus, tametsi diversa videantur nominum tenus, vis tamen inebriandi com-

mu-

munis est. ita Leontius apud Constantinum in Geoponicis lib. 6. inter cætera poculenta , quibus inebriandi vis insit , refert barbaricum potum è tritico & hordeo : item ex avena & olyris. Confirmat istud & Dioscorides , qui quum de Zytho & Curmi loquens , cerebrum ista tentare & capitis dolores excitare dicit , vim sine dubio inebriandi illis assignat. Huc accedit & Dion Academicus , scribens excogitatam primum apud Ægyptios fuisse rationem qua inopes vini indigi , hordeaceo potu sese explerent , quo ita exhilarascerent , ut in cantiones & tripludia solverentur omnes. Virgilius in tertio georgicō de cervisia (quod & Servius agnoscit) sentiens , hilaritatem conciliare vini modo canit , ubi de septentrionalibus populis loquitur :

Hic (inquit) noctem ludo ducunt , & pocula læti Fermento atque acidis imitantur vitea sorbis.

Aristoteles in libello de ebrietate scribit , vini potu inebriatos in faciem pronos deferri : at qui hordeaceum hauserint affatim , resupinare capita: quòd merum capitis gravedinem conciliet , at vinum ex hordeo factitium , καρπωτὸν sit , & profundo sopore hominem obruat. Supinos autem sterni eo potu temulentos , his verbis ostendit : μόνοι δὲ οἱ τῷ ωίνῳ μεθυσθέντες , εἰς τεπίσωνται πλιοι κλίνονται. id est : soli illi qui cervisia inebriantur , in dorsum & supini cubant. Quibus testimoniiis clarum fit , hordeaceo potui vim

vim inebriandi assignare omnes , quam in Cervisia nostra agnoscimus quoque : de qua sensit Corn. Tacitus in libello de moribus Germanorum , quum ait : Potui est humor ex hordeo aut frumento in quandam similitudinem vini corruptus. Constat autem hac ætate cervisiam fieri ex hordeo , quod prius madescit , deinde torretur resiccaturque ($\betaύνη$ appellat Aëtius medicus , maltam nostrates) addita tritici farina , adjectis & lupi salictarii floribus , cum fece cervisiæ , quæ fermenti vicem obtinet. Quem conficiendi mòdum videtur & Isidorus propémodum agnovisse , ubi ita scribit : Est , inquiens , potio ex succo tritici per artem confecta : suscitatur enim igne vis illa germinis madefactæ frugis , ac deinde siccatur , & post in farinam redacta molli succo admiscetur , quo fermentato sapor austritatis & calor ebrietatis adjicitur , quæ fit in iis partibus Hispaniæ , cuius ferax vini locus non est. Haec tenus ille. Sed operæ precium est , & locus id postulat , annotare discrimen , quo à Cervisia nostri seculi Zy-thum veterum discrepare volunt recentiores , eo præsertim nomine , quòd Aëtius Zy-thum pravi succi dicat esse , quippe è putrilagine factum : quod ex Galeno lib. 6. de simpli-cium facultat. transtulit , ubi is addit , etiam flatulentum esse Zy-thum , partimque acrem

esse & calidum, partim frigidum aqueum & acidum. Neque silentio præteriit hoc & Paul. Ægineta, qui illi acrimoniam ex putredine attribuit, & frigiditatem ratione acidæ qualitatis: quum è diverso Cervisiæ salubritatem adscribant sanioris judicii homines, inter quos Manardus medicus insignis, septentrionalibus nationibus vix alio quam cervisiæ potu utensibus, & formam & salubritatem & roboris præstantiam ex cervisia ferè contingere autumat. Differentiam verò hanc esse volunt, quod Zythum ex hordeo computrescente atque acefcente fiat: at Cervisia ex eodem, sed post macerationem tosto atque arefacto, ac proinde etiam putredinis omnis experite. Mirum tamen mihi videtur, quod conficiendi Zythi ratio à veteribus clare non sit prodita: nam Dioscorides simpliciter ex hordeo fieri scribit. Suidas non aliter interpretatur, solummodo exponens zython, vinum ex hordeo factitium. Et Galenus in commentario in lib. de morbis acutis, sive de ptisana (quomodo à Cælio Aureliano & Athenæo inscribitur) reprehendens Hippocratem, quod prætermisisset parandi cremoris hordei modum, duas enumerat obiter conficiendi ejus rationes, sed non explicat, cuius verba hæc sunt: Satius fuerat docere quem in modum apparandum esset hordeum, simplici-

pliciterne madefieri oporteret , an ex eo zythum hujus temporis conficere &c. Aequè clarè explicuit hoc , non tamen ex professio, Diodorus Siculus de Baccho zythi inventore loquens : εὐρεῖν δὲ καὶ τὸ ἐκ τῆς κερθῆς καλασκευαζόμενον πόμιον , τὸ καλάσμενον γύθον . id est : Invenisse illum perhibent & potum ex hordeo confectionem , quem zythum appellant. Menninit & Strabo lib. 17. zythi , apud quem tamen perperam scribitur per οζηθον , ubi ait : τὸ δὲ γύθον ιδίως μὲν σκευάζεται παρέκεινοις , καὶ παρέκασσοις δὲ σκευασίαι διάφοροι . id est : Zythum privatim apud illos conficitur , cuius parandi diversæ per familias rationes. Item in aphorismorum secundo Galenus zythum Alexandrinorum potum nominat , quomodo Junius Columella lib. agriculturæ nono Pelusiacum illum vocat , eo versu :

Ut Pelusiaci prorit et pocula zythi.

Qui versus admonet me oscitantiæ summæ Baptistæ Pii , annotantis zythum hīc esse compositionem factam ex gith , quod melanthium ab aliquibus appellari , ab aliis melaspermum scribit Plinius . quod illius indoctum commentum non potuit à me sine cachinno legi. Quicquid sit , non obstabit leve illud discri- men , ut verear cervisiam nostram etiam zythi nomine compellare. Reliquum est ut varia , quibus appellatur diversimodè , nomi-

na subjiciam & explicem. De zytho abunde multa. Cerevisiam à Cerere, id est, fruge nomen habere scribit Isidorus: alii à Ceria Hispani idiomatis olim vocabulo nominis appellationem derivant: nisi potius à cereo colore fluxisse nomen dicamus. Celiam à calefaciendo deducit, sed absurdius, ut mihi quidem videtur, Isidorus, cuius in Numantino bello meminit L. Florus, his verbis: Quum sese prius epulis, quasi inferiis; implevissent carnis semicrudæ, & Celiæ, sic vocant indigenæ ex frumento potionem. De Sabaja ita Marcellinus lib. 26. Est autem Sabaja, inquit, ex hordeo vel frumento in liquorem conversus paupertinus in Illyrico potus: unde injuriosum Sabajarii nomen, quo in obsidione Chalcedonis appellatus fuit Valens Imperator. Aristoteles eundem potum $\pi\pi\nu\nu$ dixit verbis superius citatis, vel à communi bibendi vocabulo, vel à fordibus fæculentis fortasse. Nonnulli Græcorum $\beta\rho\acute{\nu}\tau\omega\nu$ vocarunt, ut Hellanicus: $\pi\pi\nu\nu\sigma\iota\delta\beta\pi\acute{\nu}\epsilon\varrho\ i\theta\pi\acute{\nu}\kappa\eta\varsigma\ \acute{\epsilon}n\ \tau\omega\nu\ \kappa\pi\acute{\nu}\theta\omega\nu$. hoc est: Potus fit illis è radicibus herbarum, quem admodum Thracibus ex hordeo. Hecatæus in Europæ descriptione scribit Pæonas bibere $\beta\rho\acute{\nu}\tau\omega\nu\ \alpha\pi\acute{\nu}\ \tau\omega\nu\ \kappa\pi\acute{\nu}\theta\omega\nu$. Sic usus est & Archilochus poëta, ὡσπερ αὐλῷ $\beta\rho\acute{\nu}\tau\omega\nu$, ή θρᾳξ αὐηρε, ή φρένξ ἐθρευζε. Cervisiam veluti tibia for-

be-

bebat; quasi Thrax aut Phryx. Citatur & Aeschylus autoritas in Elycurgo dicentis, οὐαὶ τῶν διεπινευθέντων ισχυρῶν χρόνων. id est, hinc bibisti cervisiam ævo fractus. Azotaeus Cappadox τὸ τῶν βρούλεων πόμα vocavit in acutorum morborum primo libro. Porro Alæ Anglorum, de qua diximus, hoc differt a cervisia, quam Bieram nominamus, quod illa ætatem non perinde ferat, ut cervisia causam referendam puto ad lupum salictarium, cuius flos cervisiæ additus αὐτιτυπίᾳ quandam conciliat, qua senio renitatur: nam suavitas, quæ Alæ inest major, tritici floris ampliori copiæ accepta referenda est. Hinc fit quod Angli, majoris discriminis gratia, cernisiam per litteram pro Alæ efferunt, at per u cervisiam pronunciantes, Bieram intelligunt. Cæterum appendicis loco & illud adjicere libet, non vini modò aut cervisiæ potu caput tentari atque ebrietate percelli, quando lectum sit mel quoque ineptiū apud Orpheum nanque vetustissimum theologum Saturnus ab Iove filio per mellis poculum insidiis capit, quo saturatus ineptiū, & acto in vertiginem quandam capite, qualem vini copia excitat, obdormiscit: ita enim apud illum loquitur Nox, quæ Jovi hunc de melle dolum suggeſſit:

Εὗτ' ἀνδρί μην ἴδησαι οὐδὲ δένεσθαι ψικόροισιν,
ἔγειροισι μεθύοντα μελισσάων ἐριβόμενον, Δῆσεν.
id est :

*Postquam illum cernes succo, quem Dædalatectis
Ponit apis, saturum, contendere tenacia vincla.*

Quod & factum est : nam comprehensus vinclatusque virilibus privatur. Ita & apud Platonem πῶς τοι calamitatis Deus nectare ad satietatem hausto ineptiatur.

C A P U T XIII.

De voce Pistrix & Pristis.

A pud Virgilium Æneidos tertio, ubi monstrosa Scyllæ forma describitur, duplicem lectionem observavi, legentibus nonnullis, Postrema immanni corpore Pistrix: aliis Pristis: sed utramque approbo apud probatos autores receptam. Est autem Pistrix sive Pristis cetus marinus, quomodo ibi apud Virgil. accipitur, & lib. 10.

Frons hominem præfert, in pristin definit alvus.
Sed de pistrice dicam primo loco, sic enim Sex. Pompejus: Balenam belluam marinam ipsam dicunt esse Pistricem & cetum. Cicero ipse non semel pistricem reddidit, quem κῆτον vocavit Aratus, ex quo ita ille vertit:

Tum vero fugit Andromeda & Neptunia Pistrix;
id quod iste sic extulerat:
§ ἡ μὲν αἰρεφεδην, τούτη τοι ὁσος ἐπέλειπε.

Ad

Ad verbum ita sonat versu redditum:

*Nec vel tantillum Andromedæ ceti ve relictum est.
Utitur hac voce & Lu. Florus lib. 3. cap. 5.
de Lucullo loquens. Videntibus, inquit,
procul, quasi marina pistrix evaserat. De
Pristi verò pro ceto loquitur Plinius lib. 9.
cap. 4. ubi maximum animal in Indico mari
pristin esse dicit & balænam. Et cap. 13. in-
ter ea quæ pilo vestiuntur, animalque pa-
riunt, enumerat pristin, balænam, & vi-
tulum. Idem lib. 36. inter Scopæ opera re-
censet, Chorum Phorci, & Pristes, ac mul-
ta alia marina: pluribusque aliis locis pristium
meminit. Quin & ita apud Græcos nuncu-
pantur. Epicharmus in Hebes nuptiis, in
reliquo apparatu & mensarum delitiis enu-
merat quoque pristes: ἦν δὲ, inquit, ζύγαι-
ναι, περιστες, πίναι τε τραχυδέμονες, id est, nec
deerant libellæ, pristes, nec asperipelles squa-
tinæ. Et Polycharmus in Lyciæ rerum com-
mentariis scribit, vati è piscibus futurorum
eventus auguranti in littore apparere orphos,
glaucos, interdum etiam balænas & pristes,
ἐνιότε δὲ φάλαιναι, ἥπεριστες. Videtur autem no-
men deductum ἀπὸ τῆς περίζειν, à findendo,
quod fluctus longo tenuis corporis tractu mirè
persulcat. Invenio tamen in eadem signifi-
catione & per η scriptum πεῆτιν, ut apud
Oppianum primo Halicoticān: ἐν δὲ δαφοινή*

πενσις, Truculentaque pristis. quo loco Opiani scholiares, *πενσις ειδος κυτερας θαλασσις*, Pristis species ceti marini. Derivantque grammatici *απο τη πενσαι*, ab incendendo, fortassis quia motu & longo syrmate mare crispari & quodammodo ardere faciat. Invenio & Pristis scriptum, non modò Pristis, pro ceto, ut apud Pedonem, quem citat Seneca:

*Qui ferat Oceanum, qui sevas undique Pistreis,
Æquoreosque canes ratibus consurgere pansi.*

Nisi vitium sit in codicibus impressis. Porrò à forma pristium marinorum, inquit Nonius Marcellus, quæ longi corporis sunt, sed angusti, Pristis navigii genus nomen habet. Claudius Quadrigarius rerum Romanarum lib. 12. Quin quòd navigium ea forma à marina bellua dicta est Pristis. ita enim lego ex vetustissimo exemplari, pro eo quod in vulgaris extat, Quique. Pristis pro navi etiam apud T. Livium lib. 4. quintæ decadis ponitur. Adjectæ ad hunc numerum quinque pristes erant. Sic accipit & Virgil. in 5. ibi:

Velocem Mnestheus agit acri remige pristin.

Utitur & Polybius Græcus historicus, *πέντε λέμβος έχων καὶ μίαν πεισιν*, id est: Quinque lembis instructus & unica pristi. Servius originem deducit vel à tutela depicta, vel à secundis fluctibus, *απο τη πεισιν τα κύματα*. Est & *πεισις* poculi genus oblongi apud Diphilum & Athenæum in undecimo.

H A -

HADRIANI JUNII ANIMADVERSORUM LIBER TERTIUS.

*Plinii locus vindicatus de Orbona Dea. Item cur
Quartanae Saturni filiae dicantur.*

C A P U T . I.

Erdinandus Pintianus homo Hispanus, post omnes omnium in Plinium annotationes præclarè de eo autore meritus, Orbonæ deæ mentionem apud Plinium lib. 2. cap. 7. exterminandam putat, veluti spuriam & adulterinam, ut quam scriptor nullus celebrabit, nullibique omnino, ut ipse ait, compareat. At enim ego, ut haud temerè mutandum quicquam in autoribus, aut veteramentariorum more statim interpolandum, vel etiam inducendum eradendumque censeo, ita Orbonæ lectionem defendo constanter & servandam autumo, quum eam agnoscat doctissimus pariter & antiquitatis omnis callentissimus Arnobius, magni illius Lactantii præceptor libro adversus gentes quarto, ubi in

reliqua fictitiorum & putatitiorum deorum turba, quam enumerat, hanc quoque deam non dissimulanter nominat, his verbis: Ab erroribus viarum dea Vibilia liberat: in tutela sunt Orbonæ orbati liberis parentes: in Næniæ, quibus extrema tempora. Hic apparet & Orbonæ nomen Romanis sacris templisque non fuisse ignotum, & ipsam orbittatis esse deam, cui quòd matronæ olim sacra fecerint, memoriæ proditum legisse aliquando memini: nam quòd Antonius Sabellicus suis in annotationib. scribit, ex Macrobiī autoritate, matronas ad arcendam orbittatem Orbonam propitiasse, ubi infando sacrorum instituto orbari consueverint, nūquam in eo autore legi existimo. Proinde retinendam esse vetustam lectionem judico in Plinianis codicibus, transposito tantùm conjunctionis vinculo hunc in modum: Ideoque etiam publicè Febru fanum in palatio dicatum est, Orbonæ ad ædem Larium, & ara malæ fortunæ Exquiliis. quem locum Pintianus ex Cicerone interpolare hoc pacto voluit: Ideoque etiam publicè Febru fanum in palatio dicatum est ad ædem Larium, & ara malæ fortunæ Æsquiliis: propterea quòd apud Ciceronem libro de natura deorum tertio perperam legisset, codicis, ut opinari lubet, vitio deceptus, Febris enim fanum in pala-

palatio ad ædem Larium , & aram malæ fortunæ Æsquiliis consecratam videmus : ubi melioris notæ codices rectius legunt : Febris enim fanum in palatio , & ædem Larum , & aram malæ fortunæ Exquiliis consecratam videmus . Dispescenda sunt igitur vocum spacia coniunctione copulante apud Ciceronem , qua occasione Plinio vetus lectio manebit integra . aut pro , Orbonæ ad ædem , legendum erit ex Cicerone , & ædes larium , id quod nemo , nisi impudentissimus is sit & prævaricator maximus , tentabit . Quia verò de febris fano facta mentio est , & illud ex Minutio Felice in Octavio (is enim autor est octavi libri Arnobio ascripti , quod Morillonus admonuit juvenis extra omnem aleam ingenii positus) addendum est ; Pavorem , inquit , Hostilius atque Pallorem coluit , mox à nescio quo Febris dedicata . quæ verba repetuntur & apud Cyprianum libro de idolorum vanitate . Quin & illud appendicis vice adjiciendum est , quod Quartanæ Saturni filiæ ab Octavio Horatiano medico pervetere dicuntur , ob morbi videlicet cum tarditatem tum malitiæ insignem , ut equidem existimo : in quarum curatione Democritus censuit pollutione esse opus , ut sunt cædes , culpæ , menstrua , sanguinis potus , sacrum avium vel veterorum animalium carnes cibo datæ .

CA-

C A P U T I I .

*De Aquila in Romano exercitu portari solita
paradoxon.*

Mirum valde mihi, atque adeo paradoxon visum est quod apud Dionem Cocceium de Aquila scriptum repperi, quam non militare signum, sed fanulum quoddam fuisse prodit, aureum aquilæ simulacrum effigiatum habens, hastæ præpilatæ suffixum, quod ita à milite ferebatur, quem cum Cæsare aquiliferum dicere licebit. Autoris verba sunt ex quadragesimo historiarum libro, ὁ γὰρ αἰετὸς ἀνομασμένος, οὐδὲ νῦν μικρὸς, καὶ εὐαύτω αἰετὸς χρυσᾶς ενίδευται, καθίσασθε εν ταῖσι τοῖς ἐκ τῆς καλαλόγες σεχλοπέδοις, καὶ σδαμόσε εκ τῶν χειμαδίων, πλὴν εἴ τοι τούμπας οἱ σεχλὸς ἔξιοι, κινέται, καὶ αὐτὸν εἴς αὐγὴν ἐπὶ δόρυτοι μικρὸς εν ὅξῳ τὸν σύρρειν αἰπηχμένος, οἷσε καὶ εν τῷ δάσπεδον καταπήγνυος, φέρει. id est : In omni exercitu per delectum conscripto apud Romanos collocatur Aquila (id erat fani exigui nomen, in quo aurea jacebat aquila) quæ non movetur ex hybernis, nisi totus prodeat exercitus. fanum illud parvæ suffixum hastæ aquilifer portat, cuius inferior cuspis acuminata erat, ut humi depangi posset. „ Similiter fere aquilas describit „ Arrianus his verbis; τὰ σημεῖα τῆς ἐπιλέκτες „ σεχλιᾶς ἀελοῖ, ἐπόνες βασιλοῖ, σέμιμαχα πάντα „ „ χρυσοῖς

„ Χειστανα αναλεγμένα επιζυγών ηρεγυρωμένων. i.e. A-
„ quilæ signa imperialia indicant conscrip-
„ tum esse exercitum, sunt autem insignia
„ omnia aurea in hastilibus deargentatis suf-
„ fixa. ” Appianus bellorum civilium lib. 2.
Aquilæ potissimum dignitatem inter militaria
signa attribuit, quum ait Cæsarem stitisse
sua manu signiferum aquilam ferentem, quæ
præcipuum in bellis signum erat. Cæsar lib.
belli civilis 3. spectatæ virtutis aquiliferum
tantisper aquilam defendisse pugnando scri-
bit, dum deficientibus jam viribus, equiti-
bus suis accendentibus aquilam multos per an-
nos defensam moribundus tradidit. Certè
idem Cæsar à signis militaribus aquilas discri-
minat, ubi inquit de pugna cum Pompejo
commissa: Signa militaria ex prælio ad Cæ-
sarem sunt relata centum octoginta, & aqui-
læ novem. Plinius refert C. Marium secun-
do consulatu suo propriè dicavisse Romanis
legionibus aquilam, abdicatis reliquis signis,
quæ quatuor erant, lupus nimirum, mino-
taurus, equus, & aper. A quo tempore ob-
servatum scribit idem, rarò legionis castra
hybernasse, ubi non esset aquilarum par seu
jugum: quæ res in omen fortassis rapta est,
ut aquilæ signum non velleretur aut loco tol-
leretur, nisi in aciem descenderent universæ
legiones, id quod ait Dion.

C A P U T . III.

*Quæ dicantur dextræ aut sinistre mundi
partes.*

IN siderum cursu orientem nominari dextram cœli partem, occiduam verò plagam, lævam sinistramque, ex Higyni observatione annotandum est. Unde & Plinius lib. 2. cap. 8. Naturalis historiæ, errantia sidera lævum cursum mundi vertigini contrarium scribit, illo semper in dexteram præcipiti: cui consentit & Ptolemæus. Eodem spectat & Orphei vetustissimi poëtæ dictum, solem dextrum auroram producere, lævum noctem, dicentis: hoc est, in oriente diem proferre, in occasu noctem. Quid, quod apud Græcos σταῖδα, id est, læva dici τὰ δυτικὰ sive occidua annotat diligentissimus Eustathius? Quin & ex Aristotelis sententia Chalcidius Timæi Platonici interpres, orientem dextram mundi partem statuit. Attestatur item Plutarch. lib. 2. de philosophorum placitis, in hæc verba: Pythagoras, Plato, Aristoteles, dextram mundi plagam orientalem esse dixerunt, unde motus initium existat: occiduam verò lævam. At Empedocles dextram statuit ab ea parte, qua solsticium aestivum est: sinistram, qua brumale. Similiter & Cleomedes Græcus auctor, cuius opus

opus nuper in lucem exiit , septentrionem pro dextra ponit. Similiter Hetrusci aruspices dextram nominabant septentrioni subjectam , sinistram meridiei expositam , quomodo & poëtæ accipiunt. Contrà apud T. Livium in Numa , augur regiones ab oriente ad occasum determinans , dextras ad meridiem partes , lævas ad septentrionem esse dixit. Sed hanc distinctionem ridet Arnobius libro adversus gentes quarto , scribitque pro ratione situs corporis , variare mundi partes , vel lævas , vel dextras : nam quicquid teres est , & ex omni parte rotunditate solida convexum , definiri aliqua finis aut initii portione non potest. Itaque cùm dicimus , inquit , hæc regio dextera est , illa læva , non ad mundi habitum dicimus , qui sui simillimus totus est , sed ad positionem nostram , situmque revocamus.

C A P U T IV.

De similitudine mundi cum ovo , & cum ltera omega.

Non dubium est quin plerique scriptores omnes globosam seu sphæricam figuram mundo attribuerint , ut & Aristoteles , & cum Stoicorum schola Homerus quasi princeps sensisse videtur , qui terram $\alpha\pi\epsilon\gamma\omega\omega$, id est , infinitam dixit , propter orbicularem figuram.

figuram circularemque, initio pariter & fine carentem, uti Heraclides, Eustathius, & Johannes grammaticus Aristotelis enodator exponunt. Et Numa Pompilius terram pilæ forma esse credens, quod à Sex. Pompejo annotatur, ædem Vestæ rotundam consecrassæ perhibetur, quum intelligeret Vestam eandem esse cum terra vita hominum altrice. Attamen invenio & qui ὁμοιόη, hoc est, ovali figura mundū esse prædicarunt, id quod apud Plutarchum de placitis philosophorum secundo, iisdemque verbis in libello Galeno falso attributo legitur: quā in opinione fuit & Sanchuniathon Berytius antiquissimus rerum Phœniciæ scriptor, à Philone Byblio translatus in Græcam linguam, qui omnem hanc rerum faciem ὅμοιως ὡς σχήματι, id est, ovi instar effigiatam fuisse prodidit scripto, ut ex eo refert Philon Byblius. Eadem est ratio cur initiati orgiis Liberi patris Ovum in sacris suis coluerint venerabundi, ut nimirum ē teretē forma, ac penē sphærali, undequaque clausa, & intra se vitam includente, mundi simulachrum cognosceretur, ut à Macrobio Saturnaliorum septimo, cap. 16. proditum est. aut potius translatum ē Plutarchi symposiacis, ubi in hæc verba differit: οὐθενὶς ἐκ απὸ τρόπῳ τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον ὄργιασμοῖς, ὡς μίμημα τῇ τὰ πάντα γεννῶνται καὶ περιέχονται.

ἐν ἔαυτῷ, συγκαθοσίωται τὸ ωόν. id est: Quare non abs re in Bacchi orgiis ovum sacratum est, veluti simulachrum mundi, è quo cuncta nata sunt, cujusque complexu universa tenentur. Quin & Varro in Logistorico, qui inscribitur Tubero de origine humana, mundum ovo comparavit, cujus hæc verba adducit Probus grammaticus: Cœlum est testa, item vitellum ut terra, inter illa duo humor quasi in sūnum (sic lege, non ilcinus) clusus aëri, in quo calor. quanquamvis autor non de mundi forma ovali id extulisse, sed habita quatuor elementorum ratione, mundum ovo assimilasse mihi videtur: atque ita accipere illud videtur & Proclus in Timæum, ut Orphicum ovum sit idem, quod Platonis ens, τὸ πλατώνιον ἔν, καὶ τὸ ὄρφικὸν ωόν. Fuerunt & qui terrarum orbem in formam literæ Græcæ ω effigiarunt, ut extremum lineamentum, quod o literam ambit, oceanum referat designetque quem ζωσῆρες κόπτει, id est, mundi baltheum, quidam appellauint Probi testimonio. Quò respexisse videtur Cyrillus, ibi:

ωκεανός δὲ φωτίσα περιπτερόν ἐνδέδεται χθόνιον.

Tellurem Oceanus circumfluens illigat omnem.

Non possum non appendicis vice adjiccre ex Varrone mundi definitionem, operosam quidem illam, sed raro lectam, qui in Cynicis Satyra, quæ inscribitur Dolium, sive Seria. sic

scribit : Mundus , inquit , domus est maxima homuli , quam quinque altitonæ flammæ zonæ cingunt , per quam limbus pictus bis sex signis stellimicantibus altus in obliquo æthere Lunæ bigas acceptat , & appellatur à cælatura cælum , græcè ab ornatu κόσμῳ , latinè à puritie mundus.

C A P U T V.

Virgilii versus ex Eratosthene translati : ejus item locus expensis accuratius.

QUONIAM de zonis præcedente capite mentionem fecimus , locus poscere videtur , ut Virgilianos de zonarum descriptione versus autori suo vindicemus . Is est Eratosthenes Cyrenæus , qui versibus Heroicis librum conscripsit , cui Mercurio titulum indidit . Sed audiamus primùm Virgilium in Agriculturæ primo ita canentem :

*Quinque tenent cælum zonæ , quarum una corusco
Semper sole rubens & torrida semper ab igni ,
Quam circum extremæ dextra lœvaque trahuntur
Cærulea glacie concreta , atque imbris atris.
Has inter mediumque duæ mortalibus ægris
Munere concessæ divum.*

Nunc penè eosdem , sed Eratosthenicos , ex Heraclide Pontico subjiciamus libro de allegoriis Homericis , qui ita sonant :

Πέντε δὲ οἱ γῶναι περιγέες ἐσπέιρηνται,
Αἴδυο μὲν γλαυκοῖο κελαινότεραι κυάνοιο,
ἡ δὲ μία Φαφαρή τε καὶ ἔκπυρος, οὗν ἐρυθρή,
Τυπλομένη φλογμοῖσιν, ἐπεὶ ράχη μοῖραν ἐπ' αὐτὴν
Κεκλιμένην ἀκτῖνες σειθερέες πυρώσιν.
Αἱ δέ δύο ἐκάτερθε πόλοιο περιπετηγῆς,
Αἰεὶ πρυμαλέαι, αἰεὶ δὲ ὑδατὶ μογέσσαι.

Quos obiter adstricta numeris oratione reddere
non pigebit.

*Circum hunc funduntur zone quincuplicis orbēs:
Glaucum ex his superant cyanum nigredine bini,
Torrida zona una est, sabulosaque tota, rubentem
Quam radii flammis feriunt Hyperionis acres
Continuis recto & subjectam tramite torrent.
At geminæ cœlo diductæ utrinque reclivi,
Imbrisbus usque madent, glaciali aut frigore torpent.*

Sed enimvero poëtam nostrū mutuatum esse
suām descriptionem ex autore, quem dixi, me-
cum sentit Probus Grammaticus, id quod de-
prehendi lectione postea, quanquam versus ip-
pos non profert: hæc enim ejus sunt verba in
locum Virg. prædictum. Hanc tamen, inquit,
universam disputationem certum est Virgilium
transtulisse ab Eratosthene, cuius liber eī hexa-
metris versibus scriptus, qui Hermes inscribi-
tur. Porrò zonarum (quas eleganti carmine
descripsit Claudianus lib. de raptu Proserpinæ
primo, & Transformationum principio Ovi-
dius) naturam fabulose expressit in Achillis cly-

peo Homerus, plicarum nomine πλύχας eas nominas, duas è plumbo albo fingens, australem innuendo & septentrionalem zonas, frigidas perpetuisque nivibus obsitas: totidem æneas, æstivam significando & hybernam, mediæ inter candorem & rutilum colorem temperiei: quintam, eamque medium, auream, hoc est, igneam. Homeri versus est iste:

Τὰς δύο χαλκέιας, δύο δὲ ἐνδοθεῖας στέρεοιο,

Τὴν δὲ μιαν χρυσῆν. Media autem est ισημερινή, id est, æquinoctialis: proximæ duæ τροπικαὶ, id est, solstitiales, à nobis habitata altera, Antichthones alteram incolunt, ita dicti, ὡς τὴν ἑαυτίον χθόνας οἰκεῖτες, teste Probo: extremæ duæ inhabitabiles, borealis quidem ob assiduos nimiosque rigores: antarctica verò, quæ & νοτιὴ, sive australis, propter immodicas imbrium humiditates, quibus austrina plaga est obnoxia, unde & nomen habet. Istud est quod Virgilius illo versu ‘Cœrulea glacie concretæ &c. innuere & sentire voluit: ut verba illa, imbribus atris, ad austrinam plagam: at illa, cœrulea glacie, ad borealem referenda sint & applicanda; ut respondeant Eratosthenicis, κρυμαλέαι propter gelu, & ὕδατι μογέσσαι propter imbres: „ id quod & Papinius sensit primo „ Thebaidos, ibi;

„ Quasque procul terras obliquo sidere tangit

„ Avius, aut borea gelidas, madidive iepentes

„ Igne noti.

C A

C A P U T VI.

De significatione ebrii non vulgari.

Ebrium præter notam significationem pro pleno & ad saturitatem usque referto accipi, Latinis auribus notum est. Similiter μεθύειν (quod inebriari propriè sonat) pro πληρώσθαι & compleri efferunt Græci: quomodo in Dioscuris Theocritus de Amyco Bebrycum regre loquens illud extulit; Εἴη δὲ πληρωμής μεθύων, id est, Constitit offertus & ebrius plagiis. „ Homerus Iliad. v. Βοείην μεθύσαν αλοιφῇ „ tergus bubulum adipè ebrium dixit, quod „ differtum sit pinguedine. Sic Philippus Epi- „ grammarius Κώπην ἔτι μεθύουσαν ἀλυντις, re- „ mūm salsugine adhuc ebrium dixit, qui re- „ center immaduerit salo. Philostratus de Dio- „ nysio Milesio dixit, σκέψει τοι τὰς ηδονὰς, „ id est, parce, non ad fastidium usque, dili- „ tias aurium admittebat. Eumathius Macrem- „ bolita de Ilmene δακρύοις μεθύσας, lachrymis „ ebria, quum vellet innuere. ” Apud nostros Plautus Comicus ebriam cœnam dixit pro opipara & adjiciali copiosaque. Quid, quod Nonius Marcellus ebrios dici posse qualibet re expletos, confirmat autoritate Varronis, qui in Eumenidibus dixit, scholasticas aures scholica dape ebrias? Quin & vestis ostro ebria legitur, quæ purpuræ florem ebiberit: quæ simili me-

taphora , saturata murice à Martiali dicitur.
 „ Apud Philonem Judæum sapientia , quæ
 „ suos latices sicutientibus recludit , veræ doctrinæ
 „ næ fontes aperiens , piorum mentes μεθύειν
 „ τὴν ηφάλιον μέθην αναπείθει , inebriari sobria
 „ ebrietate suadet , hoc est , ad satietatem usque imbibere . & anima hominis deo dicata ,
 „ μηδὲν θυητὸν ἔχουσα , δλη θεόθεν μεμέθυσαι Αἴγυ-
 „ πονίαν , ut Zoroastris oracula loquuntur ,
 „ hoc est , nihil caducum amans , tota divinitus imbibit harmoniam inebriata & ex-
 „ pleta . ” Deinde , quia ebrietas mentem alienat , & (ut Enniano utar verbo) expectorat , ob immodicum potum , etiam pro dementato , & mentis haud compote , accipitur ebrium : qua in significatione sumitur apud Horatium Odarum lib. 1. de Cleopatra Αἴγυπτι regina , quam dicit fuisse fortuna dulci ebriam , hoc est , dementatam , nimiumque secundis rebus elatam , ad exemplum Anacreontis Teii , qui amantem sine modo , & amoris œstro velut extra se possum , μεθύοντα ἔρωτι dixit , id est , amore ebrium , quod apud Philostratum in Apollonio & in Icone Ariadnes lectum est . „ Versus Anacreontis tales sunt ab Hephaestione citati .

„ αἴθεις οὐ οὔτε απὸ λευκάδος πέτρης ,
 „ ἐς πολὺν κῦμα κολυμβῶ μεθύων ἔρωτι .
 „ Sublatus veluti de Leucade rupe
 „ In silio carum ebrius aquor amore . ”

Quam

Quam significationem ebrii agnoscas etiam in
Petronii Arbitri illo versu ,

Vilis adulator picto jacet ebrius ostro.

Quo innuit parasitos & adulatores ad amplissimas fortunas Principum stoliditate evectos , priorum vitæ sordium non amplius memores , reliquos præ se despicere , rerum successu elatos. „ Eadem significatio est apud Hermiam „ in libello , quo exoticam philosophiam tradu- „ cit ; ubi ait , καν δη μεθυω ταῖς τοσαῦταις αἰ- „ χαῖς , hoc est , & jam planè ebrius sum tot „ principiis. Nam postquam enumerasset or- „ dine philosophorum de rerum principiis sen- „ tentias , quæ animum ejus suspenderant & „ in diversas opiniones transversum egerant , „ ostendit se tot opinionum ambagibus omnino „ dementatum fuisse. Elegantissime usus & „ Halicarnass. lib. 4. antiquitatum Romana- „ rum , τὸ ἐν πέρης τὸν αὐτὸν ἀρχεν τὲ καὶ ἀρχε- „ στὰι , συσέλλει τὰς αὐθάδεις Φύσεις , καὶ οὐκ ἔτε- „ μεθύσκεσθαι ταῖς ἐξσίσαις τὰ δηθη. i. Per vices „ eundem hominem & obtinere imperium & „ illud deponere , ingenii superbiam domat , „ neque patitur nimia licentia inebriari mores. „ Clemens in epistola ad Jacobum ψυχὴν ἔσχον „ τοῖς τῆς λύπης κύμασιν δημηθυσμένην. Ani- „ mus fuit mœroris fluctibus ebrius. ”

C A P U T VII.

*De scolii, sive obliqui carminis ratione quædam
lectu & observatu dignissima.*

DE carminis convivalis, quod græci Scōlion, nos obliquo dicere possumus, origine magna est apud autores pugna: in uno solo consensus est omnium, quod asseverent convivale esse carmen, & inter pocula concini solitum; cuius etymon tradit Orus grammaticus inde derivatum, quod à temulentis, quibus sensuum organa turbata sunt, & oblique se quodam modo habent, cantari solet. Suidas aliisque à contrario sensu ita dictum annotant, quod simplex ac facile sit, minimeque ambagiosum aut obscurum, quippe quum fuerit μέλος ὀλιγόσιχον, paucis versibus contexta cantilena. quam rationem ut falsam rejicit Aristophanis interpres. Aliter Hesychius, pro erudito & neutiquam vulgari, quodquam non à quibusvis, sed à doctis tantum caneretur, exponit: quod attingit & Plutarchus in symposiacis. Dicæarchus in commentario de re Musica triplex odarum genus enumerat: unum quod omnes pariter unico concentu, alterum quod viritim singuli per ordinem canebant, & tertium hoc quod à periissimo & ingeniosissimo quoque, ut res in ordine cadebat, succinebatur, unde & nomen.

Ari-

Aristoxenus & Phyllis musicus scriptorum monumentis prodidere, in nuptiis, dispositis variis circa meniam unam lectis, accumbentes convivas myrteis per vices fertis redimitos, sententias amatoriasque cantilenas cantillare solere: & canendi vices ob lectorum positum obliquo modo peractas fuisse. Proxime omnium ad rem accedere videtur interpres Aristoph. cuius sententiam quam possum lucidissime in Latinum sermonem convertam. Vetus, inquit, mos fuit convivas canere, ordine sequentes eum, qui desierat: qui nanque cantum auspicabatur, laurum myrtumque manu tenens Simonidis Stesichorive odas cantabat quandiu lubitum erat: deinde pro arbitrio suo, cunctum placitum illi erat, tradebat, non secundum accumbentium ordinem: itaque ille deinceps cantillabat: qui rursus tertio, cui visum erat, canendi vices tradebat: in de factum est, ut ob implexum ordinem scolia dicerentur carmina, quæ ex improviso & recitare & fidibus canere quilibet solitus esset. Parum discordat ab hac ratione Plutarch. lib. 1. symposiacon, in hæc verba scribens: Sunt qui myrtum in ordinem ire negent, sed sigillatim de lecto in lectum differri, eumque qui prius cecinerit, alterius lecti primo cantori transmittere, hunc rursus tertii primo: deinde eodem pacto illum qui in primo lecto secundas vices

tenuerit, alterius lecti secundo permettere: ac proinde à variato implexoque circuitus ordine obliqui nomen fluxisse verisimile est διὰ τὸ πολυκαρπὲς τῆς ἀχεόδης. Certiora tradi possent, si extarent vel Tyrannionis grammatici lib. C. Cæsar's mandato conscriptus de scolio carmine: vel Didymi Chalcenteri symposiaca, in quorum tertio libro varias hujuscemodi vocis etymologias explicuisse ab Etymologici autore annotatum est. Ego tamen, ut in caput rem conferam, ita teneo, quum olim in conviviis post cœnam lyra circumferri fuerit solita, vel Quintiliano hoc attestante, ad quam fidibus canebatur, lyram illam obliquo & sinuoso circuitu in mensa obambulare consueisse autumo, ut ἐναλλάξ, hoc est, pectinatim quodammodo, non ἐφεξῆς, id est, seriatim & per ordinem ac cubitus, convivis tradita fuerit, atque inde carmina illa, quæ ad lyram canebantur, scoliorum appellationem meruisse. Porro ex professò inter cætera poëmata etiam σκολια scripsisse commemoratur Jon Chius poëta. Item Origenes scolia conscripsit, in quibus summam breviterque perstrinxit ea omnia, quæ sibi obscura & perplexa viderentur. Quod autem qui canebant, myrtum manu tenerent vel laurum, præter Plutarchum docet Dicæarchus lib. de musicis certaminibus, his verbis: οἱ γὰρ ἄδοντες ἐν τοῖς συμποσίοις ἐν παλαιώσιν Οὐαρθρόσεως κλῶνας

κλῶνας δάφνης ἢ μυρρίνης λαβόντες ἀδύστων. id est : Qui canunt in conviviis, ex vetere instituto sumpta lauri myrtle fronde canunt. Qua in re & illud discrimen observatum lego, ut qui versus Æschyli canerent, myrtleum ramulum manu tenerent: qui verò Homericos, laureum termitem. Hinc liquet Zenobium in adagiorum farragine lapsum esse, quum scribit, eum, qui in symposiis canere nescivisset, laurea myrtleave accepta virgula, ad eam canere. Quicquid tandem constituere liceat, id observasse mihi videor, quod plerunque scoliis carminibus aut illustrium virorum & fortium laudes canerentur, aut præclaras sententias illa continerent, aut mixtim utrumque: quando ex Cicerone, autoritate Catonis, & ex Fabio Quintiliano constat, epulis adhiberi solere tum fides, tum etiam tibias, ad quas clarorum virorum laudes & facinora virtutesque canerentur: id quod exempla dilucidè docebunt, quorum aliquot non pigebit adscribere, ubi illud unum dixero, quod Pindari autoritate Terpandro inventionem scolii carminis attribuit lib. de Musica Plutarchus. Scolion de Admeto Thessalo Athenis decantatum, ex Pausaniae Lexico adnotat in Bœotia Eustathius diligenterissimus Homeri interpres, de cuius autore multa lis inter veteres fuit. ejus tale est initium : Αδμήτε πόνον ὡς ἐπαγγε μαθών, τὸς αἰγαῖς φίλει,

τῶν δειλῶν δέ απέχεις, γνωστός (perperam enim apud Aristoph. in Vespis ποιητικόν scriptum est) ὅτι δειλῶν οὐδίγα χάεις. id est: Fortes amant, cognita de Admeto historia, & ignavos fuge, id tibi persuasum habens, exiguam talium esse gratiam. Quod carmen & clari viri historiam delibat, & ad fortitudinem paræneticum est. Videtur autem per fortis innuere generosam & mariti amantem Alcestin: per degeneres verò Admeti patrem, qui pro filio mortem oppetere tergiversatus fuerat. atque ea verior est ratio, fabulosam enim judico quam Aristophanis interpres & Zenobius adducunt, quòd, quum diem obiisset Alcestis pro marito Admeto, scolia ac lugubria carmina in illam fuerint decantata, tantisper dum miserta ejus Proserpina, ipsam ad superos sospitem remisit: aut, quod fabulatur Euripides, Hercules expugnatis inferis eam reduxit: alioqui Phænomenus refert Admetum Pheris oppido Thessalici profugum, hospitium delegisse apud Theseum, Alcestidis & Hippasi liberorum natum minimum, ibique sedem fixisse. Meminit hujus scolii Aristophanes Comicus in Vespis, item in πελάργοις sive gruibus, his verbis:

οὐ μὲν ἡδεῖν Αδμήτε λόγον περὶ μυρρίνην,
οὐδὲ αὐτὸν ηνάγκαζεν αρμοδία μέλος. id est:
Canebat ille myrtum tenens Admeti historiam,
at alter illum cogebat Harmodii cantilenam.

Me-

Meminit & Cratinus Comicus, ὅταν Αδμήτῳ μέλος αὐλῆ, id est, ubi ad tibiam cecinerit Admeti carmen. Jam verò Scolion de Harmodio scriptis autorum celebre est, qui communicatis cum Aristogitone operis tyrannidem Pisistratidarum convellit intertecto Hipparcho, cuius initium erat, φίλοις αρμόδιοι γτοι πε τέθνηκας, quod negat Harmodium mori posse, qui sublato tyranno immortalem adeptus sit gloriam, sempiterna fama victurus. Huc allusit in Acharnensibus Aristophanes, ubi ait:

χδὲ παρέμοι πολε τὸν αρμόδιον ἀσται Συγκατάκλινεις. hoc est :

Nunquam mecum accumbens Harmodium canet.
 Refertur & aliud ab Eustathio Iliados quarto, quo canitur fortitudo exulum, qui se fortiter in obsidione Lipsydrii oppiduli gesserunt, quod ita habet: αἱ αἱ λειψύδειον προδοσέταιρον, οἵς ἀνδρες ἀπώλεσας, μάχεσθαι τε αγαθὰς καὶ εὐπατρίδας, ἀπότε ἔδειξαν οἴων πατέρων ἔσαν. Heu heu Lipsydrium, socrorum proditrix, cuiusmodi viros exitio dedisti, in prælio fortes, generosisque, quando sui specimen ediderunt è quibus fuerint orti majoribus. Fuit autem Lipsydrium locus in Spartæ confiniis, quem Atheniensium exules à tyrannis expulsi muro clauerant, inter quos Alcmæonidæ principatum tenebant, quibus à Pisistrato debellatis cani cœpta est obliqua ista cantio inter pocula. Non sum

sum immemor hunc locum aliter conversum ab Erasmo, à cuius sententia diffilio: tu si placet, eum lege in adagio, in Lipsydrio pugnas. Commemorat Euystathius & in Ajacem Scolion, quod in prædicanda fortissimi viri virtute consumitur, cuius tale exordium est: Πᾶς τελαμῶν
 Αἰαν αἰχμῆλα, λέγοσι δὲ τροιάν αἴρισον ἐλθεῖν
 αἰχμῶν, μετ' αἰχιλλέα. id est: Bellator Ajax Telamoniade, te post Achillem Græcorum fortissimum ad Trojan venisse fama est. Sed exemplorum satis de claris viris, nunc subjiciamus unum aut alterum, quod sententias non dubias continet, quale est illud Simonidis poëtæ, quod Platonis verbis referam in Gorgia sic dicentis: οἵμαι γάρ σε αἰκηκοένται ἐν τοῖς συμποσίοις ἀδόνιων αὐθέωπων τότο τὸ σκολιὸν, ἐν ᾧ κατελθυόνται ἀδοντες, ὅτι υγιάντειν μὲν ἀετούν ἔσι,
 τὸ δὲ δεύτερον, καλὸν γενέσθαι, τείτον δὲ ὡς Φησὶν
 ὁ ποιητὴς τὸ σκολιόν, τὸ πλεύτειν ἀδόλως. hoc est:
 Arbitror audisse te canentes in symposiis obliquum illud carmen, in quo enumerant qui canunt, nihil esse in rebus præstantius, quam integrum habere valetudinem: secundum locum obtinere pulchram formam: tertias vices tenere, divitias non fraude partas, ut autor scolii inquit. Legitur apud Suidam & alterum Timocreontis Rhodii in opulentiae detestationem, in hæc verba: ὥφελεν, ὥ τυφλε
 πλεύτε, ἐν γῆ μήτε ἐν θαλάτῃ μήτε ἐν ἡπέιρῳ Φανήμε-

ναι, ἀλλὰ ταρταρόν τε νάιειν καὶ ἀχέροντα, διὸ σὲ
γὰρ πάντ' ἐν αὐθεώποις κακά. id est: Par erat, ὁ
cæce Plute, nec terra, nec mari, nec in
continenti te usquam extare, sed tartareaς se-
des & Acherontem incolere; propter te nan-
que nihil non malorum in vita mortalium est.
Ad cuius scolii imitationem leges & plebiscita
promulgasse Periclem annotatum est, & ab
Aristophane in Acharnensibus suggillatum,
cujusmodi fuit illud: Μεγαρέας μήτ' αἰγορᾶς, μή-
τε θαλάτης, μήτ' ἡπέιρος μετέχειν, quo commu-
nionem cum perduellibus Megarensibus om-
nem præcisam voluit. Addamus & exempla
duo, quæ utriusque rei meminerunt, inter quæ
elegantissimum legitur Aristotelis Peripatetici
scolion in Hermeam Atarnensem scriptum cum
virtutis egregio encomio, quod plusculis licet
versibus perscriptum, operæ est precium hic
annotare, quod sic habet: Αρεὶα πολύμοχθε
γένει βροτείω, Θήραρια κάλλισον βίω, σᾶς περὶ¹
παρθένει μορφᾶς, καὶ θανεῖται γηλωτὸς ἐλλαδις πότμῳ,
καὶ πόνχος τλῆναι μαλεργὸς αἰκάμαντας. τοῖον ἐπὶ φρέ-
να βάλλεις καρέποντ' αἴθανατον, χρυσοῦτε κρέσσωνα
γονέων, μαλακαυγητοῖο. Τὸν μέρον. σεῦ Φένεκεν ὁ
διὸς ἡρεκλῆς, λήδας τε κοῦροι πολλὰ αἰνέτλασαν
ἔργοις σᾶν αἰγρεύοντες δύναμιν. σοῖς δὲ πόθοις αἰχιλ-
λεὺς αἴας τε αἰδαο δόμους ἥλθον. σᾶς διένεκε φιλίου
μορφᾶς καὶ αἰταρενέῳ ἔντροφῷ ἡελις χύρωσεν αυ-
γὴς, τεί γὰρ αἰδιμῷ ἔργοις, αἴθανατον τε μιν

αὐξήσοι μῆσαι μημοσύνης θυγατέρες, διὸς ξενίς
 σέβας αὐξήσαι, φιλίας τε γέρας βεβαίας. Carmen
 elegantissimum totidem verbis quam possum
 maximè conabor latinis auribus appendere.
 Virtus mortali generi laboriosa, cuius pulcher-
 rimū in vita studium, tuam unius, ô virgo,
 ob formam, etiam mortem obire Græciæ
 optandum est, duosque preferre & indefessos
 labores: talem animis eumque immortalem fru-
 ctum injicis, auro parentibusque præferendum,
 & molli somno. Propter te Jovis Hercules,
 Ledæque nati plurima perpeſſi sunt, tuam ve-
 nantes factis potentiam. Tui desiderio Achil-
 les & Ajax ad inferos penetrarunt Tuam ob
 desideratam formam Atarnensis alumnus solis
 splendori subduxit se, præclara ob facinora no-
 bilis: cuius gloriam sempiternam prorogabunt
 Musæ Memoriæ filiæ, Jovis hospitalis maje-
 statem augentes, firmæque amicitiæ pignus.
 Alterum quod loquitur, amore ad præclara
 audenda facinora animari homines, simulque
 historiam Cleomachi viri fortis tegit, qui in
 gratiam amasii præsentis invectus in confer-
 tas hostium in procinctu stantium turmas, di-
 sturbatis eorum ordinibus, victoriam Chalci-
 densibus peperit: quamvis alii Antonem quen-
 dam eadem fortuna usum significari autumant.
 utcunque sit, constat apud Eretienses cantari
 fuisse solitum, ut in Erotico refert Plutarchus,
 quod

quod ita habet: ὡς πάιδες, οἱ χαρίτων τε καὶ πατέρων ἐλάχετε ἐσθλῶν, μηδ φθονεῖτε ὥρας αἰγαθοῖσιν ὄμιλίαν, σὺν γάρ ἀνδρίᾳ καὶ ὁ λυσιμελῆς ἔρως ἐπὶ χαλκιδέων θάλλαι πόλεσιν. perperam enim legitur κάλλαι pro θάλλαι. quod de industria (ne quis imperitia factum insimulet) ita convertam: Puellæ vos, quibus contigit bonis nasci parentibus, nolite invidere viris fortibus vestri commercium: mollis nanque amor unum cum fortitudine in Chalcidensium oppidis vignet. Transit verò & obliqui nomen ad Epigrammata ænigmaticè obscureque prolata, cuiusmodi unum in Plutarchi symposiacōn quinto legitur, sed à me paululum emendatum, & in versus senarios distinctum:

ἢ παλλάδῳ γῆ πνεῖ καληθαλωμένῃ,
κεύθει κελανὸν διμα διονύσος θός,
ἔχεσσα κλῶνας ισθμικὸς ἀνὰ σόμα. id est:
Durata torrido igne terra Palladis,
Condit cruorem nigricantem Liberi,
Ac ramulos in ore præfert Isthmicos.

Inniuit autem fictilem urnam, apii (quo in Isthmiis victores coronabantur) ramo circum os coronatam, musto plenam. Quin & ejus usus ad carmina adulatoria fuit detortus: tale est Praxillæ poëtriæ Sicyoniæ, quod inter ea, quæ παρόντα sive convivalia inscripsit, à veteribus recensetur:

Ἐκ ἐσιν ἀλωπεκίζειν,

ἀδ' ἀμφοτέροις γίγνεσθαι φίλον. hoc est:

Vulpinari non decet, nec utriusque parti illudere.

Quod in adulatorem competit, qui, ut teuctius versutiusque imponat, dissimulare se fingit ex composito. Meminit Aristophanes in Vespis, & alterius cuiusdam scolii, quod ita incipit: χρύματα καὶ βίᾳ πλειαγόρατε πάροι μετὰ θετλαλῶν. quod de Clitagora Thessalica poëtria canebatur, & Thessalis, qui Atheniensibus suppetias tulerunt in bello adversum tyrannos. meminit ejus & Cratinus in comedie quadam, πλειαγόρας ἄδειν. Refertur & ab Athenæo lib. 13. scolion quoddam, quod inter sacrificandum cantatum fuisse ait, à Pindaro in Xenophontis Corinthii gratiam conscriptum, cuius initium est, ὁ κύπρος δέσποινα, quod, quia mendosum est, huc adscribere supersedeo. Item alterum ejusdem poëtæ ad Hieronem Siculum lib. 14. Fit apud eundem lib. 10. mentio scoli Pindarici, quo cottabum delibat Agathoni amasio. Meminit & Aristophanes in Avibus:

ἐσθ' ιμάτιον τὸ σκόλιον ἄδειν μοι δοκεῖ. id est:

Videtur mihi scolion canere vestimenti gratia.

Hactenus de scolio satis superque multa: cui opponi videtur, si vocis habeamus rationem, τὸ ὄφθιον μέλος, cuius meminit in lib. de Musica Plutarchus, scribens Terpandrum Metym-

thymnæum invenisse modum τῆς ὁρθίας μελωδίας, quasi dicas, recti cantus. Herodotus in Clio refert Arionem citharoëdum in navis tabulato (foros vocant) stantem concinuisse νόμον τὸν ὁρθίον, qui cantus erat fidicinis citharoëdive concitator, & sonora voce prolatus, quomodo apud Homerum Eris ὁρθία ήντε, alta voce exclamat, ut exponit Suidas. Ita legitur Timotheus nobilissimus fidicen, quum caneret τὸν ὁρθίον νόμον, Alexandrum Macedonem versibus usque eò impulisse concitasseque, ut ad arma prorueret, lymphati in morem, ut refert Dion Chrysostomus: „porrò τὸν ὁρθίον νόμον suisse τὸν τῆς Αθηνᾶς ἐπικαλέσμενον νόμον idem dicit, hoc est, Palladis musicum modum, quo animi vigor concitaretur, nihil que habebat molle aut remissum, quod torporem ignaviamque promoveret.” Scribit Suidas, Terpandrum τὸν ὁρθίον νόμον & τρόχαιον nominibus suis donasse, à numeris, quibus feruntur. Julianus in epistola ad Jamblichum, κιθαρῳδῷ τὸν ὁρθίαν ἀδοντι προσ τὸ ἐλλεῖπον τῆς χορδῆς ὑπὸ τῷ τέττιγι, τὸ ίσον ὁ πύθιος ἀντεφθέγξατο. Fidicini Orthium carmen canenti, ruptam chordam committente cicada, æqualibus modulis Pythius succinuit.

CAPUT VIII.

*Quo anni tempore conditus sit mundus, disceptatio:
& quod in Libræ signo non absurdè statuatur
eius nascentis origo.*

Non ita pridem nata fuit inter me & sacrificum Amsterodamum controversia non injucunda in symposiolo, in quod anni tempus inciderit genitalis mundi dies: quem tametsi à concepta opinione (quam altissimè imbibitam mordicus tuebatur) dimovere non potui, quicquid tamen extemporanea illa contentio disceptanti tunc suggestit, haud prorsus *ἀπροσδιόρυστον* visum est in miscellanea ista materia non abs re admiscere. Nam ille quum ver defenderet, cui primam crescentis mundi originem acceptam esse referendam putabat, temperiem ejus temporis pro arguento quasi Achilleo minimeque dubio adducebat: advocans cōdem & astrologorum de Ariete rudimentum nescio quod: item scripturæ locum de primatu mensum Martio delato, qui in Exodo disertè sit perscriptus. Ego contrà, qui autumnali æquinoctio deferri eam gloriam debere volebam, absolutam perfectionem *καὶ τελειότητα* rerum creatarum esse spectandam institi. Ut enim, inquam, animantium omne genus, sive gradiatur reptetve, sive volucre sit aut aquis in-

innatans , non inchoatum aut nascens , ac veluti ex ovo prodiens , finxit Deus , sed justo ætatis generationisque libramento robustum : ita & plantas arboresque cum suo quanque fœtu grandes atque perfectas , & generando sibi simili aptas , produxisse illum credibile est , quando & Adamum , è lutea terra & formatum & appellatum , absolutam virilis corporis firmitudinem jam tum ab ipso natali , quo creatus fuit , assumptissimè constat : similiter & ejus conjugem Hevam quomodo & lunam non gibberosam , non corniculatam , non dividuam , Deum finxisse opinatur Severianus (cujus in vetus instrumentum extant scripta) sed integro orbe plenam adultamque . Neque enim tyrcinum cœpisse , ac veluti ex informi imperfectoque rudimento adolevisse mundum verisimile est , in qua sententia fuerunt Ethnici , naturam suam à simplici & imperfecto paulatim ad sui perfectionem adjumento artis & temporis accessione pervenire somniantes . Alioqui nisi illud statuamus , in eadem navelcula fluctuare videbimus cum illis , qui ambigunt , ovumque prius fuerit , an gallina . Quid , quòd revocare mundi ortum ad ver , quasi quo calor genitalis sit temperatus , ex quo animari cuncta & vegetari censem philosophi , est quadantenus negare , quòd Deus

ex nihilo pulcherrimum hunc mundi ornatum produxerit, sed quod potius ex beneficio prolifici illius & æquabilis caloris extiterit? Neque verò communi illa autoritate opinionem nostram stabilire est animus, quæ Dei opera perfecta esse loquitur: nam illa, tametsi à quibusdam velut Ajacis clypeus defensionis loco objiciatur, nihil hac facit; est etenim aliorum dicta, nempe in Dei operibus nihil esse, quod in reprehensionem cedere culparive queat. Prætereo item autoritatem Isaaci Argyri hominis Græci, qui in illa monasticæ vitæ tranquillitate inter cæteras θεωρίας, quas altissimus secessus & philosophicum ocium suppeditat, demonstrationibus asseverare contendit, Septembri mense conditum fuisse orbem, ac princeps anni initium verè existere pridie Calendarum Octobrium. Imò verò, inquam, quod tu modò pro te adduxti, eeu irrefragabile testimonium, è duodecimo Exodi capite petitum, pro me facit, tuamque opinionem convellit prorsus & jugulat: quum nanque præcipit Deus Mosi, ut Nisan mensem, qui Martio nostro nunc respondet, inter anni menses primum habeat, non ordinem hīc in annorum curriculo spectari ostendit (quem vel ipse Deus ab æterno à Septembri inchoavit, vel gens Judæa, cujus in Historiis antiquissima

sima fides est , talem semper tenuit) sed principatum & dignitatem inter menses immutat, mandans , ut primarii honoris prærogativa Martio mensi deferretur , quo videlicet constaret gentem Judaicam jugum Ægyptiorum gravissimum singulari Dei beneficio exuisse : quo item mense posteris temporibus à mundanarum potestatum tyrannide ereptum nosiri , certissimo præfigio & fatali significatur , nempe teterrimo Christi cruciatu in istum mensem incursuro expiandos. Denique quid evidentius indubitatusque usquam reperias , quodque mundi primordium (cum quo & annum verti necesse est) firmius convincat ad Septembrem referri debere , quam quod libri ejusdem tertio & vicesimo legitur ; ubi mandat observari magna religione diem festum collectionis annuorum proventuum , quæ fiat in anni exitu , coactis in horrea & frugibus & pomis : quod festum & Tabernaculorum scenarumque nomine nuncupabatur. Quo ex loco manifestè liquet , sub æquinoctium autumnale exitum anni metiri Mosen ex Dei omnia illi dictantis oráculo : nam si eo mense finis anni, eodem proximove & initium ejus sequi par est : ita ut si collectio frugum pomorumque in anni finem incurrit (quam nemini dubium est Sole Libram tenente fieri solitam) extra

dubium cadet etiam initium anni in foribus adessè. „ Disertissimis verbis hanc litem tol-
 „ lit Philon Hebræus in libro , qu m de mun-
 „ di fabricatione inscripsit , ubi ait ; ἐπεβρίθες
 „ δὲ πάντα καρποῖς ἐυθὸς ἀμα τῇ πεώτῃ γενέσει κα-
 „ τὰ τὸν ἐναὐλίον τερόπον οὐ τὸν νῦν καθεσῶς . 1. Cun-
 „ cta jam tum in ipso ortu fructibus onusta
 „ scatebant , diversa longè ratione , quam
 „ nunc fit. ” Porò non absurdè omnino
 fingitur primigenia mundi à Deo creati ori-
 go extitisse in Libra (si vulgata ista signorum
 nomina velut ab æterno imposita feremus)
 ut nimirum quoniam à sicco in frigidum de-
 clinat signum istud (sunt enim duæ istæ qua-
 litates mortis , utpote aridæ & frigidæ , affi-
 nes ac consanguineæ) portenderet interitus
 legi obnoxium mundum fore , id quod indu-
 bitatum nobis cum Platonica schola habetur.

C A P U T I X.

Rerum affluentiam communi mortalium usui à Deo concessam desinere sæpenumero ob quorundam malevolentiam , variis exemplis comprobatur.

DEi omnium largitoris munificentiam , mortalibus ex æquo cunctis ad usum præbitam , tyrannicè flagellasse ingrati quidam & malevoli gratuitæ illius liberalitatis expensores leguntur , qui ad privatos usus , quod

quod publici juris Deus esse voluit , pro libidine intervertisse videntur : qua recordia quid aliud consecuti fuerint , quām ut iratum numen largissimos beneficentiæ suæ fontes clauferit , exemplis aliquot quum veteribus , tum recentioribus , testatum facere non pigebit : usque adeo non malè nec citra numinis inspiratum cecinisse putandus est Asciæus ille vates , quando improbi hominis & scelestæ in publicum consulentis pœnam dependere sæpenumero integras civitates ait . Sed ad rem . Salis Tragæi celeberrimæ & ab autoribus omnibus decantatissimæ memoriæ rrantur fodinæ , è quibus asportare cunctis in Troade volentibus quantum libuisset , licuisse scribit Athenæus : sed cessasse evanuisseque salem illum fossitum illicò , postquam Lysimachus rex victigal imposuisset : qua re in miraculum conversa , declaratoque per regem loco à vectigalium exactione immuni , rursus auctam suissè salis illam restibilem copiam scribit . Refert idem autor simile quid in Eresso usu venisse , ubi non procul à mari subito exiluerant fonticuli scatebræ frigidam profundentis , cuius potu ægri mirum in modum recreabantur : quæ salubris aquæ fama attraxerat multos longinquis è locis medicatum fontem hausturos . Quapropter Antigoni regis præfectidum rem suam privatam

promovere satagunt , diversam quandam aquam bibentibus propinandam imperarunt , ea ratione ægros ludificati : statimque ab eo tempore exaruit fontis scaturigo. Phylarchus item commemorat fabam Ægyptiam , Colocasiæ nomine non ignotiorum , quæ nusquam locorum , præterquam in Ægypto , seminari , neque sata crescere soleret , regnante Alexandro Epirota Pyrrhi regis filio , subito ad Thyramin Thesprotiæ Epiri annum paludoso in solo erupisse , & adultam uberem edidisse fructum , perque biennium totum sparsim lateque excreuisse : sed quum ille adhibitis custodibus , interdicto insuper gravi addito cavisset , ne quis eò accederet proprius , nedum fructus decerperet , in tantum exaruisse lacum , ut de cætero non modo non protulerit fructum , sed ut ne aquæ quidem vestigium ullum extitisse unquam apparuerit. Tribus vetusti seculi exemplis , totidem recentiorum temporum subjiciam. Locum accepi fuisse in regno Neapolitano , præstantissimi mellis aërii (quod ἄγειον μέλι Suidas , ἀερον Galenus , vulgus hominum Manna nominat à voce Hebræa Man , quæ genericè donum significat) proventu nobilis , quem Neapolitani reges perpetuo muro claudendum curaverant , incertam ob causam , sive uberior proventus atque inde opimus

mus reditus , sive purior ejus collectio eos
huc stimulavit : quacunque tandem de causa
denegato illius contactu , cœleste illud ~~et~~
~~διοπετὲς~~ donum in universum cadere desiit :
mox quum jussu Regum interrupta fuisset
muri series , denuò labi affluenter , & à pu-
be rustica colligi passim cœpit. Repetitur
iterum magno studio cingendi loci proposi-
tum , sed temerarium : siquidem circunqua-
que præclusa muri lorica , stetit melleus ille
imber , neque manavit amplius , donec , dis-
sipata disjectaque maceriæ illius crate , libe-
ro ingressu potitus rusticus cœtus , avidissi-
mè defluvium illud mannæ colligere permisso
regum potuit. Alterum exemplum experta
est Anglia , quod eo tempore , quum vitam
ibi degerem , audisse memini , haud liquidò
scio , an in Suffolkensi ditione , ubi portus
fuit aut statio littoralis , tanta ostreorum co-
pia scatens , ut vicinæ regionis egestatem la-
xare haud dubio cœlestis affluentia ostento
potuerit , donec imposito assis unius tributo
(quod pescanti pro sporta qualibet ostreorum
plena pendendum erat) desiit omnino ac di-
stabuit fœcunda illa testacei generis captura.
Tertio loco suggerit se haud quaquam silen-
tio obliterandum aut oscitanter prætereun-
dum Hollandicæ reipub. turpe vestigal in si-
milem conchyliorum (quos voce Pliniana

Mus-

Musculos appellat lingua vulgaris) affluen-
tissimam piscationem in Bataviæ insularum
una : nam simulatque subita illa & inaudita
conchyliacei fœtus abundantia crebris multo-
rum sermonibus ad aulicæ turbæ aures dima-
nasset , illa , ut est ad ejusmodi aucupia quo-
vis Argo oculatior , Harpyis rapacior , ad-
volat confestim , & edicto vectigal , licet
minutum , imperat . Sed quid isto locuple-
tandi fisci (quem non abs re lienem appella-
re solebat Trajanus Imperator optimus , quòd
augeſcente eo cætera membra carpantur &
distabescant) compendio profectum est ? nem-
pe ut dicto citius totum illud piscitii genus
evanesceret , nunquam viſum postea. quod
eadem insula factum vidiſ & in anguillarum
captura , sed quæ abolito tributo restituta
fuerit postliminio , ut narravit mihi vir or-
natissimus magnæque autoritatis D. Nicolaus
Grudius , à commentariis ordini Velleris au-
rei , studiosorum summus patronus. Nempe
ſalfiſſimè itidem & veriſſimè Aulicos tineas ,
ſoricesque palatiorum appellabat Constanti-
nus , ut apud Sex. Aurelium legitur. Quan-
to rectius Alexander Macedo idemque libe-
ralius facturus fuifſe putabitur , qui dicenti
confiliario , quòd civitates illi vectigales ma-
jora imperatis tributa poſſent perſolvere , re-
ſpondit , ſe odiſſe hortulanum qui ē radici-
bus

bus factitaret olera : idem reipsa sentiens , quod eodem sensu AEmylio Recto AEgypti prætori , graviora solito victigalia imponenti , Tiberius Cæsar rescripsit , Tonderi pecus velle sese , non ad vivam usque cutim deglubi . Nimirum ille , qui solaris luminis usum tam improbis quam bonis impertire se æqualiter profitetur , dona sua non ad potentiorum libidinem diripienda dispensandaque elargitur ; sed ut mirificam illius bonitatem ac liberalitatem nulli clausam nos intuentes , gratitudinis admoneamur , & ad illius unius constantem amorem accendamur . Laudatum est ab omnibus præclarum sanctissimæ Laconum reipub. institutum , quod ex æquo omnes , ἵπτα τὰ ἱστα , καὶ τὰ ὄμοια , hoc est , ad paria similiaque cuncta vocabat .

C A P U T X.

Quid Effata, & Carmen. Theodoriti quoque & Eusebii loci excussi accuratius.

Effatum , præter definitionem Ciceronis in Academicis , qua id esse dicitur , quod aut verum aut falsum est , ut sit idem cum eo , quod Græci αξιωμα vocant , aliam quoque non vulgarem significantiam habere videtur , ut Effata dicantur cum oracula (vocem hanc propriè accipiendo) à fatidicis vatibusque edita : tum sententiae certa lege prolatæ precatio-

tionesque certis verbis conceptæ. Siquidem Varro lib. de Lat. ling. 5. & Servius in 6. AEn. effata propriè dici annotant augurum preces : unde & ager post pomœrium, ubi captabantur auguria , Effatus vocabatur : quod & ex Aulo Gel. lib. 13. cap. 14. intelligi datur , Effatum esse agrum extra pomœrium , qui determinat finem urbani auspicii. Prior illa significatio clarissimè elucet à Cicerone lib. de legib. 2. verba legis adducente , quæ ita habent : Eorum (loquitur de publicis sacerdotibus) autem duo genera sunt , unum , quod præsit cærimonii & sacris , alterum , quod interpretetur fatidicorum & vatum effata incognita. ubi effata ab effando ea dicuntur , quæ ἐκλεκτὰ & ἐπιλόγια planè eadem etymi ratione à Græcis vocantur. siquidem Porphyrius acerbissimus sectæ Christianæ hostis libros conscripsit ὥσπερ τῆς τῶν ἐκλεκτῶν φιλοσοφίας , quorum apud Eusebium & Theodoretum frequens est sparsim mentio : quem equidem librorum titulum de effatorum philosophia sive commentatione vertendum Latinus pariter & justius autumo , quam hactenus conversus fit ab omnibus, quos videre mihi licuit eorum autorum interpretibus , qui sine causa illud transtulerunt , De electorum philosophia , quos vocabuli ambiguitas , & materiæ , quæ in iis libris tractentur

sur ignorantia sefelliſſe videtur. „ Alioqui
 „ & apud Plinium Juniorem lib. epistol. ter-
 „ tio , perperam legas , Electorum com-
 „ mentarios pro electorum , quod recte
 „ a doctissimo Budæo est innotatum. ” Scien-
 dum itaque trifariam illorum titulum legi ,
 περὶ τῆς ἐκλεκτῶν , & ἐκλογίων Φιλοσοφίας , & di-
 visim ἐκ λογίων , de philosophia , quæ ex effa-
 tis sive responsis dæmonum natumque peti
 possit : rimari nanque & perscrutari Græcæ
 theologiæ arcana inde contendit. docet istud
 dilucidè Eusebius lib. 5. de præparat. Euangeli-
 ica , de Porphyrio verba faciens hunc in
 modum : διὰ τέτων καὶ τῶν τέτοις ὄμοιῶν ὁ γεν-
 νᾶς Ἑλλήνων πιλόσοφος , ὁ θαυματὸς Θεολόγος ,
 ὁ τῶν ἀπορρήτων μύσης , τὴν ἐκ λογίων Φιλοσοφίαν ,
 ὡς ἀπόρρητον θεῶν περιεχόσαν λόγια τῷ φάνει . id
 est : Per hæc & his similia insignis ille Græ-
 corum philosophus , admirandus Theologus ,
 ille arcanorum mystes , effatorum philoso-
 phiam , velut continentem deorum arcana ;
 quæ in vulgus eliminanda non sunt , publi-
 cavit. Et lib. 4. ἐτοιγαρῆν ἐν οἷς ἐπέγραψε
 περὶ τῆς ἐκλογίων Φιλοσοφίας , συναγωγήν ἐποίησε
 το χειρομῶν τῇ τε ἀπόλλων &c. Iste igitur in
 libris , quos inscripsit de effatorum philoso-
 phia , collegit oracula Apollinis aliorumque
 Deorum & bonorum geniorum &c. Ex his
 abundè liquet , & quanto in errore versen-

tur

tur interpretes , & quòd ἐκλόγια illis , effata Latinis , pro responsis deorum & fatidicorum accipientur : quancò & Ammianus Marcellinus lib. 19. effata Delphorum solennia vocet oracula. In altera veò significatione extulit Livius , sed coniunctim cum voce id expressius signante , carmine videlicet , ubi ait : Quæ longo effata carmine non operæ est referre : loquitur de ritu contrahendi fœderis certo verborum contextu : nam istud Carmen quoque dicebatur , quod tametsi versibus poëticisque metris non constabat , certa tamen numerorum lege cadebat . quo sensu apud Livium in primo illud dictum est : Lex horrendi carminis erat. & rursus : Paucis verbis carminis mutatis. Et manifestissime lib. 9. quartæ decadis , ubi sic ait : Concione advocata quum solenne carmen precatio- nis , quod præfari , priusquam populum alloquantur , magistratus solent , peregrisset consul , ita cœpit. Et iterum : Ex carmine sacro , præeunte verba sacerdote , precatio- nes fecerant. Item ex Cicerone pro Rabirio : Crudelissimi regis ista sunt cruciatus carmina , quæ tu homo levis ac popularis libentissime commemoras : Caput obnubito , infelici arbori suspendito. Tale quid videtur fuisse , quem ὄδα , hoc est ; pedem appellat Galenus in sexti Epidemiorum commentariis ,

& memorat Julius Pollux lib. 4. cap. 12.
 „ Nimirum carmen seu edictum ex præscrip-
 „ to recitatum à præcone vel faciali uno qua-
 „ si spiritu : atque hinc ortum habere puto
 „ verbum ἀναποδίζειν Æschini & Herodoto
 „ usurpatum pro revocare , & scribam præ-
 „ conemve identidem percunctari , ut carmen
 „ statamque senatusconsulti edictive legem re-
 „ petat : quod ipsum miror præteritum ab
 „ elegantissimo Budæo , dum tamen verbi ge-
 „ nūinam significationem adamussim explicar-
 „ it. Sed ita res sunt humanæ , nemo ut
 „ unus omnia pervidere potuerit. ”

C A P U T XI.

*De Campanis earumque usu, ad varia olim munia
apud Gentiles recepto.*

PAULINUS Episcopus Nolanus divi Hieronymi æqualis, vir sanctimonia vitæ spectabilis , primus in suam ecclesiam campanæ usum invexisse proditur , quasi priori seculo ignotus fuerit ejus usus , id quod secus habet: verùm sanctissimus vir abusum gentilium sacrotum correxit , & ad pia munia transtulit , ut nimirum ejus strepitu exciri possent semiotius habitantes ad conciones precationesque. Atque hinc fortasse tenuit consuetudo , ut Nolæ vocabulo censerentur tintinnabula ab hac Campaniæ Nola , cuius apud Polybium Li-

M vium.

viumque fit mentio. Eisdem verò usibus deputatas fuisse priscis seculis campanas invenio, quibus hodie ferviunt. Olim si quis è vita excessisset, æra campanæque pulsabantur, ut peretus Theocriti scholia stes annotat (qui mos in hunc usque diem perdurat) quòd is sonus credebatur esse καθαρὸς καὶ ἀπελασικὸς τῶν μιασμάτων, hoc est, avertere spectra & cæmonum ludibria. atque hinc receptum arbitror, cur tonante cœlo campanarum boatu perstrepat. Non sum tamen nescius, subesse & aliam causam, nimirum ut iliarum complosu aërem longè lateque diverberante, vis tonitruis infringatur. Legimus & Lacones rege defuncto lebetes vice campanarum complodere solere. Jam verò & Apollodorus in libro, quem de Diis inscripsit, Hierophantam, hoc est, Proserpinæ sacerdotem tintinnabulum sive nolam, ήχαιον nominat, pulsare Athenis confusisse scribit. Deinde campanæ sonitu apud Romanos populum in thermis statis horis vel advocari vel dimitti solere, ex Martiali constat, ubi ait: *Redde pilam, sonat æs thermarum.* Præterea Græci in piscatorio foro sub cœnam pulsabant nolam, ut locuples est testis Plutarchus, adnotans symposiac. lib. 4. φιλόψεως, id est, helluones obsonatoresque dici, qui in foro piscatorio esitarent, celeriterque tintinnabuli pulsum exaudirent: Græcè est, καὶ καδω-

κώδων ὁ ξέως αἰχόντας. quod ipsum & Geographus lib. 14. docet de Jassiis loquens , qui citharœdo artem ostentanti tantisper aures præbuerunt , dum increpuisset nola , quæ incupediario erat foro ; quo audito cuncti ad cœnam dilapsi solum illum destituerunt præter surdastrum unum , qui & ipse , intellecto quod cæteri simul cum nolæ crepitum diffluxissent , valere jusso citharœdo , confessim abierit curriculo : ita enim habet , ὡς ἢ ὁ κώδων , ὁ κατὰ τὴν ὄφοπωλίαν ἐψόφησε , καταλιπόντας ἀπελθεῖν ἐπὶ τὸ ὄφον . Strabo lib. 15. scribit Persas in unum locum coetus cogere ante lucem nolæ sonitu , ψόφῳ χαλκῷ πρὸ ὅρθρου . Samanæi , quod post Brachmanas secundum Indiæ philosophorum genus est , coelibem ducens vitam , ad pulsum campanæ (ὑποσημαίνοντι κώδωνι) cœnacula , ubi cibum capere solent , ingressi orant , à peractis precibus iterum διακωδωνίζονται , id est , campanulam pulsare , ut refert libro quarto περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων Porphyrius . Quin & excubatores nocturnis vigiliis nolam antiquitus pulsabant , ad cuius pulsum respondendum erat illico , ut Suidas refert ex Aristophanis , ut puto , interprete : qui mos etiamnum apud Icicum portum (Caletum vocant) aliisque locis præsidiariis observatur . Antileon in gratiam amasii Hipparini , ut refert Parthenius , nolam , quæ in arce munitissima Heracleæ Italicæ

præsidii indicium erat, asportavit clām, oīciso custode per insidias. ita enim ait : *λοχήσας τὸν φύλακα τὴν κώδωνας κατάκαινει.* Similiter si qua vis ingrueret, campani æris tinnitu indicium ejus rei dabatur olim. Unde Thebaidos sexto Papinius eleganter cecinit :

Procul auxiliantia gentes æra crepant.

Et T. Livius : Campanorum, inquit, imbelis multitudo cum æris crepitum, qualis in defectu lunæ silenti nocte fieri solet, edidit clamorem. Dion Coccejus lib. 54. scribit Augustum Cæs. quum ei per somnum visus fuisset Juppiter dicere, ut præsidii loco Jovem tonantem, cui ædem voverat, haberet, postero die Jovis statuæ nolam appendi jussisse; cuius apud præsidiarios milites usus salutaris erat. Eodem spectat illud Statii in Achilleide : *Paulumque exercita pulsu æra tacent.* ubi loquitur de sacris Bacchi trietericis, quæ nocturno nolarum tintinnabulorumque pulsu perstrepebant. Huc refer & Corybantia æra ex Virgilio. nobilia sunt & Temesæa æra in succurrendo laboranti lunæ apud Ovidium. quin etiam æra Dodonæa multiplici percussu obstrepera leguntur, de quibus Ausonius :

Nec Dodonæi cessat tinnitus abeni.

Adde quod qui ad consulendum oraculum proficiscebantur, *χαλκωμάτων πατάχῳ περιφεῆσθαι*, id est, ænearum nolarum crepitum undique

que perstrepentium circunsonari soliti fuerint, Plutarcho teste in capitum Romanorum enumeratione. Legimus & tintinnabulis explorari equos, an sint consternaces καὶ φοδεῖς. Sophocles Tragicus tribuit alicubi Trojanis σάκος κωδωνορρότον, hoc est, clypeum nolis quibusdam pulsatilibus sonorum.

*Hesychii locus corrigitur de literis
Ephesiis.*

„ **H**esychius sacras quasdam voces com-
„ meminorat, ab impostoribus ad superstitionis
„ laudem usurpatas, Ephesiarum literarum
„ specioso titulo, sed à librariis in re obscura
„ corruptas admodum, quæ sic apud illum
„ leguntur, ἄστι, κατάστι, ἀιξ, τέτραξ, δαμ-
„ ραμενεὺς, ἀισιον, quam lectionem valde sau-
„ ciām ex Andocide Pythagoræo fanes lice-
„ bit, is enim ita habet: Ephesiæ literæ
„ symbolorum vicem obtinent, in quibus
„ ἀσκιον caliginem notat, quippe quum tene-
„ bræ umbra careant. καλάσκιον lumen umbræ
„ inimicum, quippe quod eam disspellat &
„ illuminet: λιξ verò terra vetusta appellatio-
„ ne nominatur: τέτρας annus vocatur velut
„ quaternio propter anni partes quatuor:
„ δαμυραμενεὺς sol dicitur, qui cuncta suo jū-
„ bare edomet: ἀισια, vera vox, ut symbolo,
 „ isto

„ isto significetur , res divinas ita se habere ,
 „ quemadmodum tenebræ ad lumen , sol ad
 „ annum , & terra ad naturæ fœtus . D. Cle-
 „ mens stromatum lib. I. inventionem Ephe-
 „ siarum literarum referri ad Idæos Dactylos
 „ ait , sic inquiens de illis ; οὐδὲς ἡτε τῶν Εφε-
 „ σίων λεγομένων γεαρμάτων καὶ ή τῶν καλὰ μουσι-
 „ κῶν ἔνθεσις ρύθμων ἀναφέρεται .

*Martialis locus examinatur aliter in ve-
tusto codice lectus.*

HAUD temere unquam receptam lectio-
 „ nem immutandam esse placuit mihi semper ,
 „ nisi aliud dictet ratio , aut veterum codi-
 „ cum consensus . itaque conferenti mihi Mar-
 „ tialis exemplaria non uno in loco typis evul-
 „ gata , cum pervetusto meo manu exarato ,
 „ inter alios observatu dignus mihi visus est
 „ esse versus ille Epigramm. libro decimo in
 „ convivii apparatu ; Nec deest ructatrix men-
 „ ta , nec herba salax . Siquidem diversa pla-
 „ nè lectio in meo codice , nec rationis ege-
 „ na , visitur hunc in modum .

„ Et destupratrix menta , sed herba salax .
 „ quo vires propemodum repugnantes (uti quis
 „ prima fronte existimet) in eadem herba de-
 „ scripsisse videtur , ut destupraticem appel-
 „ let mentam , quæ semifinalē vim cohibeat
 „ &

„ & infringat, sed salacem eandem, quæ Ve-
„ neris incentivum extimulet. Quam lectio-
„ nem non illiberalem tolerabiliorem facit
„ autorum in his, quas diximus, viribus, con-
„ sensus, quorum testimonia dabo scripturam
„ nostri codicis confirmantia, ne quis otiosè
„ immutandam protinus censeat, aut damnet
„ indefensam. Ordinar autem ab antiquissimo
„ Hippocrate in secundo de victus ratione
„ ita scribente. Menthacalfacit, lotium ciet,
„ vomitus sistit, sæpius comesa semen geni-
„ tale viri colliquat ita ut diffuat, arrigere
„ prohibet, corpusque invalidum reddit. Sub-
„ scribit Plinius lib. 20. cap. 14. immerito à
„ Matthæolo Senensi rei herbariæ, si quis aliis,
„ hac ætate peritissimo, accusatus, cuius hæc
„ sunt verba: Eadem vi resistere & generatio-
„ ni creditur, cohibendo genitalia densari.
„ Neque vero absimile est hinc nasci, cur
„ Dioscorides scribat mentam muliebribus ap-
„ positam conceptionis spem abolere: nimi-
„ rum fluido reddito semine, prohibitaque
„ ejus condensatione: tametsi idem non infi-
„ ciatur, Venerem ejus usu accendi. Cassianus
„ Bassus Græcus librorum de agricultura col-
„ lector in duodecimo libro propterèa ἀνεπίλη-
„ δειαν πρὸς τὰ ἀφροδίσια, hoc est, ineptam Ve-
„ nereæ rei testatur. Oppianus quoque non
„ sine causa γτιδανῆν, id est, inutilem, eò respi-

„ ciens, appellat. Neque aliorum admonuit
 „ Aristoteles belli tempore à menta (cujus præ-
 „ cipius fuit inter embammatum delitas usus
 „ veteribus) abstinentem, nisi qui existima-
 „ ret, nimio ejus esu vitiari & corrupti semen,
 „ unde virtus & robur omne elanguesceret,
 „ nativo calore paulatim absumpero: atque in-
 „ de emanasse proverbialem versiculum.

„ Μένθη ἐν πολέμῳ μήτ' ἔσθιε, μήτε φύτευε. i.e.
 „ *Mentam non serito, nec vescere, tempore belli.*
 „ quem locum mirari satis nequeo tam perpe-
 „ ram, tamque supinè, ab eruditissimo, om-
 „ nesque eloquendi veneres affectato Jo. Ruel-
 „ lio, fuisse expositum. Quod verò libidinis
 „ proluvium concitet menta, uno ore prædi-
 „ cant omnes, Galenus, & ex eo Aëtius me-
 „ diocrem illi tribuunt in extimulanda Venere
 „ potestatem. Paulus Ægineta coitus appe-
 „ tentiam facere scribit beneficio flatuofæ &
 „ semiconcoctæ humiditatis. Simeon Ze-
 „ thus plenius ἀφροδισιασμὸν, hoc est, salacem
 „ & Venereum nuncupat.

*Horatiani loci unius atque alterius indi-
 cium è Græco scriptore.*

E Multis, quæ Horatius scitè mutuatur à
 „ Græcis, libet hic obiter loci unius atque
 „ alterius indicium facere, eoque lubentius,
 „ quod

„ quod interpretum nullus hactenus quicquam
„ de iis prodiderit aut commonstrarit . alter
„ extat epistola sexta libri primi :

„ Si (Mimnermus uti censem) sine amore jocisque

„ Nil est jucundum , vivas in amore jocisque.

„ Haud dubie respexit ad illos Mimnermi
„ versus quos citat Stobæus Sermone primo
„ & sexagesimo :

„ Τις δὲ βίος , τὸ δὲ τερπνὸν ἀτερ χρωτῆς αὐθεδίτης .

„ Τεθναῖν , ὅτε μαρμητίταν ταῦτα μέλοι . I.

„ Quæ vita , aut quid dulce potest sine amore
„ videri ?

„ Me postquam cura hæc deficit , emoriar .

„ Alter verò penultima ejusdem libri epistola :

„ Prisco si credis , Mecænas docte , Cratino ,

„ Nulla placere diu , nec vivere carmina possunt ,

„ Quæ scribuntur aquæ potoribus .

„ expressit procul dubio senarium Cratini , qui
„ libro Epigrammatum Græcorum primo le-
„ gitur ;

„ οὐδωρ δὲ πίνων , καλὸν οὐ τέκοις ἔπος . I. e.

„ Nunquam elegans condes poëmā , aquam bibens .

Tertulliani locus emendatus , & alter ex-
plicatus . Item Tiberii Donati locus re-
stitutus & in Epigram .

P Leni sunt libri omnes opinionis à Pytha-
gora invectæ de metempsychoſi , quæ &
M 5 „ alio

„ alio nomine μετενσωματωσις dicta de immigra-
„ tione animæ in alia corpora agit , quam &
„ Agrigentinus Empedocles confirmavit . Is
„ autem ante Trojani belli tempora Æthalis-
„ den Mercurii filium se commentus est fuisse,
„ deinde Euphorbum Panthi filium Trojano-
„ rum facile formosissimum , mox in Home-
„ rum atque in Hermotimum Samium tran-
„ sisse , postea in Pythium Delium piscatorem ,
„ vel potius Pyrrhum . Invenio etiam in pavo-
„ nem (nam apud Crinitum male Paphonem
„ legas) immutatum palingenesia fuisse , dein-
„ de & Pyrandum bellicosum induisse , po-
„ stea & Callideam , postremò & præstanti
„ forma scortum Alcen . Pythagoræ istud fuit
„ deliramentum , quo ut altius animos morta-
„ lium imbueret , in subterraneo specu deli-
„ tuit , septennium totum , iussa matre , quæ
„ sola imposturæ fuerat conscientia , de mortuo fa-
„ mam disseminare , ut cum Tertulliano So-
„ phoclis interpres commemorat Atque hæc
„ quidem hactenus : nunc exterendæ sunt men-
„ dæ , ac primum quidem apud Septimum
„ Tertullianum libro de anima , ubi ait : Quo-
„ modo mihi persuadebit Ephalidem & Eu-
„ phorbum & Pyrrhum piscatorem & Her-
„ mippum , se retro ante Pythagoram fuisse.
„ quo loco Æthalidem reponendum censeo ,
„ quemadmodum & postea , ibi . Ephalides
„ au-

„ autem & Hermippus &c. quam lectionem
„ confirmant Zetes, Laertius, Lucilius Tar-
„ rhæus. fuit autem Æthalides Mercurii filius
„ orator insignis, qui epitaphiorum & lugu-
„ brium librum unum, hilarium jocorumque
„ alterum scripsisse memoratur, quamobrem
„ alternis apud superos inferosque degere di-
„ ctes fuit, testibus Zeze & Tarrhaeo, qui eum
„ Argonautarum etiam præconem facit. Hera-
„ clides Ponticus dixisse Pythagoram refert,
„ ὡς εἴη πόλι γεγονὼς αἰθαλίδης καὶ ἐρμοῦ ψῆφος νομοῦ
„ οὐθεῖν. recte quoque scriptum hoc nomen inve-
„ nias in veteribus Sophoclæis commentariis,
„ quum in recentioribus, quæ Demetrii Tri-
„ clinii nomine interpolata sunt Lutetiæ; per-
„ peram θαλίδης scribatur. Eadem etiam
„ Pythium nominant, quem omnes con-
„ stantius Pyrrhum. Quòd autem dixi in pa-
„ vonem fuisse immutatum opinione sua Py-
„ thagoram, in principio suorum Annalium
„ non obscurè innuit Ennius, quum in se Ho-
„ meri animam transfusam somnians, memini,
„ inquit, me tum fieri pavum, sic namque re-
„ ponendā lectio est in Donati commentario
„ in Andriam, pro, pavidum: qui locus in ejus-
„ dem in Adelphos commentario usque adeo
„ corruptus legitur, ut nisi ex illius lectionis
„ vestigiis, velut Ariadnæi fili ductu, exquiri
„ nequeat, sic enim habet Ennius; *minime no-*
„ *mine*

„ mine fieri pravum. eò namque allusit Persius
 „ satyra sexta, illis versibus.

„ Cor jubet hoc Enni, postquam destertuit esse
 „ Mæonides Quintus pavone ex Pythagoræ.
 „ Porrò Empedoclis mentio facit, ut obscu-
 „ riorem Tertulliani eodem in libro locum
 „ elucidandum putarim, ubi ait: Sed & Em-
 „ pedocles, quia se Deum delirarat, idcirco
 „ opinor designatus aliquem se Heroum re-
 „ cordari, thamnus & piscis fui, inquit. Qui-
 „ bus verbis allusit ad Empedoclis versus,
 „ quos memorat Athenæus & Laertius in ejus
 „ vita.

„ ἥδη γὰρ ποτὲ ἐγώ γενόμην κοῦροστὴ κόρη
 „ θάμνος τὸ οἰωνόστε, τῷτε ἔξ αλος ἐμπυρος ιχθύς.
 „ Est quando fueram juvenis, virgoque, frutexque,
 „ Pennata & volucris, vivusque sub aquore piscis.
 „ nam in Epigrammatibus Græcis titulo in
 „ philosophos leguntur tanquam in Empedo-
 „ clem scripti, quum ipsius sint autoris, qua-
 „ in re hallucinatus fuit Maximus collector.
 „ quod verò vocem thamnus conservarit pro-
 „ frutice, vitio illius sæculi exoleti adscriben-
 „ dum est, quod Græcas dictiones promiscuè
 „ jaetabat, estque familiare huic scriptori, ut
 „ in Crobylis etiam ostendi.

Verior ratio inscriptionis orationis Antiochicæ Juliani.

„ **A**Scripsisse antea memini judicium Antonii Morilloni doctissimi juvenis (quem mors immatura terris ante diem nuper eripuit, dolenda haud dubie bonorum studiorum forte, quibus ingens lumen attulisset vivus) super inscriptione orationis Juliani Cæfaris, meamque item sententiam, controversumque id reliquisse: nunc verò annis lectio- nem variam multiplicantibus, & judicii aciem paulatim eliminantibus, certiora in medium allaturus, lectorem deprecatum velim, ne supinæ temeritati tribuat, quod tunc minus accuratè aut plenè à nobis perspectum, in literas tamè relatum est. Quis enim tam usquam Lynceus aut ἀγχίστος fuit, quem nihil unquam fecellerit? Licuit sæculis omnibus, & licebit semper retractare aliqua, dum non omnium autorum sensa in unum hominem se effundent, quod rerum natura non patitur. Sed ut ad rem veniam, dejerare sanctè nunc ausim, Antiochicum dictam esse sive μισοπάγων ab ea, quam diccam, ratione, cuius januam aperuit mihi Jo. Zonaras Græcus Historicus. Nam Julianus, quum expeditionem in Persas moliens, An-
tio-

„ tiochiam Syriae primariam urbem ingressus
 „ esset, barbatus philosophorum exemplo, ab
 „ oppidanis Hircus vulgari dictorio passim au-
 „ diit ob profundam, quam nutriebat, barbam,
 „ dictitantibus eam ad implexus funum esse
 „ accommodatissimam. Quod ille convitum,
 „ nihil in eos acerbius itatuens, ita regessit,
 „ ut dictitaret nolle se Antiochenis barbam ad
 „ innectendos funes præbere, ne asperiore il-
 „ lorum tractatu manus illis attererentur cal-
 „ lumve ducerent: nimirum taxans civitatis
 „ mollitem nimiam, & delicatum fastidium.
 „ Itaque postea per otium distrinxit stylum in
 „ eam urbem, orationemque ab ejus nomine
 „ inscripsit, addito & altero titulo, qui cau-
 „ sam inscriptionis insinuaret, cur Antiochico
 „ nomen illi dederit, nimirum quod ea civitas
 „ barbae inimica barbam invisam haberet,
 „ barbatosque traduceret, ac propterea etiam
 „ philosophiae eamque profitentium hostis
 „ esset.

*Virgilii locus in Bucolicis explicatus ab in-
terpretibus non intellectus.*

DOctissimam illam & ad heroici carmi-
 „ nis majestatem assurgentem quartam Vir-
 „ gili eclogam attentius legenti mihi operæ
 „ pretium visum fuit explicare nodum, in quo
 „ in-

,, interpres omnes, ceu alto in luto, haerent
,, hactenus, qui est in iis versibus, quibus fu-
turam saeculi felicitatem praecinit;

,, Ipse sed in pratis aries jam suave rubenti
,, Murice, jam croceo mutabit vellera luto,
,, Sponte sua sandyx pascentes vestiet agnos.

,, Quo in loco Servius putat hypallagen esse
,, in croceo luto, pro croco luteo, eo quod
,, lutei coloris sit crocus: id quod repetit &
,, Willichius: Janus Parrhasius luteum colo-
,, rem, qui idem sit & pallidus, lutum dici a
,, Virgilio annotat minus verè. Miror equi-
,, dem quid Nannio animi fuerit, cur in accu-
,, ratissimis suis commentariis locum hunc
,, sicco pede transmiserit. At ego luti asper-
,, ginem non veritus per croceum lutum asse-
,, vero intelligendum esse crocomagma, de
,, quo mentio est apud Dioscoridem in primo
,, materiae herbariae. est autem crocomagma
,, nihil aliud quam crocei seu crocini pigmen-
,, ti massa, sive dicam cum Celso recremen-
,, tum, sive cum Plinio fæx, sive cum Virgi-
,, lio lutum: id enim verè est magma *a μάτ-*
τινί, id est, a subigendo ducto vocabulo.
,, Quia verò istud madefactum *ἰκανῶς ρροκῶδες*
,, *την χροιαν ἐσιν*, hoc est (ut Marcellus vertit)
,, multo croci colore rubet, eoque valde per-
,, tinace: hinc est quod pecorum vellera (re-
,, novato jam aureo saeculo) & leni purpuræ &
,, sa-

„ sature croci rubore infectum iri sua sponte
 „ auguratur. Lutum autem aptissimè vertit
 „ poëta, quod illis est *μάγμα*, tum ob subigen-
 „ di significationem, quam indicavimus, tum
 „ à spissitudinis (qua videlicet lutum ex æquali
 „ humidi cum terra permistione constat) ar-
 „ gumento: nam pari ratione liquato per co-
 „ lum (id namque Dioscorides innuit eo quod
 „ dicit εν Τῷ διηθύναι) crocino oleo residuum
 „ quod relinquitur recrementum, luti non ab-
 „ simile est. Porro Sandyx color est, si Sui-
 „ dæ credimus, coccineus, χρῶμα κόκκινον. He-
 „ sychius fruticem arborefcentem esse annotat,
 „ cuius flosocco assimilem colorem reddat.
 „ Sandicem fieri tosta cerussa æquis portioni-
 „ bus admixta rubrica, tradit Plinius, in eo
 „ vanus (ut equidem opinor) quod putarit Vir-
 „ giliū exiitiasse sandicem hoc in loco her-
 „ bam esse, quum tamen ē diverso cuivis pres-
 „ sius rem inspectanti manifestum futurum sit,
 „ non de herba, sed de colore poëtam sensisse.

*Quæ dicantur περιπολίετα. Item Hesychius
emendatus.*

Brodæus Gallus multijugæ lectionis ho-
 „ mo, περιπολίετα rectè scripsit pura esse in
 „ templis vasa aqua lustrali plena, qua aut sa-
 „ cerdotes aut æditui ingredientes asperge-
 „ rent,

„ reht , sed tum ex iis , quæ citat , autorum
 „ testimoiiis , tum quæ à me observata sunt ,
 „ alias vocis istius significations deprehen-
 „ disse mihi videor : nam non ad vasa modò
 „ lustralia , sed & ad lustricas , sive asperso-
 „ ria vocabulum extendi certum est , quibus
 „ aquam lustralem aspergebant : præterea
 „ & ad locum pura aqua circumlata expia-
 „ tum. Nunc autoritatibus meam opinio-
 „ nem confirmare & approbare aggrediar ,
 „ si priùs admonuero falli Cælium , qui hac
 „ voce significari instrumenta ablwendis ma-
 „ nibus comparata annotavit. Suidas ex in-
 „ certo autore , καλὰ δὲ τὸ μέσον τοῦ ἐνδιαιτήμα-
 „ τος κάλπεισε χρυσᾶν καὶ περιρράντηεια , id est ,
 „ in media æde urnæ aureæ & lustralia va-
 „ sa. Pollux lib. primo , τὰ πρὸ τῶν ιερῶν
 „ περιρράντηεια , vasa aut capedines aquæ puræ
 „ vocat , qua ante ingressum in templum lu-
 „ strabant se. Nam quod Pausanias in Atti-
 „ cis ait , ὃς τὸ περιρράντηειον ἔχει , incertum
 „ me facit , an vas lustricum , an potius af-
 „ pergium intelligat. & in illo Luciani de-
 „ spura & profligatae vitæ homine dicto ,
 „ πόσων περιρράντηειαν , πόσων ποταμῶν δεῖ ; id est ,
 „ quot perirranteriis , quot vivis fluminibus
 „ opus habet ? videtur ipsius lustralis aquæ
 „ significatio includi. At pro aspersoriis ma-
 „ nifestè Theodoritus extulit , ibi ; ἐκατέρωθεν

„ δὲ τῶν θυγῶν δισήκεισαν νεωκόροι, πειρράνηειοι
 „ τὸς ἐισινῆς προκαθαιρόντες. Utrinque ad ja-
 „ nuas stabant æditui, lustricis ingredien-
 „ tem multitudinem lustrantes, vel aqua cir-
 „ cumferentes : est enim hoc in ritu non
 „ pervulgati usus istud verbum, Plauto Vir-
 „ gilioque notum, quod πειρράνειον Sozome-
 „ nus dixit. Quæ verò Ἀeschines adversus
 „ Timarchum & Ctesiphontem ἀγορᾶς πε-
 „ ειρράνηεια nominat, puto designare fori
 „ sive tribunalis locum circumscriptum &
 „ sacrum, lustralis aquæ aspergine purum
 „ & facrosanctum : quod ipsa hujus autoris
 „ verba docebunt, ὁ μὲν τοὺν νομοθέτης τὸν
 „ ἀσερίτευλον καὶ τὸν δειλὸν καὶ τὸν λιπόντα τὴν τά-
 „ ξιν, ἔξω τῶν πειρράνηειων τῆς ἀγορᾶς ἔξειργει.
 „ id est. Proinde legislator causarios, mi-
 „ litiam detrectantes, timidos, & stationis
 „ desertores excludit & arcet fori perirran-
 „ teriis. Addendum est hoc loco ritus cir-
 „ cumferendi ex Polluce ; qui namque lu-
 „ stuosam funere domum ingressi fuerant,
 „ dum exirent, aquæ aspersione lustraban-
 „ tur : sic enim ait ille lib. 8. οἱ ἐπὶ τὴν ὄκιαν
 „ πενθουντος ἀφικνέμενοι ἔξιοντες, ἐκαθαιρέοντο ὑδάτι
 „ πειρράνηον. Quod & Hesychius non
 „ prætermisit, scribens vase lustrica aquæ
 „ plena apud atrii januam poni solere, un-
 „ de à mortuo egredientes, expiationis ergò,
 „ asper-

, aspergebantur , quæ vasa à rigandi argu-
 , mento αρδάνια etiam dicebantur , Suida quo-
 , que attestante , & Doricè κύμβαλα : obiter
 , enim emaculandus est Hesychii codex in
 , quo legitur αδεσνία , & quæ verba ibidem
 , leguntur , οἱ πρὸς ἐμφανισμὸν ἔξιοντες πεντέρε-
 , ωνται , ausim affirmare ab autore aliter pau-
 , lo scripta , hunc in modum , οἱ πρὸς ἐνα-
 , γισμὸν ἔξιοντες πεντέρεων ωνται . Judicium penes
 , doctiores esto.

*Catonis dictum expenditur , & Celii lo-
 cus illustratur.*

Fori tabem meritò sugillat Tacitus ;
 quippe quod ut tabes bonis plerisque pe-
 riculum capitis vitæque crebat , & civi-
 tatis opes carpebat & depascebatur ; ne-
 que injuria est quod Plutarchus lib. de fœ-
 nore forum appellat ασεβῶν χῶραν , id est ,
 scelerorum & impiorum hominum contu-
 bernium . quòd Plutarchi dictum postquam
 recensuit Celius Rhodiginus multæ lectio-
 nis homo , subjicit hæc verba : Ex quo ar-
 bitror M. Catonem censuisse forum muri-
 cibus sternendum ; quasi dicti argutia pe-
 tenda fuerit ex illo Plutarcho loco : sed
 invenustè prorsus atque illepidè , bona viri
 pace dixerim , judicavit . Nam Catonis Cen-

„ sorii dictum illud à Plinio inexhausto in-
„ geniorum fonte memoratum eò spectavit,
„ quod innuere voluerit, forum, ubi de sa-
„ lute, de fortunis litigatur, proscriptio-
„ num armarium, cædium sectionumque
„ officinam, propterea muricibus esse ster-
„ nendum loco laterum aut silicum prop-
„ ter asperitatem pedibus molestam, quo
„ videlicet locum inauspicatum, calumniis
„ exitialem, & dissidiis perpetuis funestum
„ omnes vitarent. Est enim murex Græcè
„ κύπρος, de qua voce antea scripsisse memi-
„ ni, & buccini genus turbinati, aculeis aspe-
„ ri: & apud historicos tribulus ferreus te-
„ tragonus, aculeis promicantibus in quam-
„ cunque cadat partem pedibus præsertim
„ equinis infestum, cuius magnus militiæ
„ usus esse solet. Est item & prominentis
„ saxi asperitas apud Virgilium, ibi: In acu-
„ to muīce saxi. Itaque Plinius oblique su-
„ gillat Marcelli Octavia Augusti sorore ge-
„ niti factum prodigum, qui in sua ædili-
„ tate forum Romanum velis inumbrarat,
„ quo litigantes salubrius consisterent, ni-
„ mirum illæsi a solis fervoribus, quos ve-
„ la obtenta excludabant. Adjicit deinde
„ memorabile istud Catonis dicterium, fo-
„ rum damnantis execrantisque, in hæc ver-
„ ba, Quantum mutatis moribus Catonis
„ Cen-

„ Censorii , qui sternendum quoque forum
„ muricibus censuerat . ”

C A P U T XII.

*An supplicium rotarium veteribus cognitum fuerit.
Inibi Ammiani locus animadversus. Quod
item tormenti genus Rota.*

AN dirissimi exempli supplicium apud Germanos nimis quām usitatum , quo in iatrones viarum infessores animadvertisunt , rotarum radiis incussis membra diffringendo , quodque lentæ mortis ludibrio , si quod aliud , vel maximè infame est , an illud inquam veteribus etiam inter exquisita pœnarum genera fuerit cognitum , inciderat in convivio quæstio : cuius rei cognitio quum ad me esset rejecta , respondi illico , videri mihi atrocissimi hujus tormenti genus apud Ammianum Marcellinum Palatinæ historiæ scriptorem extare , postulatoque codice locum ostendi ex vicesimo primo libro , ubi sic ait : Romulus post eum & Sabostius currus axi venti , fuere dispicati , ut proni in studia senis : alii rotarum pœna consumpti sunt . Certè , quantum ego per video , non subolet mihi alterius supplicii mentionem hîc fieri , quām ejus , de quo nata controversia est : duorum enim simul meminit acerbissimorum suppliciorum , unius , quod Metii exemplo qua-

drigis in diversa nitentibus corpus passim distractit , quod iste dispicare vocat (nisi potius legendum sit voce Varroniana , disPLICATI , à displicando , quod in diversum agi distendique significat) alterius verò , quod incusso rotæ diffractionis cruribus cæterisque artibus , dirissimo cruciatu prorogatam mortis lentitudinem adfert , quod ipse rotarum poena consumi vocat , nonnulli crurifragium , quasi σκελοκάρξιν Græcè dicas , appellitant.

„ Ejus supplicii meminit & Polybius libro „ primo his verbis , κολόβωσαντες δὲ καὶ συν- „ τείψαντες τὰ σκέλη , ἔτι γῶντας ἐρριψαν ἐις τινας „ τὰ φρον . id est , Mutilatos & confractis cru- „ ribus , vivos adhuc in altam quandam „ scrobem abjecerunt . De eodem putatur „ Theophrastus locutus esse , quum negat „ in rotam beatam vitam non ascendere , „ volens innuere beatitudinem cum suppli- „ cio nihil habere commune . ” Hujus etiam similisque supplicii exemplum in Mario Ju- niore factum legitur apud Julium Firmicum lib. i . cuius fœditatem operosam autoris ver- bis adscribam . Prætorio , inquit , viro , minori scilicet Mario , qui judicio omnium bene meritus de repub. videbatur , Syllana jussione elisa sunt prius crura : deinde deje-cta de statu corporis brachia humerūm te- nus dissoluta , ceciderunt : tertio amputata
lin-

lingua necem reliquit in faucibus : ad postremum omni parte corporis mutilata , oculi, qui fuerant spectatores & superstites , egeruntur : & vix anima tantis vulneribus erogata est , cum hinc inde membris fluentibus minutatim spiritus carperetur. Alioqui olim in cruce suffixis effracta fuisse crura , etiam Euangeli præcones testantur. Diversum à rotaria hac lacinandi corporis ratione , tormenti genus fuit apud Græcos Rota sive τρόχος , quo servi rotis illigati flagris proscindebantur : de quo Aristoph. ἐπὶ τροχῷ γέλασιο μαστίγων , id est , Flagellans in rota trahatur. Suidas etiam Rotam exponit pro fidiculis eculeove , quo fontes extensi in quæstione habebantur : sic enim sonant ejus verba , τρόχος , ὅργανον θεατῶν καὶ διατεῖνον τὰ σώματα . Aristoph. ἐνθὲ τὸ τροχὸς σφελάγχων δεῖ σ' εἰπεῖν ἀπεπαντέγημας . hoc est . Oportet te rota extortum flagitia tua profiteri.

C A P U T XIII.

Quid sit apud Synesium thiasotes , sive socius Cotyos.

A pud Corinthum urbem Veneri operatam Cotys dea colebatur , quæ & Cotytto , turpitudinis & præposteræ libidinis præses : in cuius tutela obscoeni infamium amorum sectatores & cinædi erant ,

N 4

quod

quod ex Suida facilè constat. Hinc apud Sy-
nesium Ptolemaidos episcopum, luculentum
sanè autorem, molles & effœminati homines
parumque viri, Θιασῶται κότυς, id est, so-
dales aut affœclæ Cotyos, proverbiali specie
dicuntur: quod ex ipsius verbis abundè cla-
rè liquebit, ac primum in epistola cuius ini-
tium tale est: ὥσπερ ἄλλοτε τολλάκις ἐπὶ τῶν
καυγῶν &c. Quemadmodum sœpe alias oblata
occasione prodesse tibi studui &c. Sic inquit,
ἄλλα καν σερεώτερος ἐναι δοκή, Θερρών αποφάνε
τὸν ἀνδραίμιγνον, αὐτόχειρα Θιασώτην τῆς κότυς,
hoc est: At tu hominem, tametsi integer-
rimus videatur, audacter pronuncia semivi-
rum esse, & re ipsa Cotyos sodalem. Alibi
in epistola ad fratrem flagitiofæ vitæ homi-
nem designans, ait illum κοτυτλοῖ νεωκορεῖν, hoc
est, Cotyrius æditimum esse. Clarissimè
verò ostendit hoc in Calvitii encomio, ubi
postquam dixit Clisthenes, Timarchos, alios-
que omnes, qui lucro formam prostituunt,
molles præterea & effœminatos universos esse
τελχοπλάσας, hoc est, calamistraturæ studio-
sos, subinfert: Nunc, inquit, quod quis
sit Θιασώτης τῆς κότυς, id est, Cotys soda-
lis, nullum aliud hujusce rei indicium fuerit,
quam si cincinnos componat sœpius, & un-
guento delibutos præferat, hunc in promptu
est dici & Cotyos deæ Chiorum & Ithyphal-
lis,

lis, hoc est, Priapi sacris operatum esse. quo loco sodalem Cotys nuncupat eum, qui sit, profligatae pudicitiae. Apud Phavor. legiuntur Cotys esse αἰσχρόγειας τῶντοικη̄, apud Suidam τῶν αἰσχρῶν ἔφορος. Eupolis Comicus Corinthiis, adversus quos Baptas scripsit, objicit Cotyn φορτικὸν δάμονα, gravem & improbam deam, quod apud Hesychium lectum est. Meminit hujus deae & Aeschylus in Edonis, fabulæ id nomen est, his verbis: σεμνὰ κότυς ἐν τοῖς ηδωνοῖς, id est, Veneranda & sancta inter Edonos Cotys. Et libro decimo Strabo. Illud verò observa, Synesio Cotyn Chiorum divam esse, quam Suidas Corinthiacam faciat.

C A P U T XIV.

In Nicolao Alexandrino restituta vox perperam ab interprete interpolata.

IN ea semper sui opinione, quod nunquam temerè reponendum sit aut immutandum quidquam ex recepta lectione apud autores sive Græcos sive Latinos, nisi aliud evincat vel ratio, vel melioris notæ codicum consensus & autoritas: eosque qui hanc in partem impingunt, latæ culpæ reos judicavi semper, qui temeritatis suæ conscientiam tueri nequeant. Istud quum Nicolao Alexandrino myrothecii medici autori (quem Myrepsum

nominat Fuchsius) accidisse animadverterem, succurrere illi optimum fore ratus, luxatam particulam suoque loco emotam reponere medica ope, & rejecta supposititia, solidare sum aggressus: quod ipsum non ægrè latum Fuchsium, pro suo candore (qui germanæ eruditionis perpetuus comes esse debet) exultimo. Locus est in descriptione unguenti Populnei, ubi meminit, adipis suilli recentis salis expertis, Græcè legitur ἀπάσσ, ut ipse annotat: quam vocem, quia grammaticorum vulgus jejunum significare scribit, rejicit ille, & numero summovet, lectionem esse corruptam affirmans, ejusque vice legendum potius ἀνευ ἀλατῷ, arbitratur, sed sine sale. Est enim vox illa ἀπάσσ longè elegantissimæ significationis, pro non salito, aut salis experte, composita ex α negandi particula, & πάσσειν, quod signat etiam condire sale, muriave conditanea salire. ita nanque apud Phavorinum legas, πάσσειν, τὸ τιθέναι ἀλασ πρὸς ταριχεῖαν, ad condituram salēm adjicere: unde ieductum est illud apud Aristophanem ἐπίπασα λείχειν, salgama illingere. Proinde quicquid sale conditum non est, ἀπάσσον eleganter dicitur, quomođo iste autor σέατῳ θειον ἀπάσσον τὸν πεύσφατον καὶ ἀναλον dixit. Cæterum ἀπάσσον in priore significatione non jejunum modò, sed cum, qui
ci-

cibum omnino non delibet , denotat , à πάσας , quod ita apud Homerum capit , ubi ad Achillem inquit Priamus , apposita mensa , νῦν δὴ καὶ σίτε πασάμην . nam verisimile est , in tanto animi angore positum Priamum , delibasse modò cibum , quem dolor ob amissum filium non patiebatur affatim explere se . tametsi ad implendi usque significationem extendatur quoque hoc verbum , ut apud Eratosthenem : Οπαλέα κρέας

Ἐκ τέφης ἐπάσαντο , τάτ' ἀγράσσοντες ἔλοντο .
id est :

Diripiunt verua , atque assis se carnibus expletū .
Et apud Callimachum :

μύθες δὲ πασάμην ἥδιον . id est :

Me magis exatiarit fabula grata .

C A P U T XV.

Ammiani locus emendatus de insulis è profundo egestis , & de terræmotuum generibus .

A Pud Ammianum hist. lib. 17. ubi terræmotuum genera , quibus terra aut egeritur , aut complanatur , aut in voragini dehiscit , enumerat , locus extat corruptiss. de terræmotib. & de insulis terræmotu sursum propulsis & enatis , ubi talis est lectio : Fiunt autem terrarum motus modis quatuor : aut enim Palmatiæ sunt , qui humum molestius suscitantes , sursum propellunt im-

ma-

manissimas moles , ut in Afia Delos emersit , & Hiera , & Anaperodus , Ophiusa & Pelagia prioribus seculis dictitata , aureo quondam imbri perfusa , & Eleusim in Bœotia , & apud Tyrrhenos Vulcaniæ , insulæque plures : aut Schismatiæ , qui limes ruentes & obliqui , urbes , ædificia , montesque complanant : aut Chasmaticæ , qui grandiori motu , patefactis subito voratrinis terrarum partes absorbent , ut in Atlantico mari , Europæo orbe potior insula , & in Chryseo , Helice & Bura , „ Vide Stobæum Sermone „ 103. ” & in Ciminia Italiæ parte apud oppidum Succunium esse profundos hiatus terræ , qui æternis tenebris occultantur. Inter hæc tria genera terræ motuum Mycrematisæ sonitu audiuntur minatorio &c. Tu sic castiga in meliorem formam : Delos emersit , & Hiera , & Anaphe , & Rhodus , Ophiusa & Pelagia prioribus seculis dictitata , aureo quondam imbri perfusa , & Eleusin in Bœotia , & apud Tyrrhenos Vulcaniæ , insulæque plures. Aut χασματιαι „ (vel potius „ σεισματιαι ex Laërtio in Zenone.) ” qui limes ruentes : & sic deinceps . & iterum : aut χασματιαι , qui grandiori &c. & mox : & in Crissæo Helice & Bura : & in Ciminia Italiæ parte apud oppidum Flavinum esse. Deinde : Inter hæc tria genera terræmotuum μυκητιαι fo-

sonitu audiuntur minatoria. Sed, ne quis temerarios nos existimet, lectionis fidem autorum dictis fulciamus. Nam quod Delos è mari emerserit, præter nominis etymon ~~πλεγματική~~ λό θηλάσθου confirmat Aristoteles, Plinius, & Eumenius rhetor. Quod in Ægeo, inquit, mari semel contigit, ut quæ opera fluctibus vagabatur, repente insula Delos existeret. Quod autem divisim Anaphe & Rhodus legendum sit, ascribenda erunt properea Plinii verba hunc locum confirmantia ex lib. 2. cap. 87. Claræ, inquit, jampridem insulæ Delos & Rhodos, memoriæ produntur enatæ, postea minores, ultra Melon Anaphe. & paulò post: Inter ejusdem Hiera, eademque Automate. E quibus verbis distinctionis veritas simul & lectionis elucet clarius, quam ut admoneri debeat. De Rhodo verò præter Philonem lib. de mundo, consentit & Heraclid. in lib. de Politiis: ρόδιον τὴν νῆσον τὸ παλαιὸν κεκρύφθαι λέγουσιν ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἀναφεννοῦ ἢ ὑπερον ξηρανθεῖσαν. id est: Rhodon insulam antiquitus mari operatam fuisse perhibent, postea arefactam emersisse. quæ quod Ophiusa olim dicta fuerit, idem autor scribit, & Eustath. à multitudine serpentium ibi nascentium, quos tempestate eò delatus Phorbas Triopæ filius sustulit, quod Hyginus addit lib. 2. astro. An
ve-

verò eadem insula Pelagia appellata fuerit à priscis communi omnium maris insularum cognomine, quando ~~ποντια~~, id est, æquoream eam dixit Pindarus, haud scio: certè inter omnia hujus insulæ cognomenta, quæ varia à Pli. lib. 5. cap. 31. recensentur nullum tale invenio: ostendit enim vocatam esse antea Ophiusam: Asteriam ab astri similitudine, ut suspicor: Æthræam à serenitate, quæ tanta illuc est, ut nunquam tanta nubila obducantur, ut non aliqua hora sol cernatur: Trinacriam à tribus eminentibus oppidis, Lindo, Camiro, & Jalyso: Corymbiam à racemorum hederæ specie: Pœëssam ab herbido virore: & Atabyriam à rege. Addit Strabo lib. 14. Stadian quoque appellatam, & Telchinida, à Telchinibus fascinatoribus: quod repetit & Eustathius, Strabonis verbis libenter sua scripta exornans, nisi quod Stadiæ nomen in commentariis Dionysii, sive quod desideraretur in suo exemplari, si-
ve quod suspectum sibi nomen præterire tacitum, quam proferre maluerit, plane omisit. Quod si divinationi locus conceditur, pro, Pelagia, præcisa prima syllaba, La-
gia, legero: siquidem certum est cognomi-
na pleraque insularum aliis atque aliis esse communia: quandò & Ophiusa dicta sit Cythnus, & Tenos, Stephano Plinioque,
&

& Colubraria in mari Iberico , testantibus Plinio & Solino. Similiter Asteriae cognomen , quod Rhodo tribuit Plinius , etiam Delo cessit , si Callimacho , Solino , Stephano , aliis , credimus. & sic de cæteris. Proinde fieri potuit , ut à proventu venatuque leporum appellari **Lagia** meruerit $\alpha\pi\sigma\tau\alpha\lambda\alpha\gamma\omega\nu$. quod cognomen à simili eventu Delon obtinuisse refert Solinus. Quod ad aureum imbre attinet , fabulæ assertores sunt Homerus in Bœotia , & in Olympiis Pindarus , his verbis :

$\epsilon\nu\theta\alpha\pi\delta\epsilon\beta\rho\chi\theta\epsilon\omega\nu\beta\alpha\sigma\iota\lambda\epsilon\nu\chi\epsilon\sigma\sigma\alpha\pi\phi\alpha\delta\epsilon\sigma\sigma\pi\omega\lambda\iota\nu$

Ubi aureo imbre pluit Divum rex. de Rhodo loquitur. Quod sequitur , Eleusin in Bœotia , hoc aliquandiu suspensum animi me tenuit , quum scirem Eleusina ab autoribus omnibus in Attica ponit , mysteriis Cereris nobilem : itaque suspicatus fui reponi posse loco Eleusinis Creusis , quod Bœotiae oppidulum tradit esse Stephanus , & in Bœoticis Pausanias , Thespiensium navale , præsertim quum ea vox affinitatis plurimum habeat cum Eleusin : putarimque fieri potuisse , quod scriptoris vitio Eleusin pro Creusis ut ignotiori nomine , illo celebriori , reposita fuisset. Sed ita fluctuantem reduxit in viam Plinius , cap. 92. secundi lib. $\alpha\pi\tau\sigma\pi\sigma\pi\omega\mu\alpha\sigma\pi$ scri-

scribens , similiter in Bœotia & Eleusina , quanquam is locus ex diametro pugnat cum isto : illic enim haustam à mari Eleusina pœdicat Plinius : hic eandem ponit inter enatarum exempla quare hæc verba , & Eleusin in Bœotia , transponenda esse arbitror in tertium genus terræmotuum post illa , quæ sequuntur , hunc in modum : Et in Crissæo Helice & Bura , & Eleusin in Bœotia : quandoquidem in uno capite referuntur etiam à Plinio , titulo , quæ urbes haustæ sint à mari . Judicium ejus rei penes doctos esto . De Vulcaniis insulis certa quoque res est , affirmante idem & Plinio cap . 88. lib . 2. ubi Æolias eas nominat : eadem enim sunt Hephestiades , Vulcaniæ , Liparæorum , & Æoliæ , ejusdem autoritate lib . 3 cap . 8. Porro quod limis ruentes legendum sit , non limes , ipse autor declarat , subdens , & obliqui , ut obscurius à se dictum explanet : aut ut Aristotelis verba reddat , qui inquit , οἱ ἐις ταλάγγια σέιοντες . Illud verò majoris momenti est , quod pro Chryseo Crissæum reposui : pro quo sciendum Buram & Helicen in sinu Corinthio collocari à Plinio cap . 92. in hæc verba : Pyrrham & Antissam circa Mæotin pontus abstulit , Helicen & Buram in sinu Corinthio , quarum in alto vestigia apparent . Constat autem Corinthium sinum

con-

confundi cum Crissæo, sic dicto à Crissa Phocidis emporio, qui sinus hodie à Venetis appellatur il golfo de Patras. ita Strabo lib. 7.
 $\tau\hat{\eta}\tau\circ \delta\circ \chi\circ \rho\circ \tau\circ \nu\circ \alpha\circ \mu\circ \beta\circ \epsilon\circ \gamma\circ \kappa\circ \kappa\circ \nu\circ , \nu\circ \eta\circ \kappa\circ \nu\circ \pi\circ \nu\circ \theta\circ \alpha\circ \kappa\circ \nu\circ , \nu\circ \eta\circ \kappa\circ \nu\circ \pi\circ \nu\circ \alpha\circ \kappa\circ \nu\circ \epsilon\circ \kappa\circ \nu\circ \lambda\circ \eta\circ \rho\circ \nu\circ \kappa\circ \lambda\circ \nu\circ ,$ quod mare implet Ambraeum, & Corinthiacum, & Crissæum sinum: de quo & Procopius lib. 1. de bello Gothorum: Sinus, qui Crissæus dicitur, in Lechæum desinens, ubi & Corinthus civitas est. Buræ vero & Helices meminit Strabo lib. 8. Arist. lib. de mundo, & Callisthenes apud Senecam lib. 6. natur. quæst. Quale vero fuerit oppidum Succunium in Ciminia, nusquam inventio, pro quo Flavinium substitui, non valde devium à vocis Succunii literarum tractu, ductus autoritate Virgilii, qui in 7. Flavinia arva & Ciminum lacum montemque conjungit: nisi mavis Fescennium ex Portio Catone in Originibus, qui in secunda Thusciæ gente ad Ciminia juga Fescennium enumerat: aut si quis Sutrium malit reponi, cuius ibidem fit mentio. aliud aliud substituat, si videbitur; neque enim exploratum est mihi quicquam, ut dicam ingenuè: nam Plin. cap. 96. dicit simpliciter in sylva Ciminia loca esse, in quibus in terram depacta extrahi nequeant, non addito loci oppidive confinio. de cuius rei fabuloso ortu lege Servii annotata in 7. Æneid. Atenim & lacus Cimini & jugorum Cimini-

O

rums

rum meminit Cato, uti sylvæ Plinius. Postremò μυκητίαι, quam vocem pro Mycremati-
cæ substituimus, apud Aristot. lib. de mun-
do, unde hæc per occasionem deflexa sunt,
terræ motus ii dicuntur, qui mugitu quodam
terræ viscera quatunt, ἀπὸ τὸ μυκῆν, à mu-
giendo. ita enim inquit: μυκητίαι σέιοντες τὴν
γῆν μελὰ θρόμος. unde subjicit postea Ammia-
nus: Tunc enim necesse est velut taurinis re-
boare mugitibus fragores, fremitusque terre-
nos. Sed pro loci correctione video me penè
justi commentarii vicem explevisse.

CAPUT XVI.

*Galeni commentarius ex lib. I. de Articulis ger-
manæ lectioni redditus.*

A pud Hippocratem sub finem lib. I. de ar-
ticulis perperām legitur σενοχωεῖη, quum
legendum ibi sit σενυγροχωεῖη, ut ex Galeno
discas; cuius tamen commentario vix quic-
quam depravatius inquinatusve invenias, quem,
ut est mendis prodigiose deformatus, non pi-
gebit subjicere, quo doctiores æqua judicii
lance, re ad amissim expensa, suum adjiciant
calculum: cuius verba ita leguntur ferè: ἐσι
σύνθετον ὄνομα τὸ ἐν ὑγρῷ χωρίῳ ἔχε τῷ ὑγρῷ καὶ
τῷ σενῷ καὶ τῆς χώρας γεγονός, ὡς τινες νομίζοσιν,
ἄλλοι ἀπὸ τῷ σενόχωρον, ὅπερ δὲ αὐτὸς πλέον ση-
μάνει τῷ σενῷ, κατὰ ἀρχαγωγήν τινα γεγενημένης

SENOCH.

σενοχωρίης, μηδὲ πλέον δηλόσης τῆς σενότη^ς, εὔδηλον ἃ τότε καὶ ὅν σιμωνίδης ἔιπε, ὡδέπως ἔχόν-
των, ὅπω τις ὅτω διάσκοισις ἐν θρεσιν αὐτῇ λέγοντας
ὅτις ἐν ὁδὲν παρδαλεῖν μᾶν^ς τὸν υγρῷ συντυχῶν ἐν
ἀτρέπτῳ. Quid, deus bone, istis monstrofius?
nunc germanam, meo quidem judicio, lectio-
nem habe: ὃν ἔσι σύνθετον ὄνομα τὸ σενυγροχωρίη,
ἔπει τῷ σενῷ καὶ τῷ υγρῷ καὶ τῆς χώρας γεγονός, ὃς
τινες νομίζοσιν, ἀλλὰ ἀπὸ τῷ σενυγρῷ, ὅπερ ὁδὲν
αὐτῷ πλέον σημάνει τῷ σενῷ, κατὰ παρδαληγήν τινας
γεγενημένης σενυγροχωρίης, μηδὲν πλέον δηλόσης,
τῆς σενότη^ς. εὔδηλον δὲ τότε καὶ ὅν Σιμωνίδης
ἔιπε ὡδέπως ἔχόντων.

Οὐκ ἀν τις ὅτω διάσκοισις ἐν θρεσιν
Αὐτῇ λεόντ' ἔδεισεν, ὁδὲ παρδαλιν,
Μᾶν^ς στενυγρῇ συντυχῶν ἐν ἀτρέπτῳ.

In quibus scenariis potest & διάσκοισι legi, utra-
que lectione sensui accommodata, sive apri-
cos, sive nemorosos montes dicas. Nostram
lectionem defendit & Galenus lib. Epidem. 6.
part. 2. ubi στενυγρῶσσαι quid Hippocrati sit, de-
clarat, ὃ γὰρ ἔγνειται τὸ υγρὸν ἐν τῇ λέξει, inquit,
καθάπερ ἀν τις οἰηθέιται, μὴ γινώσκων ὑπὸ τῶν ιώνων
τὸ στενὸν ὄνομά γεσθαι στενυγρὸν, & quæ sequun-
tūr ex Simonide repetita. Hunc locum tam
etī ante annos quatuordecim Bononiæ jam
tum agenti mihi correctum, non potui non
huc infarcire, ut emaculandi Græci codicis
occasione habeant medicæ rei studiosi.

HADRIANI JUNII
ANIMADVERSORUM
LIBER QUARTUS.

CAPUT I.

*Error Grammaticorum in etymo vocis
Euhys.*

Nter varia Bacchi cognomenta nullum est fermè frequentius , quàm Evius , apud Horatium aliosque poëtas : quare mirari subit in voce trita & quotidiana , ut ita dicam , cur Latini grammatici Euhyus scribant litera suis vocibus avia (ut cum Terentiano dicam) y scilicet , quum Græcorum more , à quorum ritibus tracta vox est , Evius rectius scribi debeat . neque verò hoc solum , sed & etymon ejus adjiciant ab ὕεις , cuius in hoc cognomine nullum extat vestigium . siquidem Cornutus Persii interpres vetustus Baccho cognomen istud additum putat , quòd , quum desideratus esset in prælio Gigantæo , Juppiter exclamarit , εῦ ὕεις , heu fili , ratus à Gigantibus imperfectum . Neque multò scitius fabulatur Acron , ita dictum anno.

notans, quòd mutato in leonem Baccho quum concidisset gigas, Juppiter factum speculatus laudansque exclamarit, εῦ γε, bone fili: quod ego verterem, macte virtute fili. Sed ille ineptius longè εῦ γε interpretatur, heu fili, quasi legas dictum, φεῦ γέ. At enim verò valdicto illorum erroneo commento, Evium cum Græcis, qui εὐιον, scribendum assero, nomen derivans ab εὐοῖ, quæ vox bacchantium propria est, ita in Orgiis suis Deo suo acclamantium; quam Demosthenes in oratione de Corona Æschini objicit in sacris illis idem ab ipso acclamatam, & repetit ex eo Strabo lib. 10. in hæc verba: τῶν δὲ Φρυγίων μέμνηται δημοσθένης, διαβάλλων τὴν αἰσχίνην μητέραν, καὶ αὐτὸν, ὡς τελέσῃ τῇ μητρὶ συνόντα καὶ συνθιασεύοντα, καὶ ἐπιφθεγγόμενον εὐοῖ σαβοῖ πολλάκις. id est, Phrygiorum sacrorum meminit Demosthenes, accusans Æschinum, quòd cum matre sacris illis operata consuetudinem habeat & commercium sodalitii, acclametque idem Evœ Sabœ: quæ duæ voces transferunt in Bacchi Evii & Sabasii cognomina.

C A P U T II.

Quid sit apud Ammianum, Ut Pygmæi vel Thiodamas agrestis: ejusque locus correctus.

Ammianus lib. 22. ubi Juliani Imp. animi invictam constantiam, & susurronum
O 3 con-

contempricem laudat, proverbiali schemate illud extulit: Frustra virum circumlatrabant immobilem occultis injuriis, ut Pygmæi vel Thiodamas agrestis homo Lindius cum Hercule. ita enim legendum autumo pro eo, quod connexa vocum serie Homolidius scriptum est. Innuit enim Julianum nihilo magis commotum fuisse blaterorum aulicorum injuriis dictiisque, quam Hercules Pygmæorum assultibus exterritus fuerit: imo ea ipsa contempssisse risisse que, veluti Thiodamantis Lindii probra conviciaque inultus neglexit Hercules. Ad illud de Pygmæis allusit Alciatus Jurisconsultus in Emblemate quodam in eos, qui majora viribus aggrediuntur, suæ imbecillitatis non consciis, quod hunc in modum habet:

*Dum dormit, dulci recreat dum corpora somno
Sub picea, & clavam ceteraque arma tenet,
Alcidem Pygmæa manus prosternere letho
Posse putat, vireis non bene docta suas.
Excitus ipse, velut pulices, sic proterit hostem,
Et sævi impicitum pelle leonis agit.*

De Thiodamante verò ambiguam invenio historiam: nam Philostratus & Lactantius Lindium ex oppido Rhodi illum tradunt: Zezes & Callimachi interpres Dryopem faciunt, quæ gens est furtis latrociniisque famosa. cum quibus sentit & Pherecydes in tertio historiarum apud Tarthæum. Habet autem fabula ita. Quum in

in Thiodamantem Lindium terram aratro proscindentem ex improviso incidisset famelicus Hercules, alterum ex jugo boum jugulat illo præsente & devorat; quam ille injuriam maledictis ulcisci fuit aggressus: at iste illum sibi amarissimè conviciantem cum risu & cachinnis audiit. Exinde mansit apud Lindios ritus & consuetudo, ut bos arator Herculi cognomento Βεθοίνα immoletur cum multa dirarum imprecatione. Istud legas apud Philostratum in imaginum lib. 2. apud Laetantium libro I. cap. 21. & apud Nazianzenum σηλίτευτικῇ prima, cujus ista sunt verba: ὁ βεθοίνας τὸν γεωργὸν τυεγνήσας, καὶ τὸν ἀρότην βέν λαφύξας, καὶ τὴν κλῆσιν λαβὼν ἐκ τῆς περίξεως. hoc est: Bovimanduco ille, qui oppresso vi agricola bovem aratorem abliguriit, è re ipsa nomen adeptus. & paulò post:

Λινδίοις εὐτεβὲς, τὸ κατάρασθαι τῷ βεθοίνῳ. id est: Pium opus habebatur apud Lindios diras imprecari Bovimanduconi Herculi, illique convicia facere, cultus loco erat. Huc spectat illud ab eodem ad Nemesium obscurius dictum, καὶ Λίνδος ἐφυβρίζοσ' ιεροῖσι, Lindus, quæ sacris conviciatur. Sunt qui Herculem bis integrum devorasse bovem scribunt, semel apud Lindum urbem, & iterum apud Dryopas Thiodamantis bovem. Callimachus hymno εἰς ἄρτεμιν fabulatur Herculem jam in Deos relatum ni-

hilominus inexplicabilis edacitatis esse & gurgitem insignem ; s. γαγη, inquit,

Παύσατ' αἰδηΦαύινς, ἔτι οἱ πάρεργοι ηδὺς ἐκένη,

Τῇ τοτέ ἀροτελάσσοντι συνήντετο Θεοδάμαντι.

Manserat *inglovies*, necdum placata quierat,

Qua quondam occurrit sulcanti vomere terram

Thiodamanti. Ubi interpres in commentariis Græcis annotat Thiodamantem fuisse Dryopum regem : cui subscribere videtur & Lucilius Tarrhæus ex Archilacho & Pherecyde scribens, Herculem, esuriente Hyla puerō, relictoque à tergo pædagogo Licha, fortè obvium Thiodamanti, poposcisse aliquantum cibi; cuius quum repulsam tulisset, ira succensum diripuisse è bobus alterum, eoque maestato epulatum fuisse: qua accepta injuria Thiodamantem in urbem regressum compulisse oppidanos ad arma adversus Herculem: ibi tum necessitate extrema circumventum Herculem etiam uxorem Deianiram armasse, prælioque superiorem Thiodamantem neci deditse, gentemque omnem in alias sedes transportasse. Hæc ille. Legitur autem non semel alias bovem totum absumpsiisse helluo insignis Hercules: nam refert Pindarus illum Coroni ædes ingressum integrum bovem, ut ne reliquum quidem os ullum relinqueret, abligurivisse. quod & Philostratus repetit loco antea citato. Quin & Ælianū variæ historiæ lib. I, & Athenæus lib.

10. scribunt illum in contentionem venisse cum
Leprea Cauconi , vel ut Ælianus , Glauconis
filio , uter prior taurum devoraret.

C A P U T III.

Locus apud Athenæum & apud Jo. Zezen lectioni genuinæ restitutus , de Lityerse gulone.

INexplebilis ista Herculis & prodigiosa voracitas admonet me quasi dedita occasione , ut sanare insistam versus Sosithei Tragici scriptoris de simili gulone Lityerse , qui nothus Midæ regis filius Celænis in Phrygia regnavit , homo vultu effero & truculento , sed bibo glutoque supra fidem maximus , qui totum vini dolium uno die ebibendo vacuabat , triumque clitellariorum asinorum onus panes devorabat . Sed præstat autoris ipsius verba ex fabula Daphnis sive Lityerse inscripta referre : perperam enim apud Zezen Sosibius nominatur versuum autor , ut & fabulæ titulus Daphthis pro Daphnis . Adscribam autem prius lectionem , quæ videtur mihi sanior , emendaturus postea corruptam utrobius apud Athenæum in decimo , & Zezen Chilidae 2. Versus sunt senarii trimetri :

Ἐτῷ δὲ ἐκέινῃ πᾶσι παράλαστῷ νόθῳ,
μητρὸς δὲ ὅποιας οὐ τεκνός εἰσταται,
ἔσθει μὲν ἀρτες τρεῖς ὄλες κανθηλίες
τρεῖς τῆς βραχέιας ημέρας , πίνει δὲ ἀμα

καλὸν μετρητὴν, τὸν δεκάμφορον πίθον,
ἐργάζεται δι' ἐλαφρῷ πέδος τὰ φορτία.

Versum versu pro viribus conabor reddere:

*At filius Mida Celænæ nothus,
Qua matre, dubium est, ipsa noverit parens,
Treas quantum asellos prægravet, panes vorat,
Brevi die, simulque deterget bibens
Justum cadum, decem amphorarum dolium,
Redditque jumentis onus portatile.*

Apud Athenæum loco præallegato tres soli jambici leguntur ad Polycletæam illam normam emendandi :

*ἔσθει μὲν αὐτὸς τρεῖς ὄλχες κανθηλίσι,
τρὶς τῆς Βεργίας ἡμέρες. πίνει δ' ἐνε
καλὸν μετρητὴν, τόνδε καρποφόρον πίστον.*

Postiores duo apud Zezen male quoque scribuntur hoc modo:

*τῆς ḥ Βεργίας ἡμέρες πίνειδ' ἀμα
καλῶν μετρητὴν. In his protῆς ḥ lege τρὶς τῆς.
& loco καλῶν καλὸν, nisi velis ex Lityersæ
æstimatione istud dici, quidolium vini decem
amphorarum capax cadi sive metretæ no-
mine extenuando, velut rem nihili & pota-
tu facilem vocitarit, quum tamen in mensura
ingens sit discriminē: nam metretes seu cadus
(idem enim sunt) sextarios duos & septuaginta
complet teste Nicandri interprete: tantun-
dem enim continent amphoræ duæ, quod do-
ctissimè collegit Georg. Agricola. At dolium
de-*

decem amphorarum qui epotarit , is trecentos sexaginta sextarios in inexhaustam alvi voraginem demerserit ; cuius rei fidem penes autorem deposuero. Illud verò de hoc Lityerse proditum quoque memoriae est , quod viatores compellere consueverit ad resecandam falce colligendamve messem , quorum truncatis capitibus lacera corpora intra manipulos illigabat : occisus ab Hercule postea justissimas immanitatis suæ pœnas , graviores meritus , dedit.

C A P U T I V .

Apud Galenūm locus emendatus in Græcis codicibus.

Incredibilis illa & extra controversiam potentissima Romani Imperii majestas compellit meminisse me Polemonis Laodicæi rhetoris dicti , ne vitio scriptorum ut est corruptum latèrē possit. Ejus Polemonis complura memorantur à Philostrato in Sophistis egregiè dicta : at illud concinnum , & festiva brevitate memorabile est dicterium , quo Romam orbis compendium nominavit , quod à Galeno lib. i. commentariorum ἀερὶ ἀρθρῶν in scripta relatum est , sed corrupta Græcorum codicum fide , ubi de sua profectione ita loquitur : Postquam diu multumque Smyrnæ egi , Romam absoluto secundo & tricesimo ætatis anno perrexi ,

rex, urbem tanta hominum copia inundantem, ut laborasse putandus sit rhetor. Polemon, dum eam orbis compendium appellat. Græcè legendum est, ὡς εἰνεσθαὶ πολέμωνα τὸν ἥγτοργε τῆς οἰκουμένης ἐπιτομὴν αὐτὴν ἐιπόντες. perpetram enim in expletivas voculas soluta est distinctionis compages, in ἐπὶ τὸ μῆν. Huc adscribere libet elogium ejusdem urbis Dionysii Halicarnassæi vocantis eam ἡγεμόνα γῆς καὶ θαλάσσης αἰτίας τόλμην, principem terra marique urbem. & alterum Julii Frontini ex libello de aqueductibus in hæc verba : Regina & domina orbis indies, quæ terrarum dea consistit, cui par nihil, & nihil secundum : quod postremum ex Martiali in epigram. 12. mutuatus est ille, ubi sic ait :

*Terrarum Dea gentiumque Roma,
Cui par est nihil, & nihil secundum.*

C A P U T V.

Juvenalis locus explicatus.

JUvenalis satyra duodecima inter cætera, quæ refert, Catullum naufragii metuentem in mare præcipitasse, enumerat, Urne cratera capacem, Et dignum sitiente Pholo. vastæ magnitudinis & ingentem designans : quod illum mutuatum esse ex Stesichoro Lyrico poëta arbitror, qui Centaurorum & Lapitharum convivium describens ait Pholum (quem

(quem propterea hospitem Alcidæ nuncupat Lucanus) implevisse Herculi craterem trium lagenarum capacem , quem prior ipse obbibisset : amplum autem fuisse oportuit , qui urnam , hoc est , quatuor & viginti sextarios caperet , ut & τελλάγυνον . Est autem lagena vi- narium vas , sed fictile , in quo vinum asserva batur in conviviis deplendum . Verba autem Stesichori ista sunt :

Σκυφίον δὲ λαβὼν δέπας ἔμμετρον ως τελλάγυνον

Πίεν επισχόμενος , τὸ δέ οἱ παρέθηκε φόλος κέρασας .

Hercules (de eo enim loquitur) acceptum in manus scyphum plenum , trium lagenarum capacem , ori admoveens obbibit , quem Pholus ipsi infuderat . Meminit & Herculei crateris Statius , quem duo juvenes vix portabant .

C A P U T VI.

Vox quassabundus interpolata apud Macrobius.

QUATIENDI vocabulum ad temulentiam lar gioremque potationem traduxisse Horatium in Odis , exemplo Menandri in Adelphis , qui καζασέειν eo sensu usurparit , & Philemonis Comici , annotatum est à me in commentariis , quos in eum autorem scripsi : atque ab ea voce quassabundum dici videri pro ebrio apud Macrobius in saturnal . 5 . cap . 21 . ubi ait , Herculem fictores veteres non

non sine causa cum poculo fecerunt , & non-nunquam quassabundum & ebrium . sed locum majore cum retractatione diligentius examinans , non sectionis unctionisve illum indigere , sed molli tantum malagmate opus esse judicavi , uti sanaretur : quod futurum est , si pro quassabundum (quæ vox in prædicta significatione Latinis auribus satis peregrina est) reponas cassabundum , quod vocabulum crebrò cadentem notat Sex. Pompejo teste , apud quem tamen male geminato scriptum invenio , deductum à verbo casare , ex iterativorum sive frequentativorum classe : pro quoceptius est aliud casitare.

C A P U T VII.

Locus Horatii expositus ex Sermonibus . Cur insani porcum Laribus immolarent.

DE eo , qui insania non vexetur , dictum est ab Horatio lib. 2. Sermo. sat. 3.

Immolet æquis Hic porcum Laribus.

Cujus dicti rationem ab interpretibus non expendi demiror. Constat quidem ex Varrone de re rustica lib. 2. & ex aliis , porco immolato expiari insanos , quod vel ex joco Plautino in Menæchmis liquidò ostenditur , ubi ait: Quibus hinc preciis væneunt porci synceri ? nummum à me accipe , jube te piari de mea pecunia , nam equidem insanum te esse certò scio.

Et

Et iterum : Jube , si sapis , porculum afferri tibi : id quod dicitur homini insani cerebri & emotæ mentis. Cur verò id piaculi genus antiquis usitatum fuerit , dicam ego quod ex arcanis illorum sacris erutum opinor. Maniam Græci insipientiam insaniamve dicunt , sive , quòd mentem ultra modum laxet , à μανίᾳ , quod remissum & molle significat : sive , quòd pertinacius corpus teneat , & difficulter expellatur , quasi μανίαν dicas : sive , quòd ea capti solitudinem appetant , ἀλλὰ τὸ μοναχότητα , uti à Cælio Aureliano scriptis est proditum. Atenim Maniam hanc , undecunque appellationem fortita sit , Larum matrem fuisse cognominatam pronunciavit Varro lib. de analogia 2. & ex eo repetiit Arnobius lib. adversus gentes tertio. quin & Sex. Pompejus Maniam Manium deorum , qui iidem & Lares dicuntur , aviam matremve fuisse scribit : utriusque enim opinionis esse autores. Hinc factum sanè puto , ut vecordes homines & insani Laribus sacrificarent , ut qui ejusdem cum matre potestatis essent participes , aut qui propitio numine Maniam genitricem συμβωμὸν καὶ σύναον placarent , insanæque asperginem detergerent. Meritò autem videtur immolari porcus Laribus , qui & Grundiles à grunniendi appellatione denominantur.

C A P U T VIII.

De nepotino luxu Chiesii cuiusdam Romani civis.

Ne potinis sumptibus superasse prodigiorum omnium ingenia Caius Caligula memoratur à Suetonio Tranquillo. Cleopatra luxum immanem cœna unica refert Plinius. Sed reginæ potentissimæ & Imperatoris maxi-
mi ista exempla sunt, & quidem rara: at pri-
vatum hominem ad prodigiōsi luxus enormem
licitationem, non macelli unius, sed peregri-
ni quoque orbis conturbatricem, aspirasse quis
non merito maximo demiretur? Is fuit Augu-
stinus quidam Chiesius Rom. trapezites, qui
Leoni x. Pontifici Max. totique purpurei se-
natus cœtui, exterorumque Regum Legatis
ob filium ab illo baptismi lavacro tinctum
splendidissima (ut ita dicam) repotia constituit,
in quibus non satis fuit eduliorum omnis gene-
ris missuumque exquisitissimorum apparatu
modum omnem ademisse, nisi etiam lances,
pinaces, cæteraque cum escaria vasa, tum po-
tus instrumenta ex argento affabré facta omnia
in Tyberis præterlabentis alveum, inani luxus
ostento, præcipitarentur, idque non una mo-
dò, sed pluribus quoque vicibus, quotiescun-
que scenicum illud ferculorum & mensarum
choragium mutandum foret: atque ista parvo
con-

constitisse æstimandum erat , nisi & alieno ex orbe petitarum immani precio avium (quas Psittacos nominamus) solæ linguæ variis in patinis conditæ , ultimo ferculo omnem luxus ostentationem longè superaserent.

C A P U T IX.

De luxu temporum præpostero apud Rom. Item Pacati Drepani locus expensus.

Famosus istius hominis luxus refricat mihi memoriam planè similis luxuriæ Romanorum , in qua describenda quasi ex dicto certasse duo magni nominis Panegyristæ , qui ex vetustate nobis reliqui sunt , videntur , Mamertinus Promertinus Juliani prætorio præfetus , & Latinus Pacatus Drepanus : ille in Panegyrico Juliano , hic Theodosio Impp. dicto. Prioris verba sunt : Quin etiam prandiorum ac cœnarum magnitudes R. P. sanciebat , cum quæsitissimæ dapes non gustu , sed difficultatibus æstimarentur , miracula avium , longinqui maris pisces , alieni temporis poma , æstivæ nives , hybernæ rosæ. Hæc ille : quæ æmulatione quadam ductus alter exprimere voluisse videtur in hæc verba : Neminem unum inveniri , qui auderet ad penum regiam flagitare remotorum littorum piscem , peregriniaëris volucrem , alieni temporis florem. Nam de-

P

licati

licati illi ac fluentes, quales tulit s^epe respub:
parum se lautos putabant, nisi luxuria ver-
tissem annum, nisi hybernæ poculis rosæ in-
natassent, nisi æstivam in gemmis capacibus
glaciem Falerna fregissent. horum gulæ angu-
stus erat noster orbis, nanque appositas da-
pes non sapore, sed sumptu. Illis demum
cibis acquiescebant, quos extremus oriens,
aut positus extra Rom. imperium Colchus,
aut famosa naufragiis maria misissent, quos
invitæ quodammodo reluctantique naturæ
hominum pericla rapuissent. Quæ verbosius
adscripsi propterea, ut studiofi loca commit-
terent inter se atque conferrent, quanta bre-
vitas, quanta item exornatio utrinque hau-
riri queat ad scribendi usum. Illud verò, quod
sequitur in eodem autore, expensu dignissi-
mum puto, ubi ait: Nonne cognovimus,
cujusdam retro principis non prandia s^epe,
sed fercula festertiū millies æstimata patri-
moniorum equestrium precia traxisse? Quis
enim aut festertium millies, hoc est, vicies
quinquies centena Coronatorum millia, uni-
co prandio, ne dicam nunc ferculo, absumi
posse crediderit? aut ad eam summam ascen-
disse censum euestrem? fidem enim omnem
transcendere magno discrimine videtur utru-
que: siquidem lautitiæ magnificentiæque
unicum exemplum, quod Cleopatra edidit,
est
modus
finxit. cui

cui nihil astrui ulterius posset , centies se-
stertiūm collegit , hoc est , ducenta quin-
quaginta aureorum millia : & censum eque-
strem sub Julio Cæs. quadringenta sestertia ,
hoc est , decem coronatorum millia pepen-
disse constat . Interpolandum igitur nonni-
hil locum dubiæ fidei autumo , & legendum
~~εξιπτισοτέρως~~ sestertiis mille , quæ summa
etiamnum immanis est , quippe quæ ad vi-
ginti quinque aureorum Coronatorum millia
ascendat , & propiore aliquanto confinio at-
tingat equestris census limites , quos cum
imperio excrevisse verisimile est : ut ita le-
gatur , non prandia sæpe , sed fercula sester-
tiis mille æstimata &c. Sentire autem illum
puto de Vero Antonino Cæs. qui convivium
opulentissimum dedit , quod æstimatum fue-
rit sexages centenis millibus sestertiorum ,
ut id verbis Julii Capitolini repetam , sive
quod idem est , sexages sestertium : qua ta-
xatione audita M. Antoninus Imp. ingemuisse
dicitur , & publicum fatum doluisse : quæ
summa in caput collecta , centena quinqua-
gena Coronatorum millia constituit : ut inde
colligere liceat , fercula nonnulla ad mille
sestertia pervenisse , hoc est , viginti quin-
que millium aureorum summam . Evidem
non detrecto , quin penes Budæum ejusind-
di locorum ~~επεδαῖον~~ æstimatorem , aliosque

C A P U T X.

Locus ex Vellejo, Paterculo ad examen revocatus.

UTi Cæcias nubes , ferrum Adamas , succinum aceres , catena suos nexus dicit , ita trahit loci unius occasio alterum : controversia enim illa supputationis iniquioris in apparatu cœnæ extrahit hanc , quæ in rationem repetundarum cadere posse videatur , quæ talis est. Nocte , quæ nefariam necem Julii Cæs. conjuratorum manibus interfæcti secuta est , constat ex Appiano lib. 2. ejus pecunias cum imperii codicillis , sive Antonii , sive Calphurniæ uxoris jussu , quo à minus secura in tutiorem Antonii domum deferrentur , fuisse transportatas , quarum summa immensum discrepare invenitur , nisi , immutata paululum codicis Vellejani fide , concilietur inter se autorum consensus mutuus. Velleii verba sunt : h. s. septies milles depositum à C. Cæsare ad ædem Opis occupatum ab Antonio , ætorum ejusdem , insertis falsis , civitatibusque corruptis , commentariis. Quæ summa nimis quam immensa est , ut quæ ad Gallicanæ monetae rationem rem revocando contineat centies septuagies quinquies centena Coronatorum millia.

millia. Cui tamen nihil derogandum putarem, quum longè majora coëgisse Tiberius dicatur, nisi obstatet Plutarchi autoritas non uno in loco, quæ ad h̄ s millies hanc summam dederit: sic enim ait in Cicerone; Donec Cæsar Augustus ex Apollonia veniens hæreditatem C. Cæsaris accepit, & cum Antonio in contentionem descendit ob bis mille quingentas myriades, quas ille è substantia Cæsaris occupabat. Hæc summa, si Romano more loqui insistamus, efficit h̄ s millies, hoc est, vicies & quinquies centena coronatorum millia, eademque fuerit cum Paterculi, si inducas expungasve vocem illam septies: inciditque fermè cum altera, quam idem Plut. in Antonio ad quatuor talenta deduxit, quæ vicies & quater centena Coronat. millia constituunt paùlulo minore summa, quam h̄ s millies complectatur. sic enim sonant ejus verba: ἡτε γυνὴ καλπερία
τισεύσασα τῶν χρημάτων τὰ πλεῖστα κατέθετο πρὸς
αὐτὴν ἐκ τῆς οἰκίας, εἰς λόγον ταῦ σύμπαντα τετρεχ-
κισχιλίων ταλάντων. id est: Uxor Cæs. Cal-
phurnia maximam pecuniarum partem in
ædes Antonii deposita illius fidei eas cre-
dens ad summam in universum quater mil-
le talentorum. Consensus horum locorum
efficit, ut apud Paterculum legendum con-
tendam seftertium millies, non autem se-

C A P U T X I .

De Batavia locus in Panegyrista restitutus.

IN Panegyrico Maximiano Augusto dicto, de cuius autore dubia lis est , sive is Mamerinus fuerit , sive Belga , ita scriptum de Batavorum insula invenio. Quanquam illa regio divinis expeditionibus tuis , Cæsar, vindicata atque purgata , quam obliquis meatibus callidis interfluit , quanquam divortio sui Rhenus amplectitur , penè , ut cum verbi periculo loquar , terra non est , ita penitus aquis imbuta permaduit , ut non solum qua manifestè plaustris est cedat ad nixum , & hauriat pressa vestigium , sed etiam ubi paulò videtur firmior pedum pulsu tentata quantatur , & sentire se procul mota pondus testetur , ita ut res est , subjacentibus innatet , & suspensa late vacillat. Quibus verbis ita graphicè & ad amissim Bataviæ solum depinxit , ut nullus pictor melius , nullus rhetor ornatius magisve appositiè dicendo assequi queat : nisi quod subesse mendas suspicio est , ita ut restituendam hunc in modum lectio nem existimem. Quanquam illa regio divinis expeditionibus tuis , Cæsar, vindicata atque purgata , quam obliquis meatibus Scaldis inter

terfluit, quamque divertio sui. Rhenus amplectitur, penè (ut cum verbi periculo loquar) terra non est, ita penitus aquis imbuta permaduit, ut non solum qua manifestè palustris est cedat ad nixum, & reliqua. Nam quodd pro callidis reposuerim Scaldis, non temerè nec sine autore facio. quid enim accervata bina epitheta præter Latino-rum fermè autorum usum sibi volunt? quid callidi significatio huic loco aliena huc facit? Atenim ego facilem fuisse lapsum in duobus verbis non ita multum absimilis soni, ignorante scriptore, quid Scaldis esset, contenterim: nisi quis pugnet legendum esse Vahalis, quod alterius cornu Rheni nomen fuit, vel Cornelio Tacito teste, qui lib. 2. ita scribit: Rhenus uno alveo continuus, aut modicas insulas circumveniens, apud principium agri Batavi, velut in duos amnes dividitur, servatque nomen & violentiam cursu, quà Germaniam prævehitur; donec Oceano misceatur, ad Gallicam ripam latior & placidior adfluens, verso cognomento Vahalem accolæ dicunt: mox id quoque vocabulum mutat Mosa flumine, ejusque immenso ore eundem in Oceanum effunditur. Quibus ex verbis facilè liquet, alterum Rheni ostium, quod Belgicæ oram prævehitur, Mosæ nomine hodie clarum Vahalim supe-

rioribus locis , ubi divertii initium est , di-
ctum fuisse , fortassis ab arenæ , qua tingitur ,
subruffo colore , quem Valum vocant , quo
nomine equum (quo Belisarius fortissimus
dux in vectus fuisse legitur in Gothorum exer-
citum) subruffi coloris designabant Goths ,
jaculis solum illum appetentes , uti apud Pro-
copium legitur . Quoniam autem Bataviæ
solum ita ad ingressum intremit , & pressum
sedit , concutiturque , quod de hac insula ut
elegantissimè , ita verissimè dixit , hinc ego
factum puto , ut Hollandiæ , quæ Bataviæ
pars est , nomen à cavitate creatum sit : si-
quidem ad pedum pulsum concuti eam cer-
tum est , & procul etiam pondus videri sen-
tire , atque vacillare , velut aquis innatan-
tem , rideat licet Martinus Dorpius hanc no-
minis rationem . Addit & suam conjecturam
de insulæ hujus nomine Petrus Nannius no-
stter in suis symmictis , illum legat , si quem
juvat ista cognitio .

C A P U T XII.

*Quod ethnici singulas corporis partes peculiaribus
suis diis deputarint.*

A Nilis & frivolæ gentilium superstitionis
plenissimi sunt libri omnes : at illud in-
ligniter ridiculam eorum opinionem testatam
facit , quod singulas humani corporis parti-
culas ,

culas singulos deos obtinere existimarent: quod Tiberianus in Prometheo ita extulit, ut dicat deos singulares sui partes homini contribuisse, quas sibi vindicent, suæque tutæ proprias agnoscant. Caput nanque Jovi deferunt, Neptuno pectus, cinetum Marti, quo spectasse Homerum putant in Agamemnone describendo:

ὅμιλας καὶ οὐφαλὴν ἵκελθε διὰ τερπικεργίνω,
ἀρεῖ δὲ λωνὴν, σέγνον δὲ ποσειδάωνι.

Frontem Genio sacram facit Servius, unde, inquit, deum venerantes frontem tangimus. Supercilia in Junonis tutela fuisse ait Sextus Pompejus, quod iis protegantur oculi, per quos luce fruimur, quam à Junone tribui putabant, Lucina inde dicta. Oculos Cupidini Veneris filio, in quibus excubet, ceu specula quadam, tribuit Philostratus: Minervæ eos sacros tradit Fulgentius. Aurem Memoriæ consecratam refert Servius, quo respexit & Plinius lib. 11. ita scribens: Est in aure ima memoriæ locus, quem tangentes attestamur. Et Virgilius:

Cynthus aurem Vellit & admonuit.

Locus item retro aurem dextram Nemesis attributus fuit, quo referimus, ut Plinii verbis dicam, tacto ore proximum à minimo digitum, veniam sermonis à diis ibi reconcentes. Dextra Fidei sacra est, nam in fide

porrigitur, de qua alibi à nobis dictum abundè est. Dorsum & posticæ partes Plutoni propriæ adscribuntur ab Artemidoro lib. I. Onirocrit. ubi ait : νῶτα καὶ τὰ ὄπισθια πάντα πλάγια αὐτὰ καλεῖσιν οἰδια Renes & inguina Veneri adjudicantur. Pedes Mercurio, uti in libris τῶν Φυσιολογικένον scripto proditum est à Democrito. Genua Misericordiæ consignavit antiquitas, quòd ea suplices attingant, ad hæc manus tendant, hæc ut aras adorent, ut inquit Plinius. Misericordiam autem in dearum numero fuisse olim, testatur ejus apud Athenienses ara, teste Pausania & Philostrato. Tali plantæve pedum in Thetidis potestate fuerunt. Digitæ Minervæ consecrati, Servio teste : quo referri potest illud Epigrammatarii Rufini :

ὅμματ' ἔχεις ἥρης, μελίτη, τὰς χεῖρας αἴθυντο,
τὸς μαζῆς ωαφίης, τὰ σφυρῷ τῆς θετίδος id est:
Lūmina funonis tibi sunt, digitique Minervæ,
Cum Thetidis talis, ubera Cyprigenæ.

C A P U T XIII.

De talis mirum. Item Fulgentii locus à mendacis assertus.

Illud verò mirum mihi videtur, & feriatis ingenii altiore indagine exquirendum, an talorum ratio ad libidinis pruriginem aliquid

quid faciat, quod à Fulgentio Placiade annotatum est: ait enim in talo venas esse, quæ ad renum, femorum, atque virilium rationem pertineant, unde & venæ aliquæ ad pollicem usque tendant, quod tractantes & physici & mulieres ad obtinendos partus, & ischiadicos eodem, ut inquit, phlebotomant loco, & emplastron entaticon (peperam enim ibi scribitur emplastramentaticum una voce) quem stysiden vocavit, Africanus in Astrosohistis pollici & talo imponendum præcepit. Quin & Orphei testimonio affirmat illum locum principalem esse libidinis. Emplastron autem ἐντακτὸν vocavit, quod appositum tentiginem virilium concitat, αἴπερ τῆς ἐντάσεως: quod & alio vocabulo obscuriore dixit Aphricanus συσίδην ab arreptionis facultate, καὶ τὸ σύειν. Ad quod verbum alludens veterum quispiam Comico sale seipsum appellat αἰσυάνακτα, non arrigentem, οὐ μὴ σύοντα, τρτέσι μὴ πεφυκότα ἐντέινειν τὸ αἰδοῖον ναὶ λὰ ἔρωτα, quod in Iliados 6. apud Eu-stathium invenias. Et apud Athenæum Diana virgo σύμμαχα μισεῖ dicitur. Itaque mirari satis non potui, qua fronte indoctus quidam, qui tamen Philomusi nomine gloria-tur, in annotationibus illic suis scribere ve-ritus non fuerit, Emplastramentaticum vo-cari omne id, quod ad emplastrationem faciat:

ac

ac potius legendum contendit emplastron
mentaticum, quod è menta herba fieret. &
Steridē pro Steside esse tanquam fulci-
mentum & columnen valetudinis fidelioris à
sneīgω. Dispeream, si quid unquam in vita
legi ineptius frigidiusque, quod vel Nero-
nianas thermas refrigerare queat.

C A P U T - X I V.

De Scytale Laconica.

AChæus Eretriensis poëta, qui pleraque
studio obtenebrare dictus fuit, in Iride
Satyrica, ἀνιγματικὲ Laconicam Scytalen
vocat *πλευτὸν σπάρτιστην γέγχηλὸν κύρβιν.* ac κύρ-
βιν quidem, quòd ut in κυρβέσι publicis vide-
licet tabulis leges exaratæ erant, ita in Scy-
tale præcepta ad duces & imperatores militiæ
inscribebantur. Spartanam verò à civitate,
cui uni recepta in usu missitandarum scytala-
rum ratio fuisset legitur. Implexam verò
scriptamque, quoniam Scytalen circumvol-
ventes candido loro Lacones quæ volebant
scribere consueverant, ut Athenæus lib. 10.
exponit. Elegantissimè verò præter Suidam
& Au. Gellium describit Scytalen Auso-
nius in quadam ad Paulinum epistola, ubi
varios enumerat occulte scribendi modos: sic
enim canit,

Vel

*Vel Lacedæmoniam Scytalen imitare, libelli
Segmina Pergamei tereti circundata ligno
Perpetuo inscribens versu, qui deinde solutus
Non respondentes sparsò dabit ordine formas,
Donec consimilis ligni replicetur in orbes.*

In quibus versibus clarissimè nominat Pergameum libellum chartam Pergamenam designans, quod candidum lorum, *μαργαλευκὸν* vocant Athenæus & Suidas: Aul Gellius simpliciter lorum obscuriore sensu. Meminit Scytales Laconicæ Basilius in epistola ad Candidianum, *ἐφοβέμην προσβλέπων, ὡς* *σδεῖς ἐν αὐτίαις ὃν σπαρτιάτης λακωνικὴν σκυτάλην.* hoc est: Quo tempore ceram solvebam, expavi literas intuens, non minore metu percussus, quam solet Spartanus criminis fibi conscius, inspecta Laconica Scytale. „ D. „ Clemens lib. 2. stromatum, *ἵσσοι δὲ Ἑλλη-* „ *νες τὰς τῶν ἐν λακεδαίμονι Ἐφόρων σκυτάλας, νό-* „ *μῳ ἐπὶ ξύλων ἀναγεγεμμένας.* i.e. Norunt „ Græci Lacedæmoniorum Tribunorum „ Scytalas in ligneis taleis rite descriptas.

C A P U T X V .

Ausonii versus de Mida rege expositi, & Re-
tronii Arbitri.

IN eadem Ausonii epistola de Mida Lydiæ rege asininis auriculis deformato, ejusque rei indicio occulte à tonsore manife-

festato, intelligendi sunt versus illi :

Depressis scroibus vitium regale minister

Credidit, idque diutexit fidissima tellus,

Inspirata debinc vento cantavit arundo.

Quam fabulam quia cultissimis versibus redidit Petronius Arbiter, non perinde omnium manibus extritus autor, lubet h̄ic adscribere ejus verbis:

Sic commissa ferens, avidus referare minister,

Fodit humum, regisque latentes prodidit aures.

Concepit nam terra sonum, calamique loquentes

Invenere Midam, qualem conceperat index.

Latius ista pertractat Metamorphoseos undécimo Ovidius.

C A P U T XVI.

Celeritatem illaudatam esse in scribendo, exemplis aliquot docetur.

MUltis placet extemporalis quædam scribitandi ratio, & in conficiendis libris celeritas, velut exprompti atque in numerato positi ingenii argumentum: at mihi fecus videtur, probaturque impensis diligentia accurata & longiore tempore judicii confirmatore expressa. illic verba velut primoribus in labris nata, aut superficiariò ingenii æquore natantia eduntur: h̄ic lectio-
nis multifariæ opes tanquam è sanctiore quo-
dam ærario reconditæ promuntur: illic su-
spe-

specta facit omnia & cicatricosa scribendi
facilitas & cursus: h̄ic habito delectu rerum
verborumque pondera examinantur felicius,
& exhibentur. Quid, quod celeriter nata,
celeriter etiam intercunt? & Horatius etiam
in nonum annum premi, quo feliciter sub
incude retractentur, opera monet. Idem re-
prehendendum carmen ait, quod non coēr-
cuerit multa dies & multa litura. ή γὰρ ἐν τῷ
ποιεῖν εὐχέρειᾳ, καὶ ταχύτης, ἀκέντιθησι Κάρος ἔργῳ
μόνιμον, δὲ καλλικρατεῖον. οὐδὲ εἰς τὴν γένεσιν τῷ
πόνῳ προσδιδούσθεις χρόνος, ἐν τῇ σωτηρίᾳ τῶν γε-
νομένων τὴν ἴσχυν ἀποδίδωσιν, ut in Pericle in-
quit Plutarchus: nam operis facilitas celeri-
tasque non addit illi pondus solidum aut du-
raturum, neque exactam pulchritudinem:
at temporis longinquitas labori velut fœne-
ratō accedens, ei, quod nascitur, robur fir-
mitatemque adjicit. Seneca nihil ordinatum
esse dicit, quod præcipitatur & properat.
Agatharchus pictor magnos sibi spiritus su-
mebat de pingendi celeritate: quod quum
intellexisset Zeuxis, Diu, inquit, ego pin-
go, quia pingo æternitati, uti refert Valen-
rius Maximus. Similiter pictori parum pe-
rito de celeritate glorianti, demonstrataque
pinace illam modò à se pictam dictitanti, re-
spondit nobilissimus pictor Apelles: Etiam
tacente te res loquitur, ex tempore pictam.

Lau-

Laudatur Lysiae oratoris exemplum, negantis se scripturum festinato & præcipitanter composita, velut musteo quodam calore nata: *εγένετο γάρ οὐ τάχει ταῦτα επενσύνα*. Virgilium paucissimos die composuisse versus, autor est Varus: imò ursæ more parere se versus, ac lambendo fingere gloriatum ipsum fuisse, refert Donatus. Sic scripsisse & Sallustium accepimus, ut inquit Fabius: & sane manifestus est etiam ex ipso opere labor. Isocratem decennium propè absumpsisse in editione orationis Panathenaiæ commemorant Lysias, Fabius. Plutarchus tres propemodum Olympiadas insumpatas refert. Convenientissimum huic loco est illud Aristidæ sophistæ dictum, à Philostrato lib. 2. in scripta relatum, quo Marco Imper. sciscitanti, quando ipsum auditurus foret, respondit: *Ηόδιεν διημένην τῶν ἐμέντων, ἀλλὰ τῶν αἰχθέμέντων.* Ita Mar. Antonius librum de ebrietate à se scriptum, evomuisse alicubi legitur in probri loco. Scriptorum itaque præcipitatio ista & veluti abortus nunquam in laudis loco ponenda est, quod ex tam multis clarorum virorum exemplis abundè colligitur. Eat nunc Alcidamas, & extemporalem dicendi rationem,

„ nem styli exercitationi anteponat : quasi
 „ vero plus sapere , majusque ingenii lumen
 „ ostendere existimandi sint , qui temere &
 „ fortuitò quicquid in buccam venerit pro-
 „ ferunt , quam qui operose & cum apparatu
 „ scribant ; quasique fortuita oratio præme-
 „ ditata sit præstabilior , quod Græcè suavius
 „ sonat , προφεγμάτερον ἡγεῖσθαι τὴν τύχην τῆς προ-
 „ voias.

C A P U T XVII.

*Quis extemporalis dictionis monstrator & au-
tor fuerit.*

EXtemporalis orationis , quam αὐτοσχέδιον & σχέδιον λόγον Græci vocant , princeps videtur fuisse Gorgias Leontinus patre Carmantida natus , negieclum cultus in orationibus approbans , ut in Eliacōn 2. scribit Pausanias : is enim Athenis in theatrum progressus , primus ausus fuit dicere , προβάλλετε , id est , proponite ; innuens , nihil omnium latere se , & quavis de re proposita paratum dissenserere , ut Flavius Philostratus commemorat . quod & Cicero non uno in loco repetit his verbis : Is princeps ex omnibus ausus est in conventū poscere . qua de re quisque vellet audire . Quin apud Platonem Gorgias de omni re , quæcunque in disceptationem questionemque vocaretur , copiosissime sed dicturum profitetur . hinc

Q

205-

γοεγιαῖον apud Synesium proverbialiter accipi videtur pro eo , quod affectatum est & turgidum. & ab hujus viri studio Thessali *γοεγιαῖον* dicebant τὸ πητορεύεν oratorem agere , quod in Philostrati epistolis lectum est. Alii Æschinem Atrometi filium invenisse τὸ σχεδιάζειν , hoc est , extempore orare , scribunt , qui tempore Mausoli Cariæ regis Rhodum profectus extemporanea oratione illum celebravit . Sunt qui à Pericle fluxisse σχεδίων λόγων fontes memorant . neque desunt qui ad Pythonem Byzantium hujus inventionis gloriam trahunt . Pausanias Anaximenem primū ἀυτοσχεδίως ἐπεῖν , id est , ex tempore dicere invenisse scribit.

C A P U T XVIII.

Erasmi lapsus in apophtheg.

Polycleti statuarii dictum est elegantiore & argutiore sensu , quam ut conniventer præteriri debeat , quod Erasmus ita reddidit : Polycletus statuarius dicere solet , eorum opificium esse molestissimum , quibuscunque lutum peryeniret ad ungues , plastas opinor ac figulos notans . Hæc ille , sed toto cœlo à genuina sententia aberrans : quid enim gratiæ habet aut veneris ; aut quam neutquam verum est dicterium illud , quod figulorum molestissimum sit opificium ? Longè aliud in-

dicare voluit ejus dicti autor, nempe tunc maxima in difficultate versari opificem, & quemcunque alium operis autorem, quando summa illi opera imponenda est, quando ad unguem perpoliendum est illud & elimandum, ne quid hiet, ne quid asperius resultet, neve quid protuberet: ars enim omnis à rudimento informi καὶ ἀτυπώτῳ incipit, deinde paulatim formam addit cuique rei suam & articulatim effigiat, perfecto demum opere & absoluto ultima manus accedit, quo tempore maximus autorem manet labor: propterea inquit, χαλεπώτερον εἶναι τὸ ἔργον, ὅταν ἐν ὄνυχι ὁ τηλὸς γένηται. hoc est, Difficillimum esse opus, quando in ungue versatur lutum. Huc spectat parœmiacus ille loquendi modus, quo ut quidque est absolutum maximè, & exquisitissima diligentia curaque elaboratum, ita ad unguem illud esse factum dicimus. Illud verò addendum est obiter in Plutarcho libro symposiac. 2. ubi hujus apophthegmatis fit mentio, vitiose legi ζηχι pro ὄνυχι.

CAPUT XIX.

Ammiani Marcellini loci aliquot emendati. Item Morillonii doctissimi hominis judicium de oratione Juliani.

EX Nazianzeno constat Julianum Imperat. quem αποσάτην nonnulli, ut Christianis-

mi desertorem, Eustathius semper ἀδεβάτην transgressorem nominat, orationem scripsisse duplii titulo inscriptam, Αντιοχιών ἡ μισοπόγωνα: ac Antiochicam quidem ab Orientis apice Antiochia, erga quam civitatem mirificè affectus fuit ob applausus & lætas acclamations hominum salutare fidus illum nominantium: vel quòd in ea urbe Christum profidentium ingens esset numerus. Misopogona verò quasi barbæ insectatricem à gente Christum profitente, quæ magistri sui exemplo ea tempestate barbam alere consuerat. Istud apud Ammianum quoque legitur lib. 22. sed corrupto altero titulo. locum, ut est vitiosus, adscribam. Quocirca in eos deinceps sæviens, ut obtrectatores & contumaces, volumen composuit invectivum, quod Antiochiense, vel missò Pagonem appellavit, probra civitatis infensamenta annumerans. Ubi pro missò Pagonem constanter legendum esse Misopogonem, indubitatum ex antedictis fit: rursus pro infensamenta divulsim lege infensa mente. Eodem lib. ubi legitur vipereis, ut ita dixerim, morsib. ab eo sæpius appetitus, infullionatus, ut ferebatur: scriendum est in fullonia natus. Et iterum: Ubique propinquans in speciem alicujus nominis votis excipitur: responde numinis loco nominis. Apud eundem lib. 25. sic lege: Recolebat sæpe dictum Lyrichi

rici Bacchylidis ; quem legebat jucundè id assentis : vitiose nanque illic scriptum invenies Basilidis. Illud vero ut accessoriū , sed minimè ociosum aut $\pi\alpha\rho\varepsilon\gamma\sigma\tau\omega$, adscribendum est de judicio Antonii Morilloni super inscriptio- ne libri Juliani modò citati : est enim is vir multijuga doctrina , & omnifaria , si quis alius, lectione , quemque humanitatis & philosophiæ omnis $\alpha\varphi\rho\delta\tau\eta\pi\eta\chi\alpha\epsilon\tau\alpha$ voces , quod de Porphyrio Eunapius dixit : is ergo retulit mihi ex oculata manuscriptorum codicum fide , orationem illam inscribi non Αντιοχικόν denominati- vè , sed Αντιοχών dentato titulo ab Antiocho truculento & aspero tonsore , de quo mentio- nem fecerit Martialis alicubi , ubi ait : Solus habet cor , tonsorem qui timet Antiochum. Sed an Græculo homini tanta fuerit rerum Romanarum sua ætate longè priorum cognitio , ut in Græcæ orationis inscriptione mordaci aceto condienda Latini nominis ex hominum me- moria præ vetustate propè aboliti usucapione famam libri titulo acquirere fategerit , curiose excutiendum aliis omitto.

C A P U T X X .

Locus unus & alter ex Ciceronis libris de Deorum natura germanæ lectioni restituuntur.

Castigationes nobilis cuiusdam grammati- ci longè eruditissimæ in Ciceronis dia- Q 3 lo-

logum de claris oratoribus à me nuper lectæ concitarunt me atque adeo inflammariunt, ut industria simili, licet impari, pulcherrimo parentis linguæ Romanæ operi ipse quoque manus admovearem, palmam in medio omnibus propositam, si modò feliciter res pro votis caderet, cum aliis participaturus. Evidem restitutioñ gloriā nullus mihi arrogo: sed ob diligentiam fortasse aliquantam in observando, & inventa candidè communicando præstitam venire in gloriæ partem invidebit, uti spero, nemo. Primùm igitur ubi lib. 2. de natura Deorum in vulgatis codicibus legitur: Aër autem (ut Stoici disputant) interjectus inter cœlum & mare Junonis nomine consecrat, quæ est soror & conjunx Jovis, quod & similitudo est ætheris, & cum eo summa conjunctio: lege ex Probo Valerio grammatico vetustissimo, quòd ei similitudo est ætheris. Rursus paulò post quæ sequuntur de Dianæ nomine: Itaque ut apud Græcos Dianam, eamque luciferam, sic apud nostros Junonem Lucinam in pariendo invocant, quæ eadem Diana omnivaga dicitur, non à venando, sed quòd in septem numeratur tanquam vagantibus. Ista lectione multum interpolata apud eundem grammaticum hunc in modum scribuntur, & quidem meo iudicio scitius: Itaque ut apud Græcos Dianam, eandemque Luciferam, sic apud

apud nos Junonem in pariendo invocant, quæ eadem Diana annivaga dicitur, non à venando, sed quòd in septem vagatur, tanquam venatibus, id est, quòd inter septem inerrantes stellas vaga celeritate cursus, velut ventioni operam dare videatur. Eodem in libro pòst: Principiò enim terra sita in media parte mundi circumfusa, undique est hac animabili spirabilique natura, cui nomen est aér. Probus híc legit animali. Servius etiam spirabili legissè videtur, sic enim in tertium Æneidos annotat, ibi: Per hoc cœli spirabile lumen. Spirabile, inquit, vitale, quo spiramus: & eit sermo Ciceronis, quanquam ille spiritabile dixerit in libris de Deorum natura. Aliquanto pòst qui sequitur locus, totus ex illius lectione annotabitur à me: qui librum illum lectu dignissimum ad manum habuerit, discrimin observet. Quem complexa summa pars cœli, quæ æther dicitur, & suum retinet ardorem tenueni, & nulla admistione concretum, & cum aëris extremitate conjungitur. In æthere autem astra volvuntur, quæ se & nixu suo conglobata continent, & forma ipsa figuraque sua momenta sustentant: sunt enim rotunda, quibus formis, ut antè dixisse videor, minimè noceri potest. Sunt autem stellæ natura flammææ, quocirca terræ, maris, aquarum vaporibus alantur iis, qui à sole ex agris

tepefactis , & ex aquis excitantur , quibus altæ renovatæque stellæ atque omnis æther effundant eadem , & rursum trahant indidem , nihil ut ferè intereat , aut admodum paulum , quod astrorum ignes & ætheris flamma consumant . Ex quo eventurum nostri putant id , de quo Panætium addubitare dicebant , ut ad extremum omnis mundus ignesceret , quum humorè consumpto , neque terra ali posset , neque remaneret aër , cuius ortus aqua omni exhausta esse non posset . Itaque relinquì nihil præter ignem , à quo rursum animante , ac de eo renovatio mundi fieret , denique ornatus oriretur . Quod ultimum eo sensu dictum videtur , quòd ignis esset & efficiens & materialis causa renovati mundi .

C A P U T X X I .

Versus Callimachi apud Plutarchum à mendis vindicati.

A Pium coronam fuisse Isthmiaci certaminiis victoribus , certum est , translata à Nemæis consuetudine , qui victores suos apio coronabant , more ab Hercule prius monstrato . quod & Plinius testatur lib . 19 Honos , inquiens , apio in Achaia , coronare victores sacri certaminis Nemeæ . Illud tamen discrimen ponit scholiares Pindari annotans , in Isthmiis victori coronam fieri ex arente apio , in

in Nemæis ex virente vivoque. Hac de re leguntur elegantissimi versus Callimachi apud Plutarchum in 5. symposiacōn, sed corruptissimi; quibus ille inducit Herculem clarus exponentem de apii corona, quam abolito pineæ usu autoravit ipse, sacramque coronamentum constituit, qui ita legendi sunt:

καὶ μιν ἀλητίδαι παλὺ γεγειότερον
πάθε, παὶρ Αἰγαῖωνι Θεῷ τελέουτεν αὐγῶνε,
· Θήσασιν νίκης σύμβολον ισθμιάδῃ,
ζῆλω τῶν νεμένθε, πίτυν δὲ ἀποτιμόσθοιν,
ἥ περ αὐγῶνισάς ἔσεφε τὰς ΕΦΥέη.

Malè enim & πολὺ, & κακὸς γεῶν, & ζηλωτῶν
ἔμένθεν, & § pro ᾧ ibi legitur. quos versus te-
trastico inclusi:

*Ante etiam multò ludos, Neptune, Corinthus
Magne, tibi celebrans, æmula jam Nemees,
Symbolon Isthmiacæ hoc palmæ dabit, abque rogabit
Pinum, victori quam dedit antè Ephyre.*

C A P U T XXII.

*Inscripto sive Epigraphe Odes Horatianæ defensa
contra Glareanum: Virgilii item locus illustra-
tus, & Sophoclis Scholia restitutus.*

Epigraphe decimæ quintæ odæ primi libri Horat. præfert Nerei vaticinium, quod in controversiam ponit grammaticus Porphyrius, quippe in cuius commentario pro Nereo Proteus legitur. Sed Henricus Glareanus

vir literatus testimonii & Herodoti & Statii innixus (apud hunc enim Thetis agnoscere se veritatem dictorum Protei loquitur: illo etiam Paridi futura mala vaticinantem Proteum memorante) discedit pedibus in eam sententiam, ut pro Nereo Proteus substituatur, addens differtè, nihil tale de Nereo apud autores inventari. Sed manifesto in errore versari mihi deprehenditur: nam præterquam quod Pherecydes Syrius Nereum in varias formas mutationem describit, ac vinculis impeditum ab Hercule instinctu filiarum Themidis illud faciente fuisse compulsum, ut per responsa futurorum eventus panderet: tueri hanc inscriptionem potest & Euripides, qui in Oreste fabula inducit Glaucum Anthedonium ex Nerei vaticinio prædicentem Menclao, quid suis acciderit; ubi istum appellat νύρεως πρεοφήτην. Pro quo sciendum, fingi illic Nereum per os Glauci oracula enunciantis futura aperire, quemadmodum apud Virgilium Phœbus ex oraculo Jovis venturorum cognitionem illi dictantis prædicere hominibus inducitur, quum ait:

*Quæ Phœbo pater omnipotens, mihi Phœbus Apollo
Prædixit. Istud Græcis sonat νύροφήτης &
προφήτης, hoc est, effator & oraculorum enun-
ciator, quemadmodum de Apolline dixit Æ-
schylus:*

πατρὸς προφήτης ἐστι λοξίας διός. id est:

Apollo

Apollo dicta patris effatur Jovis.

Quod autem ita sit, attestatur idem clarus in
ιερέαις sive sacerdotibus, est hoc tragœdiæ
nomen, sic inquiens:

Σέλλειν ὅπως ταχιστα, ταῦτα γὰρ πατήσ
Ζεὺς ἐγκαθίει λοξία θεσπίσματα.

Quæ senarii clausula desideratur in Sophocleis
commentariis in Oedipo Colonæo. Latinè ita
sonat:

*Quam celerrime permettere,
Inspirat ista Juppiter Phœbo pater Oracula.*

Item Sophocles in fabula modò citata:

ὅσω περ καὶ σαφέσερον οὐλύω
Φοίβετε καὶ αυτῷ Ζηνὸς, ὃς κέινε πατήσ. id est:

Quo clarus mentem hauriam

Phœbi, Jovisque ipsius, est huic qui pater.

Sicut igitur Jovi oraculum dicitur, quod per Apollinem effatorem suum ediderit: ita & Nerei vaticinium dicetur, quod per Glaucum νωφῆτην responderit juxta Euripidem: vel Simplicius ex Pherecydis historia, quod in eteris vinculis, uti Proteus Homericus, reddere coactus fuerit. Alioqui quid obstat, quo minus eodem poetice ἔξοδοι jure liceat Horatio Nereum vaticinantem inducere, quo & apud Homerum Proteus, & apud Pindarum Triton Argonautis vaticinatus fuerit?

CAPUT XXIII.

Ammiani locus assertus de Diana Orsilochia.

DIanam apud Latinos Lucinæ cognomen-
to nuncupatam ignorat nemo , qui vel
Terentium triverit , quanquam in vocis ety-
mo variari video : nam à Iuco Plinius : quòd
luci oculisque præsit , Varro : à producendo
in lucem fœtu , quo nomine à parentibus in-
vocetur , major turba deduci volunt. Ego po-
stremæ sententiæ eo libentius accedo , quo
constantius veteres in eo consentire animad-
verto , quòd Diana cum luna eadem sit , quam
constat ex philosophorum pariter & medico-
rum placitis in pariendi ratione multum ad-
ferre momenti vel ad facilitatem , vel secus :
Luna etenim sui sideris humiditate laxat & di-
stendit corporis meatus , rimasque aperit , id
quod celerando partui salutare cum primis est.
Hinc fit quòd communiter tam Græci quam
Latini eam ἐφορον τῆς λοχίας , velut tutelarem
parentibus deam statuerunt : sciteque à Timo-
theo poëta ὀκυτόκῳ epitheto dicta est à pro-
movendo partu in eo versu : Διὰ κυάνεων (alii
legunt λαμπρῶν) πόλες ἀσέρων , διὰ τὸ ὀκυτόκοιο σε-
λᾶνας . id est :

Per cœrulea cœli sidera , & citiparam Lunam.
Quanquam is versus paululum corruptus legi-
tur apud Macrobius libro septimo , & Plutar-
chum

chum in symposiac. 3. Huc spectat quod Græci eam & ειλέιθυαν & λοχέιαν nominant, non aliam quam Lunam innui volentes. Qua occasione apud Ammianum Marcellinum lib. 22. Dianæ epitheton germanæ lectioni restitutum iri putarim, si pro Orsilodia Orsilochiam reponamus, Græcè ὄρσιλοχεῖαν τῷ ὄργειν τὴν λοχέιαν, à promovendo partus labore, ubi sic legitur: Diis enim hostiis litantes humanis, & immolantes advenas Dianæ, quæ apud illos dicitur Orsilodia, cæforum capita fani parietibus præfigebant. Lilius Gyraldus Arsilochen alicubi, & alio item loco Orsilochen citat, nullam tamen nomenclaturæ rationem adducit.

C A P U T XXIV.

Qui serò quidem, sed cum profectu literas attigerint.

NUllam ætatem quamvis grandem ad discendas literas seram esse, ut inertiae patrocinium hinc excludatur, exemplorum abundè conquiri potest: sed tribus quatuorve contentus ero, ubi primo loco occurrit Eurydice Illyrica fœmina, quæ quamvis barbata adulorum jam liberorum parens ad literas animum applicuit, cuius ardens discendi desiderium epigrammate Musis posito consignatum est, quod commemorat Plutarchus:

γράψε-

γεράμια τε γὰρ μητέρα λόγων μητής γεγούσε
 πάντων οὐθώντων ἐξεπόνησε μαθεῖν. hoc est,
 Eurydice grandæva pubentium jam prolium
 mater fategit discere literas eruditionis mo-
 numenta. Secundo loco offert se M. Censo-
 riū Cato, qui rudi seculo, ætate jam declina-
 ta, ut Fabius inquit, literas Græcas didicit,
 ut esset hominibus documento, ea quoque
 percipi posse, quæ senes concupissent. Addam
 tertio Superianum sophistam genere Isaurum,
 qui, quum natura tardiore ingenio esset, tan-
 tum profecit industria & labore, ut tricena-
 rio major jam tum primum lectitare libros in-
 ceperit, & liberalibus disciplinis animum ap-
 pellere, identidem à se reposcendo, quæ didi-
 cerat, neque verberibus, neque increpationi-
 bus parcendo in ea ætate, quod in pueris so-
 let: etenim in balneis visebatur sæpe à se dif-
 flagellatus, vibicibus injuriam in seipsum exer-
 citam etiamnum testantibus: neque spe sua
 falsus fuit, nam ad summum eruditionis cul-
 men pertendit, ut refert Eunapius, qui So-
 phistarum vitas scripsit. „ Addatur & Clito-
 „ machus Diognoti filius Carthaginensis, co-
 „ gnomento Asdrubal, Academicus philo-
 „ sophus, qui duodetrigesimo ætatis anno
 „ etiamnum primorum elementorum rudis
 „ Athenas profectus, primas literas didicit,
 „ eoque profecit, ut Carneadi Cyrenæo summa
 „ do-

, doctrina philosopho inschola successerit , ut
 „ a Stephano Ethnographo perscriptum est:
 „ auget miraculum rei Laertius , qui quadrage-
 „ nario id accidisse scribit . ” Nostra verò æta-
 te , aut paulò superiore , Aretinus , qui apud
 Jurisperitos subtilissimus Doctor audit , quum
 quadragenarius tyrocinium ejus scientiæ cape-
 ret , aspersus fuit à quodam scommate tali ,
 quòd videretur sibi ille futurus advocatus in al-
 tero sæculo : nihilominus in ea scientia valde
 claruit . Accursius quoque , ut ferunt , inter-
 rogatus simili in re , jam gravis ætate , re-
 spondit se tardè quidem incipere , sed eo ma-
 turius se absoluturum : id quod & præsttit in
 sæculo barbaro , silentibus literis & meliori-
 bus artibus . Alii tamen istud Aretino quoque
 tribuunt , ac nescio an constantiore fama .

C A P U T X X V .

*Quæ dicantur Barbara nomina apud Fam-
blichum.*

Amblichus Chalcidensis nobilissimus san-
 ctissimusque inter Platonicos philosophus,
 à divinarum rerum cognitione non alien-
 nus , barbaras voces plerunque nominat He-
 bræas , aut saltem gentis vicinæ Ægyptiorum;
 & Barbaros ipsam gentem , quomodo & Ame-
 lius Plotini discipulus . Sed præstat ipsius ver-
 ba Græcè adscribere , eo magis , quòd is au-
 tor

tor sua lingua non sit evulgatus : sic enim inquit in Theologia Phœnicum , ubi negat eandem servare vel vim vel sensum translata verba : ὃδὲ γὰρ πάντως τὴν αὐτὴν διασώζει διάνοιαν μεθερμηνεύμενα τὰ ὄνόματα , ἀλλ’ ἔστι τινὰ καὶ ἔπασον ἔθνος ιδιώματα , αἰδίνατα εἰς ἄλλο ἔθνος διαφωνῆς σημάνεσθαι , ἐπειτα κανὸν εἰ οἶον τε αὐτὰ μεθερμηνεύειν , ἀλλὰ τίντε δύναμιν ἐκ ἔτι φυλάττες τὴν αὐτήν . ἔχει δὲ καὶ τὰ βάρβαρα ὄνόματα πολλὴν μὲν ἔμφασιν , πολλὴν δὲ συντομίαν , ἀμφιβολίας τε ἐλάτιον μετέσχηκε καὶ ποικιλίας καὶ τὰ πλήθες τῶν λέξεων . quod latinè ita sonat : Neque vero eandem omnino sententiam servant nomina in aliam linguam transfusa , sed sunt peculiares suæ cuique genti proprietates , quæ nequeunt voce alteri genti significari : deinde si vel maximè transferantur , non tamen eandem vim obtinent . Habent autem barbaræ voces magnam efficaciam , & brevitatis gratiam , minusque habent ambiguitatis , minus variationis , neque tanta verborum copia redundant . Quæ postrema de Hebræis vocibus dicuntur , quibus mirificam inesse emphasis non magices modò periti , sed ex professo omnes fatentur , usque adeo ut & Origenes adversus Celsum scribens Hebræas voces transfundì aliam in linguam vetet , sed suis characteribus exaratas conservari . „ eisdem & debita contextus serie „ pronunciatas efficaciam miram obtinere af- „ fir-

„ firmat : nec significationibus rerum , sed
 „ ipsis vocis qualitatibus & proprietatibus ,
 „ vim suam ostendere. ” Adde quòd brevi-
 tas concisa , & quasi verborum inops , nul-
 las variandi veneres præferens , nulla in lin-
 gua major sit. Quòd itidem Barbaro nomi-
 ne intelligat Hebræos , facile ostendit in eo-
 dem libro , ubi Græcorum levitatem cum
 Hebræorum constantia committit his ver-
 bis : φύσει γὰρ ἔλληνες εἰσὶ νεωτεροποιοι , καὶ οὐ πο-
 νεις φέρονται πάνταχῇ , γένεν ἔχοντες ἔρμα εὐ εὐθοῖς ,
 γένεν ὅπερ ἀν δέξονται πᾶν τίναν διαφυλάττοντες ,
 ἀλλὰ καὶ τότε ὁξέως αὐθίεντες , πάντα κατὰ τὴν ὁδο-
 τὸν εὐρεσιλογίαν μεταπλάττονται βάρεβαροι ἢ μόνιμοι
 τοῖς οὐθεσιν ὄντες , καὶ τοῖς λόγοις βεβαίως τοῖς αὐ-
 τοῖς ἐμμένονται , διόπερ αὐτοίτε εἰσὶ προσφιλεῖς τοῖς
 Θεοῖς , καὶ τὰς λόγους αὐτοῖς προσφέρεται κεχαρισμέ-
 νος . διαμέιβεν ἢ αὐτὰς κατ’ γένεν τρόπον , γένεν αὐ-
 θρώπω Θεμιτόν εἶται . id est : Græci natura nova
 appetunt , levique momento quovis feruntur ,
 nihil stabilis in se habentes , acceptaque ab
 aliis non continentes , sed id ipsum amitten-
 tes , cuncta refingunt , instabili verborum
 copia fluuantes . At Barbari stabiles in af-
 fectionibus , etiam in verbis iisdem constan-
 ter perseverant : quapropter Deo chari sunt ,
 eique verba grata offerunt ; quæ nulli homi-
 num fas est quovis modo commutare . Quæ
 rursus de Hebræa gente dicta esse , non ne-

mo intelligit , qui aut sacra Biblia lectione vel perfunctoria salutarit , aut ejus linguae vel tenuem gustum saliva attraxerit . „ Aut „ Origenicum illud legerit , si quis adjuret „ per Deum Abraham , Deum Isaac , Deum „ Jacob , efficiet nonnihil vi innata nomi- „ num , cessuris dæmonibus , & imperata „ facturis : idem si adjuret per Deum Patris „ electi , per Deum risus , per Deum sup- „ plantatoris (hæc enim vocibus illis aliena „ in lingua significantur) tantandem efficiet , „ quantum qui otiosissima quæque verba ad- „ hibuerit . ” Amelius quoque Platonicus philosophus Apamensis , qui cum Plotino præceptore & Geminiano Romæ clari nominis fuit , & quem Proclus sæpius τὸν γενναῖον Αμέλιον appellat , de Euangeliō Johannis sentiens Barbarum nominat Johannem , quoniam Hebræus esset ex Hebræis , ἐρεσίς ὁν ἐξ ἐβραιῶν , ut Eusebius exponit . Sic autem sonant Amelii verba : καὶ νῦ δέ ὅν ὁ βάρεβαρός αἴξιος ἐν τῇ τῆς ἀρχῆς τάξειτε καὶ αἰτεῖται καθεσηκότες πρὸς θεὸν εἶναι , καὶ θεὸν εἶναι , διὸς πάντας αἴπλωτος γεγενῆσθαι , & quæ sequuntur . id est : Ecce Barbaeus ille censet sermonem in principii ordine & confusione constitutum apud Deum esse , & Deum esse , per quem cuncta absolutè creata sunt . Confirmat id lib . 8 adverius Julianum Cyrillus , βάρεβαρος ἐν , ως οἷμαι , τὸν θεῖον
ιωάν-

ἰωάννην καλεῖ, διὰ τὸ ἀλλόθροον ἵστως. Barbarum, inquit (ni fallor) divum Johannem vocat, eò quod externæ linguae fuerat fortassis, Hebræus enim ex Hebræis fuit.,,, Quin & Cel-
„ sus Africanus, in quem stylum distinxit
„ Origenes, Christianorum sectam ab ori-
„ gine barbarem esse dicit, conjunctionem
„ ejus cum Judaismo innuens.

C A P U T X X V I .

*Fabii Quintiliani locus, qui diversimodè legitur,
expensus.*

Quintilianus lib. I. Institutionum oratoriaum cap. 3. agens de diversitate ingeniorum in pueris, quorum aliqui calcaribus urgeri, aliqui frenis revocari volunt, quod de Ephoro & Theopompo magister Isocrates pronunciavit, quidam pavonis servili obsequio in officio continentur, quidam animum dejiciunt, hunc in modum loquitur: Quosdam, inquit, continet metus, quosdam debilitas, alias continuatio extundit (ita enim habet Lugdunense exemplar eo sensu) in quibusdam nihil accedere profectus videoas, nisi continuo multum ac saepe legendi usu, cum alii solo impetu, & quod dicitur, prima coitione, id omne confiant: illud in hebete ac stupido ingenio, hoc in industrio & sagace existit. Colonense

legit, continuatio contundit, hoc est, adobruit, atque prægravat, velut fathiscentia ingenia. In manuscripto exemplari scriptum inveni, retundit, id est, absterret. At fortassis haud absurdè legetur comminatio extundit, facili lapsu in illa perpetua crate literarum eodem ductu cadentium, ut sit ista sententia autoris: Quidam alacrius studia capessunt, non sponte, sed quasi minis ad id adaicti, quum alii suoptè impetu ad id ferantur; præsertim quum de animorum diversitate loquatur, non de studiis, alioqui prima ex omnibus lectio integrior fuerit.

C A P U T X X V I I .

Ammiani Marcellini locus vindicatus.

Non est prætermittendus silentio Ammiani locus lib. 19. ubi refert fœminas luxisse immaturum obitum adolescentis Cynomolgorum regis filii, corruptus & ήμιπλεώς, Fœminæ, inquit, misérabili planctu in primævo flore succisam spem gentis solitis fletibus conclamabant, ut lachrymare cultrices Venereæ saepe spectantur in solennibus Adonidis sacris, quod simulacrum aliquod esse Phrygum * adultarum religiones mysticæ docent. Quem locum saucium esse & hiulcum loquitur vel adjecta asterisci nota: eum tamen sanari aliquo pacto posse

posse existimo ex ejusdem autoris verbis lib.
 22. ubi ritum Adoniorum exponens sic in-
 quit : Evenerat hisdem diebus annuo cursu
 completo Adonia ritu veteri celebrari, ama-
 to Veneris , ut fabulæ fingunt , apri dente
 ferali deleto , quod in adulto flore sectarum
 est indicium frugum. Ex his verbis manife-
 stum fieri potest , priore illo loco legendum
 esse non Phrygum , sed frugum : & vice
 adultarum , si id minus pleno sensu prola-
 tum est , adulto flore sectarum. Amat ete-
 nim is autor certas quasdam phrases , veluti
 flosculos , aspergere suæ dictio[ni] iteratis vi-
 cibus , quod ex ipsius lectione facilius obser-
 varit quis , quām ut in eo demonstrando pre-
 cium operæ sumatur. Porrò ad superioris
 allegoriæ confirmationem facit quod apud
Theocriti scholiasten lectum est , Adonidem
 mortuum sex mensium spacio perituisse in
 Veneris complexu , totidemque in Proser-
 pinæ : quā fabula significetur frumentum à
 satione sex menses telluri adhærere ; toti-
 dem etiam Veneri addictum , nempe aëris
 temperiei , hominumque usibus.

C A P U T X X V I I I .

Gratii poëtæ locus restitutus.

A Pud Gratium poëtam Maroniæqualem,
 qui Augusti tempore Cynegetica , hoc
 R 3 est ,

est, de venatione librum conscripsit, quo, ut Ovidius canit, apta venanti arma dat, inter lini genera texendis retibus accomoda enumerat Setabinum Hispanici generis ad alios usus, quam ad conficienda retia, propter nimiam exilitatem aptius; sed non sine menda codicis impressi, in quo ad hunc modum legitur:

Hispanique alio spectantur Sutabes usu.

Quo loco indubie legendum est Setabes: id enim oppidi editiore in monte siti nomen est, laudatissimi lini proventu celebris. quanquam Strabo & nonnulli alii fluvium esse dicant. Certè Plinius libro 19. capite primo, Setabino lino secundam palmam tribuit: nam de Retoyino, quod in Italia crescit, loquens, ei à Setabi tertiam in Europa palmam dat. Quin & Silius Italicus lib. 3. principatum illi tribuit, ibi:

Setabis & telas Arabum sprevisse superba,

Et Pelusiaco filum componere lino.

Commendat & Catullus sudaria Setaba, ob quæ per illiberalem jocum subrepta commotior, Asinio hendecasyllabos invectorios minitatur.

CAPUT XXIX.

Sillii locus, & alter Gratii poëtæ explicati.

IN versibus Sillianis modò citatis Pelusiacum linum pro laudatissimi usus, tenuitatisque raræ, & candoris eximii lino ponitur, ut ex Plinio discas. Id verò sciendum est, fruticem illum, qui regno Neapolitano lætissimos proventus hodie dat, olim uni Ægypto familiarem, bombycem lanuginemve netilem dedisse, cuius candor inimitabilis, nec æmula usquam mollities fuisset prædicatur: gossypion xylonve nominant; unde vestes sacerdotibus Ægypti grattissimæ conficiebantur. de quo lino intelligendi sunt Gratii *κυρηνεικῶν* autoris versus, qui sic habent:

*Vix operata suo sacra ad Bubastia lino
Velatur sonipes æstivi turba Canopi.*

Quibus innuit ægrè tantum lini suppeditari in Ægypti arvis, quantum ad vestes & indumenta sacerdotum Isiacorum sufficiat, qui in morem Saliorum tripudiis per urbem ferebantur, fistrisque personabant, quos propterea sonipedem turbam appellat: uti sacra Isidis Bubastia ab oppido Ægypti spectabili ejus Deæ templo nobilitato, quod Bubastin vocant, cuius & in primo meminit Diodorus: nam & Diana Bubastis dicebatur

Herodoto teste. Nicomachus Gerasinus in Theoreticis, καὶ Εὐβάσειαν, διὰ τὸ ἐν βρεφεῖ
τῆς αἰγύπτις τιμᾶσθαι. Quòd verò lineis ami-
cirentur vestibus cultores Isidis sacerdotes,
notum est ex Juvenali, qui eos linigerum &
calvum gregem plangentis populi nuncupat
in sexta satyra: & Plutarcho, ubi inquit:
Ἐτε φιλοσόφος πωγωνοτροφίαι καὶ τειβωνοφοεῖαι
ποιῶσιν, ὡς εἰσιακὸς ἀι λινοφοεῖαι καὶ ξύρησις. id
est: Ut neque barba neque pallium philoso-
phos facit, ita neque Isiacos linea amicula,
aut rasura. Facit fidem & Philostratus in
epistolis, πάντα με ἀἴρει τὰ σὰ, καὶ ὁ λινὸς χι-
τῶν, ὡς ὁ τῆς ἵσιδος. id est: Omnia tua me de-
lectant, tum lineum amiculum, quale est
Isidis. Hinc est etiam quòd Jon Poëta di-
thyrambic peace in Phœnico seu Cæneo Ægyp-
tum λινολκον epitheto vocat, quòd vestes li-
neas longas trahat.

HADRIANI JUNII ANIMADVERSORUM.

LIBER QUINTUS.

C A P U T I.

De M. Antonio Bacchum mentiente. Item de eodem Minervam ducente in uxorem : deque doce ab Atheniensibus oblata inter Dionem & Senecam controversia.

MArcus Antonius eò vesaniæ processit ut se novum Liberum patrem appellari juss'erit , Vellejo Paterno teste , quum redimitus hedera , coronaque velatus aurea , & thyrsum tenens , cothurnisque succinctus , curru velut Liber pater vectus fuit Alexandriæ : neque id spectaculi genus in regia tantum Ægypti urbe exhibuisse , sed Athenis quoque in medio Græciæ quasi theatro , legitur : si quidem Athenæus lib. 4. ex Socratis Rhodii de bellis civilibus historia refert , Antonium non semel deductum fuisse in arcem Athenarum , tota civitate faces illi de tectis accensas præferente : atque ab eo tem-

R 5

po-

pore Bacchum se nuncupari edicto præcepisse. Clarissimè verò hanc rem memoriae consignavit Seneca suasoriarum lib. i. hisce verbis : Antonius , quum vellet se Liberum patrem dici , & hoc nomen statuis subscribi , habitu quoque & comitatu Liberum patrem imitaretur , occurserunt venienti ei Athenienses cum conjugibus & liberis , & Διόνυσον salutaverunt : bene illis cesserat , si natus Atticus ibi substitisset : dixerunt despondere ipsos in matrimonium illi Minervam Mufam suam , & rogaverunt ut duceret : & Antonius ait ducturum , sed dotis nomine imperare se illis mille talenta. Hæc ille prolixus : at Dion brevius idem delibavit , sed in dotis nomine longè dissentit , cuius verba ex 48. historiarum libro à me Latinè ut cunque redditia adscribere est operæ premium. Antonius novum se Liberum patrem & ipsus nominabat , & ab aliis nuncupari volebat : siquidem & Athenienses præter hoc & alia quum Minervam illi desponderent , recipere se nuptias ait , dotisque nomine myriadas centum ab ipsis exegit. Discrimen τῶν κεφαλαιῶν observa : ille mille talenta pro dote imperata scribit , hic centum myriadas drachmarum. at posterior calculus non transcendit summam centum millium Coronatorum aureorum : nam quum centum drachmæ de-

decem coronatos pendant , decem millia drachmarum (quæ myriadis nomine Græcis notiore vocabulo dicuntur) ad mille Coron. excurrunt , quæ summa centies cumulata ; quadragies sestertium efficit , hoc est , centena aureorum millia. quod ita esse , manifestum fit ex Plutarchi verbis in Antonio , qui vigintiquinque myriadas à Romanis decies sestertium dici affirmat , quæ istius capitinis quarta pars est , viginti quinque aureorum millia constituens . At multò majus est pecuniarum caput , quod exactum in eadem re fuisse commemorat Seneca , nimirum sexcuplo majus , ad sexcenta aureorum Coron. millia sese extendens , quod Romano more ducenties quadragies sestertium dixeris . Quid certi ad committendas autores discordes habeam , haud facilè dixero : quid verò suspicer , possem ; sed suspicionibus legentium aures onerare nolim . Eandem insaniam in cultu habituque Deos mentiendi , in aliis quoque principibus viris , lectione autorum deprehendere est . Etenim Antigonus rex in omnibus Liberum patrem imitatus hederam capiti circumposuit loco causiæ & diadematis Macedonici , thyrsum pro sceptro gerens , si Herodiano fidem habebimus . Et C. Caligula cognomento dictus à manipulario habitu , quo inter milites utebatur , non mo-

modò novus Dionysius sive Bacchus appellari voluit, sed & universum Dionysiacum habitum indutus incessit, in eo apparatu etiam judicia exercens, ut refert lib. 4. Athenaeus: & latius Dion Coccejus lib. 58. in hæc ferè verba: Caligula interdum effeminationis spectabatur, thyrsum & cratera tennens; interdum virili specie clavam & leoninam gestabat, subinde facie lævigata & erasa; mox barbata visebatur, tridentem fuscinam aut fulmen prætentans; nonnunquam Palladi bellicæ virginis assimilatus. Similiter & Commodus Imperat. Herculem se & Jovis filium nominari voluit, & deposito imperatorio cultu omni leonis exuvio indutus, clavam manu gestavit, quod de eo scribit Herod. oculatus testis, & lib. 12. Athen.

C A P U T II.

Hugonis Eteriani Theologi antiqui locus emaculatus.

PAlma Ægypti, teste Dioscoride, $\pi\omega\mu\alpha$ nuncupatur à nescio quo operculine an poculi usu: eadem & $\alpha\delta\psi\phi$ à tollenda levandave sitis injuria, Plinio lib. 12. cap. 22. vocatur, quam mali cotonei odore esse dicit. De hac loqui Hugonem Eterianum theologum vetustum, qui de spiritu sancto tres

tres adversum Græcos libros edidit ; certum est , mendosis licet codicibus , quum sic ait libri i. initio : Atqui dum supremæ philosophiæ principium delibare aggredior , aquatili videor mihi testudini esse similis , quæ freta tranare cupiat : stupore cogitatus obsidetur , mens tabescit , lingua , tanquam Ægyptiam palmam (quæ apud Græcos ἀδίπτης vocatur) gustaverit , retardatur. Quo loco ἀδιψός repone , vel ex Solino Polyhistore , ex quo locum totum transfumpsit iste , cuius verba non pigebit ascribere è 35. capite : Palma quoque Ægyptia dicenda. Res est , propriè adipisos (malè in quibusdam legitur , ad ipsam) vocatur , ut dici oportuit , eaque gustata arcet sitim. Odor idem , qui & malis cydoniis. Sed demum sitim sedat , si priusquam maturuerit , decerpatur : nam si matura sumatur , sensum intercipit , gressum præpedit , linguam retardat , obsessisque officiis mentis & corporis , imitatur vitium ebrietatis. Non est opus ostendere , quam feliciter παρωδεῖ aut alludit theologus ille non contemnendus ad Solini verba ; cuivis enim patet conferenti.

C A P U T III.

Senecæ locus restitutus.

A pud Senecam libro de ira hunc in modum scriptum invenias : Sicut rex Persarum totius populi nares recidit in Syria Tindentio Colura loci nomen est. Evidem locum sanandum puto , si legas , in Syria , inde Rhinocolura loci nomen est, nisi & Rhinocorura cum Stephano ethnographo legere mavis. Est autem Rhinocolura sive Rhinocurara , & Rhinocera Diodoro Ægypti urbs , Plinio etiam Palæstinæ adnumerata , cuius incolæ trunci omnes & mutilati naribus fuere : ex talibus nanque deducta fuit colonia ab Æthiopum rege Artisane, aut quod Seneca maluit , Persarum rege , qui mitiore poena in fontes animadvertere putans , non gentem totam succidere , sed ad injuriam superstitem vivere voluit. Eventui attestatur nominis etymon , Græci enim πίνας nasum vocant , κόλπον , quicquid mutilum est , & parte truncatum . quod si Rhinocurara legas , ἀπὸ τῆς τῶν πίνων καρεῖσ : fin Rhinocera , ἀπὸ τῆς τὰς πίνας κέρεσθαι , utробique à demessis truncatisque naribus nominis rationem elicias. Sed præstat Diodori verba ex Bibliothecæ secundo subjicere , deinde Strabonis , quod in historia istorum magnus

nus sit consensus de Æthiopum rege , qui novi generis pœnæ delitias excogitarit : sic enim ille de Artisane Æthiope loquens scribit : **L**atrocinia novo more coërcuit , noxios neque capitali pœna tollens , neque inultos finens : quo constituto judicio , coactos in unum reos miti sententia condemnavit , & amputatis narium spiraculis in deserta loca abire compulit , conditamque ibi civitatem , ab excisis nasis Rhinoceram dixit : ea in Ægypti Arabiæque confiniis sita haud procul mari cunctis vitæ adjumentis indiget. Hæc ille. Strabo verò in 16. ita : ἐπὶ τῶν ἐισωκισμένων τὰς ρίνας ὅτῳ καλλυμένῃ , τῶν γὰρ αἰθιόπων τις ἐπελθὼν ἐπὶ τὴν αἰγυπτίον , ἀντι τῷ ἀναιρεῖν τὰς κακάργυρας , ἀπολέμην τὰς ρίνας , ἐν αὐτῇ κατώκισεν , ὡς ότι ἀντι τολμήσοντας αναιρεῖν διὰ τὴν αἰσχύνην τῆς ὄψεως . hoc est : Sequitur Rhenocolura ab incolis naribus truncatis nomen habens : Regum enim Æthiopum unus Ægyptum aggressus , in maleficos capitali pœna animadvertere nolens , præfectis naribus eo loco habitare jussit , ceu posthac à latrociniis temperaturos ob faciei fœditatem . Græcè videtur mihi locus esse mutilus , ut substituto participio κοπέντων aut simili hunc in modum legatur : ἀπὸ τῶν ἐισωκισμένων τὰς ρίνας κοπέντων ὅτῳ καλλυμένῃ : tale quid enim desiderari videtur .

C A P U T I V.

De Cereris ἐρμόχε cognomento à nemine explicata ratio.

Polemon in nono ad Timaeum refert Delphis extitisse fanum Cereris ἐρμόχε cognomento, quasi si dicas Mercuriveham, cuius obscura admodum & à nemine, quod sciam, hactenus prodita ratio, ut mirari subeat, cur in operoso illo suo Syntagmate ejus ne meminerit quidem Lilius Gyraldus. Evidem quid hac de re sentiam, non gravabor in publicum proferre, modò germana sit lectio, & non corrupta, apud Athenaeum Diplosoph. decimo. Itaque Cereris ἐρμόχε sive Mercurivehae simulachrum ab Eresiis (est autem Eresus Lesbi civitas Theophrasti patria) apud Delphicum Apollinem fuisse consecratum arbitror, uti pleræque omnes urbes votiva donaria Delphis deponebant, quod ager Eresus præstantissimum candidissimumque frumentum produceret, cuius pollinem Mercurius ad Deos, si quando pane vesci voluerint, subvehere fingebatur: quod innuisse puto Archeastrum poëtam in opere, quod γασπορούιαν inscrisit, quo congessit, quicquid ipse deliciarum usquam viderit, orbem terrarum abdominalis gratia lustrans. Ejus hi sunt versus:

Ey

Ἐν λέσβῳ κλεινής ἐρέσσα περικύμονι μασῷ
 Λευκοτέρφη χιόνῳ θεέτας. Θεοὶ εἰπερ ἔδγοιν,
 ἀλφῖτ', ἐκεῖθεν οὐδὲ ἐξμῆν αὐτοῖς ἀγοράζει hoc est:
 Οὐερε agri dīves Eresus circumflua peno
 Fert nive candidius frumentum, atque inde fa-
 rinam,

Si quando est usus superis, Cyllenius emptat.

Fuit tamen, ne quid dissimulem, quando pro
 ἐρυόχῃ legendum suspicatus fuerim ἐρυόχλας,
 à roscido & germino virore segetis in culmos
 assurgentis.

C A P U T V.

Quid sit recoctum apud Horatium.

A Pud Horatium lib 2. sermonum, satyra 5.
 legitur: *Plerunque recoctus*
Scriba ex quinqueviro corvum deludet biantem.
 Ubi per recoctum intelligo veteratorem insi-
 gnem, qui longo usu didicerit, quid distent
 æra lupinis: coctum nanque vocabant quic-
 quid vetus & multi temporis existat, vel Ser-
 vio teste, cuiusmodi illud Persianum est:

Ut ramale vetus prægrandi subere coctum.

Quomodo & Virgilii illud Æneidos undeci-
 mo accipi potest de telo dictum:

Solidum nodis & robore cocto.

quod ad roborationem artis ingenio quæsitam
 torquet Donatus. Similiter accipi puto & in-
 coctum apud Aul. Persium, ubi, quid potissi-
 mum

mum in sacris spectet Deus , ille expendens ,
jubet nos eò adferre sanctos mentis recessus ,
& incoctum generoso pectus honesto : ac in-
coctum quidem , hoc est , duratum & circa
virtutum actiones diu multumque exercitum.
Haud absimili fermè sensu dixit recoquere Fa-
bius lib. 12. cap. 6. de M. Tullio loquens ,
qui se Apollonio Moloni Rhodi rursus forman-
dum ac velut recoquendum dederit. Acron
recoctos dici ait scribas , qui sæpius pro con-
sulibus ad provincias missi , exercitatores fa-
cti essent ex ipsa frequentia & usu : qua ratio-
ne veterator Donato exponitur , à multarum
rerum gerendarum vetustate deducto nominis
etymo.

C A P U T V I .

*Vocabula aliquot Germanica è Græco fonte
cadentia.*

Gloriantur Bayfius & Budæus Gallos ab
antiquo fuisse φιλέλληνες , argumento
paucularum vocum ejus idiomatis , quæ græ-
cæ linguae vestigia conservent. At quanto ju-
stius nobis gloriari licebit Belgis , quorum in
lingua aliquanto plura indubitatoriaque sym-
bola ac documenta vocum ex uberrimis Græ-
cæ linguae fontibus scaturientium extant : quo-
sum aliquot enumerare juvat hoc capite : om-
nes etenim recensere , infinitam ociosi feriati-
que

que ingenii operam requirit. Primum enim quis dubitet nostrum tongue pro lingua & voce à Græcorum φθογγῷ manare? quam illi γλώσσαν λίσπαν vocant, lubricam & suaviter balbutientem linguam, nos in simili re, lispe tongue dicimus, quasi λιαστὰν φθογγόν. fusus quo lanificæ utuntur in trahendo penso, nobis, Clos vocatur, illis κλωσῆς, & inde verbum clothen & clossen à κλάθειν: sic clounen pro filum torquere ab illorum κλονεῖν descendit. Nos graven pro sculpere efferimus, ut illi γέρφαι pro ξένιν teste Eustathio. melcken pro mulgere ab αἱμέλγειν fit: stroejin à σορεννύειν pro consterneire: lapen pro sorbendo haurire à λάπτειν & λαπτάζειν seu λάπτειν: crassen pro scaricare cutim à χαργίσσειν: gripen pro involare unguibus à γείφεν: hu-berden pro contumeliari & convicia facere ab ὑβείζειν: calephaten pro consolidare & compingere hiulca à καλαφατής, qua voce naupegus vocatur, cuius munus est navis com-missuras rimasque solidare stuppa aliave mate-ria. stiven pro durare roborareve à σίβειν derivatur, ut stijf σίβαρξ vocem exprimit. rur-sus in alia significatione stiven pro durare & constringere amylo lintea seu pepla dicunt fœ-minæ voce originem suam referente ad σύφειν, quod cogere ac constringere notat. Scheren pro tondere cæsariem originem suam debet

σχεῖη, quod tonsuræ genus est. crabbe à καρχίος ex canerorum genere deducitur: strop pro fune intorto à σφρόδε: hulck pro nave oneraria ab ὄλκας: burgum vocamus, quem illi πυργὸν, vicinia literarum b & p. nevele pro nebula à νεφέλῃ. plat pro lato à πλατύς. colp pro sinu aquæ à κολπὸς sic dicitur sinus maris. stribling pro refractario & perverso homine à σεβλός fit: philum nominamus scurram, quem Græci φῆλον: rijm pro gelu & pruina refert se ad κρυμὸς: krebbe pro lecto pensili puerorum κρέβατον sonat. kuiil pro specu concavo κοῖλον sapit: sic koii pro cavo loco à κώσι manat, quæ vox κοιλώματα significat: kakken, quod (honos esto auribus) alvum dejicere notat, à voce κάκη, quæ τὸ δύσσομον ἀποπάτημα signat, ut Aristophanis interpres exponit, nascitur. vreesen pro metuere à φείγειν: coppen pro truncare capite ab ἀποκόπειν. doerrissen pro perfringere à ρήσσειν: an sissen pro incitare canes & in aliquem animare acclamationibus ab ὑθίσιζειν: sticken à σίζειν pro notis signare, aut picturatis signis ornare aliquid: climmen pro scalis ascendere significationem κλίμακος includit: brimstich pro pruriginoso & salace homine spirat originem verbi βελμάζειν, quod est ὄργανὸν εὐ συνγείαν: sic buzem pro comesfari poculisque indulgere videtur manare à βύζην,

βυζην, quod confertim denotat, quando videlicet confertim κρη αθερως ingestum potum significare volumus; cuius vocabuli apud Arianum usus est. Itidem & φενακιζειν communis imposturæ nomine pro fuco fallere nostrum vernissen fecit: nisi potius φοινικιζειν in eam laudem vocemus, à quadam purpurissi significatione. Jam & βρέμειν pro sonitum edere nobis produxit bremmen, duplicata mugiente illa littera: bauwen vel baffen à βαυζειν fit pro latrare: flerien pro nugari à φλυαρειν. clocken pro sonitum reddere, quallem augusti oris vasculum solet, à κλωζειν, unde & κλωγυμὸς: stropen pro invertere à σποφῆν: gargelen à γαργαλείζειν. Neque illa silentio prætereunda sunt, kniper pro homine præparco & sordido, quem & illi κνιπὸν appellant: lampe à λαμπὰς: tombe à τύμβη: style à σύλη pro columna: diinen & postea duinen pro littoralis harenæ collibus à θῖνες: „qua voce clarissime ita utitur Appianus in Parthico & Plutarchus in Crasso ανίσασαν ἐκ βυθὸν θῖνας ἀμμῶν, vel ut alter habet ἀμμῶν.“ ancker ab ἀγκυρᾳ. Brabanti mals vocant quod tenellum est & molle voce μαλακὸς vestigium servante: & aiboi ab αἰβοῖ abominantis aversantisque adverbio, quo & Aristophanes utitur: quin & lampers tenue quoddam & pellucidum velamen nominant foeminæ, re-

lucente in eo & λαμπεῖ voce : & nostrum
 crachtich vicinitatem habet cum κράτους,
 & crolle cum κρόβυλος : lueren cum ληγοι
 pro nugis : & thranen à θρηνεῖν pro illachry-
 mari , quod vir amplissimus Nicolaus Grudius
 admonuit : & quam nos nacht , illi νυχθαι poë-
 ticè magis vocant. Annotavi olim in com-
 mentario de Coma , scepscheren dici ab op-
 ficiis , qui panni lanei villos longis foſſicibus
 detondent , quoties strictim ad ipsam usque
 panni cutim , ut ita dicam , illos reſecant ,
 quod σκαφιοσχείν composite voce dicere liceat ,
 à σκαφιοι , quod ἐν χρῷ significat , & σχερίη ton-
 fura . „ Gras pro gramine a κεράσις ſive γερ-
 sis : pat pro calle aut ſemita a πάτος im-
 minutum eſt : quod illi κιβδηλον , ceu ad-
 ulterinum , vocant , nos veluti controver-
 sum kifdeelen illud dicimus : quem latini
 callem , Græci πάτον vocant , nos pat , di-
 cimus trunea voce. Scraſſen pro ſcarificare
 „ a χαράσσειν. ſēveiν & ſeνayμօς per ejulatu tor-
 mat nostrum ſtenen. nos wiſpelen dicimus
 „ pro diſcursare καὶ μνὸς δίκην πειπολεῖν , id illi
 „ μνοπολεῖν vocant . quod illi τωθάζειν pro ſub-
 ſannare , nos die tootſetten dicimus. Se-
 curis manubrium Græci ſελεὸν , nos Steele
 dicimus . ” Quid plura recensere attinet ,
 quum Germanicarum vocum immenſum pe-
 lagus totum penè ad Græcos fontes arceſſi
 posſe

posse putet doctiss. unde quaque Ant. Morillo-nus.

C A P U T VII.

Tibulli versus explicatus. Cur Venus concha vehi dicatur.

LEgenti mihi apud Tibullum lib. 3. elegia 3. versum illum :

Et faveas concha Cypria vecta tua.

& apud Statium lib. 1. Sylvarum in Veneris oratione : *Et nostra potuit considere concha.*

non satis explicata primo occursu videbatur ratio , cur Venerem sua concha vectam uterque poëta dicat , præsertim nullis adjuto commentariis. itaque in altiorem cogitationem incubui, ut causam dicti exquirerem rimando , quod aperuit commodū Placiades , qui autoritate Jubæ Maurusii in Physiologis scribit concham marinam toto corpore simul $\pi\gamma\alpha\theta\gamma\omega\varsigma$ aperto in coitu misceri ; atque inde esse , quod Venus pingatur concha vehi. Adde huc quod conchyliacei generis esus libidinis incentivum promoveat. Potest in causæ partem vocari & Cythera insula natalis Veneri concharum buccinarumque proventu copioso olim nobilis, unde & $\pi\omega\varphi\upsilon\pi\varsigma$ antea dicta fuit ; quò facit versiculus ille Martialis :

Lævior & conchis Galle Cytheriacis.

Illud quoque considerare poterit feriatus lector,

cur apud Claudio num Venus exquiri mandat
Tritonem marinum deum , quo vecta per al-
tum deferatur , quum huic deo concham so-
nantem , qua inspirare possit , tribuat Ovid. lib.
metamorp. I.

C A P U T VIII.

Immerito criminari nonnullos Græcorum librorum conversionem.

Non subjacebit , ut puto , criminandi aleæ ,
si in ista miscellanea materia locum dem
& diamastigosī nostræ , qua flagellare obiter
libuit absurdam & præposteram quorundam
eruditio nis nomine se venditantium morosita-
tem atque invidiam , qui rem publicam litera-
riam è versione Græcorum librorum insig-
nem accipere calamitatem clamitant , doctos
(seipso s inveniunt arbitror) sua messe fraudari ,
laborum fructus intercipi , ipsos in ordinem
redigi , nihilque à Latinis hominibus Græcæ
linguæ imperitis , quos isti pro numeris ha-
bent , dis crepare lectionis opibus criminantur:
quos ego rogatos velim , ut paulisper æquis
mea verba accipient auribus ; quod si nolint ,
secum illos cornicari & dictoria mea motis la-
bris trutinare libenter passurus sum. Nam quum
(uti præclarè à Stoicis differitur) ad tuendam
societatem humanam conjunctionemque ani-
morum uniendam , qua sine in bellu inam fe-
rita-

ritatem abire omnia necessum est, nihil sit prius, nihil fortius, nihil tenacius ratione atque oratione (quæ duo affinitate vocum parum diversa, re ipsa penè unum, Græci rectius quām nos uno verbo complectuntur) hæ autem in mutua institutione, communicatione, & judicio positæ sint: quid obsecro in mentem istis venit, ut lucem de rebus tollere contendant? alios quibus aut non par ocium, aut non eadem discendi voluntas in teneris rudibusque annis fuit, doceri prohibeant, ut non dicam, livore perciti invideant? Priscis temporibus quum adhuc nuda virtus placeret, vigeabant artes ingenuæ, summumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum seculis diu latèret, ut cum Petronio Arbitro dicam: & nunc ista utilitatis publicæ ac juvandæ rei literariæ ratio exolescat, & in culpam vocabitur? procul absit ista ab artibus non sine justa gravique causa ingenuis dictis macula. At demiror hos ipsos non videre, quām multa Cicero è Platone, Xenophonte, aliis, ad verbum penè transcriperit, illorum flosculis superbiat, ut etiam glorietur alicubi, myrothecion se omne Isocratis consumpsisse: sed occæcavit illorum oculos teterimum livoris virus. Sciunt Ennium libros Euhemeris Græca in suam, hoc est, Romanam linguam convertisse. Plautum, Terentium, quis nescit

S 5 sua-

fuarum comœdiarum bonam partem è Menandro , Apollodoro , aliisque Comicis haud dissimulanter convertisse ? Fatetur & Cicero appendisse se suis hominibus adversarias orationes duorum nobilissimorum oratorum Æschinis & Demosthenis : item Arati Phænomena , & Xenophontis Oeconomicum. Pythagoram à Zora Assyrio pleraque sua hausisse & ab Ægyptiis refert Alexander cognomento Polyhistor libro de Pythagoræ symbolis , quæ ille suis proculdubio communicavit . Quorsum magno memoriæ detimento tempus teritur in perdicendis variis linguis , nisi ut audita , lecta , compertaque ad nostrum usum trahamus , aliis communicémus , non solis nobis sapiamus ? Quin igitur Pythagoræ , Zamolxi , Platonis , cæterisque Platonicæ scholæ sectatoribus , ut Plotino , Jamblico , quotquot denique exoticam ab Ægyptiis & Hebræorum libris hausere philosophiam , & eam Græcis ac barbaris , hoc est , suis hominibus communicarunt , diem dicunt ? Cur non & Ptolemæum tantopere à scriptoribus laudatum in jus vocant , qui magna cura conquisitos undique etiam barbarorum libros in Græcum transfundi sermonem curaverit ? Monet sapienter Cicero , & identidem inculcat , non solis nobis natos nos esse . Et Aristoteles nebuloni stipem conferens humani illud sedare professus est . Quur non & nos

nos similiter , si quid Græcorum autorum lectione juvamur , in commune libenter id proferemus , ac promiscuum genus hominum tum eorum , qui nondum adamussim Græca perdiderunt , tum eorum , qui linguae illius prorsus rudes fuerint , eo munere , quod haud ambiguo divini numinis beneficio obtinuimus , demereri satagemus ? Scio Lysidem Pythagoreum publicari nolle præcepta magnis parta sudoribus , ut in quorumvis manus veniant , exemplo mysteriorum Eleusiniorum , quæ profanos excludebant . Scio insatiabile Alexandri Macedonis peccatum commovisse editionem auscultatoriorum librorum Aristotelis . Nec me fugit Ægyptios δυσμετρότες apud Strabonem audire , quod difficulter sua dogmata peregrinis communicarent . Atenim isti non inviderunt discendi avidis suarum traditionum cognitionem , sed profanari eas & illotis pedibus proculcari , aut sannionum materiam fieri noluerunt : quomodo & Plato , qui mysteria ex Hebræorum voluminibus altiora suis passim libris interspersit , Geometriæ imperitos , hoc est , primarum scientiarum cognitione non imbutos à sua schola excludendos censuit , dictante istud scholæ titulo . Enimvero Momo Ligurino hi mihi videntur iniquiores : ille namque in Venere calumniabatur sandalium stridulum nimisque loquax , cætera collaudabat :

at

at isti Venerem illam transmarinam è Græcia hospitem prorsus denegant & subtrahunt oculis profanè eruditorum , sic eos nuncupantes , qui Græca aut non salutarunt , aut non satis callent . Quorsum verò consumitur ista invidia ? an ut soli sciant , soli sapere existimetur ? atqui occinet illis lepidè Persius :

Scire tuum nihil est , nisi te scire hoc , sciat alter.
 An verò ut in suis scriptis ascititio ex autoribus rarīs & quos nisi Græcè doctus legere nemo possit , cultu splendeant , atque exuberent ? Huc eorum si spectat ratio , quid culta illa & nobilia sua scripta cessant edere , agricolis similes , qui post labores multos subigendæ terræ impensos maturam messem colligere negligunt : nisi fortassis hoc consilio celandis furtis suis obicem strui posse credant , ne plagii arcessantur , neve juxta apogum graculi alienis coniecti plumis deprehendantur . Atqui divus Hieronymus judicat satius esse alieni operis interpretem existere , quām informis corniculæ modo alienis se coloribus adornare . Verūm excusabunt fortè pudorem , quo minus edant : quin ergo aliis industria fortasse neutiquam inferioribus istam provinciam cedunt ? Sive etenim sua publicant , sive non publicent , utrobique peccant , & invidiæ suæ pœnas luunt : ut enim edant aliquid , eadem certè edunt , quæ è Græcis mutuati sunt ,
quos

quos publicatos Latioque donatos calumniantur: sive non edant, socordiæ ista indubie est & malevolentiæ seges. At hic supersedeo plura verba commutare cum irritabili genere.

C A P U T I X.

Euclidis Geometræ theorema ad Pythagoram relatum, & à Vitruvio explicatum, & dissensio autorum eodem pertinens. Item Laërtii locus emendatus, Ciceronis indicatus.

EUCLIDIS Megarensis, quem *σοιχεωτὴν* appellat identidem Proclus, à tradendis Geometriæ elementis tyrociniiisque, nobile legitur theorema, quod prima fronte obscurum multorum autorum testimonio ad Pythagoram Samium refertur, ordine quadragesimum septimum, quod ita Latinè sonat: In trigonis rectangulis quadratum lateris recto angulo subjacentis æquale est quadratis laterum rectum angulum circumscribentium. Cujus quidem obscuritatem ingeniose admodum discutit Vitruvius architecturæ lib. 9. cap. 2. & veluti dispulsa nube ob oculos clarè exhibet, tres areas statuens, quarum prima sit trium, secunda quatuor, quinque pedum tercia, quæ tamen prioribus duabus par faciat spatium: nam quum prima triplicato novenarium numerum impleat; secunda quadrifariam increscens sedecim constitutat; tertia pari ratione

tione insurgens vigintiquinque æquabit, duabus illis quantitate respondens, atque æquale spatiū complens: quippe quum sedecim superaddita novenis in vigintiquinque incurant, quot pedes area tertia continet. Sed quid moror autoris ipsius verba adscribere? Nanque si sumantur regulæ tres, è quibus una sit pedes tres, altera pedes quatuor, tertia pedes quinque, hæque regulæ inter se compositæ tangant alia aliam suis cacuminibus extremis schema habentes trigoni deformabunt normam emendatam. Ad eas autem regularum singularum longitudines, si singula quadrata paribus lateribus describantur, quod erit pedum trium latus, areæ habebit pedes novem; quod erit quatuor, sexdecim; quod quinque erit, vigintiquinque. Itaque quantum areæ pedum numerum duo quadrata ex tribus pedibus longitudinis laterum & quatuor efficiunt, æquè tantum numerum reddit unum ex quinque descriptum. Id Pythagoras quum invenisset, non dubitans à Musis se in ea inventione monitum, maximas gratias agens hostias dicitur iis immolavisse. Hactenus ille. Quod autem iste Pythagoræ inventum vindicat, Thaleti tribuit Pamphila historica fœmina, quem primum trigoni orthogonion descripsisse afferit ab Ægyptiis edoctum. Sed à Vitruvio stant plures autores. Siquidem Proclus Diadochus lib.

lib. 4. Euclidis theorema istud demonstratione astruens sic inquit : Qui vetera perscrutari satagunt audire est , theorema istud relegate ad Pythagoram inventorem , dictantes eo invento bovem immolasse. Græcè est βεθυτῶν λεγόντων αὐτον ἐπιτῆ εὐρέσει. Istud dictum alii supra fidem extollunt , hecatomben, hoc est , boum centuriam immolasse illum scribentes : nam Apollodorus calculator , quem λογιστικὸν in Pythagora Laërtius , ἀριθμητικὸν appellat Athenæus lib. 10. scribit eum ἑκατόμβην θῦσαι εὐρόντα , ὅτι τῇ ὁρθογωνίᾳ τετράγωνῃ υποτείνεται πλευρὴ ἵστοι δύναται ταῖς περιεχόσαις. id est , Hecatomben sacrificasse , quod invenisset , latus subjectum rectangulo trigono , tantundem valere , quantum ambientia. Quæ verba apud Laërtium & Athenæum paucis mutatis leguntur , nisi quod Epigramma eam rem contestans , vel potius Epigrammatis pars corruptius legatur in Laërtio , hoc pacto ex Athenæi lectione restituendum :

ἥνικα Πυθαγόρης τὸ περικλεῖς εὑρέτο γεφίμα
κλεῖνθε , ἐφ' ᾧ κλεινὴν ἡγαγε βεθυσίν.
vel ita ex Plutarcho , κεῖνο , ἐφ' ᾧ λαμπρὴν ἡγετε
βεθυσίν. id est :

Pythagoras quando invenit prænobile schema,

Multa hinc gratificans cæde boum superis.

Unde elucescit , quidnam sit novum illud , ob cuius inventionem Cicero Pythagoram bovem

im-

immolasse ait , sic scribens lib. de natura deorum tertio : Pythagoras quum in Geometriā quiddam novi invenisset , Muſis bovem immolasse dicitur . sed id quidem non credo , quoniam ille ne Apollini quidem Delio hostiam immolare voluit , ne aram sanguine alpergeret . Sentit istic de ara Piorum dicta , de qua antea diximus nonnulla . Meminit hujus rei & Plutarchus in sympos. lib. 8. cap. 2. hunc in modum scribens : Inter maximè geometrica theorematha , vel problemata potius , extat illud , Duabus formis datis alienam adjicere , partim æqualem , partim similem : quo invento Pythagoram sacrificasse Diis perhibent : multò nanque subtilius istud est & concinnius illo theoremate , quod demonstrat latus subjectum idem valere quod latera circa rectum angulum constituta.

C A P U T X.

Qu. Septimii Florentis locus à mendis vindicatus.

EXSTAT Septimii Florentis Tertulliani , vi- ri antiquitatis omnis scientissimi , sed la- bante simul cum imperio & Romani sermonis elegantia in stylo durioris , liber de Pallio monstruosissimè impressus , cui non possum non Pæoniam manum addere , quatenus datur , sanando locum unum atque alterum ; nam omnia

nia mendarum portenta resedate non unus Hercules queat , vel multis Jolais adjutus. Ac primum ubi legitur : Quanquam Tullius quingentis millibus non unum orbem citri cmit , qua bis tantum Asinius Gallus pro menda ejusdem Mauritaniæ numerat. Hic ego loco non unum legendum autumo nummum ; pro citri cedri ; pro menda mensa : idque Plinii autoritate innixus , unde ista mutuatus est . is nanque lib. 13. cap. 15. loquens de cedri arbore apud Mauros plurima , ad mensarum insaniam expetita : Extat , inquit , hodie M. Ciceronis in illa paupertate , & quod magis mirum est , illo ævo empta h. s. decem. memoratur & Galli Asinii h. s. undecim. Qui locus , si summam precii species , longissimè exorbitat ab immanni precio quod Tertullianus repetit. Etenim Tulliana ista Plinii mensa decem festertiis æstimata , hoc est , decem millibus nummum , ducentorum quinquaginta coronatorum aureoruū sortem implet : at illa Tertulliani quingentis festertiis , sive millibus nummum penditur , hoc est , duodecim millibus & quingentis aureis. Itaque propiore confinio capitum legendum in hoc autore putarim hoc pacto : Quanquam Tullius quindenis millibus nummum orbem cedri cmit. tametsi alterius vel codicis vel scrip-

T

toris

toris fidem secutus, etiam bis tantum in mensam cedrinam insumpsisse Asinium Gallum praedicat, ubi uno festertio plus insumptum refert Plinius. Sed transilio ad ea, quæ mox sequuntur. Item qua lances centenarii ponderis Sylla molitur: vereor sanè ne parva sit ista trutina, quum Rusilianus equidem servus Claudii quingenaria promulsidem ædificat suprascriptis fortasse an mensis necessaria, cui si officina extructa est, debuit & triclinium in mergo æquè scalpellum acerbitat ei. Ego sic lego: Quum Drusillanus equidem servus Claudii quingenariam promulsidem ædificat, suprascriptis fortasse mensis necessariam, cui si officina extructa est, debuit & triclinium; nam quæ sequuntur verba, me non intelligere fateor ingenuè. Res nota est ex Plinio lib. 33, cap. 11. ubi sic loquitur: Nostra ætas fortior fuit Claudii principatu, servus ejus Drusillanus nomine Rotundus, dispensator Hispaniæ citerioris, quingenariam lancem habuit, cui fabricandæ officina prius exædificata fuerat. Quo loco obiter nota promulsidem à Tertulliano vocari, quam Plinius lancem dixit, diversa significatione quam à grammaticis exponatur, qui potionem ea voce notari annotant, convivis loco mulsi ad excitandam cibi aviditatem exhiberi solitam. quo sensu apud Ciceronem

ceronem lib. epistolarum nono accipi vide-
tur, ibi: Non eum, quem tu solitus es pro-
mulside conficere. Redeo ad Tertulliani
verba, quæ paulò pòst sequuntur. Qua Asin-
nius Cetus nulli unius obsonium sexis detu-
lit. Huic loco Plinius optimè medebitur,
qui lib. 9. cap. 17. de pisce mullo verba fa-
ciens ita scribit: Asinius Celer è consula-
ribus, hoc pisce prodigus, Claudio princi-
pe unum mercatus octo millibus nummum.
E quibus verbis in Septimio ita reposuerim:
Qua Asinius Celer nulli unius obsonium se-
stertiis octo detulit. Sestertia enim octo,
idem caput constituunt, quod octona millia
nummum. Fuit autem proclivis lapsus, quum
imperitus excriptor; ignarus quid sibi vel-
lent hæ notæ sex. 8. quibus sestertia octo
significabantur, imitatus rudem picturam,
vocem æquè sibi ignotam sexis delineavit.
Rursus in eodem sic legitur: Qua Æsopus
histrio ex avibus ejusdem preciositatis ut ca-
noris & loquacibus, quibusque centum mil-
lium patinam confiscavit: fortè legendum
rectius conflavit. Alter Plinius lib. 10.
cap. 51. patinam hanc sexcentis sestertiis ta-
xatam ait, ut fortassis non centum, sed sex-
centorum millium, Tertullianus ipse scrip-
serit. Sed non minor in verbis continentí
serie annexis error est, ubi ita scriptum in-

venio : Qua filius ejus post tale pulpamen-
tum potuit aliquid sumptuosius esurire mar-
garita. Nanque vel ipso nomine preciosa de-
hausit , credo ne mendicius patre cœnasset.
Ego sic distinguendum scribendumque cen-
seo : Sumptuosius esurire. Margarita nan-
que vel ipso nomine preciosa dehausit , cre-
do ne mendicius patre cœnasset. De Clodio
Æsopi tragicī histrionis filio , qui margarita
ipso nomine preciosa , hoc est , uniones &
singularia naturæ opera absorpscerit , & con-
vivis absorbenda dederit : vide Plinium li-
bri noni capite 35. ut toties in Tertulliano
accuratam Plinianæ historiæ lectionem indi-
cemus.

C A P U T XI.

Adagium, Schema, & triobolus.

PRoverbiū est apud Eustathium in Ilia-
dos 12. ab Erasmo præteritum , σχῆμα
καὶ τελώνοι , cuius usus erit in inge-
niosos quidem , sed nisi institeris , remissos ,
& non nisi præmiolis expugnabiles : cui vi-
tio dexterimus quisque obnoxius fermè esse
deprehenditur. Nata parcēmia à Tragico
Phrynicho , qui studii tantum atque operæ
collocasse in saltationes Tragicas perhibetur,
ut novum genus modumve saltandi excogi-
tantibus triobolum præmii vice numeraret.

Re-

Refertur ab aliis ad Pythagoram proverbii origo, quem Jamblichus philosophus scribit, ingenioso dextroque discipulo, sed ad excollendas disciplinas tardiori, pro quolibet mathematico schemate triobolum pependisse, ut præmii invitamento supinitatem discipuli castigaret, studioque discendi (quod libera & incoercita voluntate constat) faces quasdam subderet.

C A P U T XI.

Quis fuerit aries Phryxi. Item Pausanias locus expensis & Theonis: nec non de Chymisticis libris nonnulla.

DE Phryxi ariete pleni sunt fabulatorum & poëtarum libri omnes. quis autem revera fuerit aries ille, examinandum esse duxi latius. Scribunt Pherecydes & Hesiodus, Athamantis & Nepheles liberos fuisse Phryxum & Hellen. at Herodotus scribit Athamanta Æoli filium Thebanorum regem ex Themisto conjuge proles suscepisse numero sex, Schœnea, Erythron, Leuconem (quem Pausanias ante patrem decepisse ex morbo prodidit) Pœum, Tittonum vocat Zezes, natuque minimos Phryxum & Hellen; quos insidiis Inûs novercæ appetitos fugisse patriis sedibus extorres, Hellenque in discessu diem obiisse. Comitem

T 3

fu-

fugæ vectoremque perhibent omnes arietem Chrysomallon (ita enim apud Germanicum Cæsarem lege pro Chrysovellus) quasi diccas aureo tectum vellere , quem ex concubitu Neptuni cum Theophane Altidis filia in ovem transformata natum , fabulatur Hygnus & Germanicus. Eundem mactasse Phryxum victimam Jovi τῷ φυξίῳ , sospitatori , per quem periculum evaferat , jugulatique pellem Αἴτη Colchorum regi dono dedisse , refert Eratosthenis autoritate Theon Aratæus interpres : quo loco legendumne sit φυξίῳ , quod cognomen etiam est Jovis exulum defensoris , teste Apollonii scholiaсте , an verò λαφυσίῳ , controversum facit Pausanias in Atticis , & clarius etiam in Bœotiis , ita pertinxens fabulam ; Athamante , inquit , in monte Laphystio Phryxum pariter & Hellén immolaturo , ferunt missum fuisse ab Jove pueris arietem aurea lana insignem , cum quo illi fuga evaferint . Hunc Arietem fuisse ἐπιτρόπον & quæstorem pecuniarum Athamantis Phrygiæ regis , exponit Palæphatus , qui cognita hujus de interfiendo filio voluntate , unà cum Phryxo , imposta in navim magna vi opum , abnavigarit in Colchos , ubi Αἴτη regis filiam Chalcopen conjugem duxerit . Dionysius in Argonauticō secundo ait κελὸν sive Arietem fuisse Phryxi alumnum ,

num, qui, cognitis infidiis Inūs novercæ, Phryxo autor fuerit, ut saluti suæ fuga consuleret, simulque profectionis comes in Colchos adnavigarit. Diodorus Siculus Arietem Phryxi pædagogum Diis immolatum Æête Colcho fuisse refert, ejusque pellem detracētam, templique parietibus inter donaria more barbaro appensam, deauratamque adhibitis custodibus servari jussam fuisse. Alii arietem interpretantur navim arietina formam, aut saltem arietis insigne in prora præferentem: ita Lucilius Tarrhæus Phryxum ex quorundam opinione ἐπὶ κελωνεώρες σκάφος, in navicula, cuius prora arietem præferebat, mare trajectissè annotat: sic & Diodorus lib. 5. Simili ratione Herculem ad Erythiam sive Gades transvectum scypho, hoc est, scyphiformi nave memorant Panyasis & Pherecydes. Sic taurum, qui Europam vexit, navem taurina specie fuisse refert Julius Pollux: & Nymphis Heracleotes navem, qua Phryges Bosporum navigarunt, insculptam habuissè tauri προτομὴν, atque ab ejus tauriformis navis trajectu finxisse illos, quòd bos fretum illud transmiserit, narrat. Differenter à supradictis opinionibus rationem ad fert Suidas in dictione δέργας dicens, arietinum illud vellus à Phryxo donatum sive Aeëtæ socero, sive secundum alios uxori Chal-

ciope, fuisse libellum arietinis velleribus, chartisve pergamenis descriptum, in quo continebatur auri conficiendi *διὰ χρυσίας* ratio omnis. Aureum istud vellus è solido auro *πάγχευσον* dicit Euripides: at Simonides in hymno Neptuni, ostro purpuræve flore tinctum fuisse ait. Illud verò per occasionem addendum est, libros de auri argenti que chymia à priscis Ægyptiis conscriptos magno studio conquisivisse, & inventos exusfisse Diocletianum Imperat. Quin & Zosimus Alexandrinus philosophus legitur scriptissime *χρυσευτικῶν* lib. octo & viginti ad Theosebiam fororem, indito libris & altero titulo, quo *Χειρόνυμα* à manuario labore vocarentur.

C A P U T XIII.

Senetæ locus emendatus ex libro ad Albinam.

Non possum inconniventer præterire locum Senecæ non uno modò aut simpliciter mendosum ex libro de consolatione ad Albinam, ubi sic scriptum invenio: Nunc transiliens ab ipsis, quarum amœna positio & opportunitas regionis plures allicit, deserta loca & asperrimas insulas, Ciatum & Symphum, Giarum & Gorsitam pete. Hæc insularum nomina exiliis nobilitata,

tata in meliorem faciem ita reponenda puto : Sciathum & Siphnon , Gyarum & Corcyram pete. nisi pro Sciatho Cythnon mavis legere aut Cianon : certè Cianon & Sciathon inter insulas à dispersione nominatas Sporadas , enumerat Plinius , at Cythnon inter Cycladas : inter quas ponitur ab omnibus & Siphnos in Creticum mare vergens , quæ & Siphnium astragalum in proverbii ludicrum traxit. De Gyaro indubitata res est ex omnium scriptorum fide. Quod verò pro Gorsita Corcyram substitui , facit lubricus facilisque deflexus literarum in vocibus & sono & tractu affinibus : nam C majuscum levi ductus momento in G deviat , & r in t. Scit autem non nemo Corcyram Jonii sinus insulam esse , antea Melænam cognominatam , de qua Plinius , & in Dionysium Eustathius : nisi malit quis Cosyram insulam Africi maris substituere , infœcundam illam & sterilem , ut pleraque exiliorum loca , de qua Ovidius : *Melite sterili vicina Cosyrae.*

C A P U T XIV.

Quid sic Catastus apud Vitruvium , Cælius erroris notatus.

CAtastus Vitruvio est servus venalitus è catasta profectus , quam compedem ligneum exponunt quidam rectius ,

T 5 quām

quām qui ad Græcam originem referentes vocabulum locum esse putant, in quo venum exponantur servilis conditionis homines, quasi à καθιστῶν, à sistendo istud fluxerit: priore enim in significato Plinii illud libro 35. accipi video: Talem in catasta videre Chrysogonum Syllæ. Hic est Chrysogonus oratione Ciceronis pro Roscio Amerino nobilis. Similiter usus est Tibullus elegiarum lib. 2. ubi periphrastice catastum describit, ibi:
*Nota loquor, regnum ille tenet, quem saepe coëgit
Barbara gypsatos ferre catasta pedes.*

Vitruvii verò locus est libro architecturæ. 8. capite quarto sic scribentis: Ut qui ibi procrearentur voces ad cantandum egregias haberent, ideoque semper transmarinos catastos emere formosos & puellas maturas, eosque conjungere, ut qui nascerentur ex his, non solum egregia voce, sed etiam forma essent non invenusta. Quo loco Calastros legit, exturbata veriore lectione, Cælius antiquarius, à vocalitate fortassis efformata, ut putavit, voce à καλισπέω verbo, quod clmare significat. Hos transmarinos catastos circumscripsit Plinius lib 35. cap. 17. de creta loquens vilissima: Qua, inquit, pedes venalium trans mare advectorum denotare instituerunt majores. De iisdem sensit ibidem cap. penultimo, ubi ait: Tantumque non cum

cum laureatis fascibus remitti illò, unde cretatis pedibus advenissent. In quam sententiam Synesius lib. de insomniis : ὥσε οὐ δεδεμένος εἰς πέδας, καὶ λέλυται, καὶ σερπεύεται, καὶ σεφανηφορεῖ, καὶ περιπέτεται τρέφεζαν, εἰ μὲν βάλοιτο, μηδικήν, εἰ δὲ βάλοιτο, σικελικήν, καὶ μέν τοι τοῖν ποδοῖν υθίλησμαν ἔσιν. id est : Ut vincitus in catasta & liberatur, & ductat ordines, & coronatur, mensamque apponit, si lubet, Medicam, aut Siculam, interea pedum oblitus. Extat & catasti mentio apud Martialem libro duodecimo epigrammatum :

Cum tibi Niliacus portet crystalla catastus.

C A P U T X V .

De asellis animalculis expensum judicium ex Galeno, Plinio, & Cornario; & de voce Julus.

Bestiola est multipes, sub hydriis aquaminariisque nascens, & per muros scansim emitens, & ad contactum se se in pilæ modum contrahens, quam Latini multipedam, millepedam, & centipedam nominant, Græci ὄνισκον quasi asellum à colore nuncupant, Dioscorides etiam κυβαρίδα, Galenus & Ægineta ὄνον, Aristoteles cum adjecto ὄνον πολύποδα, quasi asinum multipedem : Asiana lingua κύαμον ob fabæ similitudinem, Galeni testimonio: nonnulli etiam

πολύ-

πολύποδα, alii quoque ιχλον velut ιντερ & σλον; quod toto corpore obseptis pedibus gradatur, ut equidem existimo. Marcellus Medicus cutionem à cutis duritia soliditateque appellat, quod annotat Janus Cornarius magnæ eruditionis & multijugis lectionis vir. Nimirum Zezes apud Lycophronem ιχλον exponit vermiculum multipedem per muros gradientem: & addit Etymologici autor ita dictum ἀπὸ τῆς λεύκης τῆς λεύκης τῆς πορέας, ab incessu facilitate, sive ἀπὸ τῆς χλως καὶ πυκνῶς ἐιλεύσθαι, quoniam crebrò in orbem volutatur. cui animalculo, quia scolopendræ instar bipartitum multorum pedum ordinem habeat, Lycophron comparat naves Paridis ob remorum dupliçem ordinem ιχλοπέζας quasi multiremes & aselli instar gressiles eas nuncupans. Theophrastus in quadam ad Phaniam epistola οὐν vocari dicit autoritate Sophoclis in Surdis Satyris fabula sic dicentes: κυλισθεῖσι ωσι οὐν ἵστηται: id est, volutatus aselli instar ferrati crenative: ἵστηται enim dixisse videtur ferræ similem propter crenulas illas, quæ in aselli corpore arcuato visuntur: nisi legendum quis potius censeat κύπεται argumento descriptionis; quam ex Galeno subjiciam, quod in sterquiliniis ferè nascatur. Sed quid moror Galeni descriptionem describere ex tertio de medicamentorum

rum secundum locos compositione sic scribentis : ζῶον ἐστι πολύπτων, ἐν τοῖς ὑδηροῖς ἀγγέλοις
ηὔτι ἐν ταῖς κοπείαις γεννώμενον, κατὰ δὲ τὰς τῶν
δακτύλων ἐπερέστεις σφαιρόμενον. Latinè sonat :
Bestia est multiples, in aequalibus sterquiliniisque nascens, & ad digitorum compressiones in globum se rotans. quod testimonium de ea perhibet & Dioscorides. Poterat & Plinius de eodem animalculo videri sentire lib. 29. cap. ultimo, ubi hunc in modum scribit : Millepeda ab aliis centipeda aut multipeda dicta animal est è vermisbus terræ pilosum, multis pedibus, arcuatim repens, tactuque contrahens se, oniscon Græci vocant, alii tilon. quam quidem Plinii descriptionem velut in re eadem adducit Cornarius. Sed duo sunt in ea, quæ suspicionem mihi commovent de hoc ipso animalculo passim noto fusci coloris aut sublividi, in maceriis humectis aut uliginosis ruderibus stabulante, pluviaeque tempestatis indice, & ad contactum sese in gyrum contrahente, Plinium non agere : siquidem pilosum esse, & arcuatim repere illud suum, prædicat, quorum neutrum in hoc nostro appareat, quippe cuius in corpore crenato ne vestigium quidem pili ullum extet, neque arcus in morem inter reptandum incurvari conspicitur, nimirum toto corpore gradiens. Quapropter Plinium

nium de ea potius bestiola loqui suspicio est, quæ non parum pilosa, & arcuato corpore sese promovens, hortos perreptat, frondesque depascitur, quæ convolvolus à volvendi argumento Catoni dicta videtur. Judicium penes doctiores, quos ea cura tangit, relinquo. At quod ex Clitarcho in Glossis adfert Etymologici autor, Polypum pisces à Lacedæmoniis ἵλων vocari, perperam de pisce prescriptum arbitror, referendumque puto ad istud, de quo agimus, quodque multipedam simili de causa Latinis dici annotavimus. Habet autem ἵλων præter dictam etiam alias significations: nam & prima lanugo sive flos obsepientium genas mentumve pilorum ἵλων Græcis dicitur, ut apud Theodoritum lib. de providentia quarto, πρότερον μὲν γὰρ ἵλων αὐθεῖ, μετὰ δὲ ταῦτα τεχνῶσις μετρίᾳ καλύπτει. id est, Primò efflorescit lanugo, mox mediocris pilorum sylva genas operit. Et apud Apollonium Rhodium lib. 1. Argonaut. οὐκέτι κακένω επισταχύεσκον ἵλωι. hoc est: Atque illi culmi lanuginis erumpabant. Dicitur & ἵλων capillaturæ contortio, quo sensu & metaphoricis extulisse videtur Plinius de avellanis loquens capite 29. libri 16. Ferunt, inquit, & avellanæ iulos compæstili callo, ad nihil utiles. Eratosthenes in hymno Mercurii iulon pro la-

Ianificarum cantilena videtur usurpasse, ibi:

*η χερνῆτις ἐπίθ Γρ ἐφ' ὑψηλῆς πυλεῶν Γρ
Δευδαλίδας τεύχσα παλαιὸς ἡεῖδεν ιέλαγος. id est:
Lanifica at supero in cænaclo pensa trahebat,
Farque parans saīsum scitos cantubat iulos.*

Negat hoc Didymus, contenditque iulon dici hymnum in laudem Cereris, quod ex Semo Delio annotat, & Athenæus lib. 14. & indicat Theodoritus lib. de materia & mundo sic inquiens: Ne cantemus iulum Cere-ri, neque Rheæ lityersan, nec Baccho di-thyrambum.

C A P U T XVI.

Fulmen cur telum trisulcum à poëtis dicatur.

Cur à poëtis telum trisulcum fulmen dicatur, neminem grammaticorum subtiliorc inquisitione consecutatum fuisse, demiror: quod quia intentatum est aliis & indictum, conjecturæ dabitur locus, & quidem multiplici. Aut enim trisulcum propereā dici putandum est, quia superiorum trium siderum, Saturni videlicet, Jovis, ac Martis ignes ad terram deciduoſ fulmina vocari tradiderunt principes doctrinæ viri, & præcipue sideris mediò loco positi, quoniam contagium nimii humoris è superiore Saturni circulo, & ardoris è subjecto Mar-tis,

tis, per hunc modum egerat: unde natum
fit, quod fulmen Juppiter jaculari dicatur,
quod mitius existimatur; quum Saturni sæ-
vum & execrabile, Martis cremans habeat-
ur. Ad quam rationem vocari potest divi-
sio trium generum fulminum à Servio pos-
ita, ut fulmen quod afflat, hoc est (ut inter-
pretatur Seneca) quod levi injuria lædit, Jo-
vi tribuatur: quod punit perimitque Satur-
no: quod incendit, Martis sideri. Aut se-
cundum Plinianam rationem, quæ tria ful-
minum genera tradit: primum siccum, quod
non adurit, sed dissipat: alterum humidum,
quod non urit, sed infuscat: tertium clara-
rum, quo quæ intus latent liquantur aut
dispereunt, illæsis operimentis. Aut quia
Jovi fulminum auctori ex Hetruscorum in
fulguralibus libris sententia tres sint datæ
manubiæ ex undecim fulminum generibus,
novem numero Diis attributis: quarum pri-
ma moneat placideque agat, ex sua ipsius
sententia: secunda non omnino impunè exer-
ceatur ex duodecim Deorum (quos Consentes
vocat Varro) arbitrio: tertia pervaster imis-
que summa commutet, neque id absq[ue] su-
periorum sive involutorum Deorum: nutu.
Dicuntur autem (ut id obiter dicam) in Thu-
scorum literis jactus fulminum Manubiæ, ut
est apud Servium: quomodo manubias om-
nes

nes albas & nigras Palladis esse : rubras & sanguineas Jovis . scribit Acron. Quid , quod Seneca ex Cecinna , qui de Hetrusca disciplina scripsit , tria fulminum genera tradat , Consiliarium , quod sequitur post cogitatum negotium , sive ut Marcellinus ait , suadet dissuadetve aliquid fieri : Autoritatis , quod re perfecta eventum bonum malumve denunciat : Status , quod inopinatos opprimat. Adde huc tres fulminum species à Suida & grammaticis positas , quorum unum sit σκηπτὸς sive καταβάτης , quod transfigit : ἀργῆς , quod afflat infuscatque : & φολόεις , quod tactu perimit : quibus duo addit Zezes Lycophronis interpres πεντῆρες sive πυρόεντες , de quo Juvenalis illud loquitur :

Iratus cadat in terras & vindicet ignis.

& ἐλικίαν , quod turbine cieatur. Quicquid sit , fulmen trifariam semper armant autores , ut Seneca tria ejus genera facit , terebrans , discutiens , & urens : & hoc rursus trifariam , vel afflando leviterque perstringendo , vel accendendo , vel comburendo : Servius Honoratus nunc quod terreat , afflet , & puniat , interfundit , & scindit : nunc verò quod colorat , transfigit , & afflat. Illud corollarii loco addendum est , fulmen diurnum Jovis putatum fuisse , unde & Diūm fulgur appellabatur , teste Sex.

Pompejo : nocturnum verò Summani ; quod
repetitur & à C. Plinio lib. 2. cap. 52.

CAPUT XVII.

*Martialis aliquot epigrammata autori suo
restituta.*

Non possum quin Martiaii lepidissimo poëtæ epigrammata aliquot sua , hoc est , festiva , in impressis codicibus hactenus desiderata , ex venerandæ vetustatis exemplari in Anglia mihi olim descripta communicataque à Birgamo homine candidissimo , restituam in hac materierum miscellanea turbâ : ac primum ex lib. 7. illud ad Ponticum :

Pontice , perreges discurris , & omnia lustras ,

Magna quidem sequeris , Pontice , magnus homo es.

Pontice , si qua facis , sine teste facis , sine turba ,

Nōn adhibes multos Pontice , cantus homo es.

Pontice , te celebrem forma natura creavit ,

Dignus eras Helena , Pontice , pulcher homo es.

Pontice , voce tua posses adamanta movere ,

Vox tua dulce sonat , Pontice , dulcis homo es.

Pontice , sic alios , sic te quoque decipit error .

Vis dicam verum , Pontice , nullus homo es.

Ibidem de vetula.

Tacta places , audita places , si non videaris .

Tota places , neutro , si videare , places .

Ibidem de Milone.

Mile

*Milo domi non est, peregrè Milone profecto
 Arva vacant, uxor non minus inde parit.
 Cur sit ager sterilis, cur uxor lactitet, edam:
 Quo fodiatur ager non habet, uxor habet.*

Ex libro 12. In histriōnem.

*Ante fovis statuam crepuit satur histrio: pœnam
 Fuppiter indixit, vivere de proprio.*

Ad Milonem.

*Thura, piper, uestes, argentum, pallia, gemmas,
 Vendere Milo soles, cum quibus emptor abit.*

*Conjugis utilior merx est, quæ vendita sœpe
 Vendentem nunquam deserit, aut minuit.*

In effrontem.

*Os atavi, patrui nasum, duo lumina patris,
 Et matris gestus dicens habere tuæ.*

*Quum referas priscos, nullamque in corpore partem:
 Mentiris, frontem dic mihi cuius habes?*

„ Ex lib. 4.

„ Ad cœnam nuper Varus me fortè vocavit.

„ Ornatus dives, parvula cœna fuit.

„ Auro non dapibus oneratur mensa, ministri

„ Apponunt oculis plurima, pauca gulæ.

„ Tunc ego, non oculos, sed ventrem pascere venis

„ Aut appone dapes Vare, vel aufer opes.

Ex quibus unum atque alterum ex prioribus
 non satis Martialem spirant, ut meum liberè
 arbitrium interponam: reliqua illius esse, vel
 Jovem lapidem dejerarim. Hæc eo libentius
 ascripsi, quòd doleam lectionem variam Mar-

tialis epigrammatum cum hac ipsa appendice ante sexennium typographo cuidam creditam nondum in publicum existere.

C A P U T X V I I I .

De ostracismo, petalismo, & ecphyllophoresi, relegationis generibus. Inibi locus apud Phavrinum emendatus.

Ostracismus, quem testularum depositiōnem vocare licet, relegatio erat, genus exilii temporarium, ac fermē decennale, quo suae exulantī substantiæ integræ intactæque reservabantur: neque in deploratos homines & nefarios, sed velut reipub. graves, ac virtutis nomine odiosos magis, quām scelerum compertos, exercebatur, quod à Julio Polluce lib. 8. perscriptum est. nec enim flagitorum poena erat exostracismus, ut inquit Plutarchus, sed in speciem fastus graviorisque potentiae castigatio deductioque, at revera liberale invidiae remedium & solamen quoddam: constat nanque prudentissimum quenque & consultissimum huic legi obnoxium maximè fuisse, & ostracismo exulasse. sic Aristides cognomento Justus, sic Solon optimarum legum autor, sic Themistocles, sic Thucydes, sic Xantippus, sic Alcibiades, magni viri omnes, ejus legis injuriam experti sunt. Sed in Hyperbolo extremæ improbitatis homine,

mine, quæ etiam in proverbii ludicum conversa est, desit atque abrogatum est malignæ legis arbitrium; ut mox dicemus. nam Cimonem (quem falso Aristiden nominat Phavorinus in dictione ὁσερηνδα, ubi pro Αεισέιδης reponere ο Kipων ex Suida & Athenæo lib. 13.) ob nefariam cum sorore Elpinice conjunctionem incesti reum merita animadversione à populo per ostracismum exclusum censeo, graviore quoque pœna dignum. Quin & Theseum primum omnium ostracismo ejectum prodidit Theophrastus, & ex eo Suidas. Quo nomine miror quod tanto post tempore Hippiam tyrannum legem de ostracismo invexisse scribit Heraclides in fragmento de politiis positam, ut ait, propter tyrannicè agentes: nam si quem ob nimiam potentiam, aut popularis auræ favorem, ad tyrannidem viam affectare creditum foret, cives nomen suspecti testulis inscriptum deferebant. Quem morem observasse & Argivi & Milesii & Megarenenses leguntur. Eandem legem ab Atheniensibus transfuentes Syracusani privati eam juris sibi fecerunt, non testis, sed olivæ foliis nomen rei inscribentes, & πεταλισμὸν inde, velut foliationem quandam, ἀπὸ τῶν πετάλων, id est, à frondibus, nominantes. Similis est ἐκφυλλοφόρησις per folia exactio apud Zezen omniæ historiæ scriptorem nomine discrepans,

sed in re consentiens , cuius apud Dinarchum oratorem fit mentio adversus Polyeuctum , quem ἐκφυλλοφορηθέντα , hoc est , foliorum suffragio ab aris focusque exturbatum dicit . Reliquum est , ut ex Polluce , Plutarcho in Aristide , Aristophanis scholiaste , & Zeze ritum , quo ostracismus peragebatur , subjiciam : ita habet . Quom visum erat potentiorum aliquem à laribus patriisque sedibus extorem ejicere apud Athenienses , positis pro tempore tabernaculis (ut Pollux habet) aut tabulatis (ut Aristophanis interpres) aut clathris cancellisve (ut Plutarchus) in orbem undique obsepiebatur forum , relictis decem liberis accessibus , per quos aditus patéret omnibus tributim commen-antibus ad deponendas in urnam appositam testulas , ὄσερα appellant , quæ in exilium abi- turi nomen inscriptum habebant : quibus collectis omnibus inibatur testularum numerus ab his , qui judicio præsidebant (ii erant prætores novem & senatus) quæ si explevissent sex mil- lium numerum , reo solum vertendum erat intra diem decimum : at si non ascendisset eò numerus , mansitare domi fas erat . exulanter autem facultates suæ sequebantur , & redditus annui ex agris . In eo discrepat Zezes , quod non , ut illi , in forum , sed in Cynosarges , id gymnasii nomen erat Athenis , testulas afferri consueuisse annexat . Illud verò memoratu dig-

dignissimum est Aristidis factum , quòd quum rusticus quidam literarum prorsus rūdis illum fortè obvium habuisset , quid hominis esset , ignarus , postulassetque ab eo Aristidæ nomen in testula porrecta describi , ille admiratus percutatusque , ecqua in re fraudi ipsi fuisset Aristides , rustico negante , ac ne de facie quidem virum nosse prædicante , sed Justi nomen , quod ille audiret , molestum sibi esse dicente , nihil respondens ille & nomen inscrisit , & testulam reddidit. Quomodo autem in Hyperbole exterminium istud desierit , quia diuinum me recepi , non possum non addere ex Plutarcho . quum nanque glisceribus hominum studiis Aristides & Nicias (quorum ea tempestate magna in republica autoritas atque potentia habebatur) factionibus dissiderent , populo ad testulas discessione parante , illi animadverso periculo , quo alterutri testularum suffragio cadendum erat , studia partium sibi addictarum in unum conciliantes testulas in Hyperboli caput cudi subornarunt : qua re offensus populus illusum sibi factamque injuriam insimulans , lege in universum antiquata , Hyperbolum absolvit . Aristophanis scholiaстes dicit hunc non obtemperasse legi patriæ , fratribus jam Athenienfum rebus & pessum euntibus. Ostracismi meminerunt & Aristoteles in Politicis , & in oratione de corona Demosthenes.

nes. Ab ostracis, quo florentes hominum fortunæ subitò vertuntur, ratione manasse videtur adagium, ὅσερίκας πειραζοφή, testulæ conversio, quo usus est Eunapius Sardianus in Chronographia in hæc verba scribens, ἀσπερ ὅσερίκας μεταπεσόντ^ς ἐπὶ τὸ βελτίον ἔχωρησε Ρωμαῖοις. hoc est: Romanis felicius præter spem res cedit, tanquam in diversum prolapsa testula.

CAPUT XIX.

Quale vinum fuerit murina, sive myrina.

Murinam, myrrhinum, & murinam, postissima tamen lectione myrinam, vini potionem intelligi invenio myro odoramento-ve conditi, μύγῳ γὰρ οἴνον μιγνύντες ἔτως ἐπιον, ut lib. 12. inquit Aelianus: hoc est, odore fragrante vinum imbutum bibebant. Vocatque eam mixtionem μυρινήν οἶνον, cuius meminerit Philippides Comicus: nisi forte μυρίνην cum Polluce legi præstiterit. „ Quæ lectio ser-,, vatur & Diphilo Comico apud Athenæum, „ Ἐφ' ᾧ χαριῆ πολὺ μᾶλλον, ἢ μυρίνην προσεγ-,, χέας. id est: Qua re lætabitur magis quam „ si murrinam infuderis. ” Neque vero à myrrhæ condimento ita appellatur, tametsi myrrhæ odore condita vina ex Plinio intelligamus præter vetustorum codicum consensum, qui omnes myro legunt, quod ab Hermolao annotatum est: siquidem murinam Plinius

nius lib. 14. cap. 13 & in Pseudolo Plautus, vinum esse dulce testantur: sic enim apud hunc comicum loquitur Pseudolus:

*Quid si opus sit, ut dulce promat indidem, ec-
quid habet?*

Cui respondit Charinus:

*Rogas, inquiens, Murinam, passum, defrutum
mellinam.*

Quibus verbis apparere dicit Plinius non inter vina modò murinam, sed inter dulcia quoque nominatum. ita Fabius Dorsennus, seu potius Flavius:

Mittebam vinum pulchrum, murinam.

A myro ergo, non à myrrha, cuius admixtione amaresceret, appellationis myrinæ fontem arcessere oportet, utcunque Fulgentius in myrræ significationem consentiat: delicatam enim fuisse potionem & ganeæ propriam præter autores modò nominatos docere potest & Sutrius sive Succius Comœdiarum scriptor, ubi Glyceram meretriculam à dulcedine nomen habentem introducit ita loquentem:

*Myrinum mibi adfer, quo virilibus armis occur-
ram fortiuscula. Confirmat hoc in primis Julius
Pollux lib. 6. cap. 2. sic inquiens: ἦν δέ τις οὐρανού
μυρίνης οἶνος μύρων κεκραμένος, οἱ δὲ τὸν γλυκὺν
ἄτως οἰονται κεκληθάσαι. id est: Erat & myrinum
vinum myro odoramentove permistum: sunt
qui eo nomine dulce vocari existimant. quæ-*

verba cum Plinianis consonant. „ Quid , quod
„ clare Theophrastus libello de odoribus , un-
„ guenti commixtione condulcorari vina , scri-
„ ptum reliquit ; hæc enim ejus sunt verba ,
„ δοκει δε και το μυρον ηδύνει τους θινους . Memi-
„ nit hujuscem vini & Comicus Posidippus ,
„ μυρηίνης ο τίμιος . id est : pretiosa murrhina . ”
Item Aul. Gellius lib. 10. cap. 23. de Romanis
Latiique mulieribus verba faciens ex historiis
ita scribit : Bibere autem solitas ferunt loram ,
passum , murinam , & quæ id genus optant ,
potu dulcia . Quæ quidem verba repetita vi-
dentur ex Varrone lib. 1. de vita populi Ro-
mani , ubi sic ait : Antiquæ mulieres majores
natu bibeant loram , aut sapam , aut defru-
tum , aut passum , quam murinam quidam Plau-
tum appellare putant . quem locum annotans
Hermolaus pro sapam male garum citat .
Adde huc Sexti Pompeii judicium , qui muri-
nam potionis genus exponit , quod Græcè di-
catur neectar . Quid , quod in supplicationibus
publicis ad pulvinaria Deorum apponi solebat
ædilium jussu murina , velut proprius Deorum
potus , quos nectare & ambrosia pastos credi-
dit antiquitas . Apud Petronium Arbitrum qui-
dam se myrinum poculum ebibisse ait ad li-
bidinis concitamentum . Quibus autorum te-
stimoniorum omnibus evidens fit & manifestum ,
murinam dulciariam fuisse potionem & ganea-
tam ,

tam , & cum aromatite vino si non eandem , non admodum pugnantem , aut ab eo diversam , quod ex Plinii loco antea citato liquere potest. Aliud longè ab hoc diversum est myrtinum & myrtatum vinum , de quo Columella lib. 13. Palladius cap. 17. Cato , Dioscorides in quinto , Plinius libro 14. capite 16.

C A P U T X X .

De cerycis significatione multifaria. Item apophthegmatis duobus apud Erasmus lux data.

KΗρυχος vocis significatio latè patet , nam & præconem notat , & nomen proprium , & caduceatorem fecialemve , & pocillatorem , & buccinam sive muricem piscem. quarum omnium significationum documentum & testimonium multiplex dabo. Primùm omnium κηρυχος præconis munus esse scribit Herodotus sacris libationibusque præesse , concionem ad vocare , dicturos citare : unde Demosthenis illud de Corona , ηγεωτα μεν δικηρουξ , τις αγορευειν βολεται. præterea attentos reddere , silentium indicere atque imperare , ut linguis faverent , idque tam in sacris quam in certaminibus , quod Græci dicunt κατακηρυξαι ησυχιαν , & κατακελευσαι , & υποκηρυξασθαι. Plautus facere populo audientiam dixit. Item bona proscripta proclamare preciaque conficere , hoc est , auctionem facere : judices quoque & agonistas nominatim

tim appellare, Deorumque ferias indicare, in cerycis munus devolvit antiquitas, quæ omnia in præconem nobis cadunt. adde huc & obscura quædam explicare, unde & ἐγμηνέας vocari posse cerycas ait Pollux, qua ratione Mercurius Deorum κῆρυξ, velut interpres, à Simonide dicitur, ubi de Maia loquitur, αὐτη γὰρ κυλλήνης ἐν ὁρεσσι θεῶν κῆρυκα τέχ' ἐγμῆν: id est: Hæc Cyllenes in montibus Deorum ceryca edidit Mercurium. Quid, quòd in tutela Mercurii præcones habebantur ἐγμαῖκως κηρύσσοντες, quomodo apud Sophoclem in Trachiniis Lichas præco de se ait, ἀλλ' εἴπερ ἐγμῆς τὴν δέ πομπευω τέχνην. hoc est, siquidem ego Mercurii munus obeo. Accedit quòd Mercurius cum Pandroso Cecropis filia (sic enim nominatur ab Eustathio, tametsi aliam ponat Pausanias) consuetudinem habens filium genuit Ceryca nomine, à quo Ptolemæus κηρύκων genus deduci ait: de quo annotandum venit ex Pausania in Atticis prolixius, quòd Ceryx iste, quem Ceryces gentilitio nomine nuncupati natum ex Mercurio & Aglauro Cecropis filia prædicant, fuerit natu minor liberorum Eumolpi (nam major Immaradus vocabatur.) cui suffragatur & Androtion orator, Eumolpo filium exitisse Ceryca scribens Musæi poëtæ proavum, ab avum ejus Eumolpi, qui primus Hierophanta factus initia my-

ste-

steriorum Eleusiniorum condiderit. Præconum autem virtus in vocalitate præcipua fuit habita; unde clamosus gallus à simili κῆρυξ ἀλεκτρύων in tragœdia audit: quo spectat κῆρυξ ειymon, quod ἀπὸ τῆς γαρύειν, à clamore deducit Eustathius. unde & Eurybatæ præconi nomen apud Homerum οὐδὲ τὸ εὔρυ βάζειν, quòd eminus sonora ejus vox exaudiri facile posset. & Stentorem præconem epitheto εὐρυ-
έος insignit idem poëta. qua in parte conti-
nuato spiritu quamdiutissimè verba trahere,
&, quòd πόδα quasi pedem nominabant, edicti
genus longissimis periodis constans absque
spiritus resorptu recitare, laudi fuit & inter
examinationis probationisque modos habitum,
ut testatur Pollux & meminit in Epidemiis
Galenus, ibi, καθάπερ οἱ κήρυκες ὅταν τὸν πόδα
λεγόμενον ἐκφερόγχοσιν. Præconum, quando po-
pulo facere audientiam jubebant, solennis erat
acclamatio ista Ακέτε λαοι, Audi populus:
unde manavit argutia faceti illius dicti Strato-
nici citharœdi, qui quum apud Mylassa Cariæ
urbem parum populosam peregrinaretur, con-
spicatus multa templo, raros homines, medio
in foro exclamavit præconum ritu, Ακέτε ναοι,
audite fana. In postrema dictione gratia est,
Latinis auribus inimitabilis, unica litera sono
affini variante dicti sententiam. Meminit hu-
jus Athenæus lib. 8. & in Iliados 17. Eusta-
thius.

thius. Ab hoc præconis officio ductum est verbum damnatorium ὃ θίγει τὸν, quasi per præconem indicere præmium tollendi alicujus: quoties namque ē medio sublatum quempiam volebant, proclaimabant cædis mercedem, aut vivi capitis: ita Xerxi Græcia ἐπεκήρυξεν χειρόπατα, ei qui vivum interfecit caput Athenas attulisset, centum talentorum proposito præmio, quod apud Etymologici autorem lectum est. Ex eodem fonte fluxit ἀποκηρύτλειν, & ἐκκηρύτλειν pro edicto exterminare. Illius usus est apud Synesium libro de insomniis: εἰ μὴ γὰρ τὸ καθεύδειν ἐκ τῆς ἀρχομένης ἀποκηρύξειεν. id est, nisi etiam extra suam ditionem edicto expellat dormiendi voluntatem. Hujus verò apud Athenæum de Lysimacho rege, qui præconis voce extra regni sui fines philosophatros omnes exegit, quod Græcè est ἐξεκήρυξε. Jam verò quòd ceryx etiam pro feciali & caduceatore accipiatur, docet Eustathius Iliados decimo, ubi Θέις & ιεράς κῆρυκας Homericō epitheto nuncupari contendit non præcones modo, sed etiam eos, qui reipub. nomine legationes obeunt, & feciales, denique sequestros omneis. Græca verba sunt, τὰς δημηγορίας, καὶ ἐγγράφαις ἐξυπηρετημένας πρεσβείας γὰρ πολέμων λύσεσι, μέσος τε γενομένας εἰς πᾶν καθῆκον. Indicat & Ulpianus in commentariis in Demosth. orationem adversus Timocratēm annotans duplices

plices esse cerycas, alterum popularem, alterum belli communem, deductorem legatorum facialiumve ad conveniendum de pace cum perduellibus, manu gestantem pro symbolo caduceum, quod κυρύκειον vocatur. Habant autem caduceus in summa sui parte serpentes binos spiris circumplexos; adversa efflantes sibila, ὁφεις καταγλωττίζονται καὶ ἐμπεπλέγμένες, ut inter annotationes in Athenagoram legisse memini. Hi autem ceryces idem jus cum facialibus, & eandem propè potestatem habuisse videntur: penes nanque illos erat fœderata contrahere, inducias pacisci (unde & σωσθοφόρες & εκεχειροφόρες dici illos posse innuit Pollux) pacem inire, ac bellum denunciare, quæ fermè in facialibus suis, quos εἰρηνοδίκας velut pacis sequestros interpretatur Dionys. Halicar. libro secundo complectitur: quod clarissimè liquere etiam potest ex Thucydide nitidissimo scriptore: ac de belli quidem denunciandi potestate libro primo, ἀροπέμψαντες καὶ γυναὶ ἀρότερον ἀόλεμον ἀροερῆντα Κερκυράῖοις. Praemisso faciali, qui Corcyraeis bellum indiceret prius. at de pace idem lib. 4. de Arribæo loquens, qui ἐπεκηρυκεύετο ἔτοιμος ἢν βεγκοίδα μέσω δικαστὴ ἐπιτρέπειν, Legatos mittebat, paratus Brasidæ arbitro rem permittere. De horum cerycum officio Plato lib. 12. de legibus. Unde deprehendi potest frivolam esse grammaticorum

rum elusionem in discrimine vocum κῆρυξ & πρέσβυς, illum militiæ, hunc pacis legatum interpretantium. Novem autem fuisse cerycas cum præcones tum caduceatores in Græcorum exercitu, traditum est à nonnullis, quorum nomina sint Eurybates & Talthybius Agamemnonis, Asphalion & Eteoneus Menelai, Dius Ajaxis, Eurybates alter Ulyssis, Stentor, Thootes & Calchas. Dux deinde κῆρυκες etiam pocillatores antiquitus fuisse dictos, infundendi cyathis vini ministerio præfectos, quos οἰνοχόος posterior ætas vocavit, quod disertè profitetur in decimo Dipnosophist. Athenæus, sic usum esse Homerum scribens, ibi:

Φέρε γέ κρητῆρε φαεινὸν

κῆρυξ ἴδαις, ἡδὲ χρύσεια κύπελλα. Et iterum:
ἀτὰρ κῆρυκες ἀγανοὶ

ὅρκια πιστὰ θεῶν συνάγον, κρητῆρε γέ οἶνον μίσγον.

Utrobique cerycis voce pro pincerna accepta, ut ille voluit. adeoque latè patuit ejus vocis usus, ut ad coquos etiam extendi autor sit Clidemus apud Athenæum. Postremò ceryx etiam purpuræ piscis è turbinato genere species est, qui murex & buccinum Plinio dicitur, atque etiam conchylium, quod indubitatem facit Archippus Comicus:

κῆρυξ θαλάσσης τρόφιμος, ψός πορφύρας. id est:
Murex marisatus, prolesque purpuræ.

Eu-

Eustathius item in 17. Iliad. κῆρυκα præter alia dicit esse θαλάσσιον ὅσρεον ἔχον ὁξύτητας κύκλω, marinum ostreum asperum unde quaque in orbem & salebrosum : à quo occasio joci festivissimi arrepta est Stratonico citharœdo, cuius modò memineram, ludente in homonymia cerycis. Is etenim Abderam (Thraciæ urbs est) profectus ad certamen ibi propositum, quum animadvertisset suos privatim cuilibet popularium esse præcones, qui mensis initium ludis celebre proclaimarent, eosque plures propemodum quàm pro civium numero, cœpit summis pedum digitis ingredi, defixo humi obtutu: quod factum admirantibus illius hospitibus, interrogatus, ecquid subiti mali pedibus accidisset, valere se quidem pedibus professus est, & adulatores ad cœnam cursu præverterere posse, metuere tamen valdeque solicitum esse, necubi in ceryca pedem impingat; ambiguè ludens in voce ancipiti, tum præconem, tum murecim denotante. Quid enim veneris insit in dictorio, si dixerit, vereris, ne pedem impingat in præconem? quid item taciti cavilli monstretur incessu illo sublimi, si propter præcones in extremis digitorum articulis gradiat? certè utrobique nihil, quantum ego pervideo. Proinde & iocose fecit ita inambulans, ut timere illum agnoscas: & non

minus argutè metum detexit, vereri se dictitans, ne pedem murici idem cum præcone Græcè sonanti, suffigeret. Itaque parum gratiæ (bona viri pace dixerim) habere mihi videtur Erasmi versio, quæ sic sonat: Illud unum metuo, ne ingrediens præconis pedem offendam. Præter supradictas significaciones *κῆρυξ* etiam ex accipitrum genere esse legitur apud Suidam, sed quam bene, nescio, suspectus enim mihi locus habetur, & pro *ιερὰς* legendum *ἱερὸς* videtur.

C A P U T X X I.

Doctoralem lauream conferendi ritus non multum diversus à Græcorum agonibus.

REctè à majoribus nostris viris cùm prudentibus, tum æqui rectique consultis, institutum fuisse hunc, non dissimilem Græcorum in ludicro certamine ritibus, morum capessendi triumphalem lauream, aut ut dicam simplicius, magisterii insignia, judico: illic nanque absoluto stadii curriculo victor bravium ferebat, non plebeio quovis, sed Agonothetis solis decernentibus: hic decursa studiorum meta, laborum præmium qui victor reposcit, publico in phrontisterio templine adyto, decernendis pronunciandisque præmiis destinato, lauream sibi debitam accipit, non sub arbitris vulgatae & trivialis

Mi-

Minervæ hominibus , quibus facilè ob oculos
fucus objici possit , verùm à Doctorum (si di-
cere licet) δωδεκαθέω senatu. Jam , uti testa-
tur gravissimus autor Themistius , Elæi sive
Pisatæ tanti Olympiacum illum suum olea-
strum fecere , ut præter ingenuos , qui que
parentes legitimos docere possent ; & τὴν πίζαν
τῆς βλάσης ἀκέργιον , ut ipsius utar verbis , ad
exercendi curiosus munus nullum admitterent ,
imò tales ceu profanos & rejicos à sacris il-
lis carceribus quam longissimè arcerent . Quòd
si profano in certamine , ubi corporis tan-
tummodo habitus , artuumque torositas ac
firma compactio spectatur , adeò obnixè ge-
neris labem fugiebant veteres , quid ni & in
ingenii (quoad ejus fieri possit) certamine
idem fiat ? ubi qui divinæ illius auræ parti-
culam , mentem videlicet , parentem potest
ostendere , atque à supposititii fœtus injuria
se vindicare , is demum ad hanc mercedem
aspirare merito maximo possit , dum tamen
præbito ingenii specimine , studiique peracti
ratione redditia , in quæstione habitus . judi-
cii aleam subierit , ne ad modum Aësopici
afini sub leonis exuvio latitantis fallere quo-
quo modo possit. Accedit huc , uti omnem
sibi viam ad hunc aspirandi honorem præclu-
sam esse , inertes sciant. Neque illud silen-
tio transmittendum esse videtur , quòd apud

seculum prius non par erat quovis in loco palmam obtinuisse honos ; at præcipuum ex quatuor totius Græciæ civitatibus penes Elæos fuisse , ex classicorum scriptorum monumentis constat. quanquam & reliqui non caruerint sua gloria : nam Delphi Pythiis gloriantur , Isthmiis superbiunt Corinthii , Nemæorum panegyri efferunt se Argivi . omnium tamen ut antiquissima , quippe ab Hercule instituta , ita facile in reliquis celebrissima jure maximo Elæi sua Olympia prædicant. Neque hoc ævo eadem ubivis locorum accepti honoris istius habetur ratio : imò ut ingenuè dicam , primum locum cum ob antiquitatis reverentiam , tum propter studiorum natalitia , Bononiensi Academiæ uno ore omnes deferunt , cuius ea est ubique terrarum nominis dignitas , claritudinis fama , ut cæteras suo splendore facile obliteret. In cuius quidem urbis studiorum parentis præconium digredi , supervacaneum esse puto , quandò illa plures sui buccinatores repererit , quam aut procos Penelope , aut encomiastas Helena : & si maximè suis eam dignis coloribus adumbrare coner , nihil hercùle facilius assequar , quam Venerem Apellæam pictor è plebe unus. Alioqui non sum ignarus apud priscos Romanos sacra Bonæ Dæ alieniore verborum usu profanasse , inexpialis cri-

mi-

minis loco fuisse habitum : neque minori criminis obnoxium me fore reer , si sacratissimam illam Academiam , quam ceu Musarum quoddam adytum colo , veneror , atque suspicio , minus digna , quam par fuerit , oratione deterere institero.

HADRIANI JUNII ANIMADVERSORUM LIBER SEXTUS.

C A P U T I.

*Poëmation, quod falſo Ovidii nomine circumfertur ;
autori ſuo Lucano redditur , emendaturque.*

MUltæ sunt caufæ , cur scriptores non pauci nativa sua gloria dulcissimo laborum fuorum fructu privati fuerint , vel abolitis penitus operum titulis , vel proprio nomine inducto , adjectoque supposititio. In caufam vocari possunt aut pudenda plagiriorum furta , aut vetustatis ſui nimium confidentis error quaſi per manus ad posteros transmisſus , aut ſupina librariorum oſcitantia , aut judiciorum

morositas. Sic Jornandus compendium historiæ Romanæ ex L. Floro transcripsit: sic Cassianus Bassus scholasticus, qui ex rei rusticæ scriptoribus opus varium (cui γεωπονικὰ ab agriculturæ studio nomen est) concinnavit, filioque dedicavit, nunc Constantini nomine obscuratus legitur. L. Cælius Arrianus medicus, cuius extant celerum & tardarum passionum libri, Aureliani nomine notior nunc est. Arnobio, qui septem duntaxat adversum gentes libros edidit, octavus accrevit, quum sit Minutii Felicis, Octavius ab interlocutorum uno ita vocitatus, nova ratione obliterandi autoris. Eros Julia medicus, qui in nomen Juliæ Augustæ dominæ suæ libertus concessit, corrupta nomenclatura, Trotula quasi Erojulia nunc audit, minus Latinè vitio barbari seculi loquens: quod quidem haud vanum est doctissimi Morilloni judicium. Eandem injuriā sensit & Annēus Lucanus, cuius legitur juvenile carmen ante vicesimum ætatis annum procusum, quodque alieni nominis mangonio inter Ovidiana opuscula subrep̄s̄it, reclamante carminis majestate Nasonianæ simplicitati longè dissimili. Nomen germanum autoris cum eo, ad quem scriptum fuit, integrum & ab invidæ vetustatis dente immūne servavit exemplar repertum in bibliotheca-

theca ecclesiæ Deiparæ virginis Atrebatenſis,
quæ Reverendissimum illustrissimumque D.
Antonium Perrenotum Episcopum agnoscit,
præclarum virtutum omnium domicilium ,
& literatorum Mecœnatem incomparabilem.
Carminis talis illic vifitur inscriptio : Luca-
ni poëma ad Calpurnium Pifonem ex libro
Catalepton. Ex quo perspicitur error im-
pressorum codicum , in quibus legitur , Ad
Pifonem , ad quem extat & Horatii Ars poë-
tica : multum etenim discrepat temporum
ratio , ut idem fuerit Pifo , cui & Horatius
scripferit , & cui Lucanus. Fuit autem ifte
C. Pifo ex nobiliffima Calphurniorum fami-
lia , qui unà cum Lucano Neroniana conju-
ratione absumptus est ; quem iisdem penè
verborum lenociniis , & specioso coloribūs
earundem dotium apparatu descriptsit Corn.
Tacitus hist. lib. 15. quibus illum depinxit
Lucanus , ut vel inde Lucani esse convin-
cantur. Taciti verba subjicere non abs re-
fuerit , quòd aditum aperiant ad rectius in-
telligendum poëmation : ea habent hunc in
modum. C. Pifo Calphurnio genere ortus,
ac multas insignesque familias paterna nobi-
litate complexus , claro apud vulgum rumo-
re erat per virtutem , aut species virtuti-
bus similes. Nanque facundiam tuendis ci-
vibus exercebat , largitionem adversus ami-

cos , & ignotis quoque comi sermone & con-
gredi. Aderant etiam fortuita , corpus pro-
cerum , decora facies. Sed procul gravitas
morum , aut voluptatum parsimonia. Leni-
tati ac magnificentia & aliquando luxui in-
dulgebat &c. Quæ verba cum Lucani dictis
si expendas , non ovum ovo similius invenias.
Sed præstat totum carmen adscribere , quod
multa sint in eo perperam transposita in co-
dicibus vulgatis , multa hîc lectione inter-
polli correctiora , quemadmodum videbit
quilibet , quem poëma conferre non pige-
bit , ab humanissimo doctissimoque Morillo-
neo nobis communicatum.

*Unde prius cæpti surgat mihi carminis ordo ,
Quosve canam titulos , dubius feror. hinc tua Piso
Nobilitas , veterisque citant sublimia Calpi
Nomina , Romanas inter fulgentia gentes :
Hinc tua me virtus rapit , & miranda per omnes
Vitamodos : quæ , si decesset tibi forte creato
Nobilitas , eadem pro nobilitate fuisset.
Nam quid imaginibus , quid avitis fulta triumphis
Atria , quid pleni numero Consule fasti ,
Profuerint , cui vitalabat ? perit omnis in illo
Nobilitas , cuius laus est in origine sola.
Felix , qui tantis animum natalibus æquas ,
Et partem tituli non summam ponis in illis ,
Ipse canendus eris : nam quid memorare necesse est ,
Ut domus à Calpo nomen Calpurnia ducat ?*

Clara-

Claraque Pisonis tulerit cognomina prima,
 Humida callosa cum pinsaret hordea dextra?
 Nec si cuncta velim, breviter decurrere possim:
 Et prius aetheriae moles circumvaga flammæ
 Annua bissemis revocabit mensibus astra,
 Quam mibi prisorum titulos, operosaque bella
 Contigerit memorare: manus sed bellica patrum
 Armorumque labor, veteres docuere Quirites,
 Atque illos cecinere sui per carmina vates.
 Nos quoque pacata Pisonem laude nitentem,
 Exæquamus avis. tamen et si bellaquierunt,
 Non periit virtus: licet exercere togatæ
 Munera militiae: licet & sine sanguinis haustis
 Mitia legitimo sub judice bella movere.
 Hinc quoque servati contingit gloria civis,
 Altaque viætrices intexunt limina palmae.
 Quin agè majorum juvenis facunde tuorum,
 Scande super titulos, & avitæ laudis honores,
 Armorumque decus præcede forensibus actis.
 Sic etiam magno jam tunc Cicerone vigente
 Laurea facundis, cesserunt arma togatis.
 Quæque patrum claros quondam visura triumphos
 Olim turba vias impleverat agmine denso,
 Ardua nunc eadem stipat fora, cum tua mœstos
 Defensurareos vocem facundia mittit:
 Seu trepidos ad jura decem citat hasta virorum,
 Et firmare jubet centeno judice causas:
 Seu capitale nefas operosa diluis arte,
 Laudibus ipsa tuis resonant fora. tu quoque Piso

Judicis affectum, possessaque pectora ducis
 Victor, sponte sua sequitur quocunque vocasti:
 Flet, si flere jubes: gaudet gaudere coactus:
 Et te dante capit judex, quam non habet, iram.
 Sic auriga solet ferventia Thessalus ora
 Mobilibus frænis in aperto flectere campo,
 Qui modò non solum rapido permittit habenas
 Quadrupedi, sed calce citat, modò torquet in auras
 Flexibiles rictus, & nunc cervice rotata
 Incipit effusos in gyrum carpare cursus.
 Quis non attonitus judex tua respicit ora?
 Quis regit ipse suam, nisi per tua pondera, mentem?
 Nam tu, sive libet pariter cum grandine nimbos,
 Densa que vibrata jaculari fulmina lingua,
 Seu juvat ad strictas in nodum cogere voces,
 Et dare subtili vivacia verba catenæ,
 Vim Laërtiadæ, brevitatem vincis Atridæ.
 Dulcia seu mavis, liquidoque fluentia cursu
 Verba, nec inclusa, sed aperto pingere flore,
 Inclita Nestorei cedit tibi gratia mellis.
 Nec te Piso tamen populo sub judice sola
 Mirantur foras, sed numerosa laude Senatus
 Excipit, & meritas reddit tibi curia voces.
 Quis dignè referat, qualis tibi luce sub illa
 Gloria contigerit, qua tu, reticente Senatu,
 Cum tua bissenos numeraret purpura fasces,
 Cæsareum grato cecinisti pectore numen?
 Huc etiam tota concurrit ab urbe juventus,
 Auditura virum, si quando judice fesso

Tur-

Turbida prolati tacuerunt iurgia rebus:
 Tunc etenim levibus veluti proludit in armis,
 Compositisque suas exercet litibus artes.
 Quinetiam facilis Romano profuit ore
 Græcia, Cecropiæque sonat gravis æmulus urbi.
 Testis Acidalia quæ condidit alite muros,
 Euboicam referens fæcunda Neapolis arcem.
 Qualis io superi, qualis nitor oris amœnis
 Vocibus? hinc solido fulgore micantia verba
 Implevere locos: hinc exornata figuris
 Advolat, excusso velox sententia torno.
 Magna quidem virtus erat, & si sola fuisset,
 Eloquio sanctum modò permulcere Senatum,
 Exonerare pios modò, nunc onerare nocentes:
 Sed super ista movet plenus gravitate serena
 Vultus, & insigni præstringit imagine visus.
 Talis inest habitus, qualem nec dicere mœstum,
 Nec fluidum, læta sed tetricitate decorum
 Possimus: ingenitæ stat nobilitatis in illo
 Pulcher honos, & digna suis natalibus ora.
 Additur buc & justa fides, & plena pudoris
 Libertas, animusque mala ferrugine purus:
 Ipsaque possesto mens est opulentior auro.
 Quis tua cultorum juvenis facunde tuorum
 Limina pauper adit, quem non animosa beatuna
 Excipit & subito juvat indulgentia censu?
 Quodque magis dono fuerit preciosius omni,
 Diligis ex æquo: nec te fortuna clientum,
 Natalesve movent: probitas spectatur in illis.

Nul-

Nulla superborum patiuntur dicta jocorum :
 Nullius subitos adfert injuria risus.
 Unus amicitiae summos tenor ambit & imos.
 Rara domus tenuem non aspernatur amicum,
 Raraque non humilem calcat fasto, a clientem.
 Illic casta licet mens, & sine crimine constet
 Via, tamen probitas cum paupertate jacebit.
 Sed lateri nullus comitem circundare quærit,
 Quem dat purus amor, sed quem tulit impia merces,
 Nec quisquam vero precium largitur amico,
 Quem regat ex æquo, vicibusque regatur ab illo :
 Sed miserum parva stipe munera, ut pudibundos
 Exercere sales inter convivia possit.
 Ista procul labes, procul hæc fortunare fugit
 Piso tuam venerande domum tu mitis & acri
 Asperitate carens, positoque per omnia fastu,
 Inter ut æquales unus numeraris amicos :
 Obsequiumque doces, & amorem quæris amando.
 Cuncta domus varia cultorum personat arte,
 Cuncta movet studium. nec enim tibi dura clientum
 Turba, ruditve placet, misero que freta labore
 Nil nisi summoto novit præcedere vulgo :
 Sed virtus numerosa juvat. tu pronus in omne
 Pectora ducis opus, seu te graviora vocarunt,
 Seu leviora juvant, nec enim facundia semper
 Adducta cum fronte placet : nec semper in armis
 Bellica turba manet : nec tota classicus horror
 Nocte dieque gemit : nec semper Gnosius arcu
 Destinat, exemplo sed laxat cornua nervo.

Et

Et galea miles caput, & latus ense resolvit.
 Ipsa vices natura subit, variataque cursus
 Ordinat, inversis & frondibus explicat annum.
 Non semper fluidis adopertus nubibus æther
 Aurea terrificis obcœcat sidera nimbis.
 Cessat hyems, madidos & siccat vere capillos:
 Ver fugit æstates: æstatum terga laceſſit
 Pomifer autumnus, nimbis ceſſurus & undis.
 Ignea quinetiam superūm pater arma recondit,
 Et Ganymede & repetens convivia mensæ,
 Pocula ſumit ea, qua geſſit fulmina, dextra.
 Temporibus ſervire decet: qui tempora certis
 Ponderibus penſavit, eum ſi bella vocabunt,
 Miles erit: ſi pax, poſitis togā geſtiet armis.
 Hunc forā pacatura, bellantem caſtra decebunt.
 Felix illa dies, totumque canenda per orbem,
 Quæ tibi vitales cùm primūm traderet auras,
 Contulit innumerā in ira tua pectora dotes.
 Mira ſubeft gravitas inter forā: mirus omissa
 Paulisper gravitate lepos: ſi carmina forte
 Nectere ludenti juvit fluitantia verſu,
 Aonium facilis deducit pagina carmen.
 Sive chelyn digitis, & eburno verbere pulsas,
 Dulcis Apollinea ſequitur testudine cantus,
 Et te credibile eſt Phœbo didicisse magistro.
 Nec pudeat pepuliffe lyram, cùm pace ſerena
 Publica ſecuris exultent ocia terris.
 Nec pudeat Phœbea chelys ſi creditur illis
 Pulsari manibus, quibus & contenditur arcus.

Ipſe

Ipse fidem morisse ferox narratur Achilles,
 Quamvis mille rates Priameias ureret heros,
 Et gravis obstreperet modulatis buccina nervis.
 Illo dulce melos Nereius extudit heros
 Pollice, terribilis quo Pelias ibat in hostem.
 Arma tuis etiam si forte rotare lacertis,
 Inque gradum clausis libuit consistere membris,
 Et vitare simul, simul & captare petentem:
 Mobilitate pedum celeres super orbibus orbes
 Flectis, & obliquis fugientem cursibus urges,
 Et nunc vivaci scrutaris pectora dextra,
 Nunc latus adversum nec opino percutis iectu.
 Nec tibi mobilitas minor est, si forte volantem
 Aut geminare pilam juvat, aut revocare cadentem,
 Et non sperato fugientem reddere gestu.
 Hæret in hæc populus spectacula, totaque ludos
 Turba repente suos jam sudabunda relinquit.
 Te si forte juvat studiorum pondere fessum,
 Non languere tamen, lususque movere per artem,
 Callidiore modo tabula variatur aperta,
 Calculus, & vitro peraguntur milite bella,
 Ut niveus nigros, nunc & niger alliget albos.
 Sed tibi quis non terga dedit? quis te duce cessit
 Calculus? aut quis non periturus perdidit hostem?
 Mille modis acies tua dimicat, ille petentem
 Dum fugit, ipse rapit: longo venit ille recessu,
 Qui stetit in speculis, hic se committere rixæ
 Audet, & in prædam venientem decipit hostem.
 Ancipites subit ille moras, similisque ligato

Obligat

Obligat ipse duos : hic ad majora movetur,
 Ut citus & fracta prorumpat in agmina mandra,
 Clausaque dejecto populetur mœnia vallo.
 Interea sectis quamvis acerrima surgant
 Prælia militibus, plenatamen ipse phalange,
 Aut etiam paucos poliatus milite vincis,
 Et tibi capiuta resonat manus uiraque turba.
 Sed prius emenso Titan versetur Olympo,
 Quam mea tot laudes decurrere carmina possint.
 Felix, & longa juvenis dignissime vita,
 Eximumque tuæ gentis decus, accipe nostri
 Certus & hoc veri complectere pignus amoris.
 Quod si dignatua minus est mea pagina laude,
 At voluisse sat est : animum, non carmina jacto.
 Tu modo latus ades, forsan meliora canemus:
 Et vires dabit ipse favor. dabit ipsa feracem
 Spes animum: dignare tuos aperire penates.
 Hoc solum petimus: nec enim me divitis auri
 Imperiosa famæ, & habendi sævalibido
 Impulerit, sed laudis amor. juvat optime tecum
 Degere, cumque tuis virtutibus omne per ævum
 Carminibus certare meis. sublimior ibo,
 Si famæ mihi pandis iter, si detrahis umbram.
 Abdita quid prodest generosi vena metalli,
 Si cultore caret? quid inertis condita portu,
 Si ductoris eget, ratis efficit, omnia quamvis
 Armamenta ferat, teretique fluentia malo
 Possit & excusso dimittere vela rudente?
 Ipse per Ausonias Aeneia carmina gentes

Qui

Qui sonat, ingenti qui nomine pulsat Olympum,
 Mæoniumque senem Romano provocat ore,
 Forsitan illius nemoris latuisset in umbra,
 Quod canit, & sterili tantum cantasset avena,
 Ignotus populis, si Mecænate careret.
 Qui tamen haud uni patefecit limina vati,
 Nec sua Virgilio permisit nomina soli.
 Mecænas Tragico quatientem pulpita gestu
 Evexit Varium: Mecænas alta Toantis
 Eruit, & populis ostendit nomina Graiis.
 Carmina Romanis etiam resonantia chordis,
 Ausoniamque chelyn gracilis patefecit Horati.
 O decus, & toto meritò venerabilis ævo
 Pierii tutelachori, quo præside tuti
 Non unquam vates inopi timuere senectæ.
 Quòd si quis nostris precibus locus, & mea vota
 Si mentem subiere tuam, memorabilis olim
 Tu mihi Mecænas tereti cantabere versu.
 Possimus æternæ nomen committere famæ:
 Si tamen hoc ulli de se promittere fas est,
 Et Deus ulti abest: supereft animosa voluntas,
 Ipsaque nescio quid mens excellentius audet.
 Tu nanti protende manum, tu Piso latentem
 Exere: nos humilis domus & sincera parentum,
 Sed tenuis fortuna sua caligine celat.
 Possimus impositis caput exonerare tenebris,
 Et lucem spectare novam, si quid modò latus
 Annuis, & nostris subscribis candide votis.
 Est mihi, crede, meis animus constantior annis,
Quam-

Quamvis nunc juvenile decus mihi pingere malas.
 Cœperit, & nondum vicesima venerit ætas.
 Quid si tam validæ mihi robur mentis inesset,
 Et solidus primos impleret spiritus annos,
 Auderem voces per carmina nostra referre
 Piso tuas: sed fessa labat mihi pondere cervix,
 Et tremefacta cadunt succiso poplite membra.
 Sed nec olorinos audet Pandionis ales
 Parva referre sonos, nec si velit improba, possit:
 Sic & Aëdonia superantur voce cicadæ,
 Stridula cùm rapido faciunt convicia soli.
 Quare agè Calliope, posita gravitate forensi,
 Limina Pisonis mecum pete: plura supersunt,
 Quæ laudare velis inventa penatibus ipsis.

C A P U T II.

Ciceronis locus à menda vindicatur. Ejusdem verba
 in Nonio desiderata reponuntur.

Inter reliquias laceri de Repub. M. Tullii
 operis, leguntur ex libro primo hæc ver-
 ba de pietate quæ patriæ debetur, transcripta
 ex Nonio Marcello, ubi de differentia in sig-
 nificato vocis Antiquus agit. sic enim inquit:
 Sed quoniam plurima beneficia continet patria,
 & est antiquior parens, quām si quis (ut aiunt)
 curaverit: major ei profectò quām parenti de-
 betur gratia. Quæ verba ut sunt corrupta,
 nec genuinam Tulliani nitoris facilitatem ser-
 vant, ex vetustissimo nostro codice manuscripto

ita persanaveris. Et est antiquior parens, quām is qui creavit: vult enim plus deberi patriæ communi plurimorum parenti, quām privatis uniuscujusque nostrū genituræ autoribus. Post superiorem Ciceronis sententiam, in manuscripto meo leguntur ista, in excusis hactenus desiderata. M. Tullii ad Cæsarem juniorem lib. 3. Ego autem antiquissimum Scythis oriundum, quibus antiquior lætitia est, quām lucrum. Sentit, ni fallor, de Anacharsi philosopho sapiente, patria Scytha, qui pecuniam fastumque regium præ animi tranquillitate, quam docet philosophia, contempsit, quod de illo alibi lectum est. Ne verò putet quispiam adulterinam esse librorum ad Cæs. juniorem inscriptionem, evincet facilè Nonius, non semel eorum librorum testimentiis usus: ut paulò ante hunc locum in verbo Vindicare: M. Tull. ad Cæs. juniorem lib. 1. Quasi si me ad id beneficium accerseres, quo per te me unā cum repub. in libertatem vindicassem. quorum verborum prior pars in aliam faciem conversa, in meo codice legitur hunc in modum: Qui si nihil ad id beneficium adderes.

C A P U T III.

Adagium quo usus est Varro obliteratum, in usum revocatur, emendaturque.

Elegans est apud D. Hieronymum parœmia, non dubium ex Græco fonte derivata, qua simile simili, ut Cascam Casco obtigisse innuere volentes, dignum accessissse patellæ operculum dicebant. Græcè sonat festivius, εὐρεν ἡ λοπᾶς τὸ πῶμα: ac si dicas: Invenit olla seu patella operculum. Hujus proverbii emblemate Menippearum unam exornavit Varro. Constat autem fermè proverbiales esse illorum librorum titulos, ut ostendunt illæ inscriptiones, τὸ ἐπὶ τῇ Φακῇ μύρον. & γνῶθι σεαυτόν. & Mutuum muli scabunt. item, ἀνω ποτηροι, quod depravatum est apud Marcellum, in Anoputio, in voce Polliceres. Consimiliter & istud de quo loquimur adagium, apud eundem paulò post ita vitiose legitur scriptum: Murmurari pro murmurare. Varro heurenulo pastopoma περὶ ψετῶν μυκήτων: ubi cùm ex artificiosa conjectura, tum manuscripti codicis opera, germana talis lectio reponenda venit: Varro εὐρεν ἡ λοπᾶς τὸ πῶμα, περὶ γεγαμηκότων: id est, reperit olla operculum, de nuptis. Eam verò lectionem ipse literarum ductus monstrat, heurenη lopas to poma: nam postremum illud, περὶ γεγαμηκότων, his ipsis chia-

racleribus præfert exemplar manuscriptum, quod consonat cum alterius tituli significato, quo Caium Caiæ obvenisse gratulantes, aut mordaci sale Cascam Casco nupsisse insimulantes, dignum patellæ operculum obtigisse proverbialiter dicimus.

C A P U T . IV.

*De Myrmecide Varronis locus à menda vindicatus
& declaratus.*

INter minutorum operum, quæque visum præ nimia exilitate penè subterfugerint, artifices, primum locum Myrmecidæ Milesio tribuit antiquitas: is nanque inter cætera laudatæ industriæ monumenta, quadrigam sculpsisse ex ebore legitur, quam cum agitatore suo, musca alis suis cooperuerit, quod à Plinio Polyhistore libro septimo, capite vigesimo primo, & libro 36. capite quinto, literis proditum est, & ab Æliano in omnigenæ historiæ primo repetitur. Addit quoque Plinius navem apiculæ pennis absconditam inter ejus opera. Ælianus etiam elegiacum distichon in sesamo minuto legumine descriptum aureis literis. Certè Cicero minutorum opusculorum fabricatorem fuisse non dissimulat in Academicis. De eo sentit M. Varro lib. de latina lingua sexto, corrupta in excusis exemplaribus Myrmetidis voce pro Myrmecide. ita nanque ibi lego:

Ete-

Etenim facilius obscuram operam Myrmecidis ex ebore oculi videant, si extrinsecus admovant nigras fetas.

C A P U T V.

De columbis Æliani locus ab interprete perperam conversus emendatur.

Mirum est quod de columbis in literas relatum ab Athenæo est, autoritate Aristotelis, quod videlicet pullis exclusis columbus inspuat, salivaque eos lustret ad abigendam fascini vim. ita enim scriptum invenias apud illum lib. 9. ἐπωάζει δὲ ἐκ διαδοχῆς τῶν τὸ περισεροειδῆς γένος, καὶ γενομένων τῶν νεοτίων οἱ αὔρρην ἐμπλύει, ὡς μὴ βασκανθῶσι. quæ verba hunc in modum transcripsit in primo Ælianuſ, ἐκ διαδοχῆς Φασὶν ἐπωάζειν τὰς περισεργίας, εἴτε τῶν νεοτίων γενομένων, οἱ αὔρρην ἐμπλύει αὐτοῖς, ἀπελαύνων αὐτῶν τὸν φθόνον, Φασὶν, ἵνα μὴ βασκανθῶσι δι ἄρρενα τοτε. in quibus vertendis operam lusisse interpres mihi videtur, totoque quod aiunt, cœlo aberrasse, dum ea latinis auribus fide necio qua sic appendit: Columbas successione perhibent ovis incubare, deinde pullis effectis, masculum eos fovere, repellentem ab ipsis omnem iracundiam, ut inquiunt, ne si non faciat, contentiones & lites exerceant. Cùm ego potius hac ratione vertendum duxerim: Alternis incubant ova columbæ, uti perhibent:

deinde pullis enatis mas inspuit , livorem procul abigens , ut ne quid illis fascinus officiat. Ubi in postremis Ælianî verbis dubito an non rectius legi possit , *di æḡs* pro *di æḡ* , ut ad fascinantium imprecations referatur.

CAPUT VI.

Locus Aristotelis & item Athenæi expensus cum Plinii verbis.

MEntio de salivatione columbarum provoca-
cat ut Aristoteli genuinam dictionem ,
pro adulterina quæ in vulgatis libris legitur ,
reponam , ubi de simili columbarum inspuitio-
ne verba facit. Locus extat libro de historia
animalium nono , ita descriptus : γενομένων ἢ
τῶν νεοτίῶν Φροντίζει τῆς ἀρμοτίσους τροφῆς , ἵνες δια-
μαστησάμεν Θ , εἰπλύει λαῖς νεοτίοις διοιγνὺς τὸ σόμα ,
προπαραρχονευάζων περὸς τὴν τροφήν . Hic vox illa
ἀρμοτίσους suspecta mihi habetur & supposititia
pro ἀλμυρείσους , à sciollo quopiam in contex-
tum intrusa : hanc etenim lectionem defende-
re mordicus neque sine ratione posse mihi vi-
deor , ex Plinio ita legente : is nanque ver-
bum penè de verbo reddens sic inquit , libri
decimi capite 34. Pullis primò falsiorem ter-
ram collectam gutture in ora inspuunt , præ-
parantes tempestivitatem cibo. Accedit Athe-
næi in nono dipnosoph. autoritas , verba Ari-
stotelis citantis hunc in modum : ὁ δὲ Αριστότελος

λην Φησίν, ὡς αἱ περισσοὶ γιγνομένων τῶν νεοτίῶν τῆς ἀλυνειχόσης (quamquam impressus codex transposita una litera λαμνειχόσης præferat) γῆς διαμασθήμεναι, ἐμπλύσοιν αὐτοῖς διοιγνῦσαι τὸ σόμα, διὰ τοτε περικενάχοσαι αὐτὸς πρὸς τὴν τρεφήν. id est: Columbas dicit Aristoteles pullis enatis falsiusculam terram præmansam aperto ore inspuere, hac ratione eos capiendo cibo præparantes. Quòd autem non careat ratione, cur pullos suos falsioris terræ manso muniāt columbæ, salis temperamentum docebit abundè, quod à medicis & physicis discas: nobis satis est non vanam interpolandæ vocis viam commonstrasse.

C A P U T VII.

Theodori Gazæ lapsus in Pyrallidis avis voce manifestatur. Item Catulli versus è Græco fonte indicatus.

Neque verò ociosum fuerit reliquam partem de columbis exequi data semel occasione, in qua impegiſſe Gazam hominem doctissimum certò mihi persuadeo, uti mox indicabo. Invenio autem columbarum plura genera, quàm aut quaterna, quod voluit Callimachus libro de avibus: aut quina, ut Aristotelis visum est. Nam primò est περισσὴ seu Atticè περισσὴς, ab amoris vehementia nomine indito, nobis columba & columbus, quo

postremo usus est Catullus in epigrammate ad C. Cæsarem, versu ex Alexidis Comici Concurrentibus translato, Ut albulus columbulus Dionæus: sic enim iste antea, ὁ λευκὸς ἀφροδίτης ἐιμὶ γὰρ περισερός. Deinde est τρυχῶν, qui nobis turtur: proximo loco φάσσα, nostri palumbim sive palumbū dicunt: deinceps οἰνᾶς, quam Vinaginem vocat Gaza, sylvestris columbæ genus. additur & πελαιᾶς, ab eodem Livia, coloris lividi argumento. Adjicitur alicubi ab Aristotele & πάψ, quam cum φάσσα confundens Theodorus palumbem vertere non dubitavit, cuius apud Athenæum meminit & Æschylus Tragicus, ibi:

σιτεμένην δύσανον αἴθλιαν φάσσα.

Septimum genus dici πυραλίδα invenio, cuius meminerunt præter Aristotelem Athenæus & Ælianus, cuius avis etymon ἀπὸ τῆς πυρὸς, ab igne deducens Gaza, ignariam vocavit, quum potius ἀπὸ τῆς πυρὸς, id est, à tritico in quod pabuli gratia involet, Frugipetam dixisse debuerit: sonat nanque πυραλίς tritici assultatricem, ἀλλὰ τὸ ἄλλεσθαι εἰς τὸν πυρὸν: neque enim in genere columborum itidem ut in insectis invenias, qui ad lucernas aut ad ignem advolent, sed bene qui fruges triticeaque sata impetant, uti alii legumina. Longè siquidem alia est hæc pyrallis, ab animalculo illo ignario, quod Pyralis Plinio, nonnullis etiam pyraulta

rausta vocatur, quod multo justius ignarium
Gaza nuncupaverit, quam istud columbae genus.

C A P U T V I I I .

Nonii Marcelli testimonia duo ex Homero interpolata beneficio codicis manuscripti.

Nonii Marcelli doctissimi extra omnem
aleam grammatici lectionem plurimum
antiquitatis elegantiorisque literaturæ cogni-
tioni conducere, inficias ire potest nemo: sed
tam crebris ille vulneribus faucius atque lacer-
eit, tot tantisque maculis καὶ στρεπτοῖς fœdè de-
turpatus, ut difficillimam suscepturnus sit maxi-
meque arduam provinciam, qui Pæoniam ma-
num illi autori admoveare satagat: bonam ta-
men me operam navaturum aliquando in sanan-
do eo confido, idque vetusti codicis manuscri-
pti beneficio, quod ubi commodum videbi-
tur, primo quoque tempore præstiturus sum.
In eo igitur autore, ubi de ventorum proprie-
tatis agit, στρεβολαιμαῖοι leguntur duo Ho-
merici versus, nihil ad loci intelligentiam fa-
cientes, aut etymi rationem, de quo agit,
spectantes. Sed præstat integrum locum ad-
scribere, qualis in impressis libris legitur. Au-
strum, inquit, qui Græcè νότος, dictum ab
humore & nebula, quòd νότιος Græcè humor la-
tina interpretatione dicatur, ac sit is ventus su-
doris effector, ut est Homeri: σὺν δὲ εὐρός τε

νότῳ τῷ ἐπεστε ζεφυρός τε δυσαής. Hunc ego versum, Aristarchi ius si usurpare fas sit mihi, ut supposititium ejus loci jugulo, illiusque vice, exemplaris manuscripti fidem secutus scribo, κατὰ δὴ νότιον ρέεν ιδρῶς: quasi isto hemistichio dicti sui fidem autor quærat, quod Notus ventus sudoris sit effector, quum Homero νότιον ιδρῶς fuerit dictus, ac si austrinum sudorem dicas, nempe humidum. nam in altero illo versu nulla visitur aut humoris aut sudorificæ qualitatis mentio. Sequitur deinde: Boream, hoc est, aquilonem ἀπὸ τῆς βόης, quod sonorus sit & procellosus. Homerus, τῷ βορέῃ αἰθηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων. In alio loco, ὑδὲ κρατιπνὸν βορέην τάδε κύματα ἀξεῖν. Hujus posterioris in locum substitue ex libro scripto non semel antea citato binos Homeri versus ex Iliados decimoquarto, in quibus manifestò Boreæ etymon exprimitur, quod ille indicavit:

Ἐτε θαλάσσης κῦμα τόσον βοά φαροτι χέρσον
ποντόθεν ὄρνυμενον πνοίη βορέω αλεγεινῆ.

C A P U T IX.

*Varronis monumentorum inscriptiones à maculis
afferuntur apud Non. Marcellum.*

Tam spissis maculis deturpatæ atque adulteratæ sunt apud eundem scriptorem luctucentissimi autoris M. Varronis librorum inscrip-

scriptiones, ut conniventer eos aut dissimulanter non queam præterire. Nihil enim occurrit ibi frequentius quām, Varro Eudæmonibus: sed vitiata lectione, quum constanter ubique manuscriptus codex, quem ego magnifico, & σκέθρω ταλάντῳ, quām Hectoris corpus apud Lycophronem, digniorem judico, Eu-menidibus legat. ita γεροντοδιδασκάλῳ passim ex eo reponendum est pro γέροντῷ διδασκάλῳ, efficto nomine ad instar ασωλοδιδασκάλῳ, quam Alexis Comicus docuerat. Rursus ubicunque Tithonio & Titone & Titosne περὶ γῆρας invenitur, scribendum est Tithono περὶ γῆρας. Tithonus enim Aurora delitiæ ad extremum senium pervenit. Item quoties citatur Varro Sciamachia περὶ ταφῆς, legi debet, περὶ τύφου, de fastu: cum umbratili enim pugna commune quid habet jātantia? eam siquidem lectio nem in voce Lucuus emendatiorem invenias. Jam verò in dictione Vulgus, ubi legitur, Varro Crono περὶ ταφῆς, ex manuscripto substitue, Cycno pro Crono. Eandem vocem ex eodem adde in vocabulo Iteris, ubi de mutata declinatione agitur, hoc pācto: Varro cy-cno περὶ ταφῆς: rectissimè nanque titulum illum scriptum invenias capite de numeris & ca-sibus, hunc in modum, Varro κύνῳ περὶ τα-φῆς. convenit etenim titulus uterque in cygni morte sepulturam suam funusque lugubri cantu

præ-

præcinentis. Mutuatus autem fuit titulum ab Alexide Comico, quem in κύκνῳ pro teste advocat Athenæus lib. 2. Jam verò & corruptissima lectione citatur Varro noprändis, in dictione Papaver, quum Admirandis ibi scribi oporteat hac ratione: Varro admirandis, Infriasse papaverem. pro eo quod est in vulgatis codicibus, Varro noprändis: infrias sene papaverem. Nostram lectionem confirmat. Fl. Sosipater artis grammaticæ lib. 1. quem vide si lubet. Præterea apud Nonium in dictiōnibus Amnem, & Singulum, perperam legitur, Varro περὶ πλάτωνα, de divitiis, quum manifestiori scribi debeat περὶ πλάτωνα, sive περὶ πλάτωνα, in lustratione terrarum. Sic in vocabulo Spissum, pro περὶ πλάτωνα, περὶ φίλων, Erraremus, ex manuscripti exemplaris fide legemus, περὶ πλάτωνα, περὶ φιλοσοφίας. Et ne erraremus &c. Et certè minus depravata est lectio in voce Lucius, ubi sic legitur: Varro periplus libro secundo περὶ φιλοσοφίας pro περὶ πλάτωνα. Insuper in voce Præcox, pessimè scribitur Peridebo, pro Synephebis, aut saltem Ephebo περὶ ἐμμονῆς, uti alibi rectius legitur. Rursus in voce Conscripti bellavi, pro Varro columna ηεργαληνής, reponito ex nostro codice, Varro columna Herculis, περὶ δόξης. Iterum in dictione Plagæ, loco ejus quod ibi legitur, Varro lege Meniados, admirantes quod sereno inde tenuisset: restitue
sic,

sic, Varro lege Menia: Admirantes quòd sereno intonuisset. Demum quotiescunque vel Marco vel Bimargo scriptum reperitur, sincera & genuina libri inscriptio reponenda est Margopoli: is enim ejus est titulus, quem etiam περὶ ἀρχῆς, de dominatu nuncupavit: per Margopolin urbem Romam, insanam luxuique redditam, mihi visus innuere. „ Ad eundem modum scripsit Anthropopolin, quæ vox est restituenda in dictiōibus, Scriptio, Religio & Lame, ubi libri excusi mordicus retinent ἀνθρωπογέγια ή περὶ γενεθλίων. quūm veram ac germanam lectionem manuscriptus liber ubique servet, ἀνθρωπόπολι, περὶ γενεθλίων: eaque quam proximè veritati integra servata est in Lopades, ubi vulgo legitur, antro populi. ” Cæterūm quod mendum in voce Olivitatem est, Varro in gloperiton, certa ratione sanare non ausim, nisi quatenus suspicioni eruditæ locus esse potest, quando legi posse videatur non malè γλώττα περισσῶν, vel una dictione γλωττοπερισσῶν, qua voce raula denotatur: vestigia enim harum literarum fermè monstrat manuscriptus codex, in quo extat ita, glotto peri oton.

C A P U T X.

*Delentur plurima menda in epigraphis fabularum
Plauti, Cæcili, Accii, aliorumque, apud
Nonium commissa.*

Quid obstat quo minus in corrigendis non-nullis aliorum poëtarum epigraphis eandem remediorum adhibendorum viam commonstreim, vibices & hyposphagmata suis spleniis inducturus? Ac primùm quidem festivissimi Plauti, pro cuius Afinaria fabula notissima, perperàm Sifennaria legitur apud Nonium Marcellum in vocabulo Cursura. Neque satis plenè legas apud eundem in dictione Oculitus, Corni qui amant, pro eo quod est, Plautus Cornicularia (est enim & istud fabulæ nomen, sed quæ temporum injuria abolita est.) Qui amant &c. Similiter in voce Præficæ, parum rite ista leguntur: Plautus frivola, superboque omnes argutando præficas. clarius ita, Plautus Frivolaria: Superaboque omnes, & sic deinceps: nam Frivolariam agnoscit & Charisius. Illud verò depravatissimè omnium scriptum est in dictione Clunes. Plautus: Ambroico quas lupus ab armis valeo: pro quo lego constanter, Plautus ἀγεοικῶ, quasi lupus ab armis valeo, clunes desertos gero: quod spectat ad vulgare dictum, quo lupum armos validos habere, sed impotentem atque imbecillum

lum clunibus prædicamus. Quod autem ἀγροκῶν legendum sit, vel solus literarum ductus evincat: manuscriptum certè exemplar abroico scribit. Constat autem ἀγροκῶν fabulam Plauto fuisse attributam, nam Plauti adulterinam agnoscit apud Aul. Gellium Varro libro de comœdiis Plautinis, M. Aquilio eam ascribens: alioqui Philemon Comicus & Antiphanes similiter ἀγροκῶν scripsisse memorantur ab Athenæo. Secundo loco ad Cæciliūm (cui primas inter Comicos defert Sedigitus) transeamus, qui Plotium scripsit à Menandro conversam fabulam, Gellio teste, quod nomen depravatum est apud Nonium in dictione, Opulentitas, ubi Potio legitur male. Scripsit idem & ὁ Βολοσάτην, quod nomen laceris artibus disparatum est in tres voces, obolio, istate, quum in Nonio dictione Delica, junctim legi debeat, Cæcilius obolostate. Similis luxatio deartuatiōe in vocabulo Pulchritas visitur: sic enim illic legas, Cæcilius arpaio: Méne dii boni quid illud est pulchritatis. Ego sic corrigo, Cæcilius ἀπαζομένη: Dii boni quid illud est pulchritatis. Rursus in voce, Collum: Cæcilius Sarpazo: Mane hunc collum ludo præcipi jube. Ego repono, Cæcilius ἀπαζομένη: Hunc collum ludo præcidi jube. quæ lectio integra mansit in dictione Exlex. Citat & Sosipater Cæciliī ἀπαζόμενον, solo masculine
sexus

sexus discrimine : adducit & ex Philemonis
Comici ~~αρπαζομένω~~ testimonium Athenaeus. Ne-
que minor est mēda in eodem loco, ubi con-
tiguis verbis ista leguntur : Idem scenophebis:
cadretim res redit , imò collus non res. Ego
restituo ex manuscripto : Idem Synephebis :
Ad restim res redit &c. Quo in loco non pos-
sum quin etiam lepidissimum Nævii dicterium
à menda repurgem. ubi nanque legitur , Næ-
vius : Cor utrum scapulæ plus angulus colli
habeat nescio : locum ita ex meo codice ema-
culo : Nævius Colace : Utrum scapulæ plus ,
an collus calli habeat , nescio. Quòd autem
Cæcilius fabula fuerit Synephebi , neminem fu-
gerit qui Ciceronis libellum de senectute tri-
verit ; testimonium inde petentis. Scripsit
Cæcilius & Hypobolimæum , quasi subdititium
dicas , cuius fabulæ meminit & Sosipater ,
quam de Menandro aut Alexi de Comicis con-
vertisse videtur : quæ lectio apud Non. mansit
integra in verbo Rabere , nisi quòd pro Astra-
bia , manuscriptus codex habet Raistaria : , quæ
,, vox servata legitur & in Lactare. " at in
voce Singulatim , pro hypoboli , Hypobolimæ-
um legit : eandemque esse fabulam contende-
rim , quam Nonius alibi Subditivum vocat ,
Græcam ut opinor vocem exprimere volens.
Præter hæc citatur Ennius Hectoris lustris ,
tu λύτροις legitio : ita vocantur dona redemp-
toria ,

toria, quibus Priamus Hectoris mortui corpus ab hoste Achille redemit. Huc adde Accii Æneadas sive Decium, qua fabula Romanorum ab Ænea genus ducentium, ac præcipue Deciorum pro patria mortem oppetentium virtutem extulisse videtur, quod indicat versus ille, quo apud hunc poëtam Decius junior se pro patriæ salute Diis manibus devoturum confirmat ad patris exemplum, sic inquiens: Patrio exemplo & me dicabo atque animam devotabo hostibus. Proinde in verbo Ignavit male scriptum est Accius Æneadis decimo: scribendumque Accius Æneadis aut Decio. ita distinguendum est in voce Sanguis, ubi perperam Accius Æneadis: Aut Decio vim Gallicam. rectissimè vero in dictione Tumulti, Accius Æneadis vel Decio. Neque silentio obmittam Laberii βελονιστας, quam ad imitationem αινεσιας Comici Antiphanis dedisse illum verisimile est, utraque voce sarcinatricem significante. Itaque apud Nonium in adverbio Effictim, quando legitur, Laberius bello: instria domina nostra privignum suum amat effictim legendum autumo, Laberius Belonistria. Reddamus vero & Afranio Comico suam fabulam & lectionem integrum: nam in voce Spissum ex manuscripto codice ita lego: Afranius incendio: itaque spissum videtur fieri,

non possum domi meum virum expectare, quem mihi studeo iamdudum dari: pro quo vulgati codices habent, Afranius cædo: & pro possum possunt; pro studeo studio. Sed fortè quis pro Cædo Cæco reposuerit, quod memoretur & Plauti & Titinnii eo nomine fabula à Charisio. ego vetusti exemplaris fidem sequor. Neque mihi tempero, quin Pomponii Comici locum interpolem: nam ubi in voce Primiter hunc in modum scriptum extat: Pomponius Accius geminis: quin bono animo es video, eripis primiter dapes: vetustus codex legit, Pomponius Maccis geminis: quin bono animo es video, eripuisti primitus de pannibus. quæ lectio confirmatur & ab ipso Nonio postea, ubi docet, pannibus dici pro pannis. quin & Pomponium Secundum Maccis geminis prioribus testem advocat alicubi Fl. Sosipater, ita ut binas hoc nomine fabulas dedisse iste comicus videatur.

C A P U T XI.

Quintiliani locus corrigitur, & Ennii apud Marcellum, item Varronis.

Illud item, tametsi non magni momenti, apud Fabium lib. 10. non debet non etiam in hunc ordinem referri; quod de Plauti fabulis censuram fert, sic inquiens:

In

In comœdia maximè claudicamus, licet Varro dicat Musas, Ælii Stolonis sententia Plautino sermone locuturas fuisse, si Latinè loqui vellent. Pierique codices, quos sequuti videntur Petrus Crinitus & Lilius Geraldus, uterque in libris de poëtis scripsierunt Elpii Stolonis: at ego Ælii Stilonis legendum arbitror. judicium enim illud de Plauto ex magistri sui verbis repetisse Varronem probabile est: is autem fuit Ælius Stilo, quod in primo grammatices à Sofipatro dictum est, & Prisciano lib. 6. Quin & hujus ipsius Stilonis crebra fit mentio in fragmentis Sex. Pompeii: velut ibi, ut unum ex multis adferam, Sonticum morbum in xii. (videlicet tabulis) significare ait Ælius Stilo certum cum justa causa. Meminit ejus & Plinius lib. 9. natur. hist. & 33. cap. 1. Item Varro lib. 4. de lingua Latina, ubi vitiose Cornelius Stilo scribitur pro Ælius Stilo. Porrò quia similitudinis quid habet cum superiore censura Ennii sententia alieno, ut appareat, stomacho prolata de illo ipso, sed prodigiose depravata apud Nonium, subiectur à me integritati suæ redditus:

Enni poëta salve, qui mortalibus

Versus propinas flammeos medullitus.

Jambici sunt trimetri, pro quibus pravè legitur in verbo Propinare:

En vocas elue qui mortalibus &c.

C A P U T XII.

*Apud M. Varronem libro de lingua Latina versus
Pacuvii emendains.*

PAcuvianus versiculus extat apud Varro-
nem libro de Latina lingua sexto mon-
struose conspurcatus hunc in modum:

Halyconis ritu littus pervolgans furor.

Hunc ego integritati suæ sic restitutum iri
melius, immò indubitatus censeo:

Halcyonis ritu littus pervolans feror.

Videtur autem senarius detortus ex illo Alc-
manis Lyrici:

ὅς τ' ἐπὶ κύματάς αὐθής αἱρεῖ ἀλκυόνεσσι πολάται.
Nota est de Cœyce Trachiniorum rege ejus-
que conjuge Alcyone fabula, qui cùm eò
fastus elati forent, ut propriis nominibus
compellari abnuerent, ascitis Jovis Junonis-
que nominibus, vindice Dei ira extincti in
avium formam transierunt, ille naufragio
submersus in cerylum, hæc luctu exanima-
ta ob mariti desiderium in halcyonem. Por-
rò istud gravis superbiæ exemplum provocat
me ad adscribendum inauditum Pallantis
Claudii Cæs. liberti fastidium, qui libertos
suos non modò non dignabatur alloquio, sed
etiam nihil unquam domi, nisi nutu aut ma-
nu significasse proditur à Cornelio Tacito:

aut

aut, si plura demonstranda forent, scripto utebatur, ne videlicet vocem cum illis consociaret.

C A P U T XIII.

Aul. Gellii & Ausonii poëtæ locus à vitio vindicatus.

A pud Ausoniūm poëtam in centone nuptiali perperām ita legitur: Quid antiquissimi poëtæ Livii ἐρωτοπαιγνίων libros loquar? quo loco ἐρωτοπαιγνίων legendum esse proclivi lapsu certum est ex Prisciano & Sosipatro Grammaticis: nam fœdior etiam in Gellianos codices irrepit error libri secundi cap. 24. hunc in modum: Hujus legis Lælius poëta meminit in Crotopægnis: ubi non titulus tantum libri male habet, sed & autoris nomen corruptum est pro Livio Lælius. Constat autem Livium Andronicum plusculos libros ἐρωτοπαιγνίων olim scripsisse, quibus amatorios lusus prosecutus fuit: quam inscriptionem æmulati postero tempore Nævius & Pacuvius Erotopægnion libros edidisse leguntur apud Non. Marcellum, utrumque enim autorem Erotopægnion citat: nam in voce Latibulet mendose scriptum est erotopecnon. Quod verò sequitur in Ausonio: Quid Euemum, quem Menander sapientem vocavit? Euemerum lego: is ete-

nim scriptor Messenius patria libidines ob-
scenas spurcosque Deorum amores carmine
evulgavit , ab Ennio postea in Latinam lin-
guam conversus. Unde sic quoque apud Sex.
Pompejum legendum est : Quam rem in me-
dio (quod ajunt) positam Varro & Eueme-
rus (non Eumerus) ineptis μύθοις involvere
maluerunt , quam simpliciter referre.

C A P U T XIV.

*Hic locus, in quo senarii duo Græci desidera-
bantur, apud Ammianum expletur.*

Genios (quos & præstites , quòd actioni-
bus humanis præsint , vocat Martia-
nus Felix) hominum custodes cum He-
siodo credidit omnis antiquitas , ita dictos
quoniam à genitura unicuique adsocientur ,
quos à Virgilio etiam manes appellari autu-
mat Servius. De iis sic Ammianus hist. lib.
21. Ferunt enim , inquit , theologi , in lu-
cem editis hominibus cunctis , salva firmita-
te fatali , hujusmodi quædam velut actus re-
ctura numina sociari , admodum tamen pau-
cis visa , quos multiplices auxere virtutes :
idque & oracula & autores docuerunt præ-
clari , inter quos est etiam Menander Comi-
cus , apud quem hi senarii duo leguntur.
Haec tenus ille : sed quorum testimonium ad-
vocat jambici desiderantur , relicta lacuna ,
quam

quam ex Eusebio de præparatione Euangeli-
ca 13. explere licet: illic enim integri legun-
tur hi duo, de quibus loquitur, senarii:

ἀπαντι δάιμων αὐδεὶ συμπαρίσαται
ἐνθὺς γενομένῳ μοσαγωγὸς τῇ βίᾳ. hoc est:
Mortalium cuilibet nato suus
Vitæ custos rectorque genius jungitur.

Hos itaque diligens lector suo in codice ad-
scribere poterit. Citat eosdem non plenè ta-
men Theocriti scholia festes Idyllio secundo his
verbis: *δάιμων αὐδεὶ παρίσαται ἐνθὺς γενομένῳ.*

C A P U T X V.

Quæ dicatur apud Petronium Arbitrum margarita
tribacea, ibidemque locus castigatus.

A pud Petronium Arbitrum Satyrogra-
phum de ciconia leguntur sequentes
versus mendis referti:

Ciconia etiam grata peregrina hospita,
Pietati cultrix gracilis pes è tota listria.
Avis exul hyemis, titulus trepidi temporis,
Nequitiæ nidum in cacabo fecit meo.
Quo margarita cara tribaca judica.
An ut matrona ornata faleris pelagus.
Tollat pedes indomita in strato extraneo.
quos ita legendos judico:
Pietatis cultrix, gracilipes, glotoristria, aut ut
alii malunt, choralistria.

*Avis exul byemis, titulus tepidi temporis,
Nequitiae nidum in cacabo fecit tuo.*

Invehitur enim in Romæ luxum. Pergit deinde per interrogationem conviciatoriam :

Quô margarita cara, tribacca, Indica?

An ut matrona ornata phaleris pelagiis,

*Tollat pedes &c. hic tribaccam dixisse mihi
videtur margaritam, quæ tribus baccis unio-
nibusve inauri insertis constabat : solebant
enim binos ternosque elenchos (ita vocant
margaritas in longum fastigias) aurea bra-
etea conjunctos auribus suspendere. quod non
reticuit Plinius acerrimus luxuriæ Romanæ
exagitator, quum lib. 9. cap. 35. sic ait: Hos
digitis suspendere & binos ac ternos auribus,
fœminarum gloria est. At baccarum appella-
tio pro unionibus, vel in illo Virgilii elu-
cescit: Colloque monile baccatum. Quòd
autem Indica legendum sit, docebit etiam
Plinius loco antea citato: nam quum princi-
patum culmenque rerum omnium precii mar-
garitas tenere dixisset, subjungit, Indicum
eas maxime Oceanum mittere. Phaleras ve-
rò pelagias appositè vocat ipsas margaritas,
velut ornamenta fœminarum cultus è pelago,
hoc est, conchyliis marinis quæsita. Quod
verò in ejusdem Arbitri fragmento aliquanto
post legitur: Visebamus nos omnia per fo-
ramen valvæ, quod paulò antè ausa hostia-*

lis

lis rupta laxaverat. Rectius hunc in modum scribetur, quod paulò antè ansa ostii disrupta laxaverat. Item sub finem versus illos.

*Cui lœsos viridisque Thasos, quem Lydus adorat
Septifluus, templumque tuis imponit hipeplis.*

ita concinno atque repono :

*Cui Lesbos, viridisque Thasos, quem Lydus adorat
Septifluus, templumque suis imponit Hypæpis.*

Est autem Lydiæ oppidulum Hypæpa, ut in undecimo Metamorph. testatur Ovidius.

*Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæpis.
Alioqui etiam Dianæ sacer hymnus Hypæ-
pus est, Theodorito teste.*

C A P U T . XVI.

*Quam ob consam Ægyptii olim & Judæi à suilla
abstinuerint.*

Qua ratione moti Ægyptii à suum esu abstinuerint se, religione ne, an odio & aversatione quadam animantis, controversum posuerunt autores: nam Ælianuſ libro de Animalibus decimo, illos propereſa suem odiſſe commemorat, quòd carni- bus humanis non abſtineat: non immeritò ergò illos aversari bestiam anthropophagon. „ Judæi à suilla abſtinent, ut D. Clemens „ existimat lib. 7. ſtrom. quod ſceleratum hoc „ animal plus cæteris fruges & terræ manda- „ ta ſemina rictu effodiat & corrumpat.”

Eudoxus aliam adducit causam , cur Ægyptii sues non jugulent , quòd greges earum avis immittere consueverint , ut proculcando rostrisque fodiendo humum everterent & satia adobruerent , quòd sic coniecta ab volucrum injuria immunia essent . Quæ ratio repetitur etiam à Callistrato apud Plutarchum in symposiacôn quarto , ubi ait , Sacerdotes Ægyptios suem ideo colere , quòd prima roti acumine tellurem findendo , aratri usum ostenderit : unde rustico instrumento Vomeri nomen *vīs* , à sue videlicet , quæ *vī* illis dicitur . quanquam refertur illic & alia causa , qua suillæ carnis esus contagiosus esse perhibetur , & vitiliges , lepras , cutisque aspredines conciliare , quæ vitia illi non sine justissima causa detestati fuerint . Quibus dictis consonat quod à Manethone Ægyptio proditum est , eos qui suillo lacte utuntur , lepram & alphos incurrere . Annotatur & illud ab Æliano , sues Soli Lunæque inimicas ab Ægyptiis existimari , ac propterea Lunæ „ (semel tantum anniversario in sacro , „ nec unquam alias) ” immolari , nec alteri deorum cuiquam . Sic Athenienses in mysteriis Cereri sacris suem mactare , velut segeti fatisque adversam . „ Aesopus scitè dixit vo- „ ciferari clamose sues , nimirum conscientias „ sibi , qui alio non sint utiles , quum tra- hun-

,, huntur , quam ut immolentur : unde
,, suem ὄντει μόδια την φιλοσόφους οὐσίαν
,, πούταν , οντας θύν , qui ad θύσιν , hoc est ,
,, μάκτατον σολύμ idonea sit. nam non
,, αλιώ ei animali datum esse animūm , nisi ut
,, carnium mole sufficiatur , quod à Cle-
,, mente lib. 2. strom. annotatur. Quam ety-
,, mologiam agnoscit & M. Varro lib. de re
,, rust. 2. in eo evarians , appellationem enim
,, suis esse inde quod immolandi initium a suil-
,, lo genere sumptum videatur , cuius rei ve-
,, stigia apparere , quod in Cereris Initiis porci
,, immolentur : quod item in iciendo fœdere
,, porcus occidatur , pacis initium : quod quo-
,, que nuptias prisci reges auspicabantur a cæ-
,, so porco , quem nova nupta & novus mari-
,, tus primum immolabant. & apud Platonem
,, Comicum in fabula quam εργασίας inscripsit ,
,, quidam(ut opinor) servus ita ait: Quadrupe-
,, dum nullum aliud jugulare nos æquum fo-
,, ret , præterquam suem , nam & suavissimam
,, habet carnem , & è sue nihil lucri accedit ,
,, præter scuticas coriaceas , & è setis contex-
,, tos pileos. Cleanthes venustè dixit, animum
,, illi pecudi datum esse pro sale , ne putresce-
,, rent carnes : is enim ejus dicti memoratur
,, autor à Clemente , quod citra nomen au-
,, toris adducit Cicero lib. 5. de finibus bo-
,, norum & malorum. quam sententiam ex
,, Te-

„ Terentio Varrone lib. de re rustica secundo repetit & Plinius lib. 8. Ita alii ut inutilē hostiam in cibum advocant , alii ut satis frugibusque noxiam : alii rursus ab ejus esu abstinent , ob libidinis virosæ æstum. ” Evidem bestiæ in victu obsecnitatem , qua præ cæteris luto delectatur , ac in sterquiliniis locisque cœnōsis libentissimè volutatur , in causa potissimum fuisse arbitror , cur suillæ esus edicto legis Mosaicæ Judæis prohibitus fuerit , ut allegorico troppo absterrentur à peccatorum lutulento volutabro. Cur verò suem Veneri immolasse Argivi legantur (quod Callimachi testimoniū scribit Athenæus) evenisse puto , sacri que occasionem natam ex Adonidis Veneri tantopere dilecti nece , quem suis dente occubuisse scribunt autores. quod confirmavit & Sex. Pompejus , sic scribens : Suillum genus invisum Veneri prodiderunt poëtæ , ob imperfectum ab apro Adonim , quem diliebat Dea. Consimilia scribit & Nonnus Panopolitanus Dionysiacō lib. 41. dicens inter cæteras animantium species Venerem solūm aspectum suum aprorumve abhorruisse , ἐπεὶ σὺ δὲ ἐικόνη μορφῆς Αἴγυς καρχαρόδων θανατηφόρου ἵδη οὐλλων Σηλομασνῆς ἡμελλεν αἰδώνιδι πότμον υφάσιν. id est :

Mars

*Mars quia zelotypus, speciem suis improbas olim
Mentitus, pulchrum letali vulnere Adonim
Conficeret.*

C A P U T XVII.

*De Garo locus Martialis interpolatus & ex-
positus.*

GArum tantopere prisco seculo nobilitatum, constat faniem fuisse cruentam ex intestinis piscium, præcipuè scombrorum, quos macquarellos recentior ætas nominat, aliquatam, quod à falsamenti conditaneo jure *ταειχηδν* epitheto dixit in Triptolemo fabula Pherecrates Comicus.,, quod „ sub Caviari nomine intelligi volunt. ” Laudatissimum autem maximique precii fuit, quod Garum sociorum vocitabant superbo admodum titulo, unde pulchrè Epigrammarius in xeniis:

*Expirantis adhuc scombri de sanguine primo,
Accipe fastosum, munera rara, garum.*

Sic enim interpollem locum dare placuit ex vetustissimo eoque emendatissimo exemplari manuscripto, pro eo quod in excusis est, fæcosum. qui nanque potuit commendare garum fæcosum, rarissimi muneris nomine, quum illud quod fæculentum aut fæcis instar in cophino delicuerit, halecis nomine notius nuncupatum fucrit? At illud, sociorum su-

per-

perbo nomine dictum, agnovit Plinius libro nono, ubi M. Apitium hominem ad omne genus luxus mirum, mullos in socrorum gario (nam ea quoque res, inquit, cognomen invenit) necari præcellens putarit. Item Auffonius ad Paulinum scribens: Scis autem, inquit, me id nomen muriæ quod in usu vulgi est, nec solere nec posse dicere, cum scientissimi veterum & Græca vocabula fastidientes, Latinum in gari appellatione non habebant: sed quocunque nomine loquar, liquor iste Sociorum vocatur. Vides ut superbū arrogansque nomen utrobique audiat garum. At ne quis fastosum respuat ellipticè pro fastuoso, velut alienum à poëticis numeris, exemplum adferam testimoniī loco ex Annæi Lucani elegantissimo opusculo ad L. Calpurnium Pisonem scripto, ubi sic legitur:

Raraque non humilem calcat fastosa clientem.

C A P U T XVIII.

*M. Varronis locus apud Nonium Marcellum
emendatur.*

Magnam invidiam omnibus seculis sustinuit magnatum potentia, quod inferiores se oppresserint semper. Eam sententiam appositissimè reddidit Varro in Ménippeis, libro quem Margopolim, sive *περὶ ἀξηῖς* inscrispit, versibus ita ut nunc legimus

guntur, corruptioribus apud No. Mar. unde ea ipsa sententia exculpi nequeat: sic etenim apud illum in verbo Comest, legere est:

*Nam humanis omnia sunt paria, qui te plus urget,
Pisceis ut saepe minutos magnus comest, ut aveis
enecat accipiter. Tu repone versus suis numeris ita ex manuscripto codice, cūjus fidem
sæpius jam antea approbavimus.*

*Natura humanis omnia sunt paria.
Qui poteris plus, urget: pisceis ut saepe minutos
Magnus comest, ut aveis enecat accipiter.
Citat ita corruptos, ut antea indicavimus,
etiam Perottus in glorioso illo suo Copiæ
cornu.*

C A P U T X I X.

*Philostrati locus expositus contra Lilii Gyraldi
sententiam.*

MOrsimus poëta traducitur ab Aristophane frigidus ac insulsus, quo nomine explosus sæpenumero fuit & exibilatus è theatro, ut indicant Icholia. Hinc putat Lilius Gyraldus multæ alioqui lectionis vir in historia poëtarum quam scripsit, profectum esse responsum Apollonii Tyanæi ad Domitianum Cæfarem, & μέν με κλαύσει, ἐπεὶ στοι μόρσιμος εἰμι; hoc est, ut ipse interpretatur: Non me rex occides, non enim Mor-simus ego sum. Qua in re pudendus hominis

nis error elucescit , quum μόρτιμος illic à fato neci destinatum significet , volueritque Tyanæus Cæfari Homericō verficulo indicare , nondum fatale suum adesse tempus , quo à fatis decretum sibi sit mori : siquidem fidem dicti comprobavit eventus , uti prodidit Philostratus , disparuisse illum ex oculis subito evanidum scribens : ita ut rectius verficulum illum convertere sic liceat.

*Non me interficies , nanque hoc tibi fata negarunt.
Repetuntur Philostrati verba etiam à Suida,
apud quem perperām Δομέτιον pro Δομετίδεων
scriptum est in voce μόρτιμος.*

C A P U T X X .

Germanici Cæsar is locus emendatur.

IN Arati phænomena , præter Achillem & Theonem qui Græcè scripserunt , circumferuntur hodie Germanici Cæsar is nomine commentaria , quæ tametsi docta sint & multam autorum nobis ignotorum mentionem faciant , haud facile mihi Germanici nomen probant . In iis castigandis operam collocare , esset Augiæ repurgare stabulum : nequeo tamen quin locum unum atque alterum de Luna sub calcem libri à mendis liberem . nam ubi de Lunæ potentia agit , detrimenta ejus & augmenta , non solùm terram , sed & lapides & cerebra (malè etenim legitur , cerebra)

crebra) animantium, & quod magis incredibile sit, etiam lætamina sentire dicit, quæ in lunæ clementis ejecta vermiculos parturiant. Cujus rationem legas apud Plinium lib. 18. cap. 32. monentem stercus nisi decrescente luna non tangendum esse eò, quòd omnia quæ cæduntur, carpuntur, conduntur, innocentius de crescente luna, quàm crescente fiant. Sequitur deinde in Germanico: Denique clementis lunæ abscissa ligna furfuraceis tinearum terebra manibus fistulascunt: tu lege terebraminibus. Illud verò, Nemoribus quoque adesse dicitur, quòd omnis venatio plus nocte quàm die dormiat: legit ex Placiade, apud quem integrius ista perscripta sunt, plus nocte pascatur, die que dormiat. Postremò quæ mox subnectuntur in hanc formam reponito. Sive Endymionem (expungendo quòd) amasse fertur, quia nocturni roris humor, quem ἀπόρροια siderum atque ipsius lunæ (pro qui est siderum quoque) animandis herbarum succis insudat, pastoralibus prospic successibus (pro & past. prosunt success.) Porrò versus ille Germanici de Jovis nutrice capra Amalthea, qui sic in vulgatis codicibus excusus legitur.

Sidere quæclaro gratum te gestat alumnum.
purius rectiusque scriptus citatur à Lactantio Firmiano libro primo capite vigesimo primo:

Gratum testatur alumnum.

Aa

Ca

C A P U T . X X I .

Omissa quædam in impressis Nonii Marcelli exemplaribus suis locis reponuntur.

Neque male collocaturum me operam arbitror, si quædam in Nonio Marcello omissa à chalcographis suis quæque locis interseram: nam omnia, quæ sparsim totum opere desiderantur, reponere, non unius libri materia fuerit. Primum ubi agit de vocabulis ab A litera incipientibus in voce Abstemius adduntur in manucripto ista: Abstemius est, qui novit, quo rete leporem tenebat, lupum non teneri. Deinde in litera B post explicatam dictionem Biviras subnexa leguntur hæc: Bovinatores, quos nunc malitiosos & tergiversatores dicimus. Lucilius lib. II. Hic strigosus bovinator, ore improbus duro. Præterea ante dictionem Conspicilium infacienda venint ista, quæ sequuntur. Commemoramentum. Cæcilius Plotio: Pudebat, credo, commemorandum stupri. Rursus in voce Depsere citatur quidem Homerus in Odyssea, sed omittitur testimonium, quod ex Odysseæ duodecimo codex meus rectè adscribit, κηρού δεψησας μελινδεα. Denique quod in vocabulo Satu ex Accii Telepho corruptissime nunc legitur, Profecti quamquam est ortus meliori satu: ita corrigito, Profecto haud quat.

quaquam est ortus mediocri satu. id quod collarii vice adjicere libuit.

C A P U T X X I I .

Plinii Secundi locus unus & item alter emaculatur.

Eorum, qui Plinianæ historiæ libris castigandis manum admoverunt, vel sola nomina enumerare difficile fuerit, usque adeo multi sunt: omnes certè in præclaram laudatissimamque operam incuberunt: & ut res feliciter ceciderit, non tamen potuerunt immensum illud mendarum pelagus exinanire, cùm propter altissimam minimeque uniformem rerum abditarum scientiam, tum propter meliorum codicum eorumque præcipue autorum, unde opus tam varium consutum est, penuriam. Juabit tamen & in hanc partem vocari, optimeque de rerum naturæ cognitione merito scriptori opem ferre pro nostra facultate, quædam sanando, nonnulla indicando, sedulique lectoris industriam acuendo. Primum enim lib. xviii. cap. xxviii. ubi legitur vulgo, A solsticio ad fidiculæ occasum vi. calend. Junii Cæsari Orion exoritur. Quis non videt, Julii aut Jullias legi oportere? quippe cùm præcesserit illud à solsticio, quod olim ad sextum Cal. Julii computabant. Illud verò quod mox sequitur de Procyone, Et autem magnopere per-

tinens : lege uti in Cæsar's Dictatoris tabula de astris legitur , ad æstum magnopere pertinens : est enim illud sidus in primis æstuosum. Deinde illud **xvi.** Calend. Augusti Assyriæ Procyon exoritur : in Cæsare scribitur loco Procyon Chiron, quod mihi suspectum est. Præterea Dein postridie , ferè ubique : aliàs legitur post triduum ferè. Quod autem eodem capite de tempestatum generibus legitur insigni macula deturpatum eit , atque ita ex meliori codice reponendum : Unum quod tempestates vocamus , in quibus grandines , procellæ cæteraque similia intelliguntur : quæ , cum plenilunio acciderint , vi majore impelluntur. pro quo in vulgatis libris legimus , quæ , cum acciderint , vis major appellatur. quæ lectio fatua est omnino , nihilque salis Pliniani habet : at prior illa plena est , nusquam ἐλλειπτικης , & aperta , qua vis ingens plenilunii in tempestates declaratur. Neque verò ociosum fuerit diversam lectionem indicare in sequentis capitum initio , ibi : Nanque Vergiliæ privatim attinent ad fructus : aliter legitur , primatum tenent. „ Non inferior tamen , vim majorem „ usurpari ab autoribus de vehementiore tem „ pestatis injuria , cui humana ope occurri non „ possit , quomodo Catus jureconsultus accep „ pit Pandectatum lib. 19. titulo Locati & „ conducti his verbis , vis major , quam Gra-

„ ci θεοῦ βίᾳ appellant , non debet conducto-
 „ ri damnosa esse , si plus quam tolerabile est,
 „ læsi fuerint fructus : quanquam & aliter ac-
 „ cepisse videatur Seneca lib. de beneficiis quar-
 „ to , ibi : Vadimonium deferentem vis ma-
 „ jor excusat . ”

C A P U T XXIII.

*Arnobii locus à macula vindicatus , & Eusebii in-
 terpretis insignis error.*

Arnobius Lactantii præceptor , pius cum-
 primis scriptor , & durior licet , abstru-
 sissimæ tamen antiquitatis & omnigenæ erudi-
 tionis cognitione refertissimus , septem adver-
 sus gentes libros scripsit , à sciolis & nasutiori-
 bus malè aliquibus in locis habitos , in quo-
 rum quinto , ubi mysteriorum Eleusiniorum
 ritum suggillat , & quid ab initiatis respondeat-
 tur , recenset , macula non levis in excusis li-
 bris infedit , quando sic ibi legitur : Ipsa deni-
 que symbola , quæ rogati sacrorum in accep-
 tionibus respondetis : jejunavi , atque ebibi cy-
 ceonem , exta sumpsi , & in calathum misi ,
 accepi rursus , in cistulam transtuli . quum pro
 illo exta sumpsi reponendum sit è cista
 sumpsi . Emendationis viam aperuit Eusebius
 Euangel. præpar. lib. 2. totidem verbis repe-
 tens illorum symbolon , quod conceptis verbis
 accinere solebant : sic enim inquit , καὶ τὸ

σύν θηρία ἐλευσίνιων μυστηρίων, ἐνίσευσα, ἔπιον τὸν πυκεῶνα, ἐλαθον ἐκ κίσης, ἐγγασάμενος απεθέμην εἰς κάλαθον, ηγή ἐκ καλάθου εἰς κίσην. hoc est: Hæc formula est tesseræ Eleusiniorum mysteriorum: Jejunavi, cyceonem bibi, è cista sumpsi, operatus in calathum deposui, & è calatho iterum in cistam. Vides apertè, è cista legi debere: nusquam enim extorum fit mentio, victimas non admittentibus his sacris, sed placentas, sesama, papaverum capita, & id genus alia, quæ mysticis illis cistulis includebantur, uti paulò post idem autor commemorat. Cæterum Eusebii lectio movit mihi stomachum, interpretis Georgii Trapezuntii verba & ineptam versionem cum Græcis conferenti, quæ citatur etiam à Lilio Gyraldo in syntagmate de Proserpina hunc in modum: Sed nequeo latius hujus Pherephattæ sacra enarrare, quasilium, rapinam Edoneæ, terræ hiatum, sues Eubolei, quas eodem hiatu simul & duas Deas absorptas fuisse aiunt: unde Megarenenses in Thesmophoriis sues immittunt. Quam absurdissimam versionem ita interpolavero. Vis ne Proserpinæ florum collectionem tibi narrem? & calathum, raptum à Plutone factum, terræ discessionem, & Eubolei sues simul cum Deabus telluris hiatu haustas, qua de causa in Cerealibus edita voce exclamantes porcos exigunt atque eliminant. Id nanque sonat verbum

bum μεγαρίζειν. Græca verba , quia cuivis ob-
vius autor est , in præsentia omitto , ut pro-
lixitatis fastidium vitem.

C A P U T X X I V .

Varronis verba emendaniur apud Nonium.

LAUDATISSIMA EST & SALUBERRIMA EADEM SEN-
TENTIA , Μηδὲν ἄγαν , NIL NIMIUM : DECU-
JUS AUTORE VARIA EST DISCEPTATIO ; NAM CHILONI
DICTUM ISTUD ASCRIBUNT PINDARUS & CRITIAS ;
THEOPHRASTUS SISYPHO ; PLERIQUE THALETI MI-
LESIOS ; NONNULLI SODAMO , UTI TESTATUM FACIT TE-
GEATICUM ORACULUM , QUOD ITA HABET :

Ταῦτ' ἔλεγεν Σώδαμος Επηρεάτης , ὃς μὲν αὐτέθηκεν ,
Μηδὲν ἄγαν , παιρῶν τὸν τρόπον εστι καλόν .

Quod innuit Sodamum Eperati filium , voti-
væ tabulæ positorem , has extulisse sententias ,
Ne quid nimis : & Tempori omnia recte fieri.
Dictum autem illud μηδὲν ἄγαν corruptè le-
gitur verbis Varronis apud Nonium in dictio-
ne Medioxum , ubi ita scriptum invenias :
Quid aliud est quod Delphica canat columna
literis suis ἄγαν μέθην . reponito quod admou-
nuimus ἄγαν μηδὲν ex fide exemplaris ve-
tusti manu exarati .

CAPUT XXV.

Vellejus Paterculus à menda liberatur.

A pud Velleium Paterculum, qui mira comprehendii felicitate res Romanas adstrinxit, ubi de Corinthi ruina scribit, error non vulgaris in impressis codicibus inolevit. Siquidem ubi legitur, L. Mummius Corinthum post annos nongentos quinquaginta duos, quam à Belete Hipponis filio erat condita, funditus eruit: ex historia scribendum, quam ab Alete Hippotis filio erat condita. Aletes nanque Hippotis filius ab Hercule sextus Corinthum, antea Ephyren dictam, in Isthmo condidit, uti ostenditur ejusdem scriptoris verbis, & confirmat Pindari scholiares in Isthmiis: unde & Αλητίδαι, inquit, vocantur Corinthii: quo nomine usus est & Callimachus versibus à me alieni cubi superius correctis, ibi:

καὶ μν αλητίδαι τελὺ γεγειότερον.

Aletes enim de Corinthi regno Dodonæum audiit oraculum, ubi responsum illi fuit, tum demum imperium urbis obtenturum, ubi glebam illi quispiam porrexit; addito consilio, ut rem aggredieretur solenni festo, quo frequens populus coronatus incederet. Itaque Corinthum veniens ab agricola panem poposcit,

Cu-

eujs vice glebam donatam accepit, festumque
tunc agebatur fortè, quo civitas parentalia de-
functorum manibus agebat: quocirca cunctis
ad suorum monumenta occupatis adortus ur-
bem Aletes, pacto prius cum natu minore
Creontis regis filiarum connubio, referatis per
illam portis, arcem obtinuit, urbisque impe-
rio potitus est. Hæc paulò prolixius ex Eun-
dari Græcis scholiis in Nemea: quanquam &
apud Erasmus in adagio Jovis Corinthus
fabula ista legatur ex eodem transcripta.

C A P U T . XXVI.

*In Athenæo repositi duo hactenus desiderati senarii
versus.*

LEpidum miræque elegantia ænigma apud
Athenæum Dipnosophistarum decimo le-
gitur de Somno ex cognomine Alexis Comici
fabula, sed duobus senariis jambicis mutilatum,
quos ex Eustathio Iliad. ultimo reponere libuit,
ut & hiatum indecorum velut anderibus addi-
tis sanaremus, & sensum pleniores reddere-
mus: quæ ita habent;

Ἐνητὸς, σοῦ ἀθάνατος, ἀλλ' ἔχων τινὰ
σύγκρεσιν, ὃς ε μήτ' ἐν ἀνθεώπῃ μέρει,
μήτ' ἐν θεῷ (alias Θεοῖς) ζῆν, ἀλλὰ φύεσθαι τὸν
κανῶν, φθίνειντε τὴν παρῆσαν, ἔμπαλιν

- E) οἴρετον ὄφιν, γυνάειμ^θ δι' ἀπασίν ἀν.
- Pu. τάκτειν σὺ χάρησις ὡς γύναι μὲν αἰνίγματος.
- Fæ. καὶ μὴν ἀπλάγε τοῦ σαφῆ λέγω μαθεῖν.
- Pu. τίς ἐν τοσούτην τάξις ἔχων ἐσαι φύσιν;
- Fæ. οὐ πν^θ βροτέιων ὡς κόρη ταυτής πόνων.

Ubi conjugata quæpiam virginis ænigma proponit & explicat, dicens esse quendam neque mortalem, neque rursus immortalem, sed utriusque temperamento constantem, quippe qui neque hominis portionem, neque item Dei, vivendo obtineat, sed cuius semper novo quodam modo & nascatur & intereat spectrum, nunc præsens, nunc invisibile, cunctis tamen illum mortalibus haud ignotum. Respondet virgo, ludi se ænigmatibus, cui illa vicissim se manifesta & obvia prodere profitetur: proinde virgo sciscitatur, quis ille sit puer, cuius tanta vis esse perhibeatur. Demum illa nondum explicat, dicitans eum Somnum esse, qui mortalium laboribus quietem adferat.

C A P U T XXVII.

Facem ex spina alba in nuptiis prælatam olim fuisse.

Itidem Varronis locus apud Sosipatrum emendatus & apud Nonium.

Faces in nuptiis præferri solitas indubitatum est, jam tum Homeri ætate celebri more, apud quem Iliad. 18. νύμφας ἐκ Θαλάμων δάδων ὑπὸ λευκομενῶν ἡγίνεον. Et thalamis nuptias ducebat prævia tæda. Causam ex Varrone addit Servius, quod olim non nisi per noctem à sponsis deducerentur nubentes. Materiam autem facum variam fuisse observatum à me est: nam & carpinum & corylum facibus familiarissimas commemorat Plinius. Græci πενκας tædas larignas pro facibus accepere. In eum usum vocata fuit & spina, nuptiarum facibus auspicatissima, quod ex ea faces parant pastores Romani, qui Sabinas rapuerunt, ut autor est Masurius. Spinam albam huc expetitam ostendit Varro apud Sosipatrum Charisium his verbis: In Asia fax (ita lego pro corrupta voce fylax) ex spina alba præfertur, quod purgationis causa adhibetur. Idem apud Nonium Marcellum: Cùm fax ex spina alba esset, ut eam puer ingenuus adferret: loco cuius in yulgatis codicibus nunc perperam legitur,

tur, Fax ex pinu ablata esset. Attestatur & Festus Pompejus scribens patrimos & matrimos pueros tres nubentem deducere, unum, qui facem præferret ex spina alba, quia noctu nubebant; duos, qui nubentem tenerent.

*Addenda in capite de Onirocri-
ticis pag. 59.*

Δέοντος ιδεῖν, δυσμενῶν δηλοῖ μάχας.
Κερδοῦσιν τὸν κερδόσυνην προσδόκων.

Id est:

*Pugnam augurare, si leones videris.
Commerceum cum vulpe habens dolum cave.*

HADRIANI JUNII
HORNANI MEDICI

ad animadversorum libros

A P P E N D I X

*Nunc demum ex autographo in
lucem edita.*

UNIVERSITY PRESS

EDINBURGH LONDON

AND BOSTON

KING'S COLLEGE

UNIVERSITY PRESS

EDINBURGH

A D

ANIMADVERSORUM

LIBROS

APPENDIX.

De cottabo explicata ratio, ibidem à mendis vindicati, Pollux, Hesychius, Callimachus, Varinus & Aristophanis Scholia. tes.

„ **S**ymposiis dicatum ac familiare olim fuit potiorii lusus genus à Sicula gente primum excogitatum, quod Cottabum nominabant, de quo varia quum tradiderint grammatici, quod quisque senserit, qua in re pugnent, ubi convéniant, ac primum quid olim de re, quasi per satyram collectis sententiis, censem, in unum congeram. Proponebatur in symposio alveus seu sinus labro assimilis, cui imminebat demissa è medio contignationis tricliniive, aut arrectaria virgula longa (πάθεια καταβικήν vocabant) unde pen-
 „ de-

„ cebat lanx librato trutinæ in modum ponde-
 „ se pensilis cum cymbiis, quæ affuso à con-
 „ certantibus vini latice depresso subsidebat,
 „ illidebatque in prominentis imagunculæ
 „ æneæ caput (ea μάνη nominabatur, veluti
 „ tamulus, à ministerii argumento, quod in
 „ evertenda lance præbebat) ubi impacta liquo-
 „ rem affusum in subjectum labrum cum sono
 „ effundebat, qui λαγχ & λαλάγη dicebatur:
 „ potantes namque studiosè conabantur in pen-
 „ silem illam lancem cum cymbiis immittere
 „ portionem potus residuam, idque lævo in-
 „ nixi cubito, dextra aptè inflexa: idque etiam
 „ κότζον κατεύθυντο, quasi divergentem cottabum
 „ nuncupabant à reciproca attrahendi
 „ & deducendi vicissitudine, ἀπὸ τῆς καλάγειν,
 „ vel quod pondere suo lancem deorsum tra-
 „ heret, ac in Manen allideret infusus liquor:
 „ perperam enim fragilem cottabum conver-
 „ tit Athenæi interpres. quo spectat illud Eu-
 „ buli Comici in Bellerophonte, ἀνω γὰρ ὁσπερ
 „ κότζαβειον διηρουσα, id est: Attollor in sublime
 „ tanquam cottabus. Tantum vero studii prisca
 „ ætas in cottabis posuit, ut non præmiola
 „ modò in convivia adferrent à cottabis cot-
 „ tabia nuncupata, sed & calices compararent
 „ ad istud exercitium maximè accommodos,
 „ & à re κότζαβειας dictos: quin & circulares
 „ in orbem domos de industria extrui curabant,
 „ ubi

„ ubi cuncti pari intervallo æqualiter distantes
 „ à proposito in medium cottabo de victoria
 „ decertarent, quis concinnius collimaret: lex
 „ enim erat ejusmodi, ut lævo cubito inni-
 „ xus quilibet, dextra molliter circumacta in
 „ gyrum, laticem profunderent. quod Di-
 „ cæarchus Messenius (non Milesius) his
 „ verbis tradit, Ἀγκυλοῦνται δει σφόδρα τὴν χειρί-
 „ ἐνρύθμως πέμπειν τὸν κότλαβον. id est: Opor-
 „ tet manu incurvata vel rotata (alibi namque
 „ ἐγκυλῶνται legas) concinne cottabum de-
 „ plere. Antiphanes in Veneris progenie:
 „ A. ὃ δει λαβεῖν (non λαβῶν). τὸ ποτήρειον δείξου
 „ νόμῳ; B. ἀνλητικῶς δει (non δὲ) παρεκινῶν τὰς
 „ δεικ οὐλας;
 „ Οἶνούτε μικρὸν ἐγχέαι, καὶ μὴ πολὺν,
 „ Εἴπειτο αὐτοῖς. A. τίνα τρόπον; B. δεῦρο βλέπετε
 „ A. τοιῶτον ὃ πόσειδον εἰς ὑψός σφόδρα;
 „ B. Οὐλώ ποιήσεις. A. Άλλ' ἐγὼ μὲν σφενδόνη
 „ οὐκ ᾖν ἐφικάμην αὐτὸς. id est:
 „ A. Qua lege prendi poculum addecet, docet
 „ B. Oportet apposite manum curvare te,
 „ Viniqne non multum crateri infundere:
 „ Deplebis hoc mox. A. quomodo? B. hic advertito.
 „ A. Proh Jupiter, tantamne in altitudinem?
 „ B. Sic factio opus est. A. si fundae ego vix hic queam
 „ Pertingere. Solebant insuper inter effun-
 „ dendum cottabos amasiorum aut amica-
 „ rum nomina percensere, unde in Inacho

- „ fabula Sophocles ἀφροδισίαν λατάγα velut la-
 „ tieem venereum dixit , & Euripides , Πο-
 „ λὺς δὲ κοσσάθων ἀρχυμὸς Κύπελδος Πρόσωδον
 „ ἀχεῖ μὲν μέλος δόμοισιν.
 „ Multusque cottabi fragor Veneris melos
 „ Intra penates affonat.
 „ Meminit & Callimachus.
 „ Πολλοὶ γὰρ φιλέοντες αἰνόντιον ἡκαν ἔργα τε
 „ Οἰνοπόται Σικελᾶς ἐκ κυλίκων λαβάγας.
 „ Sæpe solo Siculos latices allisit amator
 „ De calice effusos ebrius ora mero.
 „ quorum versuum posterior corruptus legi-
 „ tur in Aristophanis commentariis in hunc
 „ modum Οἰνοπότης πενᾶς . Porrò eam cot-
 „ tabi effusionem ἀγκύλην etiam vocabante eo,
 „ quod dextra incurvata is lusus perageba-
 „ tur ; & ἀγκυληγάς (non autem ἀγκυλήτας ,
 „ ut apud Athenæum male legitur) Æschy-
 „ lus eos appellat , qui cottabo ludunt.
 „ Cottabum describit Critias ex triginta Athe-
 „ narum tyrannis unus in elegiis hoc modo :
 „ Κότταβος ἐκ Σικελῆς ἐσι χθονὸς ἐκπρεπὲς ἔργον
 „ Οὐ σκόπον ἐσ λατάγων τόξα καθισάμεθα .
 „ Cottabus inventum est Siculæ telluris amœnum ,
 „ Quem laticum jaculis fecimus esse scopum.
 „ Jam quid de cottabo prodiderint scripto-
 „ res , reliquum est annotare , ac primo loco
 „ inconstantiam Aristophanæorum interpre-
 „ tum ex commentariis in Pacem fabulam ,
 „ in

„ in quibus hæc fermè legas. Duplex Cot-
 „ tabi ratio est , quarum altera est. Statue-
 „ bant in medio lignum candelabro assimile,
 „ in quo vas oxybapho non dissimile suspen-
 „ debatur , in quod residuum poculi ejacu-
 „ labantur ; à quo qui non aberrarat , vi-
 „ ctoriae obtinebat . altera est ista. In
 „ convivio vas pelvi simile proponebatur;
 „ aqua refertum ; in eo consimile poculum
 „ firmabant , & pelvis oras in orbem ramis
 „ myrteis circundabant , atque in illud po-
 „ culum reliquias potus affundebant ; quo
 „ demerso penes eum , qui id fecerat , victo-
 „ ria erat. Aliter. Cortaborum duo sunt ge-
 „ nera , unum $\chi\alpha\zeta\alpha\eta\lambda\circ\circ$, quod erat velut edi-
 „ tum candelabrum , habens adjunctum si-
 „ gillum , $\mu\alpha\eta\eta\eta$ dictum , in quod lanceam de-
 „ missam illidi oportebat : alterum erat vas
 „ labro simile aqua repletum , cui innatabat
 „ inane acetabulum , in quod deplebant lati-
 „ cem , id certatim demergere operam dan-
 „ tes : qua ratione fermè interpretatur &
 „ etymologici autor. Rursus. Lusus cot-
 „ taborum ejusmodi erat : defigebatur hu-
 „ mi pertica oblonga (apud Suidam hujus
 „ loci transcriptorem malè $\mu\eta\pi\eta\pi$ legitur)
 „ cui incumbebat altera mobilis , ut in bi-
 „ lance ; ea habebat binas lances utrinque
 „ appensas , & binos sub iis crateras : subter

„ aquam æneum erat signum deauratum
 „ Itaque ex convivis qui ludicrum hoc tra-
 „ ctabant, phialam mero plenam manu te-
 „ nens quispiam, proculque assistens, unica
 „ effusione in lancem immittebat, quo re-
 „ pleta desideret ac in signi caput sub aquis
 „ stantis impingeret, sonumque ederet. Ite-
 „ rum alio loco. E media contignatione de-
 „ misso fune pendebat lignum, tanquam sta-
 „ tera quæpiam; à quo utrinque suspende-
 „ bant lychnia & cava cymbia, vasque aqua
 „ plenum subjiciebant: postea altera parte
 „ (ut in bilance fit) depressa, lychnia im-
 „ plebantur; deinde quum alteram partem
 „ itidem depressoient, plena parte resilien-
 „ te, aqua è lychnis effundebatur, quæ in
 „ subiecta cymbia incidebat, qui que ex his
 „ plura attigisset, vincebat. Julius Pollux
 „ libro sexto in hanc fermè sententiam. Cot-
 „ tabium vas è tecti fastigio tholove aut la-
 „ quearibus suspendebatur, aheni in speciem
 „ resupinatum, quale quod lychnum susti-
 „ net, simul cum sude cotrabica, nempe
 „ pelvis rotunda & concava, quæ σκάφη quo-
 „ que & χαλκεῖον dicebatur, assimilis polo
 „ horarum discrimina indicanti: vas istud
 „ aqua implebatur, cuius in superficie vise-
 „ bantur globus, lanx, Manes, tres myr-
 „ tei ramuli, & terna oxybapha: qui ve-

, rō

„ rò molli manu dextrè effuso cottabo ho-
 „ rum aliquod attigisset, laudabatur quidem
 „ ille; at qui plura demersisset; victoriæ lo-
 „ co auferebat cottabia, nimirum placen-
 „ tas, ova, aut ejus generis bellaria. Porrò
 „ λάταξ sive λαλάγη, laticem appello, liquor
 „ erat in poculo residuus, quem altrinsecus
 „ inversa manu per lusum in cottabum vas
 „ laticum receptaculum profundebant, ut
 „ Athenæus exponit: atque ita accipienda
 „ sunt Alcæi poëtæ lyrici verba:

„ λάταγες πολέονται κυλιχνᾶν ἀπὸ τηῖαν. id est.

„ *Latices provolvant calicibus de Teis.*

„ Hæc vox depravata est apud Pollucem lib.
 „ 6. cap. 19. ubi perperam invenias scrip-
 „ tum τάλαξ pro λάταξ. pertinacius vitium
 „ in Hesychianis codicibus inhæsit legenti-
 „ bus, λατάγη κροτάλω τῷ ἀπορρίπτομένῳ, quum
 „ scribi debeat κοττάθῳ ἀπορρίπτομένῳ ἀπὸ τῶν
 „ πόλησίων ηγή ἦχον ἀποτελοῦντι. quæ verba si-
 „ mili ratione emendanda sunt apud Vari-
 „ num citra judicium temere verba descri-
 „ bentem. Hinc interpretis Aristophanici
 „ error manifestus fit, qui λάταγες vocari
 „ ait æneas phialas, quibus vinum injiciebatur:
 „ & etymologi, qui sonum latagen dici an-
 „ notat his verbis, ὁ ἦχος δὲ ἐκαλεῖτο λάταξ.
 „ Neque satis distinctè λάταγε exponit Eusta-
 „ thius poculum vini plenum, quod in cot-

„ tabum effundi solet , qui pelvis erat aqua
 „ referta , cui innatabant iunaria acetabula ,
 „ quæ adnitebantur demergere latice è car-
 „ chesiis (poculi id genus est) affuso . Om-
 „ nium verò ineptissimè Cælius antiquarius ,
 „ Plastinx , inquit , portio intelligitur , quæ
 „ sonum elisu reddebat : siquidem πλάσιγξ
 „ lanx erat , in quam latex effundebatur , qui
 „ si sono clariore increpuisset , amari se ab
 „ amata augurabantur , cuius meminit Cri-
 „ tias elegiographus his versibus :

„ Πλάσιγξ θ' ἡ χαλκοῦ θυγάτηρ ἐπ' ἀκροῖς παβίζο,
 „ Κοτλάβς ὑψηλῶν κορυφῶν , Θεομίχ φενάδεσσιν.
 „ , id est :

„ Dum summo Siculi confidet cottabi in ore
 „ Aenea lanx , guttis aptè demersa Lyæi.
 „ Porro ἀγκύλης , quod poculi genus erat
 „ ad cottabos idoneum , usus est apud Bac-
 „ chyldem , ibi , ἐντὸν ἀπ' ἀγκύλης πίνεσσι .
 „ & Cratinum , πίνεσσι ἀπ' ἀγκύλης : quan-
 „ quam apud Eustathium in hoc exemplo
 „ perperam legam scriptum κολίλης .

„ **H**Enricum Stephanum virum et si sum-
 „ ma eruditione præditum , maledicendi
 „ tamen studio præter jus & æquum addictio-
 „ rem norunt qui scripta ejus legere aut mani-
 „ bus

„ bus terere potuerunt ; cuius virulentum os ,
„ quò in alios fæpe debacchatus est , ut à
„ nostra modestia alienum fuerit contundere
„ atque obterere , ita certè jejunam homi-
„ nis calumniam , qua me immerito meo
„ aspersit , argutis pedibus eluere hoc loco
„ visum est : neque enim hic , quod ipsius
„ municipes & populares haud dissimulan-
„ ter ferunt , plagii crimine maculandum
„ ejus nomen existimavi , quem involasse
„ ac pro vernaculis edidisse multa Joannis
„ Aurati , unius omnium doctissimi viri , in-
„ venta palam prædicant ; cuius rei non ob-
„ scure testem vel ipsum Auratum citant ,
„ ut de fraude , quam Buchanano , inter eru-
„ ditos poëtas primos ordines ducente , com-
„ paratam commemorant , hīc taceam , deque
„ consilio viri immortalis Psalmos diu sup-
„ pressit , ut sibi ab ejus morte , quam du-
„ bia valetudo non sanè longinquam tunc
„ temporis loquebatur , eos vindicaret at-
„ que inde laudem aucuparetur . Is in li-
„ bello , quem de affinitate linguae Gal-
„ licæ & Græcæ patria sua lingua edidit ,
„ quum non haberet cui illuderet alium ,
„ dissimulato tacitoque nomine meo , tra-
„ ducit atque exagitat phrasin Flandri cu-
„ jusdam (ita enim communi vocabulo eo-
„ que in vulgus satis odioso me designat ,

,, natalibus longè dissidentem) ut auribus
,, Latinis alienam, qua alicubi in Animad-
,, versorum libris usum me esse memini, A-
,, liquanto plura; interpretaturque suo, hoc
,, est, calumniatorio more, aliquanto pro-
,, multo, ipse nimis multus in calumniando;
,, quanquam mox, ubi genuinum infregit, in
,, morem vespæ depacto aculeo fugientis,
,, velut deprecabundus ac fascinum à se aver-
,, surus mollire verborum asperitatem & ad
,, gratiam ea contemperans, obtestatur in
,, bonam accipi ea partem, quæ discepta-
,, tionis cujusdam causâ, haud offendendi ani-
,, mo dicta à se forent, ob dotes ingenii
,, quasdam in homine sibi perspectas. Sed
,, quam ipse ridiculum se præbeat, suoque
,, se gladio perimat, deinde quam felix sit
,, conjector & alienorum dictorum interpres,
,, age exemplis illustre fiat quod dixi. Plin.
,, lib. 21. cap. 6. Aliquanto latiore folio.
,, Terentius dixit, Aliquanto iniquior erat.
,, Cicero quoque, Aliquanto prius in pro-
,, vinciam iste proficiscitur. & Joachimus Ca-
,, merarius elegantissimus dicendi scriptor,
,, Aliquanto cum majore eura illum saluit,
,, quam alterum. Sed omnium clarissimè T.
,, Livius lib. 3. Repentino pavore perculfos
,, adorti; aliquanto pauciores multitudinem
,, ingentem fundunt. Idem lib. 44. Vulnerati
,, ali-

„ aliquanto plures sunt. Cic. in Verrin. Ali-
 „ quanto amplius, quam ferre possent. Sue-
 „ ton. in Galba cap. 18. Secuta sunt ali-
 „ quanto majora & severiora. Idem in Ves-
 „ pas. cap. 6. Egitque aliquanto incivilius
 „ & violentius. Certè possem & plura in
 „ medium adferre, si non his illi abundè sa-
 „ tisfactum existimarem.

Detecta malignitas viri docti.

„ **I**S qui speciosos in Lucretium commenta-
 „ rios sæpius recusos dedit, ad illum
 „ versum

„ *Donicam ad extremum crescendi perfica finem*
 „ *Omnia perduxit rerum natura creatrix.*
 „ sic annotat. Perfica, id est perficiendo
 „ seu perficiens seu perfectix. deinde addit.
 „ Cum hæc scripsissim anno 1563: prodiit
 „ in lucem biennio post Nonius à quodam
 „ aliquot locis emendatus, ubi hic locus ad
 „ oram libri sic ab illo emendatur dissimulante
 „ unde sumpserit &c. Impudenter os ferreum
 „ nomen meum dissimulat, & oscitanter
 „ desultorieque attingit, locis aliquot à me
 „ emendatum dicens, quem infinitis prope
 „ sanavi & Peliæ modo recoctum edidi, uti
 „ nemo æquior inficiabitur, qui autorem
 „ illum antea toties excusum cum mea edi-

„ tione conferre non gravabitur. Sed non
 „ possum, quin malevolentiam κυρώπτες & inju-
 „ stitiam obiter detegam, quando ait biennio
 „ post Lucretii editionem, de qua tantopere
 „ gloriabundus tantos sibi spiritus sumit,
 „ & quam nunquam nisi quinque post an-
 „ nis inspicere mihi contigit, à me dissimu-
 „ lante fuisse emendatum Nonii locum. tan-
 „ quam ex ipsius tripode hauserim loci emen-
 „ dationem scripturam; quum potuerit ipse
 „ ex privilegii regii statim ab initio anni
 „ 1563 indulti verbis facile conjicere, me
 „ antevertisse ipsius emendationem, quando
 „ cuncti, quibus simili in re exsudatur labor,
 „ non ignorent exemplar Nonii ut à me ema-
 „ culatum prælo subjici debebat, ante fuisse
 „ submittendum arbitrio & censuræ senatus
 „ regii, quam in manus hominum pro-
 „ diret. Atque hic Christoph. Plantini di-
 „ ligentissimi typographi conscientiam appel-
 „ lare licet, qui facile testabitur multo ante
 „ editionis procurationem exemplar meum
 „ ipsius fidei repræsentatum fuisse & tradi-
 „ tum. Itaque gloriosus miles, qui omni-
 „ um præclara inventa libenter sibi uni ar-
 „ rogarit atque interverterit, loci istius emen-
 „ dationem sibi impudenter vendicat, quum è
 „ codice manuscripto antiquissimo, qui uti
 „ sæpe mendis affluit, ita rursus medendis

„ il-

„ illis viam aperit commodam , adnotarim
 „ legi illic perficeris , addiderimque ex con-
 „ jectura perficiens candide & non uno
 „ antè anno , quam editionem invitus , nec
 „ nisi adhortantibus instigantibusque viris
 „ doctis , & inter præcipuos Joanne Sambu-
 „ co sedulò meam operam provocante , ap-
 „ pararem . Neque gloriabor hic de cando-
 „ re meo omnibus , quibuscum notitia mi-
 „ hi incidunt & familiaritas , obvio : ut vice
 „ versa malignitatem hujus hominis mihi jam
 „ olim oboluisse nequeo reticere , qui loca
 „ Ciceronis insignia olim ante annos prope
 „ triginta in Animadversorum libris à me ad-
 „ notata , quæ nemini ante illud tempus ,
 „ ne per somnium quidem in mentem ve-
 „ nerant , ipse in Cicerone , quem octavo ab
 „ hinc anno publici juris fecit , iis verbis ferè ,
 „ quibus à me fuerant restituta , adscribit ,
 „ nulla nominis mei habita ratione .

„ In Nonio Marcello restituendo dum se-
 „ stinant operæ typographicæ improbi-
 „ usque flagitant , multa nos fugisse non
 „ nego , quæ per otium ingenio tranquillo
 „ ac sereno , dum se vigor & acies applicat
 „ pressius , pervideri dilucidius posse judico.
 „ ita-

„ itaque δευτέρων ἀμεινόνων multam miscella-
 „ neam hinc inde materiam in medium ad-
 „ ducere libuit, quæ diligentia fidem faciant.
 „ Itaque apud Varronem in Sesculyxæ voce
 „ Desubuiare sic restituo. Unam viam
 „ Zenona novisse duce virtute, hanc esse
 „ nobilem &c. pro quo in vulgatis legi-
 „ tur; unam veniam esse non amovisse du-
 „ ce virtute. Zenon enim, ut ex Academ.
 „ Ciceronis constat, in una virtute omnia,
 „ quæ ad beatam vitam pertinebant, pone-
 „ bat, nec aliud quidquam in bonis numera-
 „ bat. In dictione Bipennis legitur Var-
 „ ronis locus corruptissimus ad hunc modum
 „ Varro Marcipore. Annos caduci naufra-
 „ gii it. Cicero. Nec quarum bipennis plu-
 „ mas vapor perursit, altè mo esti in terram
 „ cecidimus. atque ita non in vulgatis codi-
 „ cibus, sed & manuscripto, quem penes me
 „ habeo, mendosè legitur; nisi quod in eo
 „ additur fulminis. Quid hac portentosa
 „ scriptura vel inanius, vel ineptius? Ita-
 „ que examinato perpensoque exactius syl-
 „ labarum ductu, senarios suis peditibus,
 „ sententiam claram auribus restitui, ita ut
 „ ab aliquo improbandam lectionem nostram
 „ non ambigam, primusque hujus loci emen-
 „ dationem fartam tectam mihi asserere ac
 „ vendicare, nec dubitem quidem hoc
 „ modo:
 „ At

„ *At nos caduci naufragi, ut ciconeæ,*
 „ *Quarum bipennis fulminis plumas vapor*
 „ *Perussit, altè mœsti in terram cecidimus.*
 „ *Nam qui hunc locum sic resarcire adnisi fue-*
 „ *runt, Pinnas caduci naufragii. Item Cæci-*
 „ *lius. hæc quarum &c. nihil agunt. Ratio-*
 „ *nem nunc, qua ad sanationem loci perveni,*
 „ *ostendam: ablatum quod aberarat à fi-*
 „ *ne naufragii, conjunxi cum it, unde ut*
 „ *conflatum est. mox cicon. nec. parum*
 „ *abesse à ciconeæ, & comparationem ab*
 „ *hac ave aptè sumptam quadrare in casu è*
 „ *sublimi videns, accedente relativi vi, cla-*
 „ *ram illico existere lucem animadverti: re-*
 „ *stebat scrupulus in voce annos, quæ mol-*
 „ *liter mutata in at nos, commodè subser-*
 „ *vire visa est.*

Hesychii loca plurima sanantur.

„ **T**ot sunt insanabilia in Hesychiano di-
 „ ctionario ulcera, eaque planè Tele-
 „ phia, ut Peliadæ hasta opus sit, hoc est,
 „ Achille quopiam; quo inde remedium pe-
 „ tatur, qui ea inflixit, nempe ut qui erro-
 „ res in describendo per negligentiam com-
 „ misit, majore studio eos recudat, & cor-
 „ rigat: visum est tamen non abs re fore,
 „ si ex infinitis (postquam ea medendi via de-
 „ ne-

„ negata est) aliquot locis majoris momenti
 „ opem medicam adferam quam possum. se-
 „ quor autem ordinem alphabeti Græci ,
 „ quo ille sua collegit. Αἰγίκερχις τηλῆς, lege,
 „ αἴγικερχις, τηλις ex Galeni glossis. & paulo
 „ post pro αἴγιπυχος repone αἴγιπυρος ex
 „ Theophr. & pro δώρεια θάρσηα. in dictio-
 „ ne Ἀμφιμήτελον περὶ τὴν μῆσθαν repone
 „ μῆτραν. in Ἀναλῶσαι, αἴφανίσαι, ποιμένεσιν, deest
 „ autoris nomen, quare substitue σοφοκλῆς
 „ ποιμένεσιν, ut postea legitur in Ἱαννα. Ἀνά-
 „ παυσον, τὸ μὴ κάνιον, lege τὸ μηκάνειον, eo di-
 „ cтum ita, quod soporem conciliet. Ανδροδῆ-
 „ μις, lege αὐνδροδῆς. Ἀναφοῖντα, tu αὐναφο-
 „ ίται emenda. in voce Αρδήτους pro Ἰλοσσον
 „ lege Ἰλισσον, & pro τοὺς ὄντες ὄρκος. Αρμεθεῖς,
 „ οἱ ἐυπατρίδαι ἐν κύκλῳ repone ἐν κύπρῳ. Αρνι-
 „ κὸν, χράματος ἔιδος. scribe ἀρρένικὸν. Αρπαγὴ,
 „ ξυστὴ, scribe ἐξαυστὴ ex Polluce. Αρπαγὴ τὰ
 „ κήρυνα, emenda αἴρπαγὴ τὰ κιννάρχ, vel saltēm
 „ τὰ κιννάρχ. Αὐλὴ κάρμινος subjunge αὐλὸς ἐιλκυσε
 „ τρόχος ex Suida ; nam quod scribit tractum
 „ esse à ceramica figularive rota, manifeste
 „ declarant deesse illa verba. Βακχειον, τελε-
 „ σίειον κάρθηξαι, lege κάρθηξι. Βλωθρή, εὐάξης,
 „ repone εὐαυξῆς, & θρώσκοσα pro θρώσκοσα.
 „ Βουκεράς, τῆς τίλιος lege τήλιος. Γαλαξίας, ιχθῦς
 „ ὁ ὄνικὸς, ex Althenæo lege ὄνισκὸς. Γῆθυα, οἱ
 „ δὲ γυνφαλίδας. repone γύθεια, οἱ δὲ γυθυλλι-
 „ δας.

οὐδεῖς. Γέργω πενέδεχν, Φοβερὰν καὶ καθέδεχν. τε-
 οῦτις leges γοργώπ' ἐνέδεχν, Φοβερὰν καθέδραν.
 Σεργοῦς ἔρλφος. in fine reponito μάντιν λεγόμεν-
 νον pro μάτην λέγομεν. Βρύπες. in fine lego
 γύπος νέμεσιν. pro γύπον ἐμέσιν. ΒυμνοΦυλακῆν,
 ἐπιτάττειν. restitue γυμνῷ Φυλακὴν ἐπιτάττειν.
 & priore versu pro κεώτερος κενώτερος. Δεν-
 δαλίδας. meo periculo reponito ἄλλοι τὰς
 λευκὰς κάγχρους, οἱ δὲ τὰς ἐπίσημένας κελθὰς,
 ubi vulgo legitur adjectis binis asteriscis;
 λευκὰς, κάγχρη * σοιδὲ τὰς * ἐπισημένας. Δεξαῖ.
 in fine τὸ βέβαια ἔσεσθαι τὰ συνιθέμενα legen-
 dum censeo, inductis transverso calamo
 hisce verbis καὶ ἦν * μᾶλα. nisi quis explendae
 sententiæ locique gratia malit reponi ista,
 καὶ μὴ μεταμελῆσαι aut simile quid. Δετρὸς. ita
 distingue, δετρὸς, μάγειρος. Δέτις, παλάθη.
 Δωδεκαμήχανος, ποι συνεῖν χσίας. repone ποιεῖν
 συνχσίας. Εἴαμενον, νήεμον κοῖλον. lego ἔνικμον,
 κοῖλον. Εἰκὼς τῆς ἐγχέλεων. emenda τὰς ἐγχέ-
 λεις θηρώμενοι πέπονθας pro πειρώμενοι πεπόν-
 θασιν ex Aristophanis Equitibus. Εὐφυσις,
 ἔτερον ἔνιοι * πυλωρόψ. lege, ἔντερον, ὁ καὶ ἔνιοι
 πυλωρὸς. Εὐδίες. vox corrupta est pro ἐνέ-
 τιδες. Εὐδοκία ή μήτηρ. lego η δημήτηρ. Εξω-
 μη. sub finem καὶ οἰκονομικοι. repone οἱ ιωμη-
 κοι. vide Etymologic. Εείσκηπτα. lege ex Dios-
 coride ἐρυσίσκηπτρον, οἰερῷ βοτάνῃ, ξισ ἦν ιερός,
 non autem ξεῖς, ἐπιεκήφη, & consentit Plu-
 , tar-

„ tarchus in symposiacis. Ἐρρωπίζεσθαι, ἐστι
 „ γὰρ ρῶπος ὁ λεπτὸς χόρτος. lege φόρτος. Εροήνης,
 „ ἐνίκμον, δροσινὸν. lege ἐνικμον, δροσερὸν. Εὐχλη-
 „ ρον. δρυὸς, ἔυχισον ἔυξυλον. repono ex Etymol.
 „ ἔυκηλον δρυὸς, ἔυχισον ξύλον. Εὔμνοσ. resti-
 „ tuo ex Eustathio ἔυνοσ, & sequente linea
 „ τὸ ἐπίμετέον τῶν ἀλεύρων lego ubi perperam
 „ scriptum est, τὸ ἐπὶ μελα. ήδυπνοιδῆς. lege
 „ ήδυπνοῖς. Θέσπαλαι malè pro θέσσαλαι. Θεσ-
 „ σαλον, τότο, interferenda est vox νόμισμα,
 „ ut in Alagiis nostris docuimus ex Suida.
 „ Θύμβεχ, in fine ἀπόλλωνος θυμβεχίς. lege
 „ θυμβράις. Ιαξάρτης, Βοτάναι, ποταμός. scribe
 „ ὄνομα ποταμός. "Ιδε πῦρ ἀφύη, sub finem pro
 „ τὴν ἀφήν repone ἀφυην. 'Ιθύφαλλοι. pro τὸ
 „ ποίμα. lege ποίμα. 'Ιληοι. restituc pro ταῖς
 „ ἄρυσιν. ἄρκυσιν. 'Ισπάρχα πίναξ, ἔνιοι, lege
 „ ex Suida ἐπεὶ οἱ. 'Ισθμιάσι repone ισθμιάσειν.
 „ 'Ιφικεφῆρες lego ιφικεφῆρες ex Suida & Da-
 „ mascio Syro. Γωνικὸν. pro his corruptis ver-
 „ bis ἐπὶ τέττα γὰρ ἐκ* ἀμυδῆνο οἱ ἵνες fanius le-
 „ ges ἐκωμοδῆνο οἱ ἵνες. "Ιψ, κρεατοφάγον. in-
 „ verte molliter, κερκτοφάγον. καμάρας, κανί-
 „ δας. lege καείδας. Καλικηία, ή ἐπὶ καθόγῳ.
 „ lege καθόδῳ. Κέρχυη, τὸ ἐκ τῆς μελαινῆς. re-
 „ pone μηλίνης, εἰ panico. Κέσκος. ibi κέσκον
 „ ὡκ ἔχεσσα. lego κέσκος νῦν ὡκ ἔχεσσα. κόγχης
 „ ἐπὶ τῷ ἀξιον ὡκ τέλειαν. invertre voces κόγχης
 „ ἀξιον ἐπὶ τῷ ἔντελέος. ex Suida ferè. Κοχλίαι,
Ma-

„ malè τὰ ἀιδοιόμενα χόα , pro εσθιόμενα ζῶα .
 „ Κοχῶναι , ibi οἱ δὲ τῇ ιερῷ ὅσρᾳ , lege , ὁσέα .
 „ Κελκαδίαιν , in fine repone κείκες loco κρυβάς .
 „ Κρατίθυρος , μέρος τη lege μέτρον τι . Κυνοδέσμη ,
 „ δισμὸς ἀκροποθείας , repone ἀκροποσθίας , ex
 „ Polluce . Κύπαρος . isthic ter quaterve κυτία-
 „ ξεσ per geminum τι scribe , & κυτίαρξ ex
 „ Suida & Ialiis . Κυψέλαι . ἐν τοῖς ὠσὶν ῥῦπος συνισά-
 „ μενος pro ὑποσυνισάμενος . Λαμπήνη , pro ἄρμα
 „ ἀμάξης , lego ἔιδος ἄρμαμάξης . & pro ῥαβδίου
 „ περὶ κεφαλὴν restituo ῥηδίου περιφανὲς ὁ ἐσιν .
 „ nam in Suida corrupta vox est ῥηδίου . Λαζ-
 „ γῆ , κροτάλω , repone λαζγῆ , κοτλάζω ex A-
 „ ristoph. scholiaste . λευκὴν , μάζαν . Φυράξοι ,
 „ repone λευκὴν μάζαν Φυράξοι . Λιθόνεψις , re-
 „ pone λιθὸν ἐψεῖς . Δίτριον , lege λίσρον ex Pollu-
 „ ce . Λειρόεντα , ibi περὶ τὸν λίαν ἀμέτρως γάρ
 „ ὁδεύοντας ἐτοι . repone πόρφητὸν λίαν ὁρᾶν , ἀμέ-
 „ τρως γάρ ὁρῶσιν ἐτοι . & mox pro ὁ παγειροέσ-
 „ σαν substitue ὁ παλειρόεσσαν . Λιηρα , θαλαδὸν ,
 „ lege θαλλὸν . Λοφόρωτα τὸν ναπερρωγότα , repo-
 „ ne λοφόρρωγα , τὸν ἀπερρωκότα . Λοφοπωλεῖς , ibi
 „ τῶν λόφων περιτίθεσθαι , lege τῶν λόφων ὡς περιτ.
 „ Λυγυμὸς , ἀνανυγυμὸς lege ἀλαλαγυμὸς . Λυγὸς ,
 „ ὁργανον ἐν ᾧ τὰ κοιλώμενα ἐμβάλλεται , οἱ δὲ τὸ
 „ σρεβλωτήριον repone uti vulgo legitur καλώ-
 „ μενα & σρεβρωτ . Μαγὺς , παλαθὶς ἀξθος repone
 „ παλαθη ἀρτὼ Μασχαλίσματα , locum cor-
 ruptum & mutilum ex Suidæ Lexico sarcire

licet. Μεγάμυχος, lege μεγάμυκλος ut apud
 Callimachum ἐννεάμυκλος ὄνος, sic enim in
 Etymologico legendum est in μύκλος. Μήνη,
 καὶ μῆνις ἔμμος lege ἔμμονος ex Eustathio:
 Μόρμοι, Φόβοι, κοινοί, repone φόβοι νενοί. Μύες,
 αἱ συνεσφριμέναι σάρκες καὶ διεφθαρμέναι, le-
 gendum puto διεσπαρμέναι potius quam πε-
 πυκνωμέναι, quod Gesnerus opinatur, ut
 passim per corpus dispersos musculos innuat.
 Μυκήε, pro τρίμυμα, repone τρύπημα. Μυό-
 Φωνον πόα ἡ καὶ ἀκόνιον lego ΜυόΦονον ποὰ ἡ ἡ
 ἀκόνιον. Μύρμηκας, ἀτραπὸς, repone μύρμη-
 κος ἀτραπὸς. Μῦς πίτης γεύεται, ἐπὶ τῶν νεωτε-
 περιτόνιων, ex Suida repone ἀπαλλατόνιων.
 Νομεῖς, τῶν πλοίων τὰ ἐγκύλια lego ἐγκοί-
 λια. Οἰκητόεις, σκευαὶ, lege οἰκητέεια, σκέυη
 τὰ καὶ οἶκον. Οἴνη, ibi ἀντικείμενος τὴν
 ἔξω ἀχαίος, reponendum censeo τῷ ἔξ, ὁ καὶ
 χῖος. Παλίμβολος, ibi τείπατρος, lege τεί-
 πετρος. Πάντα κινήσας πλέρον lego πέτρον. Πάσ-
 σε, ibi πάσσε δ' ἄλλος θεῖοι, repone ex Ho-
 mero πάσσε δὲ ἄλλος θείοιο. Πάτακοι, θεῖον φό-
 νικες, οἵ, ινδᾶσι κατὰ τὰς πρύμνας, emenda ex
 Herodoto in Thalia, θεοὶ φοίνικες, οἵ ισᾶσι
 κατὰ τὰς πρώρεις. Πέλανος, πέμψιν ἔχων ρυπα-
 εῖν, ἢ τὸ ἐκ τῆς πώλης, lege, πέψιν ἔχων & τῆς
 πασπάλης. Πέρδικος καπηλεῖον, χωλὸς καὶ πη-
 λὸς. repone χωλὸς κάπηλος, nisi quis refracta-
 riis malit καὶ πηρὸς, sed prius illud probo.

περ-

„ Περρησιππίαν, ibi ἐν ἀφνίδαις lege ἀφύδαις.
 „ Πίνα ibi καὶ ὄσωδες κουχύλιον, repono πίννα &
 „ ὄσρεῶδες. Πιεσήρ, ληνὸς, lego πιεσήρ ex Pollu-
 „ ce. Πρόλογος, lege πρόλοβος, & paulo post
 „ πειηγορεὰν pro γειηγορεῶν. ΡαΦανιδωθῆναι ibi
 „ κατὰ τῆς ἔδαφος lege ἔδεφος ex Aristophan. scho-
 „ liaste. Ρίνεα, οἰα, lege ὅισσ. Σαρπηδόνιον, ibi
 „ καὶ ή ἐν ὄρχισθη καὶ κιλικίᾳ πέτρᾳ, lege ex Ste-
 „ phano & ex Lucilio Tarrheo, ή ἐν θερίκῃ ή
 „ καὶ κιλικίᾳ πέτρᾳ ψηλοτάτῃ. Σανδαλαρεῖχη
 „ male, pro σανδάλερχη ex Galeno. In Σαν-
 „ δάλια male Βαθλάντια, pro βλαύτια. Σίοαν,
 „ ibi πανη * μον μήνω. repone τὸν πάνεμον μῆνα.
 „ Σίφνιος ἀρερεβῶν, ibi τὸν διὰ δακτυλίς αἰδόμενον,
 „ repone διδόμενον. Σποδιὰ λαύρει, ex Eusta-
 „ thio σποδησιλαύρει. Τέτταρα, ξύλα, ἐπὶ τῆς χρῆστος,
 „ repono ex Polluce lib. 7. ξύλα ἐπὶ τῆς θυρᾶς.
 „ Τιθῆνα, βασιλίδι, ἢ ἔκλορος λύτροις, id enim fa-
 „ bulæ nomen est. Τεπεζῶσθαι, τὸ εἰς ἀλιθρό *
 „ ας ἐλθεῖν φιλητᾶς. sic corrigo εἰς ἀλινδήθρας ἐλ-
 „ θεῖν, φιλήτας, est autem hoc postremum au-
 „ toris nomen Athenæo non incognitum. Φλέγ-
 „ μας, ἀετὸς, ξανθὸς ὁξὺς, lego φλεγύνας ex Eu-
 „ stathio Iliad. V. Φυσιῶν, γάστρων, repone
 „ φύσιων, ex Josepho, ut ostendi in Adagiis
 „ meis. Ως ἔκεινος ἀναβάλλει τὸν τρόπον, emen-
 „ do ως ἔχινος αναβάλλει τὸν τόκον.

Justini locus enarratus.

„ **L**ocus est apud Justinum Trogi Pompei
 „ epitomistam lib. 6. obscurus satis, cui
 „ nisi è Sibyllæ oraculo lumen peti non potest,
 „ qui ita habet. Postulantibus sociis Agesi-
 „ laum ducem, Regem tunc Lacedæmonio-
 „ rum, propter responsum oraculi Delphici,
 „ diu Lacedæmonii, an eum summæ rei præ-
 „ ponerent, deliberaverunt: quibus futurus im-
 „ perii finis denunciabatur, cum regium clau-
 „ dicasset imperium, erat enim pede claudus.
 „ Ad postremum statuerunt melius esse incessu
 „ regem, quam imperio regnum claudicare:
 „ Hactenus Justinus. Etenim oraculum ta-
 „ le est.

„ Φερίζεο δὴ σπάρτη καίσερ μεγάλαυχος ἔγσα,
 „ Μή (non ἢ) σέθεν αἰρίποδος βερύψη χωλὴ βα-
 „ σιλεῖα,
 „ Ληρὸν γὰρ μόχθοι σε κατσχήσονσιν ἀελπίοις
 „ φθισίβρολον τὸ ἐπικῦμα κυλινδομένω λέμοιο.
 „ *Sparta cave, quamquam immensum tua gloria*
 „ *crevit,*
 „ *Ne claudum te præcipitet firmam pede regnum.*
 „ *Insperata etenim longum te ærumna ienebit,*
 „ *Et bellum horrisonis involvet fluctibus atrax.*
 „ Quod oraculum legas apud Plutarch. in lib.
 „ quando Pythia desierit carmine oracula edere,
 „ &

„ & Pausan. in Laconicis. Xenophon lib. 3.
 „ rerum Græcarum ita rem perstringit. Dio-
 „ pithes fatidicus imprimis homo , dixit Apol-
 „ linis oraculum extare , quo claudum impe-
 „ rium cavendum sit , cui Lysander pro Age-
 „ silao respondit , se non putare id divino mo-
 „ nitu inhiberi , ne quis claudicet , quin po-
 „ tius ne regnet qui à genere sit alienus , nam
 „ tum claudum fore regnum , quum qui Her-
 „ culem genere non contingat , regnaret.
 „ Audita utriusque sententia populus Agesi-
 „ laum regnare jussit. Pausanias narrat ex-
 „ tinctō Agide , certamen ortum de regni sor-
 „ te inter Agesilaum & Leotychidem qui se
 „ Agidis filium ferebat , sed temerario patris
 „ dicto olim pro filio non agnatum , quum hic
 „ Agesilai altero pede claudi infortunio , civi-
 „ tati exitium portendi ab oraculo instaret , è
 „ diverso contenderet Lysander Aristocriti fi-
 „ lius , studens Agesilai partibus , tandem reg-
 „ nare jussum fuisse Agesilaum. Ceterum hoc
 „ etiam obiter adnotandum venit apud Pausa-
 „ saniam in Lacon. postremum versum male
 „ legi.
 „ φθεροίςεστόν τ' ἐπὶ κῦμακυκωμένης πολέμου·

„ **H**Adrianus Turnebus præcellenti vir in-
 „ genio & omnigena eruditione in Ad-
 „ Cc 3 ver-

„ versorum libris innumeris locis lucem dedit,
 „ in multis infelix hariolus , dum terminos di-
 „ vinandi conjectandive transcendit ὑπὲρ τὰ ἔσ-
 „ καμψέα , citra veterum codicum opem. Ita-
 „ que agam cum eo non contentiose , sed ut
 „ inter doctos ἄγι decet , ne veritatis laciniam
 „ tenentes amittamus. Locus est apud Sept.
 Tertullianum scriptorem horridiorem paulo,
 „ sed antiquitatis peritissimum in pererudito
 libello de pallio ; ubi sic legitur : Cum in-
 ter insulas nulla jam Delos , arenæ Samos ,
 & Sibylla non mendax. Hic ille pro arenæ ,
 Rhene legendum prope affirmat , quæ sit in-
 sulula Delo vicina : quum autor ille respi-
 ciat proculdubio ad Sibyllæ oracularem ver-
 sicolum qui talis est ;
 „ Ε'σαι νῆσοι Σάμος ἀμμος , ἐστὶ ται Δῆλος ἀδηλος .
 „ qui versus Latinis auribus cum gratia appen-
 di non potest , propter parechesin vocum , so-
 nat autem ita. Erit olim famos ammos. id est :
 arena & Delus , non Delus. id est: non conspi-
 cua : quo abolitum eas cecinit vates : alio-
 qui etiam Arenes nomen quid attinebat mu-
 tare , quum ejus ut oppidi Messeniæ memi-
 nerit Homerus & Stephanus. & in Eliacis
 Pausanias Samnicum oppidulum temporibus
 Heroum dictum fuisse Arenen diserte scribit;
 sed in Messenicis nomen accepisse ait ab Are-

„ ne Oebali filia , uxore Apharei. Verum hoc
 „ nihil ad rem. Illum ego errorem magis pu-
 „ pendum opinor , vindicando lectionem ex-
 „ cuforum codicum receptam , quod pro *Tē-*
 „ *meno pariter* , affirmat verissimè legendum,
 „ Tisameno pulso : quum eam rem tribus ver-
 „ bis explicet , atque evincat Pausanias in *Co-*
 „ *rinthiacis* , Ἐπὶ δὲ τῷ Τισαμενῷ τάτῳ κατιδούσιν ἐς
 „ πελοπόννησον ἡρακλεῖδαι , τίμενος μὲν καὶ Κρεσ-
 „ φόνης . &c. dicam idem Latinè ut potero.
 „ Regnante apud Lacedæmonios Tisameno ,
 „ Heraclidæ Temenus & Cresphontes Pelo-
 „ ponnesum occuparunt. Vides quam clare
 „ & breviter totidem penè verbis eandem hi-
 „ storiam uterque delibavit , ab illo Herculea
 „ posteritas , ab hoc Heraclidæ quasi Herculis
 „ posteri nominantur. Accedit quod Tisame-
 „ nus è pelopidarum genere fuerit : & Hera-
 „ clidæ ad Perseum gentis suæ originem retu-
 „ lerint.

Plauti locus unus & item alter re-
stitutus.

„ **A** Pud Plautum in Aulularia lepidus jo-
 „ cus est in coquos è genere Geryona-
 „ ceo rapaces , quos ita oculatis manibus esse
 „ ait , ut nemo quantumvis Argus satis accu-

„ ratè eos observare queat. Aspersus est il-
 „ lic versus de Argo custode Iûs , haud du-
 „ biè corruptus qui ita passim legitur , quem
 „ quondam Jovi Juno custodem addidit. Ego
 „ mutato u in n versum sanare posse mihi vi-
 „ deor , qui clodicat alioqui , imo constare nu-
 „ meris suis nequit , admissurus Trochæum in
 „ Jambico trimetro , id quod prorsus ab eo ge-
 „ nere alienum est. legendum itaque non du-
 „ bito Iöni , pro Jovi , ut sit dandi casus ab
 „ Iö , ut Dido , Didûs , vel Didonis , Didoni: sic
 „ Iö , Iûs , & Iönis , Iöni . alioqui quis dicat Argum
 „ cuitodem additum Jovi , præter fabulæ ratio-
 „ nem , quæ ab Junone Zelotypa adhibitum
 „ Jöni in vaccam mutatæ Argum memorat.
 „ Deinde qui sequitur versum de bibare tibi-
 „ cina , quæ sola ebibere possit fontem Pire-
 „ nen si flueret vino , molliter repono ita ,

„ *Fontem Corinthiensem Pirenæ potest.* non
 „ autem Pirenæum. hîc enim , in voce Pire-
 „ næum syllabam natura longam coripi necef-
 „ se esset. Est enim Περνήν Pirene fons in arce
 „ Corinthi , non salientibus quidem proma-
 „ nans , sed tamen limpida eaque potui gra-
 „ tissima aqua abundans , ut Strabo scribit lib.
 „ octavo , ubi interpres non satis scitè nec verè
 „ autoris sententiam appendisse mihi videtur:
 „ eadem ad verbum transcribit in Homerum

Eg-

„ Eustathius. Quem fontem dictum scribit
 „ Pausanias in Corinthiacis à Pirene Acheloi
 „ filia, quæ Cenchrum filium à Diana invita
 „ peremptum in lachrymas & exinde in fon-
 „ tem delicuisse memoratur in fabulis.

Locus item alter in Plauto correctus.

„ **P**lauti fabulas non adeo jocis salibusque,
 „ quam mendis refertissimas esse constat,
 „ quibus sanandis multi salutares admoverunt
 „ manus, in quibus principem facile locum ob-
 „ tinet Camerarius vir extra omnem judicii
 „ aleam doctissimus, nec postremas ferens Adr.
 „ Turnebus. Horum ille in Pœnulo, ubi vetus
 „ habet lectio, Cochlearæ sunt è testa, ut se su-
 „ stolli solent; reponendum putat, Hetruscæ
 „ sunt columnæ, sustolli solent. At Turne-
 „ bus, Græcæ sunt hæ columnæ: quod hoc
 „ genus apud Romanos in pretio fuerit. Ego
 „ neutri assentior, sed veteris lectionis vestigia
 „ quam proximè sequens, lego elegante sensu
 „ & loco isti accommodo, Cochlearæ sunt,
 „ columnæ. Vel certè, Cochlacæ fiunt co-
 „ lumnae. Nam quum filias à multis annis
 „ parvulas raptas, pater Hanno jam adultas
 „ inveniens, miraretur tantas evasisse è tantil-
 „ lis, lerido joco adolescens amator subjicit,

„ Cocheatæ sunt columnæ , ut indicet quod
 „ illæ veluti scalæ cochlides gradatim scansiles ,
 „ annis grandiores altioresque evaserint : vel
 „ Cohlacæ fiunt columnæ , quasi dicat , nil
 „ mirum si illæ in eam proceritatem evaserint ,
 „ quando & cohlacæ , hoc est , glareæ & ro-
 „ tundi lapilli temporis progressu fiant co-
 „ lumnae.

*Lampridii locus unus , aut alter ex-
pensus.*

„ **A** pud Lampridium in spurcissimi illius
 „ Elagabali vita , legas monstrum illud
 „ equis pro pabulo objecisse uvas apamenas :
 „ quam ibi lectionem vitium habere existimo ,
 „ siquidem pro Apamenas , legendum censeo
 „ apyrenas , quæ ut delicati saporis sunt , ita
 „ acinis non sunt molestæ . Nam uvæ ex A-
 „ pamia Bithyniæ non sunt hujus cognitionis.
 „ Itaque locus ita legendus . Misit & uvas apy-
 „ renas in præsepio equis suis . Ibidem paulo
 „ superius pro , & masticatum & pulentatum ,
 „ repono pulegiatum , condituræ scilicet genus
 „ è pulegio.

„ **P**lurimæ sunt lacunæ in Terentianis
 „ commentariis, quæ Donati nomine ex-
 „ stant, quas universas explere citra vetustarum
 „ codicum opem nemo facile queat, quantum-
 „ vis variæ lectionis opibus suffultus. Unum ta-
 „ men locum in primis, qui est in Adelpho-
 „ rum initio videor mihi restituere posse, ubi
 „ quum Mitio suam felicitatem ab orbitate
 „ prædicans, dixisset, & quod fortunatum
 „ isti putant, uxorem nunquam habui. In Do-
 „ nato Menandrum testem citante, asteriscum
 „ quidem notatum videoas, sed verborum nihil.
 „ Itaque desiderari ibi loci autumo hosce fe-
 „ stivissimi Comici versus,

„ οὐδεὶς γερόμενος βέλεσθαι ζῆν ηδέως,
 „ ἐτέρων γαμόντων αὐλὸς απίχεσθαι γάμων. id est:
 „ Qui vivere optat suaviter, ubi conjuges
 „ Ducunt alii, ipse prudens vitat nuptias.

„ Felicitatis genus αγαμίαν prædicat, ei qui
 „ suavem velit vitam degere: id quod Teren-
 „ tianus senex gloriatur, eo nomine se fortu-
 „ natum existimans. cum quo etiam consentit
 „ Horatianum illud hemistichium, melius nil
 „ cœlibe vita. Enimvero non possum quin
 „ una eademque opera aliis nonnullis mendo-
 „ sis locis Donati aut lucem addam, aut me-
 „ dicam manum, quoad ejus à me fieri pote-
 „ rit, adhibeam. Itaque in Donati commen-
 „ tariis

„ tariis ad Adelphos act. 4. scena 3. ad eum
 „ versum Terentii, Propter suam impoten-
 „ tiā sic semper credunt negligi. scriptum in-
 „ venias, legitur & claudicare. quæ vox ut est
 „ absurdā à sensu, ita & absōna & intolerabilis
 „ etiam in quadrato Jambico. igitur reponito
 „ eo in loco, *calvier*, quod frustrari & decipi
 „ significat: cuius vocis usus est apud Plautum
 „ in Cassina: Nam ubi domi sola sum, sopor
 „ manus calvitur. & apud Sallust. Contra ille
 „ calvi ratus, hoc est, decipi; à quo verbo
 „ calumniam derivatam esse putat Priscianus
 „ primum nominis grammaticus. Nec desunt
 „ qui in EunUCHO legunt ex vetustis exempla-
 „ ribus, Nunc ubi meam benignitatem sensisti
 „ te calvier. pro quo vulgata habent, in te clau-
 „ dier. Deinde scena 3. act. 5. ad eum ver-
 „ sum. Tam excoctam reddam atque atram
 „ quam carbo est. Ubi Donatus, excoctam
 „ ad tenuitatem siccati coloris, Atram ad co-
 „ lorem retulit. lego, excoctam ad tenuitatem
 „ siccantis caloris &c. Idem in EunUCHO actu
 „ 4. sc. 7. ibi, ego eo ad Sophronam. errat
 „ (nisi alias quispiam sciolus id somnii asperse-
 „ rit) ubi inquit. Hoc lentius à Thaide Chre-
 „ meti. manifesto errore. nam Thais ibi non
 „ loquitur, sed Chremes adducere pollicetur
 „ nutricem, id quod confirmat scena tertia
 quin-

„ quinti actus. Item act. 1. sc. 2. ubi Mi-
 „ tio fratrem complacare satagit , Donati
 „ verba hæc leguntur , quod imitatus Cicero
 „ se cœlum exagit. Scribendum censeo ,
 „ quod im. Cicero est , ubi Cæciliū exagit.
 „ In commentario Donati in Hecyram sc. 4.
 „ ejusdem numeri actus , in verba illa Pamphi-
 „ li quibus miseriam suam deplorat , omnibus
 „ modis miser sum , nec quid agam scio , tot
 „ nunc me rebus miserum conclūdit pater. co-
 „ dicis à Frobenio excusi errorem dissimulan-
 „ dum non putavi , ubi legitur , Indignatio de
 „ fera indignata. ego legendum existimo. In-
 „ dagata aut indagine cincta , sic enim feram
 „ concludi dicimus , ubi indagine , hoc est ,
 „ plagarum continua serie cingitur , quomo-
 „ do Lucanus libro 6. illud extulit :
 „ *Et silvas, vastaque feras indagine clausit.*

*Festi Pompeii locus restitutus , simulque de
 strenis earamque origine nonnihil.*

„ **A** Pud Festum Pompejum quærenti aliud
 „ mihi occurrit non indignus vindice lo-
 „ cus in verbo , Sacram viam , ubi mentio fit
 „ facelli Sireniæ , lectione manifestò adultera-
 „ ta , nam Sireniæ vocabulum indubitato re-
 po-

„ ponendum est illius vice , docet enim sacræ
„ viæ initium ordiri à regis domo ad facellum.
„ streniæ : lectionis fidem integram tuetur
„ Varro in libris de lingua Latina , his verbis,
„ ex hinc oritur caput sacræ viæ ab streniæ
„ facello. Coluit enim Romana superstitione in
„ illa putatitiorum deorum turba , aut infini-
„ tate potius & Deam Streniam , non autem
„ Strenuam (id quod Giraldus amplecti magis
„ videtur) à strenuè faciendo , ut vult Augu-
„ stinus , aut quod strenui viri tutelarem eam
„ agnoscerent , è cuius luco jam inde ab urbis
„ conditæ primordiis , Tatius rex verbenas no-
„ vi anni auspices primus assumpsisse legitur ,
„ inolita inde conferendarum strenarum con-
„ suetudine , quod hisce verbis testatum reliquit
„ urbis præfectus Symmachus. Ab exortu
„ penè urbis Martiæ strenarum usus adolevit ,
„ autoritate Tatii regis , qui verbenas felicis
„ arboris ex luco Streniæ anni novi auspices
„ primus accepit , Diyi imperatores. Nomen
„ indicio est viris strenuis hæc convenire ob-
„ virtutem. Quo ex loco clarissimè elucet
„ Strenæ etymon , sive à Strenia , sive à stre-
„ nitate vocis originem derives , cum Nonio:
„ nam Festus Pompejus extortam planeque ab-
„ surdam rationem commentus , quin latæ cul-
„ pæ notam incurrat , minimum abest , dum
stren-

„ strenam quasi trenam dici autumat , à nu-
 „ mero , qui alterum tertiumque similis com-
 „ modi venturum portendat . Tranquillus de
 „ Caligula sic scribit cap . 42. edixit & strenas
 „ ineunte anno se recepturum , stetitque in ve-
 „ stibulo ædium Cal. Januariis ad captandas sti-
 „ pes , quas plenis ante eum manibus ac sinu
 „ omnis turba fundebat . Strena dicitur mu-
 „ nus quod datur ominis boni gratia , qui
 „ mos durat etiamnum apud nos , quando
 „ quotannis ante Cal. Januarias munuscula fe-
 „ licis anni auspicia missitamus vicissim ami-
 „ cis . Strena dabatur etiam advocatis &
 „ amicis , ut testatur Plautus in Menech-
 „ mis .

*Loci Plinii & Athenæi vindicati , &
Rondeletii error ostensus.*

„ **M**Ultijugæ eruditionis , magnique in re
 „ piscaria judicii virum Rondiletum
 „ suspexi & veneratus sum , ut decuit semper :
 „ non potui tamen impellente huc veri studio ,
 „ inconniventer præterire locum , ubi censo-
 „ rio planè supercilios omnium sententias de
 „ buccino convellens , & Plinii & Athenæi
 „ locos corruptos asserit , erroris ipse manife-
 „ stus , & Archippi senarium fœdè delumbat

at-

„ atque commutilat. Plinii verba sunt, Duo
 „ sunt genera, Buccinum minor concha, ad
 „ similitudinem ejus buccini, quo sonus edi-
 „ tur &c. alterum purpura vocatur. quam le-
 „ ctionem confirmat vetustissimum exemplar,
 „ quo diu multumque usus sum, quanquam
 „ ille in veterioribus legi, major, asseveret,
 „ sed qua fide dubito, quando nullum istius
 „ lectionis documentum. comperiam, vel apud
 „ Hermolaum, vel Massarium, vel Gelenium,
 „ vel etiam Pincianum, quorum tamen est spe-
 „ cta in restituendo Plinio cum diligentia
 „ tum fides. Sed quid hos nomino, quum ex
 „ ipso Aristotele convinci possit magnitudine
 „ Purpuram Buccino præcellere, id quod mox
 „ subjiciam, si prius Comici Archippi trime-
 „ trum ascripsero, quem vir ille, pace ejus
 „ dixerim, fœdè insulso ac ridiculo interpre-
 „ tamento commaculavit, & fœdius pede suo
 „ mutilavit: is autem integer talis est.

„ Κήενξ θάλασσης τρόφιμος, ύὸς πορφύρας. i. e.
 „ Aequoris alumnū, Purpureaque Buccinum
 „ Proles.

„ Nunc vide quam infeliciter hunc deartuet,
 „ dum loco ύὸς legendum sancit ὡς, atque ita
 „ reddit latinè. Buccinum marinum abundè
 „ nutrit ut purpura. Quæ interpretatio quam
 „ sit à fide Græcæ phrasis aliena, vel cœco ap-
 „ pa-

pareat : siquidem Archippi verbis astipulatur Aristoteles libri 8. cap. 32. ubi sic ait,
 τὸν αὐτὸν ἃ τρόπον ἐγίνονται ταῖς πορφύραις οἱ
 κήρυκες. id est : itidem in purpuris gignuntur
 & buccina : quod si gignuntur intra purpu-
 ras buccina , non immerito nec imperito
 Comicus buccinum purpuræ natum nuncu-
 pavit : & Plinianæ lectionis veritas confir-
 matur , quando eam alvei capacitatem pur-
 puris tribuit , cui buccina suos natales ac-
 ceptos referre possint.

Euripidis locus.

A Pud Euripidem in Oreste fabula ver-
 sus sunt qui choro attribuntur , illi
 minorum , Σίγα , σίγα λεπτὸν ἵχνος ἀρβύλης
 τιθεῖτε , μὴ κατέπειτε (vel Φοφεῖτε meliore scrip-
 tura) μήδε ἐσω πλύκος
 ἀπὸ προβατίκησ , ἀπὸ πρόμοι κοίτας .
 quibus compellat cœtum Argivarum mu-
 lierum , ut silentio accedant , neve stre-
 pitum ciēant , ne somnus malè sopito O-
 resti abrumpatur , utque in suam gratiam
 illorum concedant à lecto procul. quod ita
 esse ut ex prolegomenis incerti autoris li-
 querc potest. Idem & ex Laërtii Clean-
 the elucebit , qui interroganti cuidam quid

„ potissimum filio inculcaret , memoriaque
 „ tenendum præcipere , respondit , τὸ τῆς
 „ ἡλέκτρας , σίγα σίγα λεπτὸν ἵχνος αἰρθύλης τιθεῖται .
 „ ita namque interpolandus est locus apud
 „ illum , pro τὸ ἐκ τῆς ἡλέκτρας , eamque lectio-
 „ nem secutus est & Hesychius Milesius ,
 „ oscitantia quadam deceptus aut loci ignora-
 „ tione , apud quem pro λεπτὸν scribitur λευ-
 „ κὸν : meliorem tamen codicis lectionem ex-
 „ pressit Laërtii interpres , qui ita legisse vi-
 „ detur ut ego , vertit namque , illud ait
 „ Electræ . A cuius fide cur discesserit in
 „ Apophth. Erasmus , quid dicam nescio ,
 „ hallucinatum certè constat . Porrò lectio-
 „ nem λευκὸν agnoscit & Scholia festes Euripi-
 „ dis , ut priore ratione jubeat tacitè & levi-
 „ pede accessum moliri fœminas , posteriore
 „ verò , ut tacitè candidos pedes promo-
 „ veant .

Fragmentum.

„ * * * institutum suum damnent , sui-
 „ que officii memores , quid se deceat ,
 „ qua in parte ab aliis privatis personis dis-
 „ siveant , inspicere non graventur . Ne-
 „ mini fermè obscura est Regis hac no-
 „ stra ætate cujusdam sordities , qui impro-
 „ ba

„ ba ratione à subditis ipse suis frumenti
 „ acervos, butyri aliarumque rerum strues
 „ mercatur, quos suis navibus exportatos
 „ aliò carius divendat, interverso ab suis ē
 „ simili negotiatione lucelli momento: ne-
 „ que hos intra fines ea stat sordities, quin
 „ insuper & libripendis, ipse munus prope-
 „ modum subeat, & ab exteris negotiatori-
 „ bus viliorem mercium importatarum nun-
 „ dinationem minis (ne quid gravius ad-
 „ dam) extorqueat, Vespasiani patris in ea
 „ re æmulus, quem Tranquillus memoriae
 „ prodidit exercuisse negotiations vel pri-
 „ vato pudendas coëmendo tantum, quod
 „ pluris postea distraheret. E diverso Anti-
 „ gonus Macedonum rex olim Aristodemo
 „ amicorum uni, minuendas esse largitiones
 „ & impensas regias suadenti lerido dictorio
 „ respondit, verba ejus juscum redolere:
 „ quod coquos non autem Reges parsimonia
 „ deceat: Quodnam hujus regis importu-
 „ næ, turpes, ne dicam flagitosæ sordes;
 „ responsum ab illo tulissent, si ea ætate
 „ vixisset? Præclare ergo Artaxerxes Rex
 „ barbarus, Regalius ajebat esse addere quam
 „ adimere. Sed tu quisquis es princeps,
 „ quem non dispudet fœdum orbi præbere
 „ exemplum, audi quid de Theophilo illo

,, commemoret ZONARAS. Hic quum
,, quodam tempore navis oneraria sarcinis
,, mercibusque onusta, quæ ad uxorem suam
,, pertinebat, in portum appulisset, re in-
,, tellecta, nec detecto interim suo consilio,
,, rautarum * * *

HADRIANI JUNII

HORNANI MEDICI

COMMENTARIUM

DE COMA.

100

20. 11. 20
21. 11. 20
22. 11. 20
23. 11. 20
24. 11. 20
25. 11. 20
26. 11. 20
27. 11. 20
28. 11. 20
29. 11. 20
30. 11. 20

10. *Leucosia* *gigantea* *var.* *gigantea* (L.) *W. W. Smith*

PRUDENTISSIMO ET SPÉ-
CTATISSIMÆ ERUDITIONIS
viro D. Martino Ædituo Amsterodamo,
rei medicæ experientiss. Doctori,
Hadrianus Junius Hornanus Medi-
cus salutem optat.

MAgna est in utranque partem consuetudi-
nis vis atque tyrannis, humanissime
Martine, ut quidquid aut damnet libe-
ter novum & recens, aut longo usu re-
ceptum probet, ad exemplum morosæ
senectutis, cui nova semper sordent, vetera cum-
primis arrident & commendantur, quantumvis il-
laudatoria. Quod ut argumentis doceri multis po-
test, ita nunc de industria silentio præteribo cætera
omnia, solum de recepto superioribus annis alendæ
comæ more, nunc desito & abrupto, ac propterea
magnam apud populareis meos invidiam sustinente,
verba facturus. Quod equidem argumentum non
malevolentæ stimulo actus in manus accepi, sed ut
justam consilii factique mei rationem, quoad ejus
fieri possit, instituerem, novitatisque opinionem ex
animis quorundam consuetudinis jure nimis abuten-
tium exculperem. Nam quum paucos ante annos
ex Italia (quò ad capiendum animi cultum fueram
profectus) in patriam redisem attonso vertice, ex
more Italæ gentis, cui me (sicuti τολύτης virum
decet)

decet) in cultu non infeliciter attemperaram, plerique difficiles homines & refractarii, qui cum Aglao Arcade nunquam patriæ, ut ille agelli sui, fines excesserant, cæperunt obgrunnire, faciumque gravi viro, qualem deceret esse medicum, indignum sug-gillare. Quapropter tum temporis, ut potui, vin-dicavi me ab inveterata illorum & improba perti-nacia, quam tamen difficillum fuit altissimis ra-dicibus insidentem evellere, aut quod Græci dicunt significantius, δευτοκοιὸν elvere. Arcades more suum glandibus vesci solitos, esum cerealium frugum asper-natos legimus. Qui vapidum baurire consuevere, generosissima quæque vina respuunt. Antipodes ex altissima Platonici specus caligine eruti, gratissimam hanc rerum faciem, aliamque lucem aversantur, longeque præoptant ad consuetas redire tenebras. Sic isti pristinæ consuetudinis legem tenere mordicus ma-lunt, quam ad nova, licet patiora, transire. Me-dæa Ovidiana videt meliora, probatque sed dete-riora sequitur. At isti animadvertunt quidem me-liora, haud probant tamen, & pravitatis erroribus imbuti, pejora amplecti non desistunt. Proinde pleniorem super hac re velificationem, quam tunc animo conceptam premere in commodius tempus ope-ræ precium fore videbatur, nunc adornare visum fuit, præsertim quum lusus iste non sit prorsum illi-teratus, (nisi me mea fallit φιλαυτία) imò seria quoque ducat. Porrò quim ternas ferè scribendo-rum commentariorum rationes olim fuisse obseruemus,

ut aut literatos lusus in publicum darent, aut ne amicis gratificarentur, familiariumque precibus acquiescerent, aut cum Platone senilis oblivionis remedium quererent. quam philosophi sententiam exprimens Cicero, vindemiolas omneis eò reservare se ait, ut illud subsidium senectuti paret. Certè prima ratio nostro huic lusui patrocinium adferet, ut spero. Alioqui fateor argumentum esse per se tenue & exile, sed interdum etiam ad minutiora juvat descendisse. Sunt autores non pauci, qui simili in genere ludere non fuerunt gravati. Culicis encomium scripsit Maro, Lucianus musæ, pulicis Michael Psellus, & apud nos (nisi mentitur titulus) Naso. Laudatur ab Heraclide Lycio Labor, ab Aristophane Paupertas. Mortis præconium extulit Alcidamas, Dion Prustæus comæ, Synesius calvitii, calculorum Polycrates, Clitarchus teredinis, Quartanæ Phavorinus: bombycum, salis & somni laudationem alius quispiam. Stultitiae nuper Erasmus. At nostrum hoc argumentum prosequi non piguit argutissimum philosophorum Chrysippum, toto fermè quanto librorum de honesto & voluptate. Evidem non profiteor hoc libello veritatem ipsam abstrusam ex altissimo Democriti puto revocasse me, sed illustrare tantum conatum, ut morositatem quorundam, meum meique similium factum damnantium castigarem. Proinde per capita malui delibare argumentum istud, quam continente oratione ac perpetua urgere: neque verò tyrannicè sancire, quod nobis probatur, sed

multipli solum autoritate & probabilitus rationibus
id vindicare placuit. Quod si quis pro inveterata
libidine antiquis mordicus inhaerere malit, quam er-
rorem agnoscere, & agnatum persequi, huic Mar-
tialis illud occinuero: Non intret Cato theatrum meum,
aut si intraverit, spectet. Tu pro tuo candore, be-
nigna fronte libellum excipies, benignioribus oculis
spectabis & leges: aut si hoc non merebitur, pro tuo
arbitrio in eum statue quicquid libet, sive fiammis
dedi velis, sive aquis interire. Vale amicorum can-
didiss. Harlensi, sexto Idus Aprileis, anno 1556.

HADRIANI JUNII HORNANI MEDICI DE CO- MA COMMENTARIUM.

C A P U T I.

*De Comæ vocabulorumque eò spectantium multiplici
suppellectile & significatione.*

Voces instituti operis proprias enumerare singulatim atque enucleare postremo loco institueram, quia grammatices propria sit ista tractatio, ac propterea quia fastidii plenior, in calcem operis eam rejicere visum erat. Sed ab eo instituto revocavit me omnium penè eorum qui de re quapiam commentarios scripsere consensus, quos à vocum finitione auspicatos ferè video, ut lectori constaret, qua de re institueretur oratio. Accedit eodem quòd toto hoc in genere vocum istarum sæpius recurrat mentio in citandis autorum testimoniis, quorum nisi prius explicata, obscurior foret ratio, præsertim quum non Læliis, sed Consentinis (ut Lucillii utar verbis) non eruditionis culminibus, sed literarum amantibus parentur ista, à deprompturo candide

didè in medium opes lectione non parum multa in penum conditas. Coma itaque (ut inde auspicer) Græcorum κόμη respondet, non menque habere videtur ἀπὸ τῆς κομῆς, id est, à curando & ornando, ut Artemidoro placet, qui vocabulum istud τὸ ἐπιμελεῖσθαι significare ait, quoniam studio excoli requirat, alioqui eo indigna nomine. Sunt qui Comam quasi κόσμον & capitis ornamentum dici autumant: qua ratione & arborum folia κόμη dicuntur, quod ad ornatum sint comparata. Unde hyems ventorumque injuria exuere plantas honore suo & expoliare comis legitur, ubi frondes decutit. Ita Flaccus, Arboribus redire comas simul cum vere, ait. & Osiris apud Tibullum, vir idem docuit cædere falce comam, hoc est, putare ramos & frondes arborum. Nec desunt qui παρεγέτο κόπτειν, id est, à cædendo, vocis originem derivare malint, ut ab ejus verbi præterito κέκομψαι descendat. Quorum opinioni refragari videntur Servius simul & Tib. Donatus, nobilissimi grammatici, quorum ille Comas esse capillos non tonsos annotat, hic comarum significatione prolixitatem monstrari scribit: usque adeo non esse fidendum etymologiæ videatur, ut eam non immerito ἀλάζονα μάρτυρες Galenus dixerit, mendacem videlicet testem. Hinc descendit κόμης variè acceptum, modò pro

pro luxuriare capillis , quomodo κομῆτης λεπρὸν , pascuum læto graminis proventu abundans à Tragicis dicitur : & quemadmodum Scamander pingebatur minimè κομῶν , hoc est , coma exuberans (quod inquit Philostratus) propter incendium , quo juxta fabulam ripæ ejus conflagraverant : in qua significatione & κελᾶν , pro comare , efferunt illi , quasi tonsuræ indigere , autore Polluce , licet eas voices discrepare tradat Ammonius . Interdum κομῶν simpliciter pro abundare capitur . Sic Scyron insulam τῇ σχίνῳ κομῶσαν , lentisci copia scatentem dixit Philostratus junior . & Procopius de fano istud extulit , κατέκομά τοῖς ἀναδήμασιν , donariis refertum est . Præterea tropicè pro superbire cristasque attollere ob res bene gestas , idem accipi annotat Hammonius , Aristophanes Nebulis : καὶ γω μὲν τοις οὐρανοῖς καὶ τοις θεοῖς καὶ κομῶν id est : Evidem
tantus ego poëta nihilo magis ferocio . Herodotus , εἰπει τυραννίδις ἐκόμησε , hoc est , superbuit ob assumptam tyrannidem , sive , magnos sumpsit spiritus , jam regnum adeptus . „ Sic „ illud apud Suidam jambicum

„ εἰπει τῷ κομᾶς καὶ κομψὸς εἶναι προσποιῆ :

„ Qua re superbis , visque splendidus viderier . Significat & οὐρανοῖς comam , sed propriè quam comendo alimus , & in qua nutrienda studium ponimus , juxta consuetudinis legem ,

ἡ ἔξ

τῇ ἐξ ἔθεσι τημελγμένῃ, ut Theocriti scholia stes ait. Eandem & φόβη nominat Tragœdia, unde illud Sophoclis in Antigone:

πᾶσαν αἰμίζων φόβην θλησ πεδιάδος. id est:

Omnem deglubens campestris sylvæ comam.

Quæ quidem vox horroris terrorisve significationem quandam insinuare videtur, si ejus etymon spectemus. Idem in Oedipo Colono:

ἐν δ' ἀκραν δεῖπον υπῆλθε κρατὸς φόβων. id est:

Metus subiicit capitis in summam comam.

Æschylus in Prometheus metaphoricè pro solis radio, quem comæ instar diffundit, extulit:

σατευτὸς δὲ ἡλίος φοίβη φλογὶ

χροῖς αἱμένιψεις ἄνθος. hoc est:

Aduitus crine solis torrido

Florem nitoris exues.

Eiusdem classis est & κρέξ, cuius usus est in eo versu: Πορφυρένη ἥμησις κρέκα. Purpureum sequit crinem: quod de Niso dictum est. Æschylus in Agamemnone κόρσας dixit capitis pilos,

λευκὰς δὲ κόρσας τῇ δὲ ἐπαντέλλει νόσῳ. id est:

Canos capillos morbo in isto nutricat.

Unde & δόχμονόρσαι dicuntur qui obliquant cæsariem: & κόρση cognomen fuit ejus qui primus capillitum radi sibi passus est: hinc & κόρσωτήσοι pro tonstrina apud Athenæum.

Vendicat sibi locum in hoc ordine & χάιτη, im-

impropriè tamen, ut quæ setam notet. *χάιτης πεξαμένην*, id est, comas pectentem Junonem facit Homerus: quod vocabulum etiam ad folia transfert Archestratus, quum ait, *μῆτηρ οίνοφύς βότρυς χάιτην ἀποβάλλει*, significans vitem pampinos suos exuere. Huc referuntur & *τείχες*, istud nomen adeptæ *ἀπὸ τῆς τείχεως*, quòd inter tondendum stridorem ædant, ut annotat Phavorinus: unde & tricæ Latinis dictæ, teste Nonio Marcello, dempta aspiratione. Item *τείχωσις*, & *τείχωμα*, de quo *ἀνάσιμον τείχωμα* Hesychio capillitum exponitur, quod sursum per frontem ad verticem assurgit. „ Eodem veniunt & „ *ποκάδες* sic dieti crines *ἀπὸ τῶν πέκεσθαι* à pe- „ ñtendo, teste Hesychio. ” Addatur huc & *λάχνη* poëticum vocabulum, ut & *συνέιγγες* apud Pollucem & Lycophronem in Alexandra. *Μαλλὸς* quoque accedit, quæ vox tamen hirsutiorem & villorum instar oblongam comam notat propriè: à quo *μάλιον* diminutivè Stoicorum familiari more in Epigrammatis legitur. Quin & *νέρας* veteribus capillitum notat, quo sensu *κεράγλασσην* Paridem nominat, sed convicio, Homerus, quòd ad inescandas & ad stuprum solicitandas virgines coma lasciviret: tametsi Herodotus & Appion grammatici in istum Homeri locum annotant, esse quoddam plexus crinium genus, instar

cor-

cornu effigiati , unde illi nomen : variis si-
quidem modis ornare capillos satagebant ma-
jores , quemadmodum plenius dicetur postea:
alioqui crinem $\kappa\epsilon\gamma\alpha\sigma$ dixisse illos simpliciter ,
ostendunt voces $\kappa\epsilon\iota\epsilon\sigma\theta\alpha\iota$, id est , tonderi , &
 $\kappa\epsilon\gamma\alpha$ tonsura , quas à $\kappa\epsilon\gamma\alpha\sigma$ derivari vult gra-
vissimus autor Plutarchus , Archilochus etiam
 $\kappa\epsilon\gamma\alpha\pi\lambda\alpha\sigma\eta\eta$ nominante hominem ornandæ co-
mæ & componendæ studiosum . Potest &
 $\delta\epsilon\theta\kappa\epsilon\gamma\omega\sigma$ Φείκη ex Sophocle hujus rei fidem fa-
cere , surrectrix pilorum formido . Superio-
ribus Græcis vocabulis respondent Latina
ista , Coma , pilus , capillus composita voce
quasi capitis pilus , crinis $\alpha\pi\delta\tau\tilde{\epsilon}\kappa\epsilon\iota\epsilon\eta\eta$, à dis-
cretione dictus , autore Festo Pompeio . ad-
jicit Isidorus , quod vittis discernantur cri-
nes , esseque mulierum propriè voluit . Cæ-
saries , à cædendo , quam virorum tantum
vult esse Servius . Succedunt deinde Antiæ ,
pili à fronte propendentes , quos $\pi\epsilon\kappa\alpha\sigma\tau\tilde{\epsilon}\kappa\epsilon\iota\epsilon\eta\eta$ il-
lis dici ex Polluce intelligimus : iidem etiam
Propenduli , & Anteventuli nostris dicti , &
Capronæ , quasi à capite pronæ , ut Nesto-
ri videtur . Lucillius satyra septima :

Aptari caput , atque comas fluitare capronas

Altas frontibus immissas , ut mos fuit illis.

Sequuntur Cinni & Cirri intorti crines ,
quos Martialis annulos , Claudianus orbes ,
Plautus etiam Cinos dixit :

Jam

*Fam ego istos fictos, compositos, crispos cinnostuos
Unguentatos usque ex cerebro expellam.*

Græci ἔλικας ab imitatione capreolorum vitis
fese illaqueantium : πλεκτάντες à plectendo : βο-
σένχες , quod in racemi formam intorti pen-
deant , ὅτι μετὰ σχήματος βοτρυοειδῆς αἰπήρηνται ,
juxta Homer. illud ,

πλόχιοι βοτρυόεντες ἐπερρώθοιο κίοντι.

Sic apud Theodecten Phaseliten , Græcum sig-
ma majusculum Σ ἔλικτῷ βοσρύχῳ , quasi in gra-
dus fracto capillo , id est , cincinno assimila-
tur : atque itidem apud Euripidem in Theseo ,
ubi rudis literarum pastor Thesei nomen expli-
caturus , tertiam literam cincinno comparat.

Τείτον δέ, inquiens, βόσενχός τις ὡς είλιγμένος.
Eosdem Eupolis & Theocritus κικίνες dixerunt.
Sic Comicus : ὁσπερ ἐγχέλυς χευσθεὶς ἔχων κικίνες .
id est , Cincinnos gerens aureos anguillarum
instar implicantes fese : quos & κοκκίνες in Ves-
pis dixit Aristophanes : ita enim interpres ex-
ponit περιεργέμενας καὶ τετημελημένας τείχας , cir-
cumplexos & compositos cura crines. Hos &
ὅσλιγγας à nitelæ argumento dici annotat He-
rodianus grammaticus , ut in illo Epigramma-
te Callimachi .

Απ' ὄσλιγγων δέ αἰεν ἄλειφα ῥεει. hoc est :

Cincinni semper rore fluunt liquido.

Quin & βότρυς in ea significatione accipitur apud
Coluthum Lycopoliten , pro intorto cincinno-

Ee rum

rum globo in racemi spissitudinem „ aut certe
„ in modum botryos herbæ crispæ & confer-
„ tis affatim seminibus in quandam uvæ ima-
„ ginem stipatae ” coacto , ubi ait :

χρυσέιοις δὲ ἐκάτερθε τινασσόμεν οὐλοκάρμοισι
Βότρυς ἀκερσεύμης ζεφύρῳ συφλίζετο χάιτην.

Crinibus auratis spissatus utrinque racemus,

Intonsus motas zephyri nutabat ad auras.

„ Et apud Agathium Scholasticum ,

„ καὶ ἐνπλέκτον βότρυν ἔγειξε κόμης .

„ Evellitque comam confertam more racemi .

„ Sic Chrestodorus Thebanus poëta de Chryse
„ loquens .

„ τονδῆς ἀπλατος ἐσύρετο βότρυς ἰθεῖγης .

„ Pendebatque comæ botrus compressior hirtæ .

Eos à deliciarum & compturæ significatione
χλιδας appellavit Sophocles : σημονίας Crati-
nus , quod præ exilitate stamini sint similes.
nonnulli etiam ωδειδας , quod circum aures
in temporibus crispentur , autore Polluce . Di-
cuntur præterea οὐλοκαρμοι & οὐλόκοι ab impli-
cando . Sophocles :

πόπωσπερ τὸν δὲ ἐγώ τέμνω οὐλόκον .

Velut hunc ipse plexum præfeco.

Et in Epigrammate ad Dianam :

σοι οὐλόκοντοκείας τὸν δὲ αἰνέθηνα κόμας .

Hunc tibi cincinnum Delia sacro comæ . Et iterum :

Παρθένος ἵμερτὸς καιρομένη οὐλοκάρμης .

Detondens cirros virginis aureolos .

At

At Lycophron simpliciter etiam pro capillo πλόκον usurpavit in eo versu:

κρηπίδα πηγῷ νέρθε καλλυνεῖ πλόκω. hoc est,
Humum proverret albida cæsus coma.

Sunt inter grammaticos curiosuli, qui fœminarum πλοκαμὸν (quem πλοκάδα Pherecrates privatim vocat) virorum πλοχμὸν faciant, cuius usus apud Homerum & paulò antè est commonistratus, & legitur alio loco:

Πλόχμαι οἱ χεισῶ καὶ ἀργύρῳ ἐσφῆκωντο.

Cæsaries nodata auro, argentoque nitente.

Non desunt qui apud Virgilium in eo versu, & rubræ cornua cristæ, cornua pro intortis cincinnis accipient: neque alia habuisse cornua Mosen, quām ejuscemodi cincinnos asseverent: quomodo Armenii & Lydi sacerdotes incedunt hac ætate cincinnis spectabiles, seu potius crobylis, quos Juvenalis quoque cornua appellat. Est autem crobylus crinum utrinque in acumen intortorum plexus, qui (si Thucydidis scholiastæ credimus) viris attribuitur: in pueris σκόρπιον vocatur, in fœminis κόρυμβον: unde illud apud Suidam lectum, κόμην τρέφων χεισῶ σεόφῳ πεκορυμβωμένην, id est, comam nutriendo aureo strophio implexam. Erat & κράνευλον reticulum comam constringens, quod Etymologici autor & Creon in primo rhetoriconum annotant Cyprios κορδύλην sua lingua, Persas κιδαρεν, vel ut alii γιδάρεν, Athenienses κρά-

Ευλον appellare. Plutarchus libello de tacente Pythia, loquens de oraculis ubi sacerdotes antiquitus in aureos crobylos capillitum frangebant, ἐξωθεσσα; inquit, τὸ περιττὸν οὐ χρέα κρωβύλας τε χρυσᾶς ἀφήεντο, καὶ ξυσίδας μαλακὰς ἀπημφίαζε, καὶ τὰς ηγῆ κόρην σοβαρωτέρην ἀπέκειρε. id est: Usus superfluitatem nimiam abolens, aureos crobylos sustulit, amicula mollia rejecit, & fastuosiorem comæ sylvam detondit. Usus est hac voce Q. Septimius Florens libro de velandis virginibus. Debebunt, inquit, etiam & ipsi aliqua sibi insignia defendere, aut pennas Garamantum, aut crobylos barbarorum, aut cicadas Atheniensium, aut cirros Germanorum, aut stigmata Britonum. qui locus in æditione Germanica corruptus est, pro crobylis scrobulos legente Beato Rhenano, & mox strobulos: qua de re in Miscellaneis nostris plenius. Theophylactus scholasticus in epistola quadam, κρωβύλω, inquit, καὶ τέττιγας γοεγιας σεμνύνεται, μήπω τοῖς ιχλοῖς καθάσκιάσας τὸ πρόσωπον. Crobylo & cicada superbit Gorgias, nondum inumbrante malas lanugine. Cæterum cicadas, quarum est crebra apud autores mentio, aureas crinibus innodabant Athenienses, ostendere volentes eo argumento indigenas se esse. Thucydides initio historiæ, de Atheniensibus loquens, ἐπειδὴ, inquit, χιτῶνάς τε λινᾶς ἐπαύσαντο Φορέντες, καὶ χρυσῶν τεττί-

γων ἐν ἔρσει κρωβύλων ἀναδόμενοι τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν. hoc Latinè sonat ita : Postquam desiere lineis uti tunicis, & religatis capitis cirris aureas implicare cicadas. Philostratus lib. 2. Helladicān : ὁ δερέκων ὁ τῆς Αθηνᾶς, ὁ ἔτι καὶ νῦν ἐν ἀκροπόλει οἰκῶν, δοκεῖ μοι τὸν Αθηναίων ἀσπάσασθαι δῆμον ἐπὶ τῷ χρυσῷ, ὃν ἔκεινοι τέτλιγας ἐπὶ τὰς κεφαλὰς ἐποιήντο. id est : Draco Minervæ qui etiamnum in arce stat, videtur populum Athenensem salutare, propter aurum, quod illi in cicadas capitum ornamenta convertebant. Gregorius Nazianzenus :

κεκροπίδαι τέτλιγα πλόκων ὑπερψέα γάινς Γηγενέες.

Cecropidæ indigenæ natam tellure cicadam Innodant cirris. Lucianus in Navigio : οἱ πρόγονοι ημῶν οἵ ἐδόκει καλὸν εἶναι κομῆν τὰς γέροντας, ἀναδόμενας κρωβύλον ὑπὸ τέτλιγι χρυσῷ ἀνειλημμένον. quod est : Majoribus nostris decorum videbatur senes coma luxuriare, religantes crobylum aurea cicada exceptum. Quem morem expressit & in Ciri Virgilius, seu quicunque alias ejus poëmatii autor est, de Niso Pandionide loquens :

*Aurea solenni comptum quiem fibula ritu
Mopsopio, tereti necetebat dente cicadæ.*

Asius poëta Samius popularibus suis Junonis festum celebrantibus morem fuisse scribit, ut depexis contortisque cincinnis auro micantibus, ac desuper cicadis redimitis lucem frequentarentur. cuius versus est. Ee 3 Χρυ-

Χευτέαν ἡ νόρυμβαι, ἐπ' αὐτῶν τέτλιγες.

Porrò non omiserim illud, Cirros capitis pilos attonsoſ , à Græco κείρεσθαι, quod tonderi significat, manifesto errore interpretatum esse lſidorum & Merulam , cuius occasionem dedisse Ovidius malè intellectus , meo quidem judicio potest , quum de Scylla patricida loquens in avem mutata , κείρειν , hoc est , Latinè si efferas , Cirin (quæ eadem est cum Galerita) nominatam testatur , quòd patriam cæſariem attondisset. Habet enim ita :

Ciris οὐ à tonso est hoc nomen adepta capillo.

Huic autem vocabulo consonat τὸ κείρεσθαι etymon : at Cirrus purè puteque Romana vox est, quasi in circum tortus , ut annotant grammatici , sive de capitis pilo efferatur , sive polypi capillamentum (quod simili translatione & πλόκαμον & πλεκόνην illi appellant) significet. In pilorum ordinem veniunt & μυοσόβαι , qua voce intelligit Ammianus promissas philoſophorum- barbas , abigendis videlicet æſtate muſicis comparatas , quæ τάλαιντα πώγων Syneſius dixit. Fuisse olim in usu & apposititiam comam legimus (quem morem necdum in Anglia antiquatum apud matronas videre est) quam & adoptivam forsitan non malè dixerimus cum Palladio rusticarum rerum scriptore , qui arbores per infiſionem inoculationemve acquirere adoptivas comas loquitur : Φεινάκην communi im-

imposturæ nomine, teste Libanio, dicunt Græci, & πηνίκην : item ἀρέσθετον κόμην, Aelianus οὐείθετον. „ Quomodo & Dion Nicenus refert „ Heliogabalum περιθεταῖς κόμαις χρωμένον, hoc „ est, ascititia coma ornatum lustra obisse: & „ Polybius libro historiæ Romanæ tertio scribit Annibalem industrio planèque Phœnicio stratagemate usum, quum apud Gallos „ Transpadanos hyemaret, à lubrica illorum „ fide se vindicasse, ascitiis crinibus sibi comparatis: hunc enim fermè in modum scribit, Metuens Annibal Gallorum defectiōnem suæque vitæ insidias ab iis quorum animos non ita pridem sibi adjunixerat, περιθεταῖς τείχας. id est: fictitium capillamentum, diversis planè ætatibus congruens comparavit, illud assidue mutando, comparatis etiam vestibus quæ crinum diversitati responderent, quò hac ratione ignoratus illorum perfidiam eluderet. Quod ipsum prodidit & Appianus in eo quem de Annibale edidit libro. „ Præterea & ἐντελχον & ἀροκόμιον Pollucis testimonio eadem gens nuncupat, Latini galeriū, Juvenalis galerum, ibi :

Nigrum flavo crinem abscondente galero.

Qu. Septimus Florens sutile & textile capillamentum dixit: Tranquillus simpliciter capillamentum, quo Othonem Sylvium ad obtengendam capillitii raritatem, capiti annexo

usum commemorat. Insuper & αιλίδιον Græcis vult dici Budæus commentariis in Pandectas, exponens ἐπιληθευτὴν κόμην apud Demosthenem in orat. περὶ τὸ πρεσβεῖας, id est, de male obita legatione: sed perperam, ut in nostris Animadversorum libris ostendimus. Talis fuit coma emptitia, quam Epigrammarius Lucilius Nicyllæ cuidam obicit, quæ nundinata fuerat galericulum atrum, quo canos velaret, ut ætatem mentiretur. Epigramma quia lepidum est, lubet hic ascribere:

τὰς τριχας ὡς νίκυλλα τινὲς Βάπτειν σε λέγοσιν,
αὐς σὺ μελαινωτάτης ἐξ αἰγοεῆς ἐπείω.

Tingere te perhibent quidam Nicylla capillos,
Quos mercata atros ipsa foro extuleras.

Explicata hactenus vocabulorum quæcunque ad comæ materiam attinent sylva, restare videbantur duæ voces, quæ quia momentum omne ducunt in argumento vobis proposito, eas silentio transmittere non duxi operæ fore precium. Sunt autem hæ, κείρεσθαι & ξυρεῖσθαι: illam tondendi, hanc radendi vocabulo exprimunt Latini, constantiores in observatione harum vocum discriminis tuenda: contrà leviores Græci, qui confundere suas, & promiscuè alteram pro altera ponere interdum vindentur: unde multus passim apud autores ipsos & interpretes irrepsit error, ac fortè supiori oscitantiæ ascribenda causa. Atque ut plu-

plura loca , quoruin in hoc commentario fiet
sparsim mentio , omittam , ascribam unum aut
alterum , indicasse contentus. Euripides in
Troadibus conjungit utranque , κερανηκέα ,
tonsuram acuta novacula factam , rasuram in-
telligi volens. Hecubam enim inducit κερανηκέα
ξυρηκει τενθηρει κερατ' εκ πορθηθεισαν , id est , ton-
sura rasili lugubri capite nudato , miserabilem
fiam facere sortem. Jam verò quod in Actis
cap. 18. legitur , καιρούμενος τὴν κεφαλὴν , hoc
est , tonsor capite , Erasmus vir extra omnem
controversiam longè doctissimus vertit , raso
capite , respiciens (ut arbitror) magis ad lustra-
tionis modum , quam ad vocis significationem.
De simili nanque lustratione legitur aliter vice-
simo primo capite , in hæc verba , ἵνα ξυρήσων-
ται τὴν κεφαλὴν , id est , ut radant caput : si-
mulans enim illic se Nazaræum Paulus , radi-
tur nuncupato voto. Nazaræi nanque nova-
culæ subjiciebant caput , crines consecratos
igne adolendos præbentes : quod & in Samp-
sono factum est , Judicum decimo sexto , ubi
rursus & rasuræ pariter & tonsuræ fit mentio.
Eadem censura in profanis scriptoribus , &
quidem frequentius occurrit. Apertissimum
verò discrimin inter rasum tonsumque indica-
vit , qui Æmylio Recto Ægypti Prætori gra-
viora consuetis vectigalia imperanti rescripsit ,
Tonderi pecus se velle , non radi. Is fuit Ti-

berius, cuius dictum istud recenset ita Dion,
Lib. 57. κείρεσθαι με τὰ πρόσωπα, ἀλλ’ εἰς αὐτο-
ξύρεσθαι βέλομαι: nimis humaniter, haud
mancipiorum modo, tractandos provinciales
innuens. Nunc missam facientes istam tracta-
tionem, ad rem ipsam accedamus.

C A P U T II.

*De rasura capillorum pariter & barbæ, viroque non
esse eradendam barbam.*

Priusquam de rasura verba faciamus, ad-
monitum lectorem æquum velimus, nostrum
non esse institutum de rasura sacerdotali (quam
vitiose minusque Romanè tonsuram nuncupa-
mus) agere, aut eam ullo dictorio aspergere:
neque enim tam læva nobis mens est, ut prisco-
rum instituta Pontificum revellere, Ecclesiæ
ritus actis per tot jam secula firmissimis radici-
bus validos oppugnare, in animum induxeri-
mus unquam: siquidem disertè profitemur,
laudabili, quippe vetustissimo, neque myste-
rii cujusdam experte ritu sanctam fuisse læ-
vigandi rasili honore sacerdotum verticis ratio-
nem, non tam ut detectis capitibus (quod ple-
rique opinantur) extaret discrimen aliquod in-
ter sacros ordines & inter prophanum genus
hominum: verum vel maximè ut partis unius
depili nuditate, deglabrationem universi cor-
poris in Levitis exprimerent, coque facto ad-
mo-

monerentur ex professo liberationis atque discessus à curis mundanis : adde huc & perfectio-
nis vitæ & absolutæ sanctimoniacæ , quam etiam
circulari schemate designari existimant. Sed
adducamus huc verba Theodoreti Cyrensis E-
piscopi , disertissimè declarantis , cur Levi-
tæ radere cunctos pilos carnis suæ jubeantur ,
hunc in modum : οἱ τρίχες τῆς νεκρώσεως σύμ-
βολον , νεκραὶ γὰρ αὐται εἰσι , καὶ ὁδύνης αἴσθησιν
δεχόμεναι : τὴν ἀληθῆ τοινυ πῶνταν ἔχειν πελένει τὸ
τῷ Θεῷ λειτουργῶντας , καὶ μηδὲν ἔχειν νερὸν μηδὲ
δυοῦθες . quod ita sonat Latinè : Pili mortiferæ
conditionis symbolum habent , mortui etenim
& ipsi sunt , nec doloris sensum recipiunt :
propterea præcipit Deo sacrificantes , veram
amplecti vitam , nihilque admittere aut mor-
tuum aut spurcum . Quibus verbis & legis di-
vinæ voluntas intelligitur , & mysterium sub
illo tectorio latens explicatur . Eam Leyitici
generis legem amplexi videntur & Ægyptii sa-
crifici , quos Synesius Ptolemaidos episcopus
commemorat totum lævigasse corpus , erasis
pilis , usque adeo ut ne cilia quidem reliqua fe-
cerint , ne quid scilicet sordium spurciitæve
in peragendis sacris excidens , divinum cultum
contaminaret : quod ex Herodoto desumpsit ,
asserente , in Euterpe , illos eam in radendis uni-
versi corporis partibus operam navare tertio
quoque die , ea ipsa de causa . Inficiatur tamen

Ju-

Julius Pollux ab illis supercilia radi , quòd ea, ut & palpebrarum pili, à primo ortu enascantur. Subscribit Herodoto Diogenes Laërtius, qui Eudoxum Geometram insignem apud sacerdotes Ægyptios quaternūm mensium spatio supra annum substitisse ait , rasis & pube & superciliis , ξυζόμενόν τε ἡβην καὶ ὄφενν. Artemidorus quoque in Onirocriticis usitatam peculiariter Ægyptiis sacrificis totius capitis rasuram ostendit. Sic Isidis Ægyptiæ cultores linigeros rasos fuisse legimus : unde calvum gregem acerbo morsu illos nominat Satyrographus. Sat. 6. quos æmulatus Commodus Antoninus, dum sacris Isidis operaretur , caput rasissime traditur in Capitolini & Spartiani historiis. Huc spectat illud Plutarchi libro de Iside & Osyride , quo negat Isiacum esse protinus , cui rarus sit vertex : non hercle plus , quām philosophum , qui barbam crinemque promittat , vilique lacerna induatur. Unde manavit vox illa D. Hieronymi in Ezechielem commentariis, Cap. 44. superstitionem gentilem rasa habuisse capita. Adde huc Samanæos ex philosophis Indis homines continentissimos , vitæque austerritate decantatissimos ; qui superfluam pilorum materiam deradebant , ξυρεγμένοι τῷ σώματῷ τὰ μετάτλα , ut in libris de abstinentia ab animatis testatur Porphyrius. Cæterūm quod ad vetustatis opinionem attinet , qua inter nascen-

nascentis ecclesiæ primordia rasuram verticis usitatam fuisse probari possit, documento est Simonis Magi factum, qui falso Apostolorum æmulus, imò flagitosissimus fidei corruptor, ad imitationem quandam illorum, quadrangularia rasura verticem nudari instituit: quam in pristinam melioremque, hoc est, orbicularem mutari Anicetus pientissimus pontifex censuit: qua de re Ægidius Massæus & Bedas annalium lib. 5. Taceo quod apud Ethnicos Sabinorum sacrifici æneis usi fuerint cultris in radendo, idque autoritate Carminii vetustissimi grammatici. Atque ista quidem de rasura sacerdotali dicta sunt: nam quod ad reliquam rationem de cura comæ attinet, ne quis aliorum quam dicta sunt accipiat: utque innocentiae suus constet honos, cum profanis hominibus rem mihi esse contestor. Fuisse autem senos fermè observatos ab antiquis modos, quibus recrementitiam crinium sylvam tollerent, invenio: nam aut tondebant forficula, aut radebant novacula, aut digitis velebant, aut volsellis eradicabant, aut deglabratoriis medicamentis extingebant, aut denique pice resinave extirpabant: quas quidem omnes decalvandi capit is vias à prima ilia eaque sola tondendi ratione sequestrabimus, ac sub raturæ nomine & capite; velut sub una Mycono, comprehendemus. Rasura itaque genericè loquendo, servilis

vilis mihi habetur, ridicula ac morionum propria: mollitiei macula infamis: ignominiae, calamitatis, damni, noxaeque index: indecora, quippe calvitio depili affinis, imò voluntarium ultroque accersitum calvitium: denique scriptis divinis repugnans: atque (si de barba sit sermo) impietatis etiam ingratitudinisque erga Naturam & Deum rea. Quibus dictis ut fidem quæramus, non tam proprio ingenio aut industria freti, quam luculentis autorum testimoniis, rem docebimus. Diximus primo loco servilem esse rasuram: certè Græcorum mancipia rasa fuisse constat: testatur hoc ipsum in Avibus Aristophanes:

Ἐπειτα δῆλος δεῖλον κόμην ἔχεις. id est:

Quo jure nutris servus existens comam?

Apud Romanos servi manumittendi rasis capitibus Prætorem adibant, ibique virgula, à Vindicio quodam vindicta nuncupata, pulsati, servitutem exuebant: unde Amphitryone festivissimus Plautus inquit:

Ut ego hodie raso capite calvus capiam pileum.

Quem morem & in Tito commemorat Plutarchus, & in Mithridatico Appianus: idque in Feroniae libertorum deæ templo fieri consueisse addit Servius. „ Hujus rei causam redit Nonius Marcellus his verbis: qui liberi siebant, ea de causa calvi erant, quod tempestatem servitutis videbantur effugere, ut nau-

„ naufragio liberati solent.” Hinc est quod
gravis auctor Polybius Prusiam Bithyniæ regem
indignum tanti nominis majestate scribit, quod
pileatus raso capite obviam procedere Legatis
Romanis solitus esset: quod ipsius factum re-
fert etiam loco paulò antè citato Appianus,
addens illum Romanis verbis eorum libertum
se professum fuisse. „Appiani verba sunt, τὴν
„κεφαλὴν ἔχυρημένος, καὶ πῖλον ἐπικείμενος, ὡς
„τρόπῳ τνὲς προῖσται. τῶν ἐν διαθήκαις ἐλευθερωθέντων.
„id est: raso capite, pileoque imposito, qua
„ratione incedebant qui testamento liberta-
„tem acceperant.” Dacas, qui & Davi,
servitiis nobiles solum, rasissime totum caput le-
gimus, relicto in vertice cirro intacto: id quod
apud Rutenos & Sarmatas, quos Moscovitas
nominamus, observari etiamnum audio, ut
caput radatur servis totum, pendula in alter-
utris temporibus crinum spira relicta. Alanos
quoque εν χειρὶ ξυρεῖσθαι, hoc est, ad vivam
usque cutem radi solere annotat Eustathius.
Idem & Scythis genti non minus barbaræ re-
ceptum fuisse arbitror: quanquam Clearchus
ad injuriam ab hostibus genti illatam referat:
atque inde natum verbum αποσκυθίζειν, quod
est, cutim capitis simul cum crinum sylva ab-
scindere: abusivè vero, comam abradere: nisi
si εκύδην, quod Stephano teste ferrum notat,
verbum istud deformassie dicamus. Utitur eo
ver-

verbo in Electra Euripides , ubi illa cæfariem novacula derasam Oresti commonstrat:

καὶ κεῖται τολόκαμόν τ' ἐσκυθισμένον ξυρῶ.

Caput comamque demessam novacula.

Apud eundem Hecuba Helenam conviciis flagellat insolenter se gerentem , quum debuerit ob antea commissa tonso capite pœnitudinis testimonium dare:

Φείκη τρέμουσαν, κεῖται ἀπεσυνθισμένην. hoc est:

Metu trementem , & ferro succisam comas.

Itidem Riphæi pariter viri & fœminæ capillos rasisse produntur. Cæsar in Commentariis , Britannos omnem corporis partem rasitavisse , præter caput & superius labrum , memoræ prodidit , quod barbariei illorum attribuendum est. Cicero in orat. pro Roscio Comœdo , in C. Fannio Chærea rasuram vix mancipio dignam detestatur his verbis : Qui idcirco capite & superciliis semper est rasis , ne illum viri boni pilum habere dicatur. Et iterum : Nonne ipsum caput & supercilia penitus abrasa , olere malitiam & calliditatem videntur ? Deinde quod diximus , morionibus peculiare esse radi , à veteribus hodierna consuetudo mutuavit , quibus viva cute tenuis crineis ancidiimus , ut ingenii mentisque inopia omnimoda significetur : eadem ratione , qua servis dimidium ejus ademisse apud Homerum Jupiter dicitur : alioqui & Artemidorus in primo Ὀνειροκριτικῶν , Gelo-

Gelotopœis, stolido atque ludicro hominum generi ad ciendos tantum risus comparato, rasuram in mores receptam fuisse testatur. Jam verò & in flagitiosæ mollitiei notam abiisse rasuram, præsertim menti, docent eunuchi, quod genus hominum (nam virorum nomine non dignatur eos Epicurus, quod sint animo enerves & fœminæ, τὴν ψυχὴν ἐκνευρισθέντες, quæ ejus sunt verba) molle & esse, & vocari, nemo inficias ire queat, neque alio nomine, quam quod glabelli sint, virilitatisque signum, barbam videlicet, non producant. quibus porrò assimulari & eadem in classe censeri debent, qui se rasitandos tonsoribus præbent. „ Quid abjectius & mol-
„ litiei labe inquinatus memoratur Isidis
„ cultoribus, qui rasis vertice & genis, si-
„ stra complodentes, vicatim stipem quæ-
„ rebant? Heliogabalus omnis turpitudinis
„ criminibus infamis Imperator, vel por-
„ tentum potius, ferias indictas celebravit,
„ quum primum barbam posuit, Niceno
„ Dione teste. ” Neque sine causa est, quod rasi vulgari convicio fœminæ audiunt. Fidem facit & Clisthenis rasura, quæ proverbio Græco locum dedit: nam κλεισθένην ὥραν, Clisthenem videre, de homine delicato semper raso efferunt, qui ut juventam mentirentur, ridiculè, imò flagitiose radi quotidie.

se passus est : quo nomine & pathicus Stratton in comœdia traducitur ab Aristophane.

*Eύνυχος ἡμῶν ἡλθες ἐξυρημένος. hoc est ,
Eunuchus hic ades rasus novacula.*

Quod ne quis miraculi vice habeat, cur idem instituerit Africanus Scipio, observandum est ejus mollitiem in cultu corporis multorum libris testatam esse, sed gestarum rerum gloria, vel fatali potius felicitate obliteratam fuisse. Cujus exemplum secutus Divus Augustus, non uno nomine mollitiei notatus, cultris semper usus est, teste Plinio Lib. 7. nat. hist. Adde huc & Siculi Dionysii factum, malaciæ viro cum primis indignæ plenissimum, qui cultros metuens tonsorios, ut à Cicerone in Officiorum libris proditum est, filiabus tradebat ustulandos candente carbone crines: quod idem in Tusculanis, lib. 5. carentibus juglandium putaminibus factum refert: de quo ita Diodorus magnæ in historia fidei scriptor: Usque adeo nemini, inquit, fidebat, ut plerumque & cæsariem & barbam promitteret, ne cogeretur novaculæ subjicere principes corporis partes: quod si tamen ferret usus aliquando, tondendum ut foret caput, amburebat crines, ita demum securum maximè tyrannidis statum volevis demonstrare, si nemini fidas. Sed præstat autoris verba adscribere, quod plus habeant gratiæ:

gratiæ : ἔτοι ἐπὶ τοσῦτον ἀπίσως διέκειτο πρὸς ἀπαντας, ὅτε καὶ μὲν τὸ ωλεῖσον κομῆν καὶ πωγονοτροφεῖν, ὅπως μὴ συναναγκασθῇ τῷ τῷ πρότερος στιθῆρᾳ περιχειλεῖν τὰ κυριώτατά μέρη τῷ σώματῷ. Εἰ ἦ καὶ ποτὲ χρεία γένοιτο τὴν κεφαλὴν ἀποκείρυσθαι, περιέκειται τὰς τείχας, μίαν αὐσφάλειαν τυρχνιδῷ ἀποφανόμενῷ τὴν ἀπισίαν. Refert Clearchus 4. Vitarum libr. Tarentinos et luxus & mollicitiei proiectos fuisse, ut totam lævigarent cutem corporis, ejusque nuditatis exemplum aliis præscriberent, verba ejus sunt, εἰς τοσῦτον τευφῆς προελθεῖν, ὅτε τὸ ὄλον χρῶσαι περιχειλεῖνεσθαι, καὶ τῆς φιλόσεως ταύτης τοῖς λοιποῖς κατέρξαι. Idem prodidit Japygas luxu enervatos, extrita facie & rasa primos ascititiis commis usos fuisse, προνόμια & περιθεῖσαι eas vocat. Quin & prima radendi institutio mollitiem facile arguit: siquidem autor est Chrysippus libro de honesto & voluptate quarto, Alexandri Macedonis ætate primum radendæ barbæ morem fuisse excogitatum, antea inusitatum, quando ille luxu Persico fractus atque eviratus, Macedonicam asperitatem prorsus exuisset. Sub idem fermè tempus Romanî quadringentesimo quinquagesimo quarto ab urbe condita anno, in Asiaticam luxuriam degenerante jam pristina virtute, & in exoticam mollitiem rebus defluentibus, tonsores Siculos primum accepere, ut autor est

Plinius lib. 7. natur. hist. Et qui Athenis primum radi se passus est, κόρης convicci nominе dictus fuit, teste Chrysippo, οὐδὲ τὸ κέρας. At enimvero quod mollitiei evidenter indicium, quam in speciem muliebrem transformari, levique mento, fœminarum in morem, conspici? pudenda nimium mēhercule metamorphosi, qualisque Tiresiam quempiam deceat, aut Heliogabalum, qui, Herodiano teste, vultum elegantius componebat, quam fœmina. Majores nostri insigne piaculum reputabant, & monstri cuiuspiam modo procurandum, solo habitu mentiri mulierem: quanto magis labore & glabritie faciei fœminam exprimere. Præterea, quod probro fuerit habita rasura, vel ex unico literarum sacrarum testimonio constare potest, quod rex barbarus Hanno durius ignominiosiusque consulere nescivit in legatos Davidicos 1. Reg. 10. 1. Paralip. 19. (nisi etiam sanguine ius gentium maculare voluisse) quam ut derasa illis per contumeliam barba remitteret: itaque reversi in Hierichunte oppido tantisper jussi fuerunt subsistere, donec ea excrevisset, ne gravis accepta ignominia palam fieret omnibus. „ Ignominiae significationem portendit intermixtatio Euphemii patriarchæ Constantino-politani, qua se truncaturum Imperatori

, ca-

, capillos paulo morosius dixerat, quum lu-
, dibrium illius minaretur: nam quum Ana-
, stasius Imperator comitia cum nonnullis
, celebraret, Euphemius illum minacibus
, verbis compellavit, ut aut cœtu fidelium
, cœacto de rebus ecclesiæ statueret, aut ab
, incepto omnino desisteret, nec rudiores
, perverteret, quod nisi faceret, se excisa
, illius cæfarie, coram populo de illo trium-
, phum acturum. Gregorii cujusdam impe-
, rium affectantis satellites flagris cæfos ra-
, soque capillitio relegando, ignominiosis-
, simè tractassè putatur Leo Isaurus Impera-
, tor, teste Zonara. ” Jam si seculis omni-
bus exosum semper & despctum probrosum-
que habitum fuit calvitium, vitio ætatis &
nativi caloris defectu natum, quanto magis
spontaneum calvitium sannis excipi, infamia
ignominiaque notari debet, & exibilari. Pro-
pterea rasuram aversatur non sine causa D.
Hieronymus in citatis paulò antè commen-
tariis, his verbis: In cæfarie, inquit, &
barba pulchritudinis & virilitatis indicium est,
quæ si radantur, fœda nuditas apparet. De-
nique pari ignominiae loco censeri debet in
viris rasura, quo in fœminis tonsura, quip-
pe quibus velamenti loco coma sit data. Ne-
que graviorem ignominiae notam uxoribus
adulterii suspectis inurere poterant Germani,

quām si præcisiss capillis denudatas foras extulissent, uti à Tacito proditum est. „ Quod „ ipsum in leges suas recepit Demonassa quæ „ Cypriis leges condidit, ut adultera tonso „ vertice prostitueretur : τὴν μοιχευθῆσαν κει- „ ἐρμένην πορνεύεσθαι, uti refert Dion Bithy- „ nius, quam legis severitatem in filia adul- „ terii rea exercuit, illam præfectis crini- „ bus in prostibulum relegans.

Addidimus calamitatum damique significationem habere rasuram : planum hoc faciunt non modò sacri scriptores, verùm & prophani, quibus barbam radere, & calvitium facere, ærumnas, luctum, perniciemque portendit. Apud Esaiam Cap. 7. Deus interminatur rasurum se caput & barbam universam regis Assyrii, nimirum angustiis & afflictionibus opprimendum innuens. Cap. 15. Idem rursus Moabitarum barbam omnem rasurum cadem significatione prædicit. Item Hieremias imminens malum prænuncians, Omne, inquit, caput calvitium, & omnis barba rasa erit Cap. 48. Apud Esaiam Cap. 3. iterum minatur Deus, se denudaturum crinibus & deglabraturum verticem Sionidum, propter oppressos egenos. Verbis quoque Ezechielis Cap. 27. prædicit Tyriorum vicinos rasuros super se calvitium, supervenientura Tyro mala præviis minis augurans. Rur-
sus

sus Cap. 7. per eundem Israëlitis dira prænuncians, Accingent se, inquit, ciliciis, & in universis capitibus calvitium. Michæas quoque Cap. 1. monet Judæam, ut decalvetur super filios delitiarum, dilatetque calvitium more aquilæ, cui senio confectæ implume fit caput. Minatur similiter Amos propheta Cap. 8. Deum pertæsum flagitorum sui populi, inductum cuilibet capiti calvitium, volens innuere gravibus modis divinitus eos fore plectendos. Puto exemplorum satis è literis sacris à nobis adductum esse penè ad fastidium usque, quibus clarissimè omnino sum rasuræ nomen esse docetur: nunc è profanis scriptoribus haud ambigua ejusdem significationis proferenda documenta. Priamus in illa calamitatum & malorum Iliade faciem cute tenus erasam habuisse legitur, unde περιπολῆναι specie proverbiali, pro, obradi penitus apud Suidam legitur. Nunciato Germanici præstantissimi summæque speci principis exitu, Regulos exterios barbam posuisse, rasis etiam uxorum capitibus, ad majorem luctus declarationem, prodidit Suetonius. Sybari urbe à Crotoniatis direpta, Milesii universi capita raserunt promiscuè, ingentis luctus testimonio. Neque aliter fortassis accipiendum, quod ab Aul. Gellio in Noctibus Atticis lib. 3. in scripta relatum est, belli

Punici temporibus viros nobiles barbam rafitavisse, nimirum calamitosum reipub. statum lugentes. Atque inde fieri potest, cur diutina consuetudine in mores abierit, ut tam cives quam Imperatores radenda menta præbuerint, quod à Dione Cassio scriptum est. „ Macrinus Imperator amissō exercitu „ in summis angustiis positus, caput pariter „ & genas sibi radi jussit, ut a Dione Nice „ no perscriptum est. ” Artemidorus ubi dicit rasuræ somnium portendere nautis naufragium, ægrotis extremum vitæ discriminem, rationem subjicit istam, quòd naufragi & à diuturno morbo se colligentes, radi confuerint: hunc enim in modum loquitur: *ναυ-*
αγήσαντες μὲν γὰρ οὐ εἰ μεγάλης σωθέντες νόσος, ξυ-
ρῶνται, ut rasura periculi magnitudinem testatam aliis faciant. „ quo facit & Juvena „ lis satyrographi illud: Sat. 12. Ibi vertice „ raso Garrula securi narrare pericula nautæ. „ & votum Lucillii de naufrago,
„ σωθεῖσ οὐ πελάγους Αουκίλιος ὡδε κέκαρμα
„ Ταὶς τείχας οὐ κεφαλῆς, ἄλλο γὰρ χρὴν εἶχω.
„ E pelago sospes Lucilius, omnium egenus,
„ Hic posui raso vertice cæsariem.

Apud Ægyptios, gentem præ cæteris nationib. superstitioni altissimè immersam, à mortuo Api bove, nemo non comam radebat, si vel puniceos Nisi cincinnos (ut Luciani verbis

bis, lib. de sacrificiis, utar) illa superasset: itaque alium quæsituri qui in extinti locum sufficeretur, velut publico luctu præpediti capita radebant, testante Plinio. lib. 8. nat. histor. Idem faciebant & Biblii in sacris Adonidis, autoritate Luciani de dea Syria. Sophocles in re periculosa proverbialiter usurpat, τὸ ἐν χεῷ ξυρεῖν, ad vivum usque radere, pro, funditus abolere: in Ajace flagellifero, pro mordicus pungere, & insidendo altius penetrare:

Ξυρεῖ γὰρ ἐν χεῷ τῆτο, μὴ χάιγειν τινά. id est:

Rudit cute tenuis, absit omne ut gaudium.

ubi vice τῆτο, Suidas ὥσε legit & citat. Senarii quoque illi ex autore incerto, qui totam divinationem per insomnia Jambicis singularis inclusit, desumpti, per rasuram crinum, dispendium, per eorundem defluvium, periculum denunciari ostendunt. habent autem ita:

τείχας καρῆναι, περγυμάτων δηλοῖ βλάβην.

τείχας πεσεῖν δέ, κινδυνον φέρει μέγαν. hoc est:

Damnum in negotiis coma obresa indicat.

Discrimen ingens, si cadant crines, notat.

Quo in loco tonsio iterum pro rasura usurpatur: siquidem & Artemidorus somnium rasuræ pilorum, ærumnas & tristia atque indubitate mala portendere in Onirocriticis author est, diversa ab hac tonsuræ ratione, ut

infrà dicetur. At quod illustrius argumentum præsentis noxæ ex rasura adferri possit, quàm quod de Sampsono legimus, qui virib. omnibus defectus fuit, postquam suo ipsius malo novaculam in caput suum accersisset? mox nanque post derasos pauculos crines, enervatus est, roburque omne, quo toti exercitui par fuerat, disfluxit, ut reddam Nazianzeni verba in prima adversus Julianum invectiva, ἥ δύναμις ἐν θερξὶ σερπίτιας ὄλης αὐτίρροπτον. Jud. 16. Accedit ad hæc, quod ipsum radendi vocabulum non efferant Latini, absque molestiæ cujusdam acerbæ atque ingratæ significatione. Sic jejunam & aridam translationem, aures radere dixit Fabius: & veritatem mordacem radere teneras auriculas, propter odium quod parit, ait Persius: quin & avari per fas nefasque corraderet opes cum multorum injuria dicuntur. Sed istum grammaticis proprium campum relinquo.

Jam quòd ultroneum calvitium sit rasura, quod clarius documentum expetatur, quàm calvitii ipsius vocabulum? quum nanque glabrum & læve sit caput, calvitium nominamus. & Hebreæ gentis (cui inter omnes linguis principatus omnium calculis defertur) phrasis est, facere calvitium, pro radere: qualis est illa, Deut. 14. quæ prohibet super mortuos faciendum calvitium, nimirum luctus

ar-

argumento non esse radendum caput admo-
nens. & alio loco illa : Levit. 21. Non indu-
cent sacerdotes calvitium in caput suum. Jam
verò quoties novacula ita funditus pilorum
germina succidimus ut ne vestigium quidem
illorum extet ullum , eodem ferri exemplo in
radices quoque animadversuri , nisi vulnera
cutis & deformes cicatrices metueremus , an
non calvitium quoddam inducimus , lèviga-
ta jam cute ? Proinde non citra rationem ul-
troneum sive voluntarium calvitium rasura à
nobis dicta est , & æquali loco habenda.
Postremò , quam divinis scripturis repugna-
re rasuram , & ingratitudinis erga Deum ream
diximus , et si nemini qui sacra vel à limine
salutarit , ambiguum esse arbitror , tamen
disertè verba ipsa ascribam , ut temeritatis no-
tam effugiam. Primum in Levit. Cap. 19.
Deus ad cœtum omnem Israëlis loquens , ver-
bis Mosis gravi edicto fancit , ne in gyrum
tondeant comam , neque corrumpant angu-
los barbæ , hoc est , novacula resecant tam
supremum , quam infimum barbitii honorem ,
quo genæ mentumque vestiuntur , quod ta-
men forficula fas erat. Latina autem æditio
simpliciter reddidit , Neque radetis barbam.
Mox subjungens præcepta & leges in facer-
dotum familiam , ita pangit : Cap. 21. Ne
calvitium inducant capitibus suis , neque an-
gulos

gulos barbæ vitient : sive , quod idem est ;
Nec rident caput , nec barbam. Clarissime
verò propheta Ezechiel repetit , Cap. 44. Ca-
pita sua , inquiens , non rident sacerdotes ,
neque comam nutrient , sed tondentes atton-
debunt sua capita. quem locum D. Hierony-
mus enucleatius etiam explicat hisce verbis :
Perspicue , inquit , demonstratur , nec rasis
capitibus , sicut sacerdotes Isidis atque Sera-
pidis , nos esse debere : nec rursus comam de-
mittere , quod propriè luxuriosorum est bar-
barorumque & militantium , sed ut honestus
habitus sacerdotum facie demonstretur. At
nos non modò Naturæ resilientes , sed & ipsi
Deo repugnantes Gigantum more , contraria
fancimus , & diversam ingredimur viam : nam
refragantur scripta divina modò citata , &
consonat synodus Carthaginensis , qua sic
constat sanctum fuisse ex Gratiano (si vetu-
storum exemplarium fide non perinde muti-
lata stabimus : & si locum Prophetæ , unde
ejus Synodi verba sunt repetita , expendemus
integre) ut Clerici , hoc est , asciti ad sacer-
dotii munus , neque comam nutrirent , ne-
que barbam raderent. Cui concilio suffraga-
tur & alterum , quo in Archidiaconorum ma-
nus devolvitur ius & potestas tondendi cle-
ricos , qui forte comam promitterent. Epi-
phanius item vetus autor & præsul probatæ
fidei

fidei atque autoritatis, libro contra hæreses tertio invehitur in Mesopotamiæ fratres monasticam vitam degentes, quod muliebri ritu comas promitterent, & barbam viri formam resecarent: diserteque ait, filios sanctæ virginis matris Ecclesiæ, in tonsura reverendos esse oportere, quippe, inquit, cùm. comæ nutritio à doctrina Apostolica & catholicæ ecclesiæ consensu sit aliena. Ac rectissimè quidem ille barbam formam viri nuncupavit, utpote Natura (quæ justissima parens meritò nominatur) haud alio discrimine, quod oculorum iudicio sit obvium (reliquis à conspectu semotis) marem à fœmina separante, quam barbæ proventu, quem sive extirpes, sive deradas, naturæ legem penitus vertere velle, ut perduellis; censemere, atque in Heliogabalici senatus, præter colos fusosque aliud nihil tractantis, familiam esse adoptandus. Proinde scitè Diogenes conspicatus quendam eraso mento lævem, habesne, inquit, cuius naturam accuses, quod virum te fecerit, non fœminam? Idem interrogatus qua de causa barbam aleret, respondit, ut se virum esse subinde recordaretur. Quumque vidisset aliquando rasa similiter barba equo insidentem quendam, unguentis delibutum, equestris ordinis virum, ait, se diu quæsivisse, quid esset *πεπόνηγς* (quasi dicas equimœchum) nunc

nunc tandem invenisse, ut ex Chrysippore
fert Athenaeus, lib. 13. dipnosoph. Rectissi-
mè Alexis Comicus in rasos contorsit illud:

τί γὰρ αἱ τρίχες λυπήσιν ἡμᾶς πέπονται,
διὸς δὲ ἀνὴρ ἔκαστος ἡμῶν Φάίνεται, id est
Quid nos molestant crescentes pili obsecro,
Qui quemlibet nostrum videri dant virum?
„ Ascribenda hoc loco est gravis Dionis Chry-
„ sostomi insectatio adversus istos barbitii ex-
„ tirpatores, cuius non tamen verborum
„ momenta, quam sententiam fideliter appen-
„ dam, quod illa plusculum difficultatis ob-
„ præcisam brevitatem habeant. Barbæ,
„ inquit, tonsura principio excogitata alicu-
„ bi terrarum fuit, videbaturque honestum
„ inventum, non transgredi moderationis
„ terminos, sed ad mediocritatem quandam
„ naturæ superfluam luxuriem revocare.
„ Mox ad genas usque eradi incepit barbæ
„ incrementum, neque istud grave visum
„ fuit, tametsi acerbo morsu Comicus talem
„ accendi jubeat super ficalneis veretris se-
„ decim, mollitiei nimirum argumento, ut
„ præter ætatem pulchella scilicet ac puerilis
„ appareret facies. A qua lanugine quum
„ forent liberati, ad omnes corporis partes
„ pilis exuendas processum est, ut pubes
„ quoque virilitatis index supervacanea vide-
„ retur, ut que præclarum illud Naturæ ar-
„ tifi-

„ tificium tanquam exoletum , ineptum at-
 „ que delirum traduceretur , velut inutilia
 „ plæraque corpori largitæ . Quorsum nan-
 „ que crinibus , quorsum unguibus opus fuit?
 „ fortasse neque manibus aut pedibus : nem-
 „ pe pudendis duntaxat armare corpus illa de-
 „ buerat , & veneribus , ac dapum sagina,
 „ qua perpetim frui licuisset . Hinc adeo fa-
 „ ctum est , cur barbam recidimus , pubem
 „ tollimus , quæ tamen virorum sunt pro-
 „ pria . Hactenus ille . Archilochus odisse
 „ se ait ducem qui barbam radendo extrive-
 „ rit , ὁ φιλέω (inquit) μέγας σερῆνος ὑπεξυ-
 „ ρημένος . ” Apud Græcos Christianos sum-
 mi piaculi loco fuit habitum barbam raden-
 do succidere , quod eam virilitatis (uti res est)
 argumentum , & singulare Dei donum esse
 confiterentur : quam qui deponeret , haud
 aliò spectare , quam quod fieret eviratio . Lu-
 bet Theodoreti elegantissimi scriptoris verba
 hoc loco inserere , ex 4. de Providentia Dei
 sermone : ἀρότερον μὲν ἔχλωτον αὐθεῖ , μετὰ δὲ ταῦ-
 σα τρίχωσις μετρία καλίπτει , οὐα τῇ προσθήκῃ δι-
 δάξῃ τῶν ἡλικιῶν τὸ διάφορον καὶ πείσῃ διὰ τὴ σχή-
 ματον , τῶν παιδικῶν μὲν αὐτομάτων αἰπέχεσθαι
 τὰ δὲ σπερδαῖα τῶν ἔργων προσίεσθαι . ἐπειδὴ δὲ γύ-
 ναιξιν αἱ ὥδινες εἰς τοιαύτην διδασκαλίαν ἀρκεῖ , μό-
 νων δὲ τὰς τῶν ἀνδρῶν παρειὰς ἔχει φάνωσεν . Sub-
 jiciam Latinè idem . Primum lanugo in ju-
 ve-

venilibus malis efflorescit , inde spissior pau-
lo crinis integit , ut natura adjectione ista ,
ætatum discrimen prodat , doceatque eo or-
natu nuces relinquendas , & seria capeſſen-
da : quia verò fœminis abundè documenti ta-
lis præbent partus labores , hinc factum est ,
quod solas virorum genas barba coronarit
Deus . Propter istud singulare Dei privile-
gium ſoli collatum viro , interdicto xii . ta-
bularum prudenter cautum fuit in hæc ver-
ba : Mulieres genas ne radunto , ut à Cice-
rone libro de legibus ſecundo , & à Plinio
poſtea relatum eſt , ut ne diutino radendi
uſu ſuccreſcentibus pilis à natura non datis ,
ſub ementito virilis oris honore fallerent :
nam ut præter naturam eſt barbatam eſſe fœ-
minam , ita ejus occurſus non immeritò Ita-
lis habetur ominofus : unde joculari ejus gen-
tis dipterio barbatam eminus eſſe ſalutandam
præcipitur . Atenim nos cum Rhodiis & By-
zantiis in eadem claſſe cenſeri poſſumus . quid
ita ? inquies forſitan . Dicam . Apud illos ubi
lege cautum eſſet , ne quis raderetur ; ple-
riique omnes præter legem rafitare mentum
cœperunt : apud hos verò mulcta infuper
proposita tonsori , qui domi haberet novacu-
lam , non tamen ita deterruit populareis ut
ad novaculaſ tantum non confugerent om-
nes , ut diſertifſimus philofophus Chrysippus .

com-

commemorat. „ Musonius barbam esse viri
 „ symbolum ait , ut cristam galli, jubam leo-
 „ nis , unde de capillitio demi oportet quod
 „ superfluum est , de barba verò nihil : eam
 „ siquidem nihil incommodare dum integra
 „ valetudine fruatur corpus , aut saltem non
 „ eo laboret morbo , qui tolli eam suadeat. ”
 Itidem & nos contra edicta Dei , vatum ora-
 cula , Synodi placita , & eruditorum judicia ,
 inolitam radendi consuetudinem amplectimur
 mordicus , citius aqua & igni nobis ipsis inter-
 dicturi , quàm aliena moribus nostris jussa exe-
 cuturi. Nempe verè dictum est à Poëta :

Nitimus in vetitum semper , cupimusque negata.
 Si itaque tantorum malorum , servilitatis , stul-
 titiæ , mollitici , superstitionis , ignominiæ ,
 damni , calamitatumque index fuit æstimata
 jam olim , tam capit is , quàm barbæ rasura ,
 & divini oris edicto prohibita , quid nec illa
 ponderamus , & istud contemnimus impii &
 exleges , iræ divinæ fulmen despuentes ? Si
 juxta Græcum versiculum concessus , quamvis
 magnificus cultus autoritatem addit , testante
 Fabio , contrà muliebris & luxuriosus non mo-
 dò non ornat corpus , verum etiam detegit men-
 tem , atque deturpat insuper : hoc si verum est
 (quod nemo sanæ mentis inficias ire queat) con-
 cessus certa & irrefragabili naturæ prærogativa
 barbæ honos , ad sexus discriminem datus , se-

G g

moto

moto etiam omni alio iudicio , cur autoritatis suæ jure cadet ? cur obliterabitur ? cur indicta causa occumbet ? Quin è diverso muliebris quidem illa & luxuriam minimè ambiguis notis spirans , ornandi lœvigandique menti ratio , animi parum virilis testis adeò atque detectrix , ne dicam labes quæpiam , cur stabilitur mor-
dicus ? cur abibit indemnus ? cur non explo-
detur potius ? aut saltem in Anticyras proscri-
betur ? Sed ne longius in altum efferar extra
modestiæ terminos , vela paulisper contrahenda sunt . Abundè igitur ostensum puto , bar-
bam ferro subjici , radice non debere , refrâ-
gante divinæ scripturæ immutabili autoritate ,
reclamante naturæ lege : quin & doctorum vi-
rorum consensus ubique gentium repugnat , qui
virum gravem , constantem , justi tenacem ,
& probitate morum atque sapientia præstan-
tēm , decere barbam uno ore loquuntur om-
nes . Aarona principem sacerdotem propexa
barba venerabilem facit facta historia . Socrâ-
tem virum sanctissimum & sapientissimum mor-
talium oraculo judicatum , barbatum magi-
strum non temerè appellat Juvenalis . Euphrati
Philosopho Syriò ingentem & canam barbam
plurimum venerationis addere Plinius Junior
commemorat lib . I . Epist . Timotheus insignis
tibicen , qui Alexandrum Macedonem canticu
in diversos animi motus impellere potuit , præ-
gran-

grandi barba venerabilis canebat, autore Chrysippo. Lysandri præclarissimi Ducis statua Delphis posita visebatur prolixa barba, παγωνα καθειμένη γενναιον, teste Plutarcho. AEsculapius medico barbam addidit Græcia, ad autoritatis testimonium, quam auream derasit per contemptum, non inultus (ut putabatur) Dionysius. Gymnosophistas Indos philosophos παγωνοτροφειν, barbam nutrire scribit Strabo, lib. 15. geog. & confirmat Diodorus lib. Bibliothecæ quarto, ubi & Dionysium sive Liberum patrem cognomento barbatum, natione Indum (plures enim eo nomine fuere) enumerat, Indorum more barbam alentem. Duces exercitus Romæorum, qui in expeditione Africana cum Belisario fortissimo viro contra Vandaloſ militarunt, barbatos fuisse omnes refert Procopius. lib. 4. belli Vandalici. Apollinem, qui idem est & Sol, barbatum colebant Hieropolitani, autore Fulgentio mythologo. Syrios quoque Apollinis γενναιτεω, id est, barbati simulachrum coluisse annotat Lucianus de Dea Syria libello: quanquam alii γενναιτεω θησην coluerint, cui primum lanuginis flos erumpere inciperet, qualem & Callimachus facit:

Ἐποτε φοίβε

Φηλείους γέλ' ὅσσον ἐπὶ χνό^ῷ ἦλθε παρειᾶς.

Nec vestit lanugo genas tibi Phæbe tenellas.

Jovem etiam suum Deorum supremum ad ma-

G g 2

jectas

jestatis & venerationis decorem πωγωνιήτην, hoc
 est, barbatum, &, quod idem est, γερείτην,
 dedicavit gentilitas: licet ἀγέρας imberbem in
 donariis suis eundem posuerit Smicythus, teste
 Pausania,, ejusque simulachrum ἀγέρος etiam
 „ in Dictæo monte stetisse apud Etymologici
 „ autorem lectum est. ” Mercurius itidem di-
 vorum ille interpres ὑπηρήτης, labro malisque
 barbatus, apud Lucianum lib. de sacrificiis
 nominatur. Idem à cuneata barba, qua fin-
 gebatur, σφυνοπώγων audit apud Artemidorum
 lib. 2. ὀνειρον. Quid quòd ipse Christus, verus
 ille (si vana & gentilia veris componere fas est)
 Mercurius, patris verbum, σφυνοπώγων, cu-
 neata barba effigiatur à pictoribus, invento
 non ita pridem reperto, sed antiquissimo, &
 à majoribus velut per manus tradito? quod fi-
 dem facit quare olim Christiani exemplo sui
 duxtoris & domini, barbam aluerint., Pe-
 trum antesignanum Apostolorum barbæ pi-
 los crispos densosque habuisse in scripta re-
 tulit Nicephorus Callistus: Similiter & D.
 Paulum spissiore satisque promissa barba, ea-
 que canis aspersa, idem refert. Idem judi-
 cium est de Jacobo Justo Domini nostri fra-
 tre, cuius caput non attigisse novaculam
 scribit Hegesippus Apostolorum temporibus
 vicinus. Seleucus à præclaris victoriis Cal-
 linicus dictus, cognomento πώγων, id est,
 „ bar-

„ barba vocatus fuit , Polybio teste lib. 2. hi-
 „ stor. ” Quocirca insanus ille fidei desertor Julianus invectivam orationem adversus Galilæos (eo nomine velut odii inexpiabilis pleno Christianos appellans) scripsit , cui titulum fecerat μισοπώγωνα , quasi dixeris , barbæ oso- rem & inimicum ut quidam putavere. Neque silentio prætereundum est , quòd barbatam Venerem coluerint Romani , cujus superior lumbis pars , maris speciem præ se ferebat , inferior fœminam , Suidæ testimonio : volentes innuere genitalem Naturæ vim , qua ex mutua diversi sexus consuetudine , ὄμογενες unum nascitur. Accedit huc , quòd pilosus ille oris decor , efferis Gallis , qui duce Brenno Romanam occuparant , non admirationem modo , sed & metum incusserit non mediocrem , quando irrumpentes in atria Quiritium , reverendos prolixæ & incana barba senes in curulibus sellis sedentes , ceu numina quædam suspexere primò , mox post acceptam injuriam in omnes desæviere. Apud Lacedæmonios ut esset discrimen aliquod inter magistratus & promiscuum vulgus , tum etiam ut plebs in minimis morigera imperio assuesceret , Ephori magistratum ineuntes præcipere solebant , autore Plutarcho in Agide , ut mentum tonderent , legibusque obtemperarent , ne sævire cogerentur teste Aristotele : Græcè enim est , κέρπεσθαι

τὸν μύσανα : ex quo liquet noluisse eos penitus
 tollere virilitatis signum , sed intra quosdam
 mediocritatis cancellos coērcuisse. Jam & se-
 culo præ mollitie luxuque cæcutienti , primus
 quasdam animi fenestras aperuisse Hadrianus
 Imperator , barbam promittendo scribitur ,
 antiquata pristina consuetudine , qua eradi-
 mentum cives pariter & senatus principes sibi
 patiebantur , ut autor est Dion Nicenus.
 „ Eustathius Thessalonicensis archiepiscopus
 „ doctissimus Homeri interpres amarulente sa-
 „ tis peritringit Latinum omne nomen , quos
 „ λαλυοῦθεις vocat , qui compendium quoddam
 „ & methodum perpetuæ pubertatis captan-
 „ tes , quo videantur semper leves & primos pu-
 „ bertatis annos ingressi , barbæ vim adferunt
 „ continua ad vivam cutem rasura , quod ut
 „ illis turpe atque infame studium male vertat ,
 „ precatur. Cæterum persuasum mihi est ,
 Romanos citius consensuros fuisse in alenda bar-
 ba , nisi deterruisset eos vetus mos reorum ,
 impexam ac squalentem barbam promitten-
 tum , ad miserationem videlicet. Unde fluxit
 responsum illud Sabini ad Cretenses flagitan-
 tes , ut summi magistratus (qui barbam capil-
 litumque alebat) munere fungi apud se non
 dedignaretur : fertur enim dixisse , Bis se eum
 magistratum Romæ egisse , bis scilicet reum.
 Sic Lucanus scribit Catonem ex oriente bello
 Civili

Civili, velut publico in luctu radi se noluisse, sed mœstam genis increscere barbam permissee. Propterea suspicor Scipionem Æmilianum, jam tum in capitibus discriminis reum productum, barbam rasissime præter morem, vel fretum inculpatæ & integrè actæ vitæ conscientia, vel quod antea quoque barbam aluerit. Sed quid singulis istis inhæreo, quum tam sacri scriptores, quam prophani philosophi, ex illis D. Augustinus, ex his Halyabbas Arabs non ignobilis, in barba præcipuum decoris & ornamenti argumentum esse prodiderint. Ita Cynicus Luciani eodem in loco ponit, & barbam viro demere, & leoni tondere jubam, detracto videlicet utriusque peculiari suo deco-
re. Chrysippus lib. 4. de honesto. (cujus te-
stimonio non semel in hoc libro utimur) ab honesti ratione excludi barbæ nutritionem non patitur, rasuram prorsus damnat. Quid mul-
tis verbis opus est, quum in confessio sit, vi-
rum esse imaginem Dei: neque sit controver-
sum, viri formam esse barbam. Certe quot-
quot nos protoplastæ Dei imaginem repræsen-
tare & agnoscimus & profitemur, citramum
piaculi crimen deponere barbam non pos-
sumus: sin illud inficiamur, ac pro ludo duci-
mus, liberè etiam eviremur. Quocirca gra-
ves viri & literati, qui eruditione cultuque in-
genii reliquos anteceilunt, quotquot Reip. ha-

benas moderantur, & civilia obeunt munera, deradi sibi barbam nulli patiantur: illi quidem philosophiæ germanam semper & eruditionis testem habitam: hi verò, ut maximum autoritatis (qua præcipue magistratui in continendis in officio civibus opus est) adjumentum nutrituri. Multò his magis principum virorum atque magnatum interest, barbam summittere, & illæsam conservare, quòd augustam majestatem deceat, imperii dignitatem stabiliat, & decentem reverentiam popularium animis injiciat: quem in modum Virgilianus Jupiter barba propexa totum nutu tremefacit Olym-
pum. Huc adde, tanto contentiore studio alendæ barbæ patronium tueri debere in universum omnes, quanto dissimiliores cupimus esse prodigiosi illius ac dissolutissimi Sardanapali, nusquam quām in morte viri, quem Cte-
fias in tertio rerum Persicarum eraſa barba ac pumice lævigata inter mulierum greges deli-
tuiffe, memoriæ mandavit, οὐτεξυρημένον τὸν πώγωνα, καὶ κατακεκισσηρυσμένον: quanto item Neronis, unius immanissimi terrarum omnium portenti, qui, cùm ægrotantem invisiſſet offici gratia amita, dixiſſetque tum se haud ægrè mortem obitaram, quum ille barbam posuif-
ſet, illico radi eam jussit: quique Juvenales etiam ludos celebrasse legitur derasa sibi bar-
ba, & aureo inclusa loculo, uti à Dione hi-
ſtori-

storico proditum est. Attamen rasuram licet in homine libero prorsus damnem , est tamen cur in morbis quibusdam & capitis vitiis , valetudinis ergò , permittenda sit , id quod sanæ mentis nemo improbandum quoque duxerit : quemadmodum in area , quam alopeciam nominant , quotidie novacula caput radere elegantissimus scriptor Cor. Celsus præcipit , cui & alii medici suffragantur. Sic etiam fluentibus capillis sæpe radendo succurritur. Inde & Phrenitidi remedium quæritur. Usque adeo non sine causa dixit Synesius , quosdam à capite ceu arce morborum funes dépendere. Enimvero istiusmodi rasuram rigida inexorable necessitatibus extundit aliquando , minus itaque improbanda : haud perinde , voluntaria. Nam quod literis prodidit Herodotus , Ægyptios à pueris statim radere capita , ut hac ratione compactiora , neque facile ulli externæ injuriæ obnoxia reddantur crania , valetudinis respectum quandam habet. Quin & Demosthenis Græcæ eloquentiæ parentis studium , quamvis plus satis improbum , ignominiae macula vacare debet , imò meretur aliquam laudem apud studiosos , quod adolescens etiamnum solitus fuerit in specum secedere , raso capitis dimidio , ut prodeundi in publicum pudore , literis incumberet melius : quod de eo scriptum reliquit Plutarchus. Istud accura-

tioris diligentiae exemplum non minus certe gloriæ promeretur, quam laudabile pernoctis lucernæ crimen eidem à Pythea quodam objectum, neque indignum ad quod se compararet studiosus juvenis, qui perfugium aliud non videret, aut remedium vitandi Sirenæa naufragia, aliaque à literis avocamenta. Opponent hoc loco tetrici nostri Catones, D. Pauli religionis nostræ diligentissimi assertoris ac propagatoris factum, qui raso capite expiatus templum adit Actor. 21. at isti considerent quæso quo scopo illud fecerit, nempe ut falsam Judaicæ gentis opinionem de eo conceptam destrueret, dictitantis subverti ab ipso & pessundari legem: proinde cum Nazaræis simul & radi, & expiationis tempus observare, velut ex illis unus, instituit, suam ut illis fidem probaret, exempto offensionis animorum scrupulo. Adjacent iidem & Nazaræorum institutum, semel atque iterum à nobis jam repetitum, qui intactum antea capillitum, post magnam vitæ continentiam radebant, sacrificiique igne adolebant: at illi novaculæ usū abstinebant, cæsariemque alebant votivam, in statum quoddam lustrationis tempus, quo ea consecranda erat semel: neque enim toties iteratam legimus. Objicient alii philosophicum barbitium, nusquam non graviter exagratum atque despectum: at philosophorum
grex

grex ille non ob barbam solum, sed propter intempestivum ejus colendae studium in demulcendo & summittendo ridetur, ut qui ne minimam quidem præsegminis portiunculam truncari sibi, quantivis passuri fuerint, eo facto sapientiae quoque parte fraudatum iri se rati, qui barba sapientiam estimabant: unde factum est, quod Cicero frigidos quosdam & ἐπιπολάριως philosophantes, barba tenus philosophos nuncupat. Eodem spectat Horatii morsus lib. 2. sermo. Sapientem pascere barbam. Hinc natum illusorium illud Epigramma.

Ἐτὸ τῷ τρέφειν πώγωνα δοκεῖ σοφίαν περιποιεῖν,
καὶ τεφύξει πώγων εὔσολός ἐστι Πλάτων.
Reddere si valeat sapientem barba profunda,
Esse potes doctus barbiger hirce Plato.

„ Sic Antiocheni hircum vocarunt Julianum
 „ Imper. adjicientes & illud dictorio, barbam
 „ summissiorem implexibus funium accommo-
 „ datam fore. Sed is convitiatores suos, mol-
 „ litiem insignem illis exprobrando, ulcisci
 „ contentus fuit, dictitans, se Antiochenis
 „ non præbiturum barbam ad innectendos in-
 „ de funes, ne asperior illorum tractatio
 „ manus illis attereret, ut a Zonara prescri-
 „ ptum est. ” Ita Epicraten oratorem σακεσ-
 φόρον appellarunt Athenienses scommatibus no-
 biles, quod clypei loco promissam gereret
 barbam, pusillus alioquin homuncio. Sed quid
 ad

ad nos istæc? non herclè plus, quam quod Alexander Macedo barbam exercitui deradi sub pugnam in Arbelis imperavit, velut ansam hosti ad prehendendum facilem: quod haud deteriore jure fieri potuit, quam quod idem Macedo calceamentorum ligulas detraxit, quum iis impeditus in vinea procubuisse. Tametsi non sit verisimile aut rasum fuisse exercitum omnem, aut fieri hoc etiam potuisse, ut in procinctu jam stanti militi otium fuerit ad præbendum tonsoribus mentum, ne dicam nunc tanto exercitui impares numero sufficere nequivisse tonsores: quin potius videtur innuere voluisse eo dicto, nihil tum fuisse reliquum, nisi ut militem instructum & paratum pugnæ, irritet hostis in suum exitium, haud aliter, quam si quis leoni jubam refecare tentet. Porro ad rasuram pertinent, aut saltem sub eadem classe recenseri possunt, reliqui superius à me enumerati modi, qui continent trahendi digitis capilli munus, quod depilatrices (*αὐθατιλτείας* nominat Philostratus) obibant, & quod per volsellas (*μαδισήεια* appellant nonnulli, *Ægineta τειχολαβίδεις* & *τειχολάβια*) fiebat, instrumenta ad prehendendos ducendosque pilos comparata, unde & nomen illis. atque extat proverbium in parum viros, à Varrone repetitum, Volsellis pugnant, non gladiis. Est & tertium, quod per medicamenta deglabran-

tia

tia fiebat, quæ & Psilothra & Dropaces illis dicta, atque ex auripigmento & viva calce concinnata, ad exurendam depascendamque genitalem pilorum materiam, Paris Pantomimus (qui Domitiano fuit in delitiis) aliqui ex cogitarunt, & à medicorum filiis peti possunt. Præterea picationes & visci resinæque usus cinaedis familiaris, & à Satyrographo satisacerbè suggillatus, huc spectat: clarè etenim Juvenalis Saty. 9. pathicos depilari solitos testatur visco cum resina & cera, quò nitidiores redderentur, ubi Nævolo cinaedo exprobrat horridam pilorum suffruticantium sylvam:

*Nullus, inquit, tota nitor in cute, qualem
Præstabat calidi circunlita fascia visci.*

Idem & Martialis lib. 12. Epig. non uno in loco affirmat, apud quem & summœniana scorta pilantur. Meminit & Alexis Comicus alicubi his verbis:

Πιτλοκοπέμενον τίν' ή ξυρέμενον ὄρας.

Rasumne quempiam piceve lævem vides?
 duos frugiperdas ejusdem farinæ homines, rasum & pice extritum designans. Quin & Pliniū lib. 14. cap. 20. pudet confiteri maximum sua tempestate picis honorem fuisse in evel lendis virorum corporibus pilis. Clemens Alexandrinus lib. 3. pædagogi, acerbè increpat effœminatos, *οἵ σφᾶς καλαπίτησιν, καὶ τὰς τείχας τοῖς αὐασπῶσι πάντας τρόπον παρέχοσιν, qui seip-*

seipsoſ picant , piloſque quoviſ tandem mođo vellendos præbent . Ibidem indignè fert quòd totæ urbes ſuo tempore abundarent hominibus qui picandi , radendi , vellendi que officia proſiterentur . Et Fabius lib 8 vulſa corpora fœdiſſima nuncupat . Theopompus in quadragiſmo tertio historiarum , Tyrrhenos occiden‐tales omnes publicis in officiniſ in eum uſum pa‐ratiſ , radi , & picatoſ velli , autor eſt . „ A „ Lydis ſive Tyrrhenis moſ fluxit in Latium , „ ut Ludios fine Ludiones vellendo deglabra‐rent , ita dicebantur , teſte Halicarnassæo , „ adoleſcentes pubertatiſ annis proximi in „ pompiſ omnibus tam theatralibuſ quam cir‐censiſ ordine prævii ceu pompa duces , „ quibus ſi ætas pilorum quippiam ſuffudiffet , „ id voliura aut picatione exterebatur : unde „ manavit Plautinum illud , Glabriorem red‐des mihi , quam Volsus Ludius eſt . ” Inſe‐Etatur graviter Artemonem illum versatilem „ (Ut vertit Erasmus , vel potius lecticarium , „ qui in ſella lecticave circumgeſtaretur , id „ enim περιφέρετος ſignificat epitheto) ” Ana‐creon , quòd coma barbaque eſſet vulſa , κό‐μην τώγωνα τ' ἐκτετιλμένος . Invehitur acriter Seneca in quoſdam , quibus apud tonsorem multæ horæ transmittuntur , dum decerpitur , ſi quid proxima nocte ſuccreverit , dum de ſin‐guliſ capilliſ in conſilium itur , dum aut diſje‐cta

Età cōmā restituitur , aut deficiens hinc inde
in frontem compellitur , quos parum viros in-
nuit. „ Hegesippus inter alia molitici (quam
„ probroso Hierosolymitanæ urbi inurit) argu-
„ menta , ait viros vellicare barbulam . ” Sco-
peliano sophistæ disertissimo objectum fuit ,
quod daret se picationi & depilatricibus , ὡς
ἐνδεδωκὼς ἐαυτὸν πίτην γῆι τοῦδε τιλτριῶις , teste Phi-
lostrato. lib. I. de Soph. vitis. Ephori Lace-
dæmonii morum quidam censores , jussi sue-
runt aliquando edicto promulgare , ne in bal-
nea inferretur pix , utque ejectis depilatrici-
bus , ad pristinam temperantiam revocaren-
tur omnia , ut in Suidæ collectaneis lectum
est. „ Depilaticum meminit in ὥεχις fabula
„ Cratinus , ibi :

„ μελὰ τῶν τοῦδε τιλτριῶν Ἐχων χόρον λυδιστὶ τιλ-
„ λεσῶν μέλη Πονηρά . id est :

„ Cætus agens cum pilatricibus simul ,
„ Quæ more Lydo obscœna vellerent loca .

Cyzicenos quoque velli solere indicat prover-
bium , Tinctura Cyzicana , de inelutibilis tur-
pitudinis nota dictum , διὰ τὸ τίλημα , ut Ety-
mologici autor annotat. Est & apud Lucianum
jocus alumni ad Celeripedem Podalirii fi-
lium , podagram , qua dilucruciabatur , infi-
ciantem , ἢ καθίμενος .

Πώγωνα τίλλει καρπέων νῶτον ὠλέναις . id est :

Vel desidens Euelle barbam sub tonsorum brachiis .

Quum

Quum admonere vellet, ut cursu malum dissimularet, aut pateretur sibi remedium adhiberi. Quem locum perperam intellectum ita reddidit Alexander Brässicanus, Barbam ne velle à puerorum ulnis, & veluti proverbialem, pro frustraneo labore interpretatur. Bionis dictum est allegoricum apud Senecam, Non minus molestum esse calvis, quam comatis, pilos velli: „ nimirum illis quod carerent, his quod præ copia molestiam sustinere cogerentur, ” volentis (ut puto) innuere, tantundem vulneris accipere tenuioris fortunæ hominem è jactura exigua, quantum locupletem in magnarum facultatum carptu. „ Admonendum est hoc in loco Græcis ἀποψάλλειν τὰς τείχας dici, causa pillos vellere metaphora à fidibus sumpta, „ Hesychio teste: quod & Æschyli Græcus interpres annotat in Persis, ibi, οὐ ψάλλειν, Comamque velle: unde & χαιροψάλλειν cognomento Bacchus. ” Accedit huc, quod effrenis quorundam petulantia, stulte variare rasuram aut neutiquam ignominiosum duxit, aut sanè præ libidine maculam infamiae, si qua aspergi posset, neglexit: inter quos antesignanus fuerit Julius Cæsar, quem in cura corporis morosius se gessisse, Suetonii classici scriptoris testimonio, constat, usque adeo, ut & tonderi ac radi se, atque insuper etiam velli ad opprobrium usque passus fuerit. Otho quo-

quoque Sylvius animosissimus Imperator faciem quotidie rasitasse, corpusque vulfisse mulierosius, ab eodem autore memoratur. Martialis jocatur false plus satis in quendam.

Pars maxillarum tonsa est tibi, pars tibi rasa est,

Pars vulsa est, unum quis putet esse caput?

Non sunt hinc excludendi Maxies populi, quos dextram capitum partem capillatam ges-
fisse, lævam rasissime, veterum monumenta prodidere. Eodem veniunt Euboënses, qui
sinciput tondebant, occipitum comatum re-
linquentes: unde apud Homerum in Bœotia
ἐπισθεν κομῶντες audiunt:

τῷ δέ μὲν ἀριστέας ἐποντο θοοί, ἐπιθεν κομώντες.

Criniti retro atque agiles comitantur Abantes. -
quod Statium quoque non latuit, qui de il-
lis ita:

Non ego Abantiadas in terga comantes.

Pollux composita voce *ἐπισθονόμας* eosdem ap-
pellat: quibus id tributum esse ob rei belli-
cæ præstantiam annotarunt veteres, cuius rei
occasione paucis perstringam. Archema-
chus Euboicus scripto prodidit Curetas inco-
las Chalcidis, assiduis præliis agitatos, & de
Lilantæo argo cum finitimis decertantes,
postquam semel correpti crinibus (quorum
alébant ea tempestate lætam in sincipite ma-
teriem) profligati fuissent, immutata confue-
tudine, capillos in occipitio foyere cœpisse,

H h tonsæ

tonso syncipite : qua specie visebantur apud illos & Deorum simulachra. Rursus eosdem verso solo in Ætoliam commigrantes, Acarnanas ab intonsis capitibus nominatos fuisse. Haec tenus de rasura , eoque facientibus abunde multa : nunc ad tondendi rationem , proximo ordine assequentem , quæ hoc ipsum quale quale sit ingenii rudimentum à nobis expressit , accingamur , si prius nonnulla de comæ nutritione perstrinxero.

C A P U T III.

De nutritione Comæ.

Comptus capillitii absolutè consistit in eo vel alendo , vel tondendo , id quod à Strabone dictum est totidem penè verbis : απλῶς ἢ ἡ περὶ τὰς κόμας φιλοτεχνία συνεσήκε περὶ τε θρέψιν , καὶ περὶ τελεχός . Utrumque in comam incurrit. Sed alteram partem , quæ illam tollit , plenius executi sumus : nunc repugnantem huic provinciam (ne quid indicium , quod huc pertineat , omittatur) attingere tempestivum videtur : ea veò promittendi alendique capillitii (quod & summittere crinem Tacitus , Suetonius , & submittere capillum Plinius dixerunt) studium tuctur & tractat : qua in parte includitur etiam

etiam comæ encomium , quod eloquentissimus
Dion Prusiaæus , cui ab aureo ore cognomen
dedit facundia , & in aureo curru triumpha-
re cum Trajano dedit existimatio , scripsisse
commemoratur. quanquam quid amplius ,
quidve disertius dici potuit à Rhetore , quām
quod D. Ambrosius lib. 6. Hexaemeron suc-
cinctè in hæc verba extulit : Comam esse re-
verendam in senibus , venerandam in facer-
dotibus , terribilem in bellatoribus , deco-
rain in adolescentibus , comptam in mulieri-
bus , dulcem in pueris : quibus verbis sum-
matim complexus est fermè , quicquid dici
possit de re cuivis ætati , sexui , conditioni
congrua. At quod hic verbo tenus præsti-
tit , istud re ipsa Lycii testatum voluere ,
tanti comam facientes , ut ne dubitarint qui-
dem æs solvere mulætæ nomine Mausolo Ca-
riæ regi , quò liberis esse & immunibus lice-
ret à legis imperio , quæ crinium tondendo-
rum necessitatem proponebat , uti refert Ari-
stoteles in Oeconomicis lib. 2. quam legem
Condalus regis præfectus , commentus fue-
rat , ut ἐπὶ κεφαλῶν , hoc est , congiarium
eliceret. Galliæ à comæ studio , vel , ut Plini-
i verbis dicam , ab intonſis capitibus Co-
matæ nomen fuit. Ligures Cisalpinæ Gal-
liæ populos Capillatos nominatim recenset
Plinius : & suffragatur Lucanus in primo

Pharsaliæ , quos belli civilis tempore tonsos
fuisse memorat , utpote in servitutem reda-
ctos , his versibus :

*Et nunc tonse Legitur , quondam per colla decora
Crinibus effusis toti prælate Comatæ.*

Apud Getas Capillati dicti publicis etiam car-
minibus celebrabantur , Jornande teste . „ Sic
„ Hunnos ἀπειρούμας , id est , intonsos Epi-
„ gramma Græcum notat . ” Capillatos Cel-
tiberos nominat Catullus . Cæsar in Com-
mentariis , Britannos capillo prolixo fuisse
est autor . Solinus Indis quoque promissam
cæsariem tribuit . Parthos βαθυπλοκάμψ ob-
prolixos crines appellat Oppianus in Cyne-
geticis . Persas longis capillis hirsutos tradit
Marcellinus . lib . 23 . Apud Homerum exer-
citus Græcorum universus παιρηκομόωντες , id
est , comati audiunt . Apud Ægyptios con-
suetudo inoleverat , ut peregrinantes , quoad
domum reverterentur , comas nutrirent , ab
Osyrise sumpta , qui toto peregrinationis
suæ tempore capillum non antè posuerit ,
quàm in patriam redisset „ quod a Diodoro
„ Siculo in monumenta relatum est . ” Sene-
ca scribit Parthorum esse capillum effundere ,
Germanorum jungere , Scytharum spargere .
Æthiopes τιθηνόμον γένε , velut comæ nu-
tritiam gentem appellat Tragœdia . Thracas
εἴγονόμψ vocat Homerus Iliad . 4 . hoc est , ut
in-

interpretantur nonnulli, in summo capite comantes, neque promissam crinum sylvam alentes, sed ad justum & medium quendam statum crinitos, ut eo loco annotat doctissimus Eustathius. Spartani quoque comam nutrivisse leguntur, quam præsens adituri periculum, teste Herodoto, pecctere solebant: unde est, quod trecenti illi, qui cum universo Persarum exercitu, duce Leonida, infessis Thermopylarum angustiis conflixere strenue, ædita ingenti strage hostium, ante prælium in comenda cæfarie occupati fuissent perhibentur: quæ res primò despecta Persis, mox in ipso prælio in miraculum fuit conversa, ac tantum non in luctum. Contrà Lacænis comam promittere negat licere Heraclides. Hactenus ferè gentium nomina recensuimus, quibus capillatis esse concedunt autorum testimonia: nunc deorum hominumque genera & privatas quasdam personas summatim detaleabimus. Deas namque soluta coma & per terga fluente (quam ἐπίστεισον κόμην quasi ventilantem & concussam dixit Lucianus) reverebantur prisci mortales. Sic Horis, quæ præstites deæ anni temporum habebantur, ἐλευθερίαν ἀφέται κόμης, id est, liberam laxamque comam tribuit apud Philostratum vetus pictura. Charites καλλικόμες, id est, pulchricomas celebrat Stesichorus,

chorus , & eodem epitheto Musas Simonides Lyricus. (,, Easdem θερενοπλοκάμους Ausonius „ à mollibus cincinnis: ut Mnemosynen earum „ matrem περιθεμνοκόμον : Aristophanes ἐλπι- „ βοσρύχης. ”) Pleiadas idem ποπλοκάμους à violaceo crinum colore , & Maiam Mercurii matrem συπλόκαμον dicit. Venerem βαθυπλόκαμον capillatam Apollonius Rhodius. „ Or- „ pheus ἐργαπλόκαμον ab amabili cincinno- „ rum implexu vocavit : ut Proserpinam „ ἐργασιπλόκαμον. ” Isidem Deam solutis crinibus λυσίκομον canit fabulosa vetustas. Homerus & Phidas statuarius comam Jovi dividuam tribuunt , qua totum tremefacit Olympum , majestatis scilicet plenam. Neptunus audit κυανοχάιτης , cœrulea cæsarie spe-
ctabilis. Bacchus intonsus longos amat crines : neque contentus capillorum sylva , etiam hederæ ferto comat. Apollo ἀκερσεκό-
μης , & Pindaro ἀκεροκόμης , intonsus , item κχροτρόφῳ , crinitus Latinis vatibus nomina-
tur : cui propterea ὁδετον πλόκον , id est , solutam & fluentem cæsariem tribuit Chresto-
dorus Thebanus poëta. Pan φεγξοκόμης ab Anyte poëtria , quasi horridus coma nuncu-
patur. Aesculapius comatus dicitur , atque ea specie in Epidauro colebatur. Jam verò & deorum sacerdotes promissis depexisque & barba & cæsarie venerata est antiquitas , quod
(ut

(ut de aliis taceam) ex Heliodoro colligere
est , non deteriore jure , quām & ipsa numi-
na quibus operabantur. Mænades in Orgiis ,
effusis solutisque crinum spiris vagabundæ
discursabant : quod in fœminis non patitur
Nazianzenus , ut sparsam hinc inde comam
& ad auræ sibilum ventilantem ferant. Suc-
cedunt sacrificis reges , quibus apud Francos
solis licebat esse intonsis : hinc enim præci-
puum regiæ dignitatis decus spectabatur ,
tonsis cæteris subditis omnibus , testante hoc
Agathia. Ita Clodianem Pharamundi filium
Francorum regem cognomento Comatum in
Gallicis annalibus recenset Paulus Æmylius.
„ Adonidem illum Veneris delicias Cypri re-
„ gem , ut Philostephanus ait , vel certè
„ regium puerum βαθυχαίτων profundâ cæ-
„ farie comatum vocat Orpheus hymnorum
„ autor , & αβέρονόμων , insigniter capilla-
„ tum. ” Trajano optimo principi (cui prin-
ceps quoque locus debebatur) crinum pro-
missio nomen dedisse videtur : dictus enim
Ulpius Trajanus Crinitus Eutropio teste.
Recensetur & à Flavio Vopisco Ulpius qui-
dam Crinitus dux Illyriciani & Thracii limi-
tis sub Aurelio Imperat. Scipionem majo-
rem eximiæ autoritatis virum Masinissæ ob-
vium adornabat , inquit T. Livius lib. 8.
belli punici , promissa cæfaries. Cyclopem

pingit Philostratus χάιτην ἀναστούσαν ορθήν, καὶ
ἀμφιλαφῆ, πίτυος δίκην: hoc est, jactantem
rectos crines & patulos pinus in morem. Achillæas comas ut prolixas densasque celebrat
Martialis lib. 12. de Menogene parasito lo-
quens, qui dum palpatur, pro exigui incre-
menti & rarissimis capillis, ajebat se Achillæas
disposuisse comas. quod minimè ambiguè ex-
stat apud Philostratum Heroicis, de Achille
sic scribentem: τὴν μὲν δὴ κόμην ἀμφιλαφῆ αὐτῷ
Φησὶν εἶναι, καὶ χειροῦς ἴδιω, καὶ ἐνσχήμονα, ὅπῃ
καὶ ὅπως κινοῖη αὐτὴν οὐδὲμος, οὐδὲ τόσ. hoc est,
comam illi attribuit spissam & utraque manu
prehensibilem, auro venustiorem gratiorem-
que, quocunque aut utcunque agitaretur vel
a vento vel ab ipso. Idem rursus alio loco
sparsam & prolixam cæsariem illi jam tum
juveni addit, ἐπισκύνιον τι καὶ θυμοειδὲς φρύγια-
μα, velut umbraculum quoddam frontis, &
magni animi, quò ferociat magis, incitamen-
tum. Mezentium describit Virgilius sanguine
turpantem comptos de more capillos,
quòd antiquo more receptum fuisset, viros
juxtapæc mulieres componere crines, ut ibi
annotat Servius. Euphorbus Gratiarum cin-
cinnis similes habuisse capillos ab Homero
prædicatur, tales enim in imperfecto deplo-
rat, quam ob causam ἐργοπλόκαμος à Zeze
nuncupatur, ut qui solitus fuerit auri ra-
menta

menta implicare cirrato capillitio. Idem Zethin & Calain Boreæ filios ἀβρούμας ob capillitii delicias nominat. Absalon Davidis ilius beati filius mortales omnes comæ decore superasse creditus est : unde proverbiale illud in Zezis Isacii omnigena historia , καὶ τὸν ἀβεσταλὸν ἀντὸν εἰς τείχωσιν νικῶντες . id est : Comæ venustate vel ipsum Absalona vincentes. Nisi & Pterelai aureas comas missas hoc loco facio , ne eadem bis dicamus , quòd de illis paulò pòst sit scribendum. Empedocli Agri-gentino βαθέιαν κόμην , id est , profundam comam , ex Phavorini testimonio tribuit Laërtius Diogenes. Prolixam quoque cæsariem nutrivisse traditur philosophus idem & magus Apollonius Tyanæus. Denique ut huic capiti colophonem imponamus , adscribenda hue veniunt & Philostrati verba , quibus comæ decorem commendat , ex quadam ipsius epistola : Κεφαλὴ γὰρ , inquit , ἀνθεῖσα , ἡδίων πολὺ τῇς Αθηνᾶς Φυτῇ , ἐπερ γε δεῖ καὶ ταυτὴν τὴν ἀκρόπολιν μὴ φιλῆν ὁραῖσθαι , μηδὲ ἀκόσμητον. Latinè sonant ita : Caput crinibus luxurians , amoenius est longè Palladis germine : hanc enim arcem minimè omnium glabram atque incomptam decet conspici.

C A P U T I V.

De inutili coma alendæ studio, quodque præstet cœduam crinum sylvam tondendo resecare.

Caput sensuum rationisque arcem, ac princeps quoddam animæ facultatis sacratum, (*ηγεμονία* dicunt Philosophi) fœcundo pilorum plantario consevit communis parens Natura, partim ut affluxus humorum subrepentium nonnihil ebiberent, partim ut eo velamine adversus aëris injurias & animalculorum aculeos uteretur. Deinde & superciliorum piloso honore faciem vestivit ad ornatum, ac veluti suggrundis quibusdam extantibus, aut vallo, oculis prospexit eadem, adversus exiguorum corpusculorum incursus. Noluit tamen illa ceu irrefragabili edicto sanctire sempiternam permittendorum crinum luxuriem & incoercitam, quin pro arbitrio resecare liceret & ad justam moderationem revocare superfluam illam & recrementitiam sobolem, haud deteriore jure, quam & unguium præsegitina truncamus, ne in odiosam *γρύπωσιν*, ac falcata curvitatemexeant. Vitis farmenta quæ se nimis læte profundunt, falce putamus: pampinos in frondosioribus vineis defringimus: in fruticibus, plantis, herbis, rebus denique omnibus, luxuriem compescimus: excrescentes carnis moles medica-

dicamentis domamus , cauteriis obruimus , ferro ancidimus : ecquid dubitamus improficiuam crinium materiam tollere , atque liberè coërcere ? Qua in causa si quis expensis ad Critolai bilancem examinet omnia , aut more saltem Areopagitarum citra affectus judicet , is facile inveniet , studium nutriendæ comæ non inutile modò esse , vile ac ferrum , solosque cùm pueros tum fœminas decere , verum etiam servile , ignominiosum , supercilii fastusque plenum esse , ac mollitiei nota seculis omnibus , in viris infame fuisse: contrà tonsuram decoram , cultuique corporis necessariam , libero animanti & politico , homini videlicet , propriam , salubrem , virilitatis denique argumento honorificam esse habitam . At ne quis ex jure manu consertum me velle istud arbitretur , & dextra laudatæ ubique antiquitatis opinione , & locuplete autorum testimonio , veritatisque ipsius nudæ comprobatione astruere conabimur , faceat interim livor . „ Certè Musonius philosopus libro peculiari de Tonsura inscribito , eadem ratione adhibendam esse capiti tonsuram differit , qua viti putatio farmentorum adhibetur: quippe quum superfluum quavis in re natura respuat . Itaque tondendam esse comam admonet , tollendi superflui gratiâ , non autem ornatus ,

„ tus , quod multis persuasum est conveni-
„ re , qui alia ratione anteriorem à fronte
„ capitis partem , alia posteriorem tonderi
„ curant : qui decor , multum adfert secum
„ deformitatis , à muliebri lautitia nihil quid-
„ quam differens , siquidem ut formam a ma-
„ toribus commendent fœminæ , crines hos
„ demittunt , illos crispant & in gradus fran-
„ gunt , alios aliter concinnant. In hanc
„ ferè sententiam ille , cuius si verba ipsa
„ quæras , ea apud Stobæum titulo de in-
„ temperantia legas. Rectè dictum fuit à
„ Zenone , eadem de causa tondendum esse
„ capillitium , qua alendum : nimirum quod
„ ex naturæ usu est , sequendo , ne aut oneri
„ sit , aut actionibus officiat , impedimen-
„ tumque adferat. Natura nanque defe-
„ ctum aversatur magis , in re omni , quam
„ excessum , quod proclivius sit tollere super-
„ flua , quam quod deficit supplere. Utro-
„ bique autem naturæ opitulari nos par fue-
„ rit , & sarciendo defectum , & auferendo
„ superfluum . ” Nam quorsum , aut ad quem
tandem usum superflua capillitii seges alenda
sit , quid præstantis emolumenti adferat , non
video , nisi fortassis lendium , atque animal-
culorum (quibus à pedum multitudine nomen
est) proventum beneficii loco ponere veli-
mus , aut uyidos sudores in furfuracea cor-
puscu-

puscula concrecentes, & sordium copiam lucro apponamus, more Hybernorum, quæ gens, ut est ab omni humano cultu longè alienissima, vix alium capillitii usum agnoscit, quām ad detergendas manus à pinguis bus cœnæ sordibus, cæteraque omni illuvie: qua de causa ingentes concretorum crinum spiras alunt in humeros usque pendulas, quibus vice mantilium diffluentes pinguedine ciboque digitos solent injicere, eoque pacto extergere. Alioqui ut quidque vilissimum est, aut veneno armatur letali, aut ferum & immite cultum fugit, ita fermè pilis horret. *τερχίας* vilis pisciculus, quem Sardam Latini dicunt, nomen habet à pilari exilitate. Lendes qui pilos erodunt, *τερχότειαι* & *τερχοθέωτες*, quasi pilivori, non absque vilitatis nota, Græcis dicuntur: quomodo apud Aristophanem abjectè concinna trices crinum, lendium instar, corrosisse sibi verticem deplorat quidam, *τερχοθέσρυχας* allusorio vocabulo nuncupans: sic enim ait,

Αλλ' αἱ τερχοθέσρυχες τὸν λόφον μη κατέφαγον.
Quin & in contemptus indicium, de lana (quod ajunt) caprina disceptare, proverbiali schemate *τερχολογεῖν* dixerunt Græci. Rursus usitata illa omnibus penè nationibus, Latinis autorib. vel receptissima hyperbole, Ne pili quidem facio, abundè declarat, quām

abjecta & vilis res fit capillus. Imò ortus ipse capillorum vilitati facile attestatur suæ: nam è fumido crassioque vapore existunt, siccissimi pariter & frigidissimi ex omnibus humani corporis partibus, si Galeni autoritate stabimus: ac propterea mortuum quiddam & inanime præferentes, quippe siccitate & frigore, in quibus mors consistit, illi affines, & qui libenter in defunctis corporibus crescunt, quod ipsum non inficiatur doctissimus Aristoteles. cui fidem facit & Ægyptiorum factum, qui è cadaveribus cute tenus erasis, in sequente anno comam barbamque erupisse observarunt, quemadmodum & quotidiana experimenta attestantur: vereque dixisse putatur Synesius, τριχες, inquiens, οὐτε τοῖς λῶσιν ἐισὶ νέκεον. hoc est: Crines etiam in vivis mortuum quiddam sunt. Quid quòd bruta animantia rationis expertia, pilis vestita, solo homine præ cæteris lævi, certo naturæ consilio videmus? Præterea à superfluo comæ onere, demonum quoddam genus tenebricosum, & materiæ mancipatum, τελχίων dictum (quos & ὄνοκενταύρους nominant) quasi pilanos nomines. Histrix & Echini setarum jacula crinum vice erigunt, unde ὀξυκόρυς velut acutis comis infestos epitheto vocat Oppianus. Scolopendra, venenatus vermis, totus pilis obsitus est. Lupus

pus immitis ac subdola fera , horrida & cinericea pilorum sylva riget. Aper rectis horret setis , hispidus idcirco Statio dictus. Apud Virgilium in quarto , pubentes , hoc est , pilosas seu lanuginosas herbas ad beneficium exquirit scelerata maga : sic enim locum illum intelligo : nec enim placet viridiores cum Servio exponere. Gorgonis illius , quæ solo aspectu saxeos reddebat homines , os crinitum anguibus legimus. Cilices , immane genus & piratica vivens , intonsi Tibullo dicuntur. Getas nationem barbaram ac truculentam , hirsutos intonsosque appellat Naso Metam. 13. Idem Polyphemo rigidis setis densum corpus horrere scribit. Ausonius Philonem quendam rusticatum hominem describens , horrere capillis asperis , non aliter atque marinum echinum dicit. Caligulae orbis portento hirsutum corpus tribuit historiæ fides , quo fortè prætereunte , capræ nomen , quavis tandem de causa citatum , exitio erat illi , qui nominasset , quod ea quoque hirta sit. Orpheus Gigantes Jovem regno detrudere affectantes , vastos & immanes homines comatos prodidit eo versu:

Τιτῆνες τε κομῆται ἐπέρθιον ἡτοες ἔχοντες. id est:
Titanesque comati immania corda ferentes.

Indorum populos efferos quidem illos , & solituaine commerciique jure denegato immites ,

tes , unguibus nunquam recisis , & hirsutis intonsisque comis asperos damnat Q. Curtius Rufus lib. 9. Lusitanos quoque qui in montibus horridam & incultam vitam humi ferarum ritu strati degebant , profundam comam nutrire solitos scribit Strabo. Deinceps quam pueros solos deceat , & virgines pariter cum mulierum grege , coma , non itidem viros , testantur clarissimè poëtæ ; qui absolute capillatos appellant pueros : ve- luti Martialis lib. 5. Epigr.

*Et pædagogo non jubente lascivi
Parere gaudent villico capillati.*

Idem venustè pueros nominat crinitam turbam , & ludimagistrum crinitæ turbæ pædagogum. Sic Persius cirratos nominans pueros intelligit. Rursus Martialis imprecatur Thesstilo puerο , ut jam adultus nihilominus ametur , depositis scilicet capillis : nam quòd huic idem sit ponere capillos , & sumere togam virilem , paulò pòst dicemus. Philostratus delicatum adolescentulum , qui sibi ipse capillos truncaverat , suo ipsius capitii injurium nominat , quòd voluntario vulnere vernum illum pueritiæ decorem resecuerat. Smerden , Samii tyranni Polycratis delitias , impensis carmine laudatum , in suum amorem traxerat Anacreon Teius poëta : re intellecta riyalis , ut poëtam pungeret , puerο præ-

præcindi comam imperavit, teste Æliano lib.
 9. variæ historiæ: quod dissimulans poëta,
 culpam in puerum transtulit, ferocem fuisse
 dictitans & protervum, qui in suam ipse cæ-
 sariem manus flagitiosè armarit. „ Unde que-
 „ rulus ita canit, ἀπένειρες δὲ ἀπαλῆς κόμης
 „ ἀμωμον ἄνθος. hoc est. Detondisti tenellæ co-
 „ mæ eximum florem. ” Menander inducit
 Polemonem quendam morosum ac difficilem
 hominem puellæ capillos in ira præcidere:
 eundem, ubi ad se redisset, humi stratum,
 agnitam culpam pluribus verbis prosequi:
 quò allusit Græcum epigramma, quod lib. 7.
 extat:

*En Polemona trucem, nocti quem scena Menandri
 Tondentem inducit virginis ab ore comas,
 Expressit junior Polemon, dum audace Rhodanthes
 Aggreditur cirros depopulare manu.*

„ Puerum haud aptiore epitheto insignire po-
 „ tuit Anacreon Lyricus, quam quod αἴβροχαι
 „ ταῦ νοῦγον eum vocat, velut largicapillum. ”
 Commendat & Tibullus in puellari forma pro-
 lixos crines: & Martialis requirit in amica,
 ut molles comæ flagellent colla: sic ταυνέθειρες
 Semelen à promissi capillitii ornatu celebrat
 Pindarus. Theseus Athenas veniens ignotus
 omnibus, quòd comam haberet decorè ple-
 xam, à fabris tignariis, Delphinii Apollinis
 fano tectum imponentibus, dictorio isto fuit

exceptus, Πάρθενος ἐν ὥρᾳ γάμῳ πλανᾶται μόνη.
 id est: Virgo matura viro oberrat sola: nimirum in juvēne muliebrem cultum notantibus
 meritò illis. E diverso apud Hyginum Agno-
 dice virgo, quum præter legem medicinam
 addiscere vellet, ut muliebribus vitiis opem
 ferret, capillos detondisse legitur, ut habitu
 virili falleret. Diogenes Xeniadæ Corinthii
 liberos, quos erudiebat, tondere cæsariem juf-
 sit, ubi cæteri pueri ad formæ commendatio-
 nem alerent. „ Apollonius apud Philostratum
 „ fratri, quem ex decoctore & libidinibus ad-
 „ dictissimo ad meliorem frugem revocaverat,
 „ comam quam ad luxum alebat tonderi per-
 „ suasit, ceu primum frugalitatis rudimen-
 „ tum: quo in loco haud scio certò, an radi,
 „ pro tonderi, reponendum sit, quod Græ-
 „ cus codex mihi ad manum non sit. Con-
 „ simili ratione Herillum, non postremi no-
 „ minis futurum postea philosophum, quum
 „ puer amatorculis in delitiis esset, Zenon Ci-
 „ ticus novacula radi (ξυργόθαι) coëgit, ut ab
 „ incesto flagitii studio eos averteret, uti re-
 „ fert Laertius. ” Non sine causa Diogenes
 adolescenti cincinnato, qui quæstiunculam in-
 tentarat, negavit responsurum se prius, quām
 constaret, utrum mas esset an fœmina. Quo-
 modo & in aliud studiosius sese comentem in-
 vectus fuit, dicens: Si ut viris placeret, cul-
 tus

tus ille institueretur , spe sua frustrari : sin ut
fœminis , sceleratè agere. Profectò si rem
pressius examinemus , quorsum virilis naturæ
sequestram litem cum fœminea vel miscebimus ,
vel mutabimus ? Manicarum diversitas , panni
color , capillitii ratio , ut olim , ita & nunc
apud plerasque nationes herum à famulo , li-
berum à servo distinguere solent : quid obsta-
bit , cur non & viri à muliebri sexu dinosca-
mūr ? In omni animantium genere quolibet in
sexu Natura posuit aliquam discriminis notam.
In pavonum gente versicolores pennas & gem-
meas admiramur , inter mares solos : at fœ-
minæ non item pennarum vario decore pingun-
tur , ut est apud D. Ambrosium : sic phasian-
is diversus color sexus discretionem distinguit.
Imò naturæ ipsius judicium neutiquam ambi-
guum est , quæ auctilis capillitii , vel ad talos
usque promissi decus unicum fœminis indulxit ,
denegato barbæ honore : in viris aliam se ostendit ,
in barbæ incremento , quàm cæsariei ,
liberalior. Concesserit itaque illarum glabri-
tiæ pro ornamento prolixos capillos natura ,
usus contorserit : nos quò & cultu simus non
minus dissimiles , quàm sumus sexu , resece-
mus illos. Neque verò par est magis , nos men-
tiri fœminas , quàm illas viros : utrumque tur-
pissimi propudii loco semper habitum fuisse ,
negare potest nemo. Libet propè exclamare

cum D. Ambrosio lib. 4. epist. Ergò & pariant, ergo parturiant, qui nutriunt, qui crispant comam, sicut fœminæ. Cæterùm quòd servile quiddam sit coma, testantur servi, qui libertate donandi capillos ponebant, ut nullæ sordidi aut servilis status reliquiæ extarent in eo, qui inæstimabile illud dulcissimæ libertatis pignus esset accepturus. „ Franci libertatis vindicem, omnes circumtondebantur, recisis ad cutim usque comis, libertatis arguento, unde & Frisios militiæ operari volentes, Carolus Francorum rex circumtonderi supra aures summas, volentes tamen, in diplomate mandat, quo libertatem à se illis oblatam testari queant. ” Cicero in Pisone genas pilosas agrestis ingenii argumentum traducit: at quòd dedecori fuerit ingenuum comam alere, ostendit qui apud Lucianum sic ait, οὐ κόμη καὶ οὐ τυπίσω ὁ πλόκαμος συνεσπειρόμενος, οὐκ ἐλεύθερον φυσίν αὐτὸν εἶναι. id est: coma & cincinnus retro sparsus haud ingenuæ conditionis esse hominem loquitur. Plato stupidum, indoctum, & vecordem designans, serviles in animo pilos habere dicit, ἔχων τὰς αὐδέραποδάδεις ἐπὶ τῆς ψυχῆς τείχας. Sic & Pythagoricus Lysis, spissum atque hirsutum vepretum innasci in illorum animis ait, qui non rite & pure disciplinis sint inaugurati: in vituperium videlicet traxit, quod ad laudem convertisse

Ho-

Homerus ab aliis malè judicatur, ubi crinitum hirsutumve pectus tribuit Achilli & Patroclo, metaphorice quidem istud à densitate consiliorum in illis confertim se suggesterentium: non quod re ipsa pilosum habuerint cor, cuiusmodi in Lysandro & Aristomene Messenio, historiæ prodiderunt. „ Scitè propterea Archi- „ lochus imperatorem exercitus non vult coma „ superbū, non erasa barba lāvem, sed ἐπὶ „ νοῆμασι δασὺν, qui prudentia hirsutus sit. ”

At quòd probrofa viro sit coma, quodnam luculentius optemus testimonium, quàm quod extat in hæc verba D. Pauli elogium. 1 Cor. 11. Anne, inquit, natura quidem ipsa hoc docet vos, quòd viro si comatus fuerit, probro sit: contrà mulieri si comata fuerit, decoris sit? eò quòd coma pro velamine illi data sit. Certe Ambrosius ait D. Paulum secundum legem extulisse illud. Quia vir si comam habuerit, ignominia est illi: prohibet enim, inquit, lex virum esse comatum. Hinc Origenes ait Jobum tondentem caput factō præstitisse, quod acerbius postea ab Apostolo interminatum est verbo, quòd vir si comam nutrierit, ignominia illi sit. Et D. Hieronymus super illud Paulinum, Vir non debet velare caput suum: ergo inquit, nec comam nutrire. Legitur & alio loco: Vir comam alere non debet, quum sit imago & gloria Dei. Phocylides quoque

cujus versus planè aurei divinum mereque Christianum pectus spirant, eandem cum Paulino dicto extulit sententiam, ubi negat masculis alendos esse cincinnos, aut contorquendam cæsariem, præter virilis sexus decorum. Dein subjicit :

ἀρτεσιν τὸν ἐπέοικη κόμη, χλιδάς δὲ γυναιξί.

Cæsaries decet haud marem, sed fæmina comptu Gestiat.

Aristophanes quoque in Avibus, comæ promissuram ignominiæ macula aspergit, eo versu:

ἰκόμων, ἐπέινων, ἐρρύπτων, ἐσωκρήτων. id est :

Comabant, esuribant, squallebant, socratisabant.

quod in philosophorum squallorem contorsit, qui vel ob parsimoniam comam summittebant: quod objicit illis idem Comicus Nubibus, neminem eorum tonsuri unquam ob parcitatem dictitans,

ἄνταρτῆς Φειδωλίας ἀπεκείρετ' οὐδεὶς πώποτε.

Vel quod Flaccus innuit, eam alebant, ne simul cum crinium unguiumque præsegmine mutilarent aliquam sapientiæ particulam per artus diffusam. Quid, quòd & proverbiali sche-

mate *περικειρόμενον τὰς πλονάμψ*, pro ludibrio habitum dixit Lucianus : ut annotat Erasmus, cò quòd cincinni aut tollendi aut alendi omnino sint, in quibus forficula (quod nunc fit) circum attondendis operæ multum ponere, infamiæ macula dignum est. Comatum in

sta-

stadium prodire, sibilos olim & posticas san-
nas merebatur. Laërtius ex Phavorini omni-
gena historia scribit, Pythagoram quendam
(plures enim fuere eo nomine) qui primus pu-
gillatum in artem redegit, à pueris exhibilatum
fuisse & subsannatum, eò quod cornatus in
certaminis locum, ubi virili robore sit opus,
ingressus fuisset. Accedit ad hæc quod apud
veteres effeminati & meritorii habiti fuere,
quotquot in pendulo comam curabant, quod à
Synesio eleganter expressum est iis verbis, *κα-
θάπτεις οἱ Σηλυδεῖαι τειχοπλάσαι πόντες ἐισὶν*, in
universum effeminati omnes capillorum con-
cinnatores sunt: è quo Iudo Autoclides, Ther-
sandri, Antimachi & Timarchi, molles &
decantati cynædi prodierunt. Sic Plautus ca-
lamistratum cynædum appellat. Quid, quod
& pictores, si quando pathicum depingebant
aut adulterum, comatum faciebant: quomo-
do Horatianum illud intelligi debet de Geta-
rum uxoribus, quas negat nitido fidere adul-
tero. Apud Philostratum Antoninus Imperat.
Alexandrum sophistam mollem designans, co-
mæ studiosum illum vocat, unguentatum,
dentesque lævigantem. „Hegesippus inter alia
„muliebris mollitiæ, quæ Hierosolymitanam
„urbem occuparat, testimonia atque argu-
„menta, commemorat eos pavisse comam.”
Apud Corinthios Cotyi deæ turpitudinis ara
erat

erat posita , cui libidinosi & calamistraturæ studiosi , suamque formam quæstui prostituentes , sacra factitabant , si Suidæ credimus . Unde Cotyos thiasotæ proverbialiter Synesio dicuntur effeminati & profligatae vitæ omnes , de quo in Miscellaneis nostris . Singularis verò testimonii fidem facit vetus proverbium , vel verius oraculum , ἔδεις κομῆτης , ὅσις & ψηνίζεται : hoc est , si verbum verbo reddatur tectius propter obscoenitatem : Nemo comatus , qui non præciditur . ita autem in doctissimis Synesii præfusis Ptolemaidos epistolis legitur , quanquam alibi Suidas περφίνεται citat : cujus senarii postremam dictiōnem ut & vocabulo & re ipsa obscoenam exprimere volens idem Synesius in libello περὶ φαλάκρους , id est , de calvitio , ad resonantiam senarii versus lege sua cadentis , relegat non illepidè , cujus hæc sunt verba : ἔδεις κομῆτης ὅσις & , τὸ δὲ ἀκροτελεύτιον αὐτὸς σὺ πέπος τὴν ἡχὴν τῷ τελμέτρῳ συνάρμοσον , & γὰρ ἔγωγε Φθέγξομαι τὸ δεινὸν ἐκεῖνο περῆγμα καὶ ὄνομα . quod ita sonat Latinè , propter linguae Græcae ignaros : Nemo comatus , qui non : at postremam vocem tu ipse ad trimetri resonantiam adapta , neque enim efferam ego sceleratam illam rem pariter & vocem . Pherecydes comato juveni factus obviam , pallio obducto velavit oculos , morbum designans , atque innuens , è cultu corporis pathicum videri . Hētor

Et Homericus Paridi objicit probri loco studium comendi capillitii , appellans eum κέρας ἀγλαὸν , id est , cæsarie nitentem : id quod Philostratus non dissimulavit , ubi de Hectore ait in Heroicis : διεβέβλητο ᾧ , inquit , πρὸς τὸν Πάριν ως δειλὸν , καὶ ἡττω τῷ κομεῖσθαι . hoc est , invectus est in Paridem , ut meticuloſum , & compturæ studio plus æquo deditum . quin & Horatius comptos crines adulteri Paridis arſisse Helenam dicit . Cicero dicere solebat de Cæſare , se , quo minus crederet eum ad tyrannidem aspirare , adduci capillorum molliter fluentium argumento . Petronius quoque Arbitr̄ Satyricus poëta crines laxos inter luxus titulos recenset , ubi ait :

*Scorta placent , fractique enervi corpore gressus ,
Et laxi crines , & tot nova nomina vestis.*

Præterea Panas & Satyros suos libidinosissimos , antiquitas finxit hispidos : & salacissima natio celebrantium Liberi patris Orgia fanatico cursu , comata erat . Postremò & vox illa ἀβυδοκόμας , apud Hesychium , ni fallor , molliiem indicat , qua notatur is qui cadentes molliter crines alat : siquidem Abydeni delicati & molles olim audierunt , ut in Bœotiam Homeri annotat doctissimus Eustathius : & alioqui Hermippus νεανικὴν κόμην illis tribuit : quod facit cur hanc lectionem ampliolar magis , quàm ἀβυδοκόμας per ω , ut quidam legunt . Sic ca-

pronas pilos à fronte promissos libidinis indices
rectè dixit Nestor grammaticus. „ Huc spe-
„ Etat quod Varro in libris rerum divinarum
„ memoriæ prodidit antiquos secundis rebus
„ comas habuisse. ”

Quid dicam de fastus argumento, quo co-
mæ nutritionem insimulant non temerè? sed
quam assequitur mox luctuosa ærumna, velut
comes, quemadmodum sponsioni præstò so-
let esse noxa. Nisus Megarensium rex, aurea,
vel ut Pausanias, purpurea cæsarie spectabilis
memoratur: & Pterelaus rutila auri instar co-
ma superbus. Sed quid? ille truncato à Scylla
filia (quæ amore Minois deperibat) fatali cri-
ne: hic insidiis Comæthûs filiæ similiter præ-
fecta coma, uterque regno exuitur. Idem do-
cumentum præbuerunt Zethus & Calais Boreæ,
quos præ fastu nimio, volasse etiam cri-
nium remigio fabulatores non tacuere: iidem
postea oculis orbati superbiæ pœnas dederunt.
Absalona quoque illum omnibus seculis notis-
simum, ad hoc intolerabilis superbiæ exem-
plum, comæ nitor impulit, ut non dubitarit
impia in patrem arma sumere: itaque dignum
eo fastu exitum nactus est, ut de refugo ca-
pillo sublimem implicaret arbor, qui ad subli-
me solium sceleratè aspiraverat. Insuper &
aureos Medusæ crines superbia mutavit in an-
guium flagella, ut ad nostri institutionem lo-
quun-

quuntur fabulæ. Denique quòd inanime quid-dam & mortuum sit coma , docet dictum su-perius testimonium de emortuis corporibus , quæ suo nomine , hoc est , morte dignam pro-paginem gignunt pariter & fovent alimento infrugifero : docet item quòd in phthisi mor-tis germana , & similiter in senecta leto vicina excrescere pilos refert Plinius lib. 11. Confir-mat istud ipsum metus , qui ut est exanguis & mortis tantum non consanguineus , ita ubi adest , cæsariem surrigit : unde à Sophocle ὁρθοκέρως φείκη , hoc est , formido pilorum ar-rectrix eleganti epitheto dicitur : & ab Æ-schylo ὁρθότελξ φόβος eodem sensu in Agamem. propterea de pavido alibi inquit , τελχίς δὲ ὁρ-θίας πλόκαμψ ισαται. id est : Stat villus recti capilli. & rerum naturæ peritissimus Maro ,

Obstupui , steteruntque comæ.

Ovidius quoque de seipso in Fastis lib. 1.

Extimui , sensique metu riguisse capillos.

Et apud Homerum Iliad. ult. Priamo arrecti steterant crines ad vocem Mercurii. Nec mi-nus acriter quam metus , ira immanis bellua pi-los facit inhorrescere , veluti in apris iram colligentib. observare licet. Et Polemoni Lao-dicæo Sophistæ natura biliosiori , barbam & capitis pilos obrigescere ac stare solitos , non aliter quam solent leonum jubæ in ira , autor est Philostratus. Synesii verba hic diseriè ap-ponam

ponam vice coronidis , quibus nullum potest
luculentius testimonium & explanatius inveni-
ri , nativi scilicet crinum decoris : ea extant
in libello non semel citato *Φαλάκρος* , quæ
eo libentius adnoto , quod is perquam eruditus
in publicum nondum exierit : τρίχες , inquit ,
αἰθέρες τινὲς θύσαι τῷ ζῷῳ , καὶ περικάρπια , πάγνια
Φύσεως , ὑλῆς ἀτελεῖς ἐξανθήματα . quæ ut possim
latinis auribus appendere conabor : Crines sunt
quisquiliæ & glumæ animantis , ac putamina
quædam fructuum , naturæ ludibria , & im-
perfectæ materiæ suffrutices . I nunc & quis-
quiliis istis , putaminibusque rejectitiis , ridi-
culè comatus incedito . At hercle iniquum
fuerit in hoc nos luto hærere , quin modis
omnibus inde eluctandum , valedictoque alen-
dorum crinum studio , tonsuræ opera danda ,
quæ quod in primis homini sit propria , de-
monstratione non indiget , clareque liquet è
superius dictis , ut agrestia , mollita , mortua
denique omnia pilis horreant , cadavera , mon-
stra , gigantes , semiferi Fauni , & unoculus
ille Polyphemus laudans hirtas virili in corpo-
re setas , fidem arrogat veteri proverbio , quo
dicitur , Similes habere labra lactucas . E di-
verso virum decere tonsos crines , qua in par-
te plurimum momenti , imò omnis ferè cardo
rei vertitur , docebimus . Loquitur istud
abundè mos antiquissimus , quo adolescen-
tes

tes ad consistentem usque ætatem comam nutrire soliti, sublequente deinde tempore patriis eam fluminibus detonsam consecrabant, tribuentes hunc honorem aquæ, ut alimoniae parenti, vitæque conservatrici: unde & ἀχροτρόφοι epitheto dicti fuere poëtis fluvii. Sic Achillem Sperchio Thessaliæ amniorum crinem vovisse, & Memnonem Auroraë filium Nilo, ex Philostrato constat. Sic Apollini cognomento ἀχροτρόφῳ votivam cæsariem pubertatis annos ingressi adolescentes appendebant. Cato in de liberis educandis, Ambraciæ primum capillum puerilem demptum, item cirros ad Apollinem ponere solere ait. Refert & Plutarchus temporibus Thesei morem fuisse, ut excedentes ex ephœbis Delphos profecti, detonsæ comæ primitias Phœbo consecrarent. Testatur hoc & Epigrammatarius:

ἀελον ἀνθίσαντας ὑπὸ κροτάφοισιν ιέλγει
καιρόμενοι γενύων ἀρσενοὶ ἀγγελίας,
φοίβῳ θῆκε λύκων πρωτῶν γέρεις. hoc est:

*Tempora succingens, vultus lanugo virilis
Nuncia, maturè florida, tonsa cadit,
Phœbo hanc primitias sacrat Lyco, &c.*

Martialis quoque consuetudinem eam Romanis fuisse indicat: lib. i. Epig.

Hoc,

*Hos, inquiens, tibi Phœbe vovet totos à vertice crines
Encolpus domini Centurionis amor.*

Similiter Æsculapio appensum fuisse crinem pueritiæ, idem in Epigrammatum nono ostendit, ubi de Earini pueri coma loquitur in hæc verba :

*Dulcesque capillos Pergameo posuit dona sacra-
ta Deo.*

Statius quoque dñe eadem Earini liberti Domitiani coma agens, eam cum gemmata pyxide & speculo ad Pergameum Asclepium missam fuisse prædicat. Eam ob causam cirratos appellat pueros Aulus Persius, qui crines numini detondendos in ipso pubertatis limine, nutritiebant. Testatur Festus Pompeius Capillarem arborem Romæ appellatam, in qua tonsum capillum Deo consecratum suspendebant adolescentes. Sic Vestalium virginum crinis ad Loton arborem Romæ vetustissimam, cognomento Capillatam (sic enim à Plinio Polyhistore, literarum monumentis proditum est) deferebatur consecrandus : qui mos (ut pleraque alia à superstitionis omnis authoribus Ethniciis quasi per manus tradita, in nostram religionem irrepsero) etiamnum observatur in nostris Vestalibus virginibus, ut initiandæ cirros capillorum detondeant, peculiaribusque divis voeant, velut ejurantes fastus seminaria, & perpetuae castitatis (cujus avocamentum esse queat

queat comptus capillus) observationem profes-
sæ. Apud Ægyptios item pueri omnes inge-
nui , crines gerebant intortos ad pubertatis us-
que annos (testis Lucianus in Navigio) dein-
de tondebantur. Hesychius scribit ephebos
Athenis , qui virilem togam commutabant ,
οινισήρα, id est , vinalia celebrare solere , an-
tequam tonderent cæsariem. „ Quo ritu in
„ Herculis ædem illatum vinum , præmisso
„ libamine , comitibus bibendum præbebant.
Apud Troëzenios lege vetabantur puellæ nu-
biles & adolescentes connubio jungi prius ,
quam cælariem totondissent , ut refert Lucia-
nus : idemque Assyriis etiam observatum com-
memorat libello de Dea Syria. Huc spectat
nomen tertii diei feriarum Apaturiarum , quem
mense Octobri solennem κονγεώτιν dictum cele-
brant Athenienses , quo puberes adolescentes
detonsis crinibus , ac exuviarum instar Dianæ
appensis , virilem togam sumebant. Is autem
crinis Græcis θρησκευό velut nutritius , &
apud Tragicos κούρεμος θεῖξ , quasi tonsilis ap-
pellatur : præterea πλοχμὸς & κολλὺς (quæ vox
apud Pollucem depravata in σκόλυν legitur) hoc
est , ut exponunt grammatici , verticis capil-
lus , qui tantisper intonsus servabatur , dum
diis consecraretur : cujusmodi Sampsoni capil-
lum vocare possumus , ab utero matris Deo
consecratum. Hisce authoritatibus omnibus
eluce-

elucere potest & probari , idem fermè esse tondere comam , & virilem habitum assumere , ac proinde , relictis nucibus , viriles quoque animos & mores induere : id quod clarissimè indicat Epigrammatarii versus , qui libro nono extat :

At tibi si dederit vultus coma tonsa virileis.

Præterea huc facit quod commemorat Tacitus , apud Germanos adolescentes crinem & barbam non resecasse prius , quām cæso hoste votivum oris onus ex lege deponere liceret : propterea Civilis Batavorum Regulus , deletis Romanis legionibus propexum & rutilum crinem jam tum posuisse , suæ gentis ritu , apud eundem scriptorem legitur lib. 20. Annalium : velut virilitatis fortitudinisque invictæ argumentum , at tonsam illis cæsariem æstimatibus . Nam quod ex historia Pliniana refert Solinus , apud Arimphæos strenuissimam Scythiaæ gentem viros juxtà ac fœminas pertæsum fuisse crinium , nullus laudo . Accedit ad hæc integritatis pariter & lætitiae argumentum ex tonsura : si quidem triumphales viri & qui amplos honores gesserant , tonsa coma ad rem divinam accedebant . Diali Flaminii , qui dignitate cæteros antecellebat , intonso esse non licebat : quò spectat illa lex ab Au. Gellio recitata . Capillum Dialis , nisi qui liber homo est , non detondeto . Josephus deposito squallore tonsus

fus è carcere Pharaoni regi sistitur , somnii interpres futurus , amplissimamque ad dignitatem evehendus. Jonathæ filium Davidi à profligato Abesalone reduci obvium , tondisse comam , velut publico luctu exuto liberatum , interpretatur Origenes. E diverso , rei intentati criminis fasce gravati mœstique capillum , vel Plinio teste ; submittebant : quod & Artemidoro dictum est , τὴν αἰτημέλητον ἐν συμφοραῖς ἀνέξεσθαι τείχα . Quid quòd ipsum tondendi verbum apud Græcos κέιρεσθαι , à verbo καρῆναι , ut ita dicam , quod permutatione unius literæ χαρῆναι est , gaudii & hilaris animi significationem habet , ut idem testatur , ita scribens : ἐστὶ γὰρ , οὐς ἐπεῖν , ἀπὸ τῷ καρῆναι , καὶ τὸ χαρῆναι κατὰ ταχεῖαγῆν σοιχέις ἐκδέξασθαι . Propterea boni omnis loco accipit Plinius Epistoliographus lib. 7. recisos suorum capillos per somnium à manibus nescio quibus amputatos , depulsi quod imininebat sibi periculi signum fuisse augratus , haud alio argumento , quam quòd reis moris fuerit capillum submittere . Sed unde ad confirmandam tonsuræ rationem aptius testimonium quærere velimus , quam quòd valetudini corporis congrua , salubritatis argumento sit admittenda . Siquidem in multis morbis præsentaneo propémodum remedio efficacem experimur tonsuram : certè

in phreneticis ac lymphaticis similibusque certum est. Tonderi ad cutem in diurno pituitæ cursu (qui morbus studiosis plerunque familiaris ac molestus esse solet) consulit nitidissimus Celsus: qua authoritate vel sola permoveri deberent, quibus animi cultus cordi est, ut insensilem illam ac mortuam crinium materiam truncarent. Profectò capitis vapores, qui cerebrum percellunt, attonso vertice eventari atque dissipari melius, omnium consensus est. Neque caret mysterio quòd Hygiæ, hoc est, sanitati (id uni ex Aesculapii filiabus nomen fuit) mulieres Sicyoniæ valetudinis curam habentes, comas suas detonsas consecrabant, ut apud Pausaniam lectum est. Aegyptii quoque conceptis verbis capillum puerorum defectum Divis suis nuncupabant, ut ab adversa valetudine respirarent. Neque aliorūsum Aristotelem Peripateticorum numen quoddam, $\kappa\sigma\rho\tilde{\eta}$, id est, attonso vertice usum fuisse (quod de eo prodidit Laërtius) crediderim. M. Antoniūm cognomento Philosophum, optimum Imp. $\tau\upsilon\chi\varrho\tilde{\omega}$, id est, viva cure tenus tonsuram fuisse, & cum eo medicos omnes, testatur Galenus lib. Epid. 6. Quod patris pientissimi factum degener patrique longè dissimillimus filius Commodus aurea coma superbiens mutavit, ejusque exemplo turba familiarium, quos

quos propterea justo dictorio μημολόγες nominavit. Sofocrates in tertio de philosophorum successionibus, testatur Pythagoræos olim crinem de more attondisse, *καὶ συνήθει χρωμένος*: quem morem postea novitatis studio fastuque elatum Diodorum Aspendium immutasse refert. Quin & Palamedes sagax rerum naturalium ventilator, & medicæ rei non imperitus, jam tum Troianæ expeditionis temporibus, ad ipsam usque cutem tonsus fuisse perhibetur, quod & effigies ipsius *ἐν χρῶ τὴν κόμην* habentis apud Philostratum testatum facit. Inter Athletas (qui in promovenda corporis firmitudine & euexia studium omne ponebant) qui viriliores erant, ad cutem usque tondebant capillos, ut in amatoriis Dialogis ostendit Lucianus his verbis: *καὶ ἐν χρῶ ὥφθη αὐτὴ, καθάπτει οἱ σφόδραις ἀνδρῶδεις τῶν ἀθλητῶν, ἀποκεκαρμένη.* hoc est, visebatur ipsa cute tenus attonso capite, more athletarum qui cæteros robore anteeunt.

Satis superque multis testimoniis & documentis declaratum esse arbitror, tonsuram non antiquitatis modò gloria inniti posse, sed & integritatis notis ac salubritatis commendatione illustrem, ceu telamonibus quibusdam sustineri: nec non virilitatis titulo bene audientem, amplexandam esse, neque levitatis nomine (ut belli homines insimulant)

contemnendam , aut rejectitiam habendam , nisi cum illis unā malimus esse pueri , hoc est , capillati . Porrò D. Hieronymus , cuius sacrosancta ubique authoritas legis loco haberri potest , nostrum istud tondendi consilium approbat disertè in hæc verba , super illo Ezechielis : Capita sua non radent sacerdotes , neque comam nutrient , sed tondentes attondebunt capita sua : Juxta quod discimus , inquit , nec calvitium novacula esse faciendum , nec ita ad pressum tondendum caput , ut rasorum similes esse videamur , sed in tantum capillos dimitto , ut opera sit cutis . Huc spectat Aniceti institutum , qui ex Apostolicis decretis sancit , ne clerus comam nutriat , vetatque sacerdotes tam barbam , quam comam prolixas gerere , damnans nimirum superfluitatem omnem , ut cultui corporis contrariam , quod videlicet justa moderatio utroque servaretur . Neque dissonat huic Diodori cuiusdam factum , quem refert Marcellinus lib. 22. exanimatum fuisse à populo , quod , cùm præcesset ecclesiæ , cirros puerorum licentius detondisset , putans hoc quoque pertinere ad cultum divinum . Insurgent hīc nostri Solones , opposituri superiore capite de nutritione comæ adducta exempla & dicta , quæ promittendæ cæsariei attestantur in speciem : revera tamen contra nos

nos nil faciunt, imò malefirmis innixa sedibus labascunt ac nutant, levique momento convelli possunt. Nam ut à Dione exordiar, scripsit quidem ille de comæ laudibus orationem decantatam, non tamen ita, ut non alicubi in Synesii censuram impingat: sed adulatoris potius persona assumpta, quam philosophi, in gratiam sui Principis, cui ab ipso argumento nomen erat, & cui fortassis vel à familia, vel puerili joco ab ipsis usque incunabulis illud creatum, in cognomen perpetuum abierat, à quo tantopere honoratus, ut triumphanti affessor esse meruerit, non potuit non comminisci aliquid, quo illi vicissim gratificaretur. Aut quasi non & immanis Busyris, & cruore expiari solita Quartana Saturni filia, suos Encomiastas invenerint. Sed connivendum est ad simulatricem illam philosophorum vel sophistarum potius familiam. Alioqui non est dissimile veri, quod à puerō crinitus fuerit Trajanus fatali quodam præfigio: quemadmodum de Homero legimus apud Heliodorum rerum Æthiopicarum scriptorem, ipsum jam inde à primo ortu prolixam pilorum sylvulam in alterutro femore enatam habuisse, unde & nominis occasionem invenerit apud eos, qui notæ istius consciæ, indititio nomine uti maluerunt, quasi prolato digito femur illud

designantes. Deinde Lycii , an non extre-
mæ dementiæ notandi veniunt ; si non dam-
nandi magis , qui maluerint fiscum regis ,
alioqui inexplebilem , & hydropis instar sem-
per siticulosum , explendo , suum defrauda-
re genium , suis se opibus expoliare , quām
inutilem molem nulli futuram usui , præter-
quām inani ostentationi , deponere ? quum
hac via legem industria Condali præfecti ad
emungendum æs impositam eludere , ac ma-
jori aliquanto usui pecuniam asservare potue-
rint , dignissimi omnium , qui hisce artibus
circumvenirentur. Gallis , Liguribus , Ge-
tis , Celtiberis , Britannis , Indis , Arme-
niis , Persis , Scythis , & si quæ aliæ fue-
runt nationes nondum ad cultum civilitatem-
que illam Græcanicam aut Romanam tradu-
ctæ ea tempestate , capillatis suo more fuisse
concesserim : siquidem & D. Ambrosius ex-
cusationis fenestram illis aperit , patrios in
eadem re ritus sequentibus. ita enim ait : Ve-
rū excusationem habeant qui patrios usus
sequebantur , sed tamen barbaros , ut Per-
sæ , ut Gothi , ut Armenii. Nam dearum
genti & nympharum derogare neutiquam pos-
simus , nisi toti fœminarum nationi (cui pro
peculiari ornamento coma data est) injuriam
faciamus. Habeat quoque Jupiter comam ,
dignum videlicet patella operculum , egre-
gius

gius ille stupri artifex , & prodigiosus luparum omnium infessor. Idem privilegii cedat Apollini , amatori non minus strenuo , & in pathicos furiato. Neque abeat hinc asymbolus Neptunus , cuius libidinum fervorem marinæ undæ nullæ extinguere potuerunt , quin in omne nympharum genus effervesceret. Baccho delitiis diffluenti , semperque puerο , & assidue præter pocula aliud non tractanti , otium non suppetisse tollendæ comæ verisimile fit , propterea intonso semper. Egregiam verò laudem hinc reportent Tyanæus impostorum columen , & , si diis placet , medicus Æsculapius , circulator & lucripeta summus (qualis à Cyrillo & Pindaro describitur) quem auri sitis & intolerandus fastus , quo supra hominem se gessit , excusent comatum. Eodem jure absolvemus & Simonem magum illum insignem & Christi plagiarium , quem etiam *κατάκομον* , hoc est , comatum fuisse constat : & illum divisorum contemptorem Mezentium Virgilianum , cui compti tribuuntur capilli. Græcos verò ab hac culpa absolvimus , ut bellatores & militiæ , ubi humano cultui honos omnis dengatus est , operatos , ad mutuam lanienam ritu ferarum ruentes. Similiter longa cæsaries inumbret Scipionem inter media arma. Achilli quoque danda est venia , cui devotum

Sperchio capillum tollere religio erat , jam olim inter Lycomedis filias virginali habitu delitescere , & muliebria arma tractare assuetum. In Cyclope laxa cæfaries , immanitatis: in Mænadibus , furoris : in Euphorbo , Boreadibus , Absalone , intolerabilis superbiæ morbum arguisse facile perspicitur. Neque aliter de Empedocle sentiendum est , qui & dum viveret , & à morte Deus immortalis haberet , stultissimè gloriosus voluit , ut ex Laërtio , Horatio , Nazianzeno liquet. Ægyptiis etiam ignoscendum est quòd in peregrinatione cæfariem non resecarent , ad doloris quandam significationem coma squallentibus , dum ab patriis sedibus & penatibus velut extorres peregrinarentur. Spartani itidem justam habuere promittendi capillitii causam , ut hoc discrimine ab hostibus Argivis internoscerentur , qui diversam , uti dictum est , legem sanxerant. Quòd verò Philostratus in adolescentulo deplorat crinum resectionem , eorumque promissuram laudat , suo se ipse indicio forex (quod ajunt) prodit : lascivus amator & paedotriba , non potuit non in cynædo comæ lenocinium commendare. alioqui pueris conveniens alendæ comæ studium ostendimus antea. „ Eadem „ protervia & Anacreontem Lyricum lascivum amatorem involvit , quo nomine sub„ san-

„ sannatur & quidem meritò à Phavorino
„ philosopho , ut homo ridiculus & circa res
„ leves flagitiosè curiosus. ” Verùm diffi-
cultatis plusculum adferre D. Ambrosii ver-
ba videbuntur forsitan : at si quis penitus
rem ponderet , nihil repugnant nostris dictis,
qui quum in senibus commendat comam ,
merito id maximo facit , utpote quos in mor-
tis limine stantes , mortua (quod diximus)
coma deceat , ut res maximè affinis : nam in
sacerdotibus , ethnicis præsertim , major gen-
tium consensus aliquam juris prærogativam
obtinuerit , in nostræ verò religionis sacrifi-
cis reclamare videntur autorum sacrorum
edicta. Quòd verò in militibus terribilem
esse dicit , nobiscum facit : quippe à politi-
co animante & mansueto , atque ad pacis mu-
nia nato , homine videlicet , horrorem om-
nem abesse debere contendimus : contrà la-
niones illos sanguinarios non dedecere permit-
timus : siquidem & Homerus istud perspe-
xerat , *καρηκομόωντες* , hoc est , comatos fa-
ciens Græcos milites , non ad formæ com-
mendationewi , sed argumento terroris , ad
percellendos hostes comparati , cruenti leo-
nis instar , cui jubæ & villorum hirsuties ter-
rorem addit : quemadmodum & crinitæ stel-
læ , quos Cometas dicimus , horrentes crine
sanguineo , & comarum modo in vertice his-

pidæ , terrificum quiddam terris plerunque portendunt , testante Plinio. At in adolescentibus ; qui pueritiæ crepundia nuper deposuerunt , ignaris etiamnum quid virilem gravitatem deceat , decoram pari jure statuamus , quo in pueris dulcem , quibus imbellis naturæ mollities capillatis esse concesserit. Quanquam & ipsius verbis D. Ambrosium refellere , comæque præconium retundere & elevare possimus , quippe qui disertè dicit alibi , lege prohiberi , ut vir sit comatus : & iterum optat eos etiam partus molestiis affligi , qui comam nutriunt. Sed ita est hominum ingenium , ut ad quamlibet occasionem sententiam facile mutemus , aliud atque aliud pro re nata affirmantes.

C A P U T V.

De recepto antiquitus in luctu tondendi capita more.

INSTITUTUM de tonsura argumentum appendice sua , quamvis à proposito nostro abhorrente , defraudari non patiar. Nam quòd tonsura mœroris interdum atque luctus argumento observata fuerit („ ut ignominie „ apud Indorum gentes , Nonno teste ”) inficiari non possum , ac præsertim in funere , quod

quod celebre esse voluerunt non tondendis
solum, sed radendis quoque, & pilis insu-
per laniandis atque evelendis, honorificæ
scilicet consecrationis ratione. Cujus tamen
illorum facti ratio speciosum patrocinii præ-
textum habere videtur, superflui naturæ or-
natus contemptum. „ Dictys Cretensis re-
„ fert Neoptolemum Achilli patri justa per-
„ agentem, cum Phœnice unâ & omni Myr-
„ midonum exercitu, comas sepulchro de-
„ posuisse: Idem factum memorat a Græcis
„ ducibus ad Ajacis tumulum.” Xenophon
in primo rerum Græcarum, subornatos scri-
bit fuisse pullatos, ἐν χρῶ νεκρομένος, cute te-
nus attonfos. Archelaus Alexandri Amyn-
tæ in regno successor, defuncto Euripide
Tragico scriptore, crinem totondit, ut quem
animo conceperat mærorem, vultu quoque
publicaret, uti Solinus refert. „ Idem etiam
„ filium totondit, quod in lucretu ac rebus
„ adversis moris est (ut Senecæ verbis di-
„ cam) quo die sol deliquium passus fuerat.
Apud Theocritum Cupidines necem Adoni-
dis lugent κειρέμενοι χαύτας, detonsis crinibus.
Bacchus extincta conjugæ cæfariem totondit,
intonsus alioqui. Tellus ob Phaëtonteum
incendium lamentans, comas suas vellit.
Sappho Ovidiana mœrenti sibi condolere ar-
borum ramos ait, deposito frondium hono-

re.

re. Bacchiadæ Corintho exules , squallidi detonso capillitio Lacedæmona profugerunt, ut in Lysandro refert Plutarchus. Argivos ob amissam in campis Thereaticis victoriam, accisis in rebus lege cavisse , ne quis comam nutriret ante recuperatum pristinæ gloriæ decus , ab Herodoto proditum legimus , derelicto priore comam alendi studio. E diverso Lacones tum victores sanxere , ne quis comam tonderet , abrogato more isto ipsis solenni. Quo spectat quod apud Platонem Socrates demulcens caput Phædonis , joculare dicterio ipsum perstringit : Si essem , inquiens , qui tu , sacrosanctè juraverim , quod Argivi fecerunt , comam non prius alere , quam expugnatis Simmiae & Cebetis rationibus , viator extiterim. Athenienses in Æginam exercitum miserant , qui occidione periit , deletus ab Æginetis Laconum subfido usus , solo relicto clavis nuncio , quem interfectorum conjuges circumstipatum fibulis confoderunt : eam ob causam senatusconsulto interdictus fuit fibularum usus , virique comam alere jussi , mulieres tonderi , praeter naturæ legem , ut in Euripidis commentariis lectum est. Quin & jumentis cæterisque animalibus in funere tondebant pilos antiqui , nedum sibi ipsi , uti de Mardonio proditum est apud Herodotum , qui extremæ mœ-

mœstitiæ significationem ipse cum toto exercitu dedit , derasis & sibi & equis , crinibus.
 „ Admetus apud Euripidem conjugis Alce-
 „ stidis necem dolens , jumentis præcidi ju-
 „ bam imperat , sic enim ait ,

, πώλγες σιδήρω τέμνετ' αὐχένων Φόβην.

, Truncate equis per colla jactatas jubar.

Alexander Macedo præter alia doloris indicia , in funere Hephaestionis , equos mulosque totondisse apud Plutarchum legitur , ad exemplum Achillis comam quoque suam detondens : neque intra hosce terminos substituit dolor , quin insuper in Ecbatanorum arcem erumperet , dum illius mœnia circumcindit , ac solo tenus detondet , ut Ælianii utar verbo huic loco appositissimo , περικείρεσ. Nam quòd coma tonsa funus honorarent veteres , novit & Homerus , apud quem Pisistratus Nestoris filius ita loquitur : Odyss. 8.

τῆτον καὶ γέρες οῖον διζυροῖσι βροτοῖσι
 κέιρεσθαι τε κόμην , βαλέειν τὸ δάκρυν παρεῖν,
 Nanque hæc sola manent miseris solatia mortis ,
 Et tondere comam , Et lachrymis respargere vultus.

Apud eundem Iliad. 4. negat Achilles lavacro daturum se operam prius , quam rogo impo- fuerit charissimi Patrocli cadaver , comamque sibi detonsam. Eodem loco Patrocli manibus parentatus , post maestatos duodecim adolescentes , Orco inferias , idem Ahilles : Ibidem.

σὰς ἀπάνευθε πυρεῖς ξανθὴν ἀπεκέιρετο χάιτην, τὴν δὲ Σπερχειῶν πυραῖ τρέφε τηλεθώσαν.

*Ante pyram assistens, rutilantem præfecat ultro
Cæsariem, quam Sperchio nutriverat amni.*

Quem mōrem videtur ignorasse, neque Homerum intellexisse interpres Nicolaus Valla, dum postremum hoc, istum in modum redit :

Crines

Quos toties Sperchie tuis madefecerat undts.

Nam Peleus pater Sperchio Thessaliæ amni voverat filii comam, si sospiti in patriam redire contigisset. quod Statius etiam attigit Sylvarum libro tertio :

Et quam Sperchio tumidus servabat Achilles.

Istud Achillis factum stultè imitabundus exprimere voluit Antoninus, de quo ita scribit Herodianus elegans cum primis scriptor, quod quum apud Ilium Achillem mentiretur, Festum libertum charissimum mortuum efferriri jussit magnifico funere, rogoque extucto imponi, cui subjecto igni ipse, inquit, manu phialam tenens, vinumque libans, ventos precabatur, cumque esset raro capillatio & crinem quæreret, ridiculus fuit omnibus, nihilominus tamen quos habuit capillos totondit. „ Cadimus audita Penthei filii dilatione, canos deptondet apud Nonnum, in Dionysiacis. Ophæte Lycurgi Thracis filio perempto, ingentem mœforum „ hō-

„ hominum catervam , capillos sibi præses-
 „ cuiusle , iisque segmentis cadaver operuissé
 „ recepto more gentis canit Nonnus , cuius
 „ hæc sunt verba. αὐμφὶ δὲ νεκρῶ
 „ Πενθαλέην πλοκάμιδα καληφεῖ τάμνε σιθήρω.

„ id est :

„ *Forfice lugubres tristi secuere capillos.*

Electra apud Euripidem laticem fluvialem attonso vertice ad patris tumulum offert. Eadem ponere se capillitium tonsile patriis manibus dicit , κέρατε κεράτ' ἀποκέμον τιθεμένα : ita enim lego , non χέρξ , ut vulgaris codex habet , juxta Homeri illud , κέραγλαόν . Antipater in Epigra. quodam ait Græciam universam lugere Alcæum poëtam.

ἀπλεκτον χάιζεν ἐν χροτε κειρεχμέναν. id est :

Attonso implexo vertice ad usque cutim.

Apud Qu. Calabrum Myrmidones in funere Achillis circumtendent comas , ibi :

Αμφὶ δὲ χάιτας Μυρμιδόνες κέιερχυτο.

Quin & Briseis ipsa κειρεχμένη πλοκάμις , id est , tonsis crinibus , hoc officii genere herum suum prosequitur. Agathias scholasticus ait ad tumulum sororis suæ Eugeniacæ crines totundisse Musas , Venerem & Honestatem , in eo versu :

αἰδοὶ ἐπὶ τύμβῳ κέιερχυτο πλοκάμις μῆσα , θε-
 μὶς , παφίη.

Latinè sonat ita :

Ad

*Ad busta secarunt cæsariem Musa, & cum The-
mide alma Venus.*

,, Naiades apud Ovidium Narcisso extincto

,, Sectos fratri imposuere capillos.

,, Sappho in extinctæ Timadis funere æqua-

,, les omnes comam refecuisse canit, his ver-

,, sibus,

,, Άς νὴ γὰρ ἀποφθιμένας, πᾶσαι νεοθηγέι χαλκῶ

,, Άλικες, ἵμερον κεχλὸς ἔθεντο κόμαν.

,, Defunctam ob Timadem, sub acuta forpice cunctæ

,, Invitam æquales deposuere comam.

Teucer in Aiace Sophoclis fabula, capillos

ad tumulum detonsos manibus tenet, ικτή-

ειον θύσαυρον, id est, monumentum supplex

appellans. Orestes Euripidis noctu ad Aga-

memnonis patris sepulchrum κόμης ἀπήξατο,

comam præfectam libavit. Helena apud eun-

dem in funere ἀκρηστέας τείχας, cri-

nium summitates truncavit, astutè admo-

dum, servans anteriores cincinnos intonsos,

atque ita dolorem vultu simulans, κόμης ἀπάρ-

χας ad Clytemnestræ urnam offerre se dicti-

tat. Heraclides scribit, apud Coos aliud

nullum luctus argumentum in funere exti-

tisse, præter tonsuram. Calanus Gymno-

sophistarum princeps postremæ pyræ, in qua,

jam affecta ætate mori certus, exuri majo-

rum ritu voluit, cæsariem imposuit, τῶν τε-

χῶν ἀπαρξάμενος, ut in Alexandro refert Plu-

tar-

tarchus. Anna apud Ovidium evulsos è vertice crines Didonis rogo inspergit. „ Isis pro „ Dea Ægyptiis habita, comperta filii sui Os „ ridis dilaniati nece , comam omnem præci „ dit eo loco , ubi Coptus urbs rei indicum „ nomine consignans (nam ἀρχὴ τὸ ἐκκόψαται τὸν „ τείχα teste Etymologici autore dicta fuit) „ condita est postea , quēm crinem hospitibus „ eò peregrinantibus monumenti vice ostenta „ bant. ” Cassandra vates apud Tryphiodorum „ Ægyptium in Ilii excidio , adducto in urbem „ equo ligneo , dementiam civium castigans ob „ receptum equum , crines identidem vellit scin „ ditve , nimirum conscientia ingruentis calamita „ tis. Ita enim habet :

πυκνὰ δὲ χάιτη
κοπτούμενης γέρεος άνιαχε μανάδι Φωνῆ. id est:
Dilaniata comas furiata mente profatur.

Homericus & item Accianus Agamemnon præ dolore scindit intonsam comam , in quo facetum illud fuit Bionis (uti commemorat Cicerio Tusc. Quæst lib. 3.) perinde stultissimum regem in luctu capillum sibi evellere , quasi calvitio mœror levaretur : quippe quum crines in luctu vellere , sit cruciatum cruciatui addere , nec enim id citra dolorem fieri queat. Chariclæa apud Heliodorum Æthiopicæ historiæ scriptorem extincto ductori suo Calasiri vulsos è vertice crineis libat cum gemitu di

cens : ἐπιφέρω σοι χοᾶς ἐκ τῶν ἐμαυτῆς πλοκάμων.
 Jornandes in rebus Geticis scribit exercitum
 Attilæ regem suum truncata crinum parte
 luxisse. Neque verò apud solos Ethnicos re-
 ceptus fuit mos iste tondendæ comæ, verùm
 & Judæi quoque in rebus luctuosis & adversis
 idem fecisse & observasse leguntur : unde Hie-
 remiæ illud cap. 7. Tonde capillum tuum
 & abjice. Et Jobus audita liberorum suorum
 nece cæsariem totondit. ea erat tum tempo-
 ris lugentium consuetudo , quod & Hierony-
 mus ibi annotat , tametsi refragetur Origenes,
 haud probabiliter satis , dicitans eum toton-
 disse capillitum , non lugentis in morem , sed
 ut luctum deponentem , omniq[ue] luctu per
 tolerantiam superiorem existentem. Porrò
 tonsilis ille crinis funerum index apud Græ-
 cos autores πενθητέος sive πένθιμος & θεῖξ &
 πένθιμος κνέργη , id est , lugubris dicitur. „ Et
 „ χαιζε τομαῖος apud Euripidem in Alcestide ,
 „ quam etiam vocem per epexegesin explicat ,
 „ ἀ δὴ νεκίων πένθεσι πινεῖ , ut sit , cædua co-
 „ ma , quæ in funere cadit resecta. ” Aristophanes tales crines σενοκακύτες τείχας laciniosa
 voce dixisse videtur , qui à lugentibus in fune-
 re vellebantur. Æschylus in Agamemnone
 τομαῖον βόσευχον , hoc est , cædum capillum:
 & in eadem fabula κνέργην κνδίς τείχος , quasi
 segmentum & tonsuram funeralium crinium :
 & So-

& Sophocles καρχτόμον χλιδὴ nuncupavit. Atque ejusmodi capillus πρὸς φθορὴν vel φθεῖται, quasi dicas ad interitum tonderi dicebatur: sic enim Eubulus Comicus usus est. A funebri ista coma nomen habuit Comana Cappadociæ opulenta civitas, ubi detonsos pilos deposuere oraculi monitu Orestes & Iphigenia soror: ita nanque de ea loquens Strabo testatur, ἐνταῦθα δὲ καὶ τὴν πένθιμον κόμην ἀποθέσθαι λέγονται, ἀφ' οὗ καὶ τάνομα τῇ πόλει: quod ipsum tam de Comana Cappadociæ, quam de Comana Ponti urbe (idem enim utriusque nomen est) scribit in bello Persico Procopius. His testimonii clarissimè monstratur, mœstia significationem habuisse & tonsuram pariter & rasuram vulsionemque crinum. Attamen quia singulis ferè seculis, ne dicam annis, immutantur affectiones hominum & consuetudines, in modum æstuarii augescendo simul & decrescendo: ut raceam quod peculiare suum studium sectari quælibet natio soleat, non debet videri mitum, si fluentes, sparsas, passasque comas in funeribus receptas legimus. Cujusmodi illud est apud Nasonem de Drusi Germanici nece ad Liviam:

Vidimus attonitum fraterna morte Neronem

Pallida projecta flere per ora coma.

Et apud Virgilium:

Iliades mœstrum crinem de more solutæ.

L. 1. 2

Apud

Apud eundem lib. 7. passi quoque crines in mœrore leguntur, hoc est, inculti & in humeros negligenter rejecti, ut exponit Donatus. Sic apud Cæsarem in commentariis de bello Gallico Gergobienses mulieres passum capillum more Gallico ostentant in rebus angustis. Ægyptios sub mortem tam capitibus quam menti pilos promittere ratos hactenus, scribit Herodotus in Euterpe. Rursus Ovidius in Epistolis :

Aspice, inquit, demissos lugentis more capillos.
hoc est, in nodum non substrietos, vel non defectos. Germani inita cum Romanis pace crinem propter assidua & luctuosa bella negligenter fluentem collegisse leguntur, seu, quod idem est, in nodum astrinxisse; id quod & Ovidius innuit pacatam significans :

Sparsos, inquit, Germania crines Colligit.
„ Sisenna Historiarum libro tertio de quodam „ reo, cum complures, inquit, menses barba immissa & intenso capillo lugubri vesti, tu populum vicatim flens unâ cum liberis „ circumiret. ” Apud Siculos quoque fluens ac promissa coma ad revocandam luctus memoriam observata olim fuisse videtur, uti de ea insula loquens Lycophron ostendit :

κερτὸς δέ, inquit, ἀκερῷ νῶτα καλλυνεῖ Φόβη,
μυκρὴν παλαιῶν τημελῆσ' ὁδυρμάτων. id est :

Inton-

*Intensa per tergum fluet capit is coma,
Doloris antiqui memoriam refricans.*

Quid, quòd Curius ille incorruptæ continentiæ exemplum nunquam totondisse cæsariem propter repulsam præturæ apud Acronem legitur? quod an in illum virum cadat, viderit ille: certè Horatius lib. i. Odar. incomptis Curium capillis nuncupavit. Solebant insuper in luctu sordidare capillitum cineris & pulvifculi aspergine: neque enim consentaneum fuerit, ubi de funeralis luctus indiciis loquimur, hoc loco ritum prisorum silentio pertransire. Facit istud apud Homerum antiquitatis omnis locupletissimum testimonia Achilles, comperta Patrocli nece, caput cinere respergus. Et Priamus pulvere aspersus Hectoris filii mortem luget: quod & præficæ apud Romanos in monodiis factitabant. Idem in sacris Bibliis plerique fecisse commemorantur, inter quos primatum tenet Ninivitanus rex, regisque factum imitatus universus populus, auditis minis justaque Dei in se ira. Electra apud Euripidem *πιναρεσίν κόμαν*, sordidam & pulverulentam comam à patris nece ostentat. Seneca in Hercule Oethæo crines pulvere sordidos memorat. Apud Virgilium in Ciri & istud legitur:

Intenso multo deturpat pulvere crines.

Appendicis vice lubet adjicere, *σόλονγον* illis
Lil 3 dici

dici quicquid accisis sit comis, usque adeo ut
& ad frutices plantariaque, quibus attonſæ
ſunt frondes, referatur.

C A P U T VI.

De tonsuræ generibus.

POſtquam ſatis multis oſtenſum eſt tondendos eſſe capillos, inutiliterque eos promittti, eamque rationem in luctu obſervatam quoque de moſtravimus, nunc velut poſtliminio de tonsuræ vocabulis generibusque adtexere quædam operæ videtur pre cium: quam qui dem vindemiolam eò libentius in hunc locum reſervavimus, quò ſeries materiarum con junctorum indiviſa maneret, nec vocabulorum tractatione diſrumperetur. Tonsuram igitur *κυρτίνην* vocant Græci: veteres etiam *σχεῖν*, cuius vocis (ut equidem arbitror) in vernacula noſtra lingua veſtigium mansit, ubi radere barbam comamve ſcheren dicimus. Æſchines *ἐπιτομὴν κεφαλῆς* extulit: quam etiam *σαρκαſμὸν* ex Herodoto dicere licebit, ut cui tondere *σκηνάζειν* fit. A *κυρτίνῃ* nomēn habet *κυρτίνης*, quam tonsoriam dicimus. Plato Comicus, *τὰ σποργίλας κυρτίνον ἔχθισον τέγχη*, Sporgili tonsoris tonsorina invisa domus. Hanc Theophrastus lepidè *ἄστονον εὐμητότον* appellavit ob garritus & con-

confabulationes illic confidentium , teste Plutarcho lib. Sympos. 5. cap. 5. Inde & περιπόνσες λειμῶν πράτυ dicitur , quod primum falce tondetur , metaphorice. Alexis Comicus καὶ εἰδα , id est , tonstricem fabulam scripsit Athenæi testimonio. Curetes nomen habuere , ut à Geographo annotatum est , ἀπὸ τῆς καρχησ , καρχητες dicti , idque ex ea occasione , quod postea quām in conflictu non semel succubuerant , uti antea quoque memoravimus , hostibus pro ansa utentibus anteriore coma , quam nutriebant , damnato instituto , meliore ratione eam sylvam in posterum præciderunt. Eustathius in 23. Iliados in hæc verba scribit : καρχητες χλιδῶντες πλόκαυον τρέφοντες , ὡς παρθένοις αἴβρεσ , καρχητες ἐκλίθησαν καρχησ ἔνεκεν . hoc est : Curetes ad delicias alentes cincinnos venustarum virginum more à tonsura nomen sunt adepti. Quæ verba Eustathii detorta sunt ex Æschylo volente nominis originem à κόρη , quæ vox virginem aut puellam notat , esse deductam , cuius hos senarios adducit ex Phylarcho Athénæus :

χλιδῶντες πλόκαμψες παρθένοις αἴβραις ,
ὅθεν καλεῖν καρχητα λαὸν ἔνεσσαν . id est :
Fluens capillus mollium instar virginum ,
Hinc virginalis dicier gens ambiit.

Priori etymo ipsi Curetes succenturiantur apud Comicum Agathonem in Thyeste fabula gloriari-

riantes nomen se accepisse à detonsa coma, postquam à connubio ambitæ puellæ rejecti fuerant.

ἐπεὶ τὴν πρώναυ^Θ

Θυγάτερε μητρεύοντες ἐν ἐπύχομεν
Γάμος, κόμας καιρόμεθα, μάρτυρας τρυφῆς.
Ἵπε ποθειὸν χεῖμα παιζόσῃ Φρενί,
ἐπώνυμον γένεν ἐνθὺς ἐσχομεν κλέ^Θ,
καρῆτες εἴναι καείμες χάειν τελχός.

Hos tumultuaria opera ita latine reddidimus :

*Pronostis ambientes gnatæ nuptias,
Passi repulsam, mox testes libidinis
Comas totondimus, animi solatium
Frustrati : gloria hinc sequitur cognominis
Tonsum ob capillum quod Curetes dicimur.*

Eadem gens postea ἀναγνῶν nominati διὰ τὸ
ἀκέρας Φυλάττειν τὰς κεφαλὰς, quod intonsi ma-
nerent, teste Strabone. Commemoratur au-
tem apud scriptores duplex tondendi genus
Suidæ testimonio, κῆπ^Θ sive κήπιον Thucy-
didi, & σκάφιον. κῆπον interpretatur Ælius
Diomysius genericè nimium καλλωπισμὸν τῆς
κόμης, id est, decorationem capillitii: itidem
Eustathius καρῆσ διάθεσιν τῶν ἐν κεφαλῇ τελχῶν,
formam tonsuræ pilorum capitis: & κηποκόμαν
Comico vocabulo dici ait, qui certa ratione
attonsam habeat cæsariem. Similiter à σκά-
φιον denominatur σκαφιόκαρ^Θ, & σκάφιον κεί-
σεσθαι apud Aristophanem. Evidem ut in
rebus

rebus ambiguis atque obscuris , & tot jam seculorum decursu obliteratis , aliquid adferam quod non prorsus à Musis alienum sit , & lucem addere autorum scriptis queat , κῆπον tonsuræ genus intelligo , quo cæsaries frontem obumbrans ornatus gratia resecatur , exæquando capillos pendulos ad instar tonsilis fruticeti herbarum hortensium , quibus muscaria & cumina amputant topiarii & hortulanî , ne inæqualitas areolas deformet : σκάφιον verò , quando ad ipsam usque cutem calvam ambientem succiditur : cuius non absurdâ ratio est , quod ubi totum cranium tondetur , pescatoriæ scaphæ inversæ formam delineat , cuius uti prora puppisque eminentiores extant , ita latera hinc inde subsident depressa , quod in temporibus videre est . qua occasione forsitan & ipsum caput σκάφιον nominat Aristophanes ibi :

ἴνα μὴ κατὰ γῆς σκάφιον πληγεῖσι ξύλῳ . id est :
Ne baculo caput iectus humi procumbam.

Docent istud , sed parcioribus verbis , Aristophanis commentaria , ita enim illic lego : κῆπον τὸ πρὸ μετώπῳ κεκοσμῆσθαι , σκάφιον δὲ τὸ ἐν χρῷ . Dicam idem latinè : Hortus seu cepus , ante frontem decorari : scaphium verò cute tenus . Aristophanes Avibus :

σὺ κοψίχω γέ σκάφιον ἀποτετιλμένῳ . hoc est :
Tu merulam refers plumis verticis evulsis mudatam.

Mansit & hujus vocis haud tenuē vestigium

in nostrate lingua, qua qui villoso pannos longis forficibus attendent, schepe scheren appellant (quasi σκάφιοσ χερίν dicas) quoties strictim ad ipsam usque panni carnem, ut ita dicam, detendent villoso. Censores nostri laudant ἡπόν, usu in intimas usque medullas imbibito: nos verò neque ἡπόν neque σκάφιον omnino probamus, quòd ad vivam usque cutem fiebat, ἐν χειρί, sive, quod pro eodem extulit Archilochus, ἔγκυτι, veluti in cute, ubi ait:

Χάιτην αἵπ' ὠμών ἔγκυτι κεκαρμένο.

Plautus dixisse videtur strictim in Captivis:

Sed utrum strictim ne tonsurum esse dicam, an per pectinem, nescio.

Quomodo legimus salaciores fœminas & prostitutes σκάφιον κείρεσθαι solere: quin potius ad justam quandam moderationem revocari tonsuram censemus, qua de re jam antea plus sat. Celebratur à scriptoribus & ἐκτόρειον ἡγεῖται, tonsura Hectorea, cuius meminit Anaxilaus Comicus:

τὴν Εἴτορειον τὴν ἐφίμερον κόμην. id est:

Hectoream & amabilem casariem.

Lycophron quoque ille tenebris fusus in Alexandra, τὸς ἐκτορείοις ἡγλαῖσμένος κόμαις, hoc est, Hectoreis superbientes crinibus. Item Eustathius iliad. ψ. ἄλλοι δὲ καὶ Εἴτορέν φιλῶσι οὐρανόν, ἦν περιλαλεῖ καὶ λυκόφρων. id est: Nonnulli He-

cto-

Etoream tonsuram amant, cuius mentionem
facit & Lycophron. Porrò (, appareat Hecto-
rem promissam & fluentem in humeris cæ-
sariem aluisse, quam rationem Daunii & Peu-
cetii à Troianis temporibus mordicus tenue-
runt: unde & Hectoreos dici annotat He-
sychius comatos. ") Hectorea tonsura, ut
vult Isacius Zezes, retro pendulam crinum
sylvam promittebat, anteriore præfecta, quem-
admodum de Theseo apud Plutarchum legitur,
qui Delphico Apollini sacrata juvenili coma,
antias Deo detonsas, non autem abrasas (ut ma-
lè reddidit Lapus Florentinus interpres) ap-
pendit, intonsis posterioribus: unde & nomen
ei tonsuræ generi Theseidi fuit, ut ibi refert
Plutarchus. , Et astipulatur Polyænus strata-
gematum autor, quamquam & ejus inter-
pres rasuræ vocabulum pro tonsione male
nobis appendit. " Certè Timæus eo tonsu-
ræ genere caproneas præcidi, posteriores cri-
nes per cervicem sparsos diffluere testatur. Ab
hac diversa erat περούτα, quæ anteriorem cri-
nium materiam relinquebat intonsam, reliqua
omni succisa, ἀπὸ τῆς κοτίδης, qua voce Do-
res caput notant. Memoratur & σαβυτής ton-
suræ genus ad formæ gratiam comparatum:
ut & Mæchus, infame in cynædis, pathicis
effœminatisque notatum, qua gratia Cratinus
poëta Comicus ab Aristophane traducitur,

xeg-

κρατῖνος δὲ πεναρμένος μοιχὸν μιᾶς μαχαίρας, id est, Cratinus usque tonsus est Mœchum uno forfice. „Est & Hesychio ἐπίστειος tonsuræ „species.“ Enumerat & tonsuræ genus Pol- lux ἀπότροχαλάτην, non explicat tamen, quod suo more facit, Græcæ linguæ dicitas non enucleare, sed tantum indicare satis du- cens. Evidem ea voce id tondendi genus significari autumo, quo in orbem æqualiter capillitii villos præsecabant, quem morem nondum obliteratum in Anglia videre est: at- que ita fortasse Judæos τροχοκρίδας dixit Chœ- rilus poëta, Alexandri Macedonis notabilisti- pulatione insignis; forte quod eam rationem, quam dixi, in tondenda in orbem coma ob- servarent; quibus tamen id vetitum fuisse lege constat: nisi poëticè vicinarum gentium mo- rem Judæis tribuisse illum dicamus. Eusebius Euangelicæ demonstrationis lib. 9. citat hunc illius versiculum de Judæis Solymos montes incolentibus:

αὐχμαλέοι πεφαλὰς τροχοκρίδας. hoc est:

Squallentes capita, et tonsi orbiculariter omnes.

Quomodo & Arabes ferè apud Herodotum.

Thalia, κέρονται, inquit, υποτροχαλα πε- ξυργντες τὰς προτάφους. Tondentur in orbem levi- ter, rasis circumquaque temporibus. quo tonden- di modo usum fuisse Liberum patrem opinabuntur. Plutarchus in muliebrium virtutum

elo-

elogio scribit Aristodemi Cumanorum tyranni
jussu puellas ἀειτρόχαλα κέιρεσθαι coactas fuisse.

„ Quo tondendi ratione usos & Constantino-
„ politanos Imperatores lego , ut Alexium
„ Comnenum apud Nicetam τὴν κόμην κειράμε-
„ νον ἀειτρόχαλα. Idem etiam Siculos capita in
„ orbem circumtonsa habuisse ostendit , hoc
„ est , τὴν πεφαλὴν ἀποθειχθῆναι ἀειτρόχαλα. ”
Fit & Thraciæ tonsuræ mentio apud Theocri-
tum ibi , οὐδὲ θρακὶς κέκαρμαι , haud Thracum
more sum attonsus , quum vellet innuere , non
ad vivam usque cutem detersos esse capillos.

„ Extat & Hunnicæ tonsuræ exemplum apud
„ Procopium scribentem de Venetis Justinia-
„ ni Imper. temporibus eò vecordiæ res ve-
„ nisse , ut in comæ arbitrio discrimen omne
„ ponerent : Veneti nanque diversius ab illis
„ tondebantur intactam relinquentes barbam ,
„ quæ mentum malasque umbrabat , eamque
„ promittentes Persarum more : capillitum
„ verò anterius ad tempora usque truncabant,
„ reliquam in occipitio sylvam quam prolixif-
„ simam dependere permittentes nulla lege
„ ad modum Massagetarum , idque tonsuræ
„ genus ἔννιον , id est , Hunnum vocabant :
„ Græca ejus verba sunt. ἀπεκείροντο γὰρ αὐτὴν
„ (κόμην) χάρεν ὄμοιως τοῖς ἀλλοῖς , τῇ μὲν γὰρ μύ-
„ σανος καὶ τῇ γενεῖον ὄυδαμῆ ἡπλοντο , ἀλλ' αὐτὸν
„ κατακομάν ἐπὶ πλεῖστον ἀσπεροι πέρσαι ἐσαεὶ ἥθε-

„ λαν,

„ λεν , τῶν δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ τελχῶν τὰ ἔμπροσθεν
 „ ἄχεις ἐστὸς κροτάφης ἀποτεμνόμενοι , τὰ ὅπισθεν
 „ ἀποκρέμασθαι σφίσιν ἐπὶ μακρόταλον , λόγῳ ἡδένε
 „ ἔιων ὡς οἱ μασταγέται , διὸ ηγή ὄνυνιον ἐκαλέστο τὸ
 „ αὐτὸν ἄδος.

CAPUT. VII.

*De lenocinio ornandi, fucandi, unguentis perfun-
dendi fertisque cingendi capillitii.*

Comendo capillo varia exquisivit tormen-
 ta pariter & instrumenta luxus ille opum
 concubator , & effrænis petulantia , quum
 alioqui soleant esse optima , quæ minimè sint
 accersita , & quæ simplicibus atque ab ipsa
 veritate profectis similia sint , ut à Fabio di-
 c̄tum est. Neque enim satis fuit initio capil-
 los promittere , quin eosdem in nodum colli-
 gere , in cornua torquere , crisperare , tingere ,
 ornamenti additiis redimire , libido sui in-
 temperans doceret : ex qua officina prodiere
 non modò pectines , acus , novaculae , forsi-
 ces , verum etiam pigmentorum non unum ge-
 nus , unguenta , lixivia , fasciæ , vittæ , teniæ ,
 ejusque generis alia , de quibus ut in sermo-
 nem quidque incidet , singulatim pauca deli-
 babimus. Ac de pectine quidem primo loco:
 cuius usum inculpatum esse assero , non in com-
 pla-

planando solum crinum horrore, & deducendis lendibus pediculisque, sed & ad excitandos consopitos spiritus laudatum, dum affrictu denticolorum meatus cuticulareis referat, sumidosque vapores discutit. Pectinem, quia capillos explicit (inde nanque vult illi nomen esse Varro) atque complanet, κοτυμοκόμην κτένα epitheto dixit Epigrammatarius; & σεγαρὰς συγχίδα κεφάλα, ut vult Suidas. Et rursus, τειχῶν σαγηνευτῆρε πήξινον κτένα, hoc est, crinum everriculatorem buxeum pectinem: ac buxeum quidem, quod olim è buxo, ut etiamnum, comparabatur: quanquam & eburneum legimus, & Callimachus aureum quoque agnoscit, ubi talem à Nymphis adferri ad Palladiis lavacrum juber, his versiculis:

οἴστε τε καὶ κτένα οἱ παγχεύσεον, ὡς ἀπὸ χάιταν
πέξηται, λιπαρὸν σμασαμένα πλόκαμον. id est,
Pectinem & ex auro producere, possit ut udos
Extergens crines pectine dividere.

Officium pectinis eleganter hisce versibus expressit Claudianus poëta in nuptiis Honoriī ita scribens:

Largos hæc nectaris imbres,
Irrigat, hæc morsu numerosi dentis eburno
Multimodum discriminat, sed tertia retro
Dat varios nexus, & justo dividit orbes Ordine.
ubi non modò fœminarum in comendo capillito operam curiosamque diligentiam commo-
dè

reddidit, sed etiam unguentis imbuendi atque in annulos contorquendi usum notavit haud dissimulanter. Idem alibi :

Thessalico roseos neciebat pectine crines.

Juno apud Homerum Iliad ξ. Jovi marito pelliciae astum pectendo meditatur.

χάττας πεξαμένη πλοκάμυς ἐπλεξε Φαεινός.

hoc est :

Depexos nitide nodo substricta capillos.

Veneris simulachrum Romæ pectinem gerebat, idque ex tali causa. Grassante inter Romanas mulieres pruritu quodam capillis exitiali, quum in mali remedium novaculis deradi capillos jussissent universæ, inutili jam tum pectinum usu, vota nuncupantes Pectinigeræ simulachrum Deæ dicarunt, quo facto rediit capillitii decor pristinus, ut apud Suidam lectum est. Electra Euripidis è pexura capillorum discriminem sumit : nam quum senex ejus nutritius attulisset illi derasos capillos, quos ad Agamemnonis tumulum inter litandum offenderat, Orestis eos esse persuasus, illa eximit scrupulum, dictitando illos esse palæstritæ cujuspiam, hos vero molliores, quam qui viri sint, utpote pexos saepius. ita enim habet :

*ο μὲν παλαισθεγις αὐδεὸς ἐυγενῆς τραφεῖς,
ο ἔτενισμοῖς θῆλυς.*

At enimvero ut in barbaris Turcisque impexos squalentesque crines damnat Agathias, ita & in-

immodicum pectendi studium in viris infame est , in fœminis tolerandum. Horatius Odar. lib. 1. Oda. 15. Paridi objicit , quod Veneris præsidio stultè ferociens cæfariem nequicquam pectat. Qu. Calenus Fufius Ciceroni objicit depexos canos , mollitiei nota inusta. τίς δὲ στρατεύεται τῶν πολιῶν σὺ τῶν κατεκλεισμένων. Quis est , cui non subolent depexi isti tui cani ? Quod ipsum in Catilinariis criminatur Cicero , ulceribus , quibus in aliis offenditur , ipse scatens , quos pexo capillo nitidos vocat. Duris Samius luxui popularium suorum adscribit , quod in Junonalibus incedere solerent depexit in humeros usque crinibus ; id quod & Asius poëta genere Samius confirmat dicens :

Φοῖτεσκον ὅπως πλοκάμυς κτενίσαιτο

εἰς ἥρας τέμενος. id est :

*Funonis subeunt lucum , quò pestine sulcent
Cincinnos.*

Istud olim in Francorum regibus notatum fuit , qui diligentius pectendo crines comere solebant , testante Agathia lib. 1. Quin & Indos multum posuisse studii in pectendo , testimonio Ovidii innotescit , epitheto isto eos insignientis , Depexos crinibus Indos. Quod & Qu. Curtius lib. 8. ostendit dicens Indos sæpius capillum pectere , quam tondere : quinetiam regem ipsum in pecten-

M m do

do ornandoque capillo responsa legationibus , & jura popularibus reddere solitum , idem autor scribit . De Lacedæmoniis in ipso conflictus ac vitæ discriminis limine fese pectentibus suprà dictum est . Attamen crines pexos disponere atque fingere ad speculi censuram , tanquam improbum exemplum , famæque integræ parum conveniens , Eleætra apud Euripidem in cognomine sibi fabula damnat in Clytemnestra matre in mariti absentia istud formæ lenocinium quærente , sic inquiens :

Ἐν ξενθὸν κατόπτρῳ πλόκαμον ἐξήσκεις κόμης . i. e.
Quæ flavos crinum orbes ad speculum studiose componebas .

Superstitionem ethnicam spirat , quòd uxori Flaminis Dialis nunquam pectendo comere capillum fas esset , quod de se ipsa testatur apud Ovidium in Fastorum libris lib. 6.

Non mihi detenso crinem depectere buxo ,

Non unguis ferro subsecuisse licet .

Sequuntur forfices (*μαχαιρίδæs* & *μαχαίρæs*, *κρείδæs* & *ψαλίδæs* Græci nominant) quorum usus non est minus inculpatus & necessarius , quam pectinis , ad tollendam crinum luxuriem comparatorum : videnturque mihi à forvos faciendo nomen rectè accepisse , ut pote qui refecato crinum horrore ruborem formæ , qui è calore sanguinis nascitur , re-

vocare atque ostendere videantur , veteribus
forvum calidum appellantibus : unde & for-
cipis nomen , quod ferrum calidum capiat ,
Sosipatro teste ; qui has , de quibus loquimur ,
forpices dici ait , tonsorum videlicet , qui-
bus pilum secent , quum forfices sint sarto-
rum . Neque supervacaneum fuit , quod Ju-
nonis simulachrum prætulerit æneum forfi-
cem , ut testatur Suidas , propter repræsen-
tationem munditiæ ex metaphora forficulæ
tonsoriæ corpus nitens reddentis : quamvis
in odiosam partem proverbiali schemate apud
Jul. Pollucem legatur διπλῆ μάχαιρα κείεται ,
hoc est , binis tonderi forficibus , quod in
eos , qui plus nimio componendo corporis de-
cori impendunt studii , torqueri potest .

Proximo loco est acus , qua ad componen-
dam cæsariem utebantur , in viris reprobi
omnino usus : hanc Græci Βελόνην & ξανθῖον ,
Plutarchus etiam νυησίδα à pungendo , Latini
discriminale , & discerniculum , teste No-
nio , appellant ; cuius postremi vocabuli est
apud Lucillium mentio , quum inquit : Eu-
plocamo deligitis discerniculum capillo : ita
legitur manuscripto codice vetustissimo , non
autem digitis . Ovidius insuper crinale dixit
in Transform. libris . Acus officium consu-
mebatur in rejicienda in partes dividua co-
ma , discriminando capillorum æquamentum ,

λύσιμοι Aristoteli dictum. Sic calamiftri, hoc est, acus majoris erat, crinem in cincinnos contorquere & vibrare, qua de re proximo capite fusius agemus. Petebatur olim acus ex arundine, unde *ναλαμίδης* nomen apud illos: cuius in locum successerunt argenteæ, eburneæ, crystallinæ, & vitreæ. Acus usum clarissimè demonstrat Claudianus eo versu:

*Illi multiplices crinis sinuatur in orbes
Idalia divisus acu. Et Martialis in secundo:
Unus de toto peccaverat orbe comarum
Annulus incerta non bene fixus acu.*

Et iterum in Distichis:

Figat acu tortas sustineatque comas.

Juvenalis de crinium concinnatrice suo munere defuncta loquens inquit:

Emerita qua cessat acu.

In Dionis historia lectum est Cleopatram Ægyptiam consivisse sibi necem acu, qua capillos discriminare confueverat, veneno præsentissimo imbuta, quod solo sanguinis contactu citissimam & doloris expertem mortem accelerabat: quod in Antonio Plutarchus quoque tetigit. Item Fulvia M. Antonii uxor Ciceronis crudeliter obtruncati linguam ab intimo faucium recessu eductam acu, qua in componendis crinibus utebatur, iteratis istibus confodisse apud eundem Diomedem

nem proditur lib. 47. Nobilis illa heroina Juditha hosti insidias moliens , discriminato acu capillitio splendide exculta ; in castra proficiscitur. At quod ab Agathia scholastico lib. 1. literarum monumentis traditum est , morem habuisse Francorum reges , ut à fronte utrinque discriminatos crines rejicerent , istud factum viris neutiquam in exemplum trahendum , imò ut mulierosius damno prorsus. Novaculæ usus reprobis in caput de rasura incurrit. Est & damnandus vetus fasciarum (*ἀναδεσμὰς* vocant) usus fæminis receptus olim in fastigiando , & crinem aggestum (quem *τελεφάλαιαν* dicunt illi) in turrim quodammodo aut metam primore in capitis parte extruendo : cuiusmodi structuram Tutulum vocari autor est Sex. Pompeius , & de lingua Latina Varro , eò quod tutissima in arce capitis , aut tuendi capilli gratia fieret : de qua eleganter Papius in Violantillæ Epithalamio :

Celsæ procul aspice frontis honores,

*Suggestumque comæ. Et paulò clarius Junius
Juvenalis Sat. 6. ubi fœminas perstringit, quod
ea ope proceritati adminiculum quærerent :*

*Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus aliis
Ædificat caput, Andromachen à fronte videbis,
Post minor est.*

Notavit istud eruditè Nazianzenus Grego-

rius mulieres cincinnos in modum turris agerentes taxans eo versiculo :

μῆνεφαλὸς πυργύτε νόθοις πλοκάμοισι γυναικες.

Ne caput ædifices ascito fæmina crine.

Qu. quoque Septimius libro de fæminarum cultu doctè idem exequitur his verbis : Prætereat nescio quas enormitates sutilium & textilium capillamentorum , nunc in galeri modum , quasi vaginam capitis & operculum verticis , nunc in cervicem retrò suggestum . Ubi obiter velut in transcurso admonendus est lector mendæ , quæ vice sutilium habet subtilium in prioris æditionis Germanico exemplari . Quæ res multò intolerabilior in viris est , quum Strabo lib. 15. ex autoritate Clitarchi Indicum quoddam philosophorum genus implexos crines in modum tiaræ aggerere prodiderit : ita enim vertere libuit ἀναπλεκομένος ἢ μιτρεσθαι τὰς κόμας . Quid quod aureis fasciis comas substringere solere Arimaspos populos indicat Lucanus ? Huc spectat & reticulum , & vitta , teniave , quibus crines religabant , aut involvebant ; cuiusmodi supellex apud Græcos ἀμπυκας habet , κεκρυφάλος , κρήδεμνα , ἀναδεσμὰς , & ταινίας , quorum in Homero extat mentio . & in Epigrammatibus lego :

Πορφύρεον χάιτης ἐκλοεψι κεκρύφαλον . hoc est :

Purpuream vittam , qua coma vindicta manet .

Ubi

Ubi notandum est bifariam legi & ἔκλοες &
ῥύτοες vocibus propemodum consonis ejus-
demque significationis , ut sit vitta vel reti-
naculum comæ vel conservatrix. Et iterum
alibi :

ἡδὲ φιλοπλέκοιο κόμας σφιγκτῆες φιλανίς
βαπτὸν ἀλὸς πολιῆς ἀνθεσι κεκρύφαλον.

Atque comæ implexæ retinaculum murice tinctam
Cæruleo vittam lauta Philenishabet.

Apud Philostratum in Helladicis coma Cri-
theidos sub aurem revincta κρηδέμνω ἀλεγχεῖ
cærulea vitta religata fuisse legitur. At mi-
nime ferendum videtur , quod idem autor
scriptis consignavit , Empedoclem Agrigen-
tinum philosophum vitta purpurea crines suc-
cinctum per compita incedere consueuisse:
quomodo purpuratorum in aulis degentium
grex aureis uti solet proximè accedens ad
fastum atque proterviam Colophoniorum ;
quos tradit Phylarchus propter commercium
cum Lydis tantum mollitiei in mores trans-
sumpsisse , ut aureis redimiculis crines dige-
stos concinnet exornarent : quod & Xeno-
phanes poëta confirmat dicens inutilem eos
à Lydis hausisse dementiam , cum quibus in
eadem navi fuit , qui comam nutriebat au-
reо reticulo in corymbos implexam apud
Suidam , ὁ κόμην τρέφων χευτῷ σρόφῳ κεκορυμβω-
μένην. Ad crinum compturam faciunt fre-

quens lotio , quæ sapone sive smegmate , & pilis Mattiacis à Martiali dictis , obitur : item lixivium , quod *κονίας σαρλήν* illi dicunt . Lectum est in Strabonis Geographicis lib. 15. Indos solennis festi in loco habere diem , quo rex lavaret cæsariem . At smegmatis meminit Martialis non semel , ut ibi :

Caustica Teutonicos accedit spuma capillos.

Et iterum :

Et mutat Latias spuma Batava comas.

Commodus hîc patet ad pigmenta trajectus , ubi in primis illud occurrit , capillorum tinturam primum à Medea excogitatum , quem admodum in *σεωματέων* libris edisserit Clemens : μῆδεια , inquit , η ἀντε η κολχίς πεωτη τειχῶν ἐπενόησε βαφὴν , præclarum icilicet lenocinii rudimentum , quod Palæphatus refert ad naturam floris cujusdam , quo crines vel rutilos vel nigros redderet . ” Deinde Cleopatra opere , quod fucatorium inscripsit (ita nanque *κομμωτικὸν* reddere libet) diversas tingendi ornandiique capillitii rationes executa est . Quæ res ut in viris summè pudenda , imò detestanda , ita è diverso impotenti natura atque indomito animali fæminæ (cui munditas , ornatum , cultumque pro insignibus esse permittenda scitè differit apud Livium lib. 4. belli Maced. Lu. Valerius) eatenus indulgenda , dum certis finibus

bus coērceatur licentia nimiaque curiositas,
 atque intra fucum consistat: siquidem fuca-
 ta omnia ipso formæ labore foedissima esse ve-
 rè dixisse putatur Fabius. „ Perictione Py-
 thagorica libro de muliebri concinnitate,
 quod honestam matronam maximè deceat
 edifferens sic inquit, ὃνδὲ πλέξεται πολυ-
 ιεχενίης τρίχας, όδὲ αλείψεως Αραβίης ὁδμῆς
 ἐμπνέονται, όδὲ χρίσεως πρόσωπον λευκάνουσα
 ἢ ἐρυθράνιστα τοῦτο. id est: neque multa ar-
 te crines implicabit, neque Arabicum odo-
 rem spirantibus unguentis corporibus per-
 unget, neque faciem cerusa aut purpu-
 rislo illinet. ” Invehitur Clemens ὁ σεωμα-
 τεὺς acriter in eos, qui meretricio more vultum
 pingunt, cæsariemque tingere non cessant.
 Lepidè jocatur in anum canos tingentem Lu-
 cilius Epigrammatarius dictans fuco nun-
 quam effici, ut ex Hecuba fiat Helena. Cæus
 quispiam magno natu homo, cætera futilis,
 ob senectam tamen venerabilis, inducto fu-
 co canos tegere conatus legationem, cuius
 causa Lacedæmona venerat, exponere cum
 cœpisset, Archidamus rex animadverso do-
 lo assurgens, quid, inquit, sani dixerit iste,
 qui non animo tantum, verùm etiam capite
 mendacium circumfert? simulque cum dicto
 orationem hominis explosit, ac pro indicta
 habuit, uti refert Ælianuſ lib. omnigenæ

historiæ septimo. Similiter Philippus M^ac^edo Antipatrum , quem ex amicis in judicium ordinem cooptarat ; capillos pariter & barbam fucantem , ut mendacem summovit dictitans in crinibus infidum nihilo fidelorem in rebus gerendis fore. Hujus filius Magnus haud vano cognomine Alexander senem capillos inficientem conspicatus , Ne comam , inquit , tingas , sed , si potes , genua ; ut à Plutarcho scriptum est. Ridet pulchrè Lentimum quendam Martialis :

Mentiris juvenem tinctis Lentine capillis,

Tam subito corvus , qui modò cygnus eras.

Aristophanes quoque traducit Lysicratem quendam exercitus ducem , qui pigmento quopiam crines denigrabat ; ita enim ait : οὐδὲ ἀν εἰ τὸ φάρμακον ἔψευτης ἔτυχες , φέλεινεται. id est : Ne si coxeris quidem pigmentum , quo Lysicrates atratur. Propertius in Cynthia sua infectionem capillorum detestatur , quæ cæruleo colore eos more Britanno inducebat , his versibus :

Nunc etiam infectos demens imitare Britannos,

Ludis & externo tincta nitore caput.

Ut natura dedit , sic omnis recta figura.

Imprecatur denique mala multa pueræ ,

Quæ mentita suas verit inepia comas.

Pyrrhus tamen Epirotes coma fucata incedere solitus interdum legitur. Et Martianus

Ca-

pella Indos omnes comarum fuco decorari ait ; quod Solinus Polyhistor his verbis confirmat : Indis omnibus promissa cæsaries non sine fuco cærulei aut crocei coloris. Duris Historicus refert Demetrium Phaleræum solitum ruffare , id est , ξανθίζειν , crinem capit . Eiusmodi homines fuco cæsariem inducentes τειχοβάπτεις appellat Synesius libello toties jam citato.

Reliquum est , ut unguentorum & corollarum delitias percurramus. Μυροθρέψεις vocant Græci , qui delibutos unguentis capillos habent , sed ubique mollitiei & luxus argumento. C. Titius in oratione pro lege Fannia prodigos sui temporis mores describens ita ait : Ludunt alea studiose unguentis delibuti , scortis stipati. Cicero de L. Pifone contumeliose illud , Erant , inquit , illi compiti capilli , & madentes cincinnorum fimbriæ. Item de eodem in oratione post redditum in Senatu habita : Primùm processit qua autoritate vir ? vini , somni , stupri plenus , madente coma , composito capillo. Idem in Gabinio consule unguentorum fragrantiam suggillat. Sic in oratione pro Pub. Sestio : Consul , inquit , unguentis delibutus , calamistrata coma. Rursus pro Sex. Roscio capillum compositum ac delibutum fastus & mollitiei symbolum notat. Varro in sesquiallysse,

lysse Trossulis , hoc est , equitibus Romanis objicit , quod nardo nitidi vulgo incederent . Martialis alicubi mulierosum & mollem hominem , crine nitentem & unguento nigrum traducit . Idem luxu diffluentem describit ita :

Cujus olet toto pinguis coma Marceliano.
 unguento nimirum à Marcelo quopiam pigmentario nobili concinnato . Agathii historia aulicum mancipium mollitie fractum , delicato unguenti latice cincinnos simul cum fronte imbuentem , his verbis infectatur , αἴρεσθαις ἔχων ἀεὶ τὸ μέτωπον καὶ τὰς βοσγύχας . Diogenes quandam capillos unguento delibutos habentem hoc pacto momordit : Cave , inquiens , ne capitis fragrantia vitae malevolentiam adferat : innuere volens , mollitie , quae unguenti usu notetur , famam denigrari . Testatur Galenus delicatas fœminas Romæ comparato è malobathro unguento , quod foliatum vocabant , crines imbuere consuevisse . Demum corruptis jam priscis moribus , & in Asiaticam luxuriem commutata pristina virtute , inolevit apud Romanos consuetudo , ut , quoties liberet genio indulgere , delibuti comas unguentis ac sutilibus textilibusque fertis redimiti potarent : ad quod hortator etiam extitit Epigrammatarius lib . octavo , ubi ait :

*Si sapis, Assyrio semper tibi erinis amomo
Splendeat, & cingant florea ferta caput.*

Sic & Horatius oda prima :

*Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire
myro,*

Aut flore, terræ quem ferunt soluta.

Sic apud Silium lib. 11. non pugnat Hannibal crinem amomo Assyrio perfundere. Horatius lib. Carminum secundo suadet, ut nitent Syrio malobathro capilli ei, qui velit vivere. Archestratus in γεροντίᾳ opere à veteribus plurimum decantato morem hunc exponit ita :

ἀεὶ δὲ σεφάνοισι κάρη παρέχει δῶμα τακάζει
παντοδαποῖς, οἷς ἀν γάιας πέδον ὄλβιον ἀνθεῖ,
καὶ σακτοῖσι μύροις ἀγαθοῖς χάιτην δεργίπενε.

Quos ita converti in transcurso :

*Inter cœnandum circundato tempora fertis
Omnigenis florum, tellus quos funditat alma,
Pigmentis certa & liquidis perfundere crines.*

Anacreon quoque poëta melicus de se ita canit :

ἔμοι μέλει μύροισι
καταβρέχειν ὑπήνην,
ἔμοι μέλει ρόδοισι
κατασέφειν κάρηνα. id est :

*Curæ est mihi perpluere pigmentis barbam, re-
sisque vallare tempora.*

Eodem pertinet illud Martialis :

Quintus

Quum regnat rosa, quum madent capilli.
Nec abludit hinc Nasonis illud :

Habent unctæ mollia ferta comæ.

Refert Valerius Maximus, Jonas primos induxisse consuetudinem unguentorum & coronarum in conviviis, luxus incitamenta. Nam quod Ægyptii inter pocula simul cum fertis morsicantes aviculas (*δακνάδας* vocabant) adhiberent, quæ somnum interpellarent, degeneris petulantiae exemplum videtur. Sed ad unguenta redeat sermo. Tibullus de Amasia loquens :

Stillabat Tyrio (inquit) myrrhea rore comæ,
hoc est, myrrha imbuta : ea nanque germanior videtur esse lectio, quam, vulgatis in codicibus quæ habetur, myrtlea. Ita Flaccus lib. 3. Odar. myrrheum nodo cohibere crinem dixit : & myrrha madidos capillos celebrat Ovidius lib. 5. Metam. apud quem Sappho negat suum capillum olere Arabico rore. Martialis madidas nardo comas habet alicubi. Sidonio Apollinari describitur Indus pinguis amomo crinem : sic enim legendum, non criumen. At Naso unctos & odoratos nominat capillos, quos Homerus ambrosios, & ex eo Virgilius de Venere lib. 1. AEn.

*Ambrosiæque comæ divinum vertice odorem
Spiravere.*

Quin

Quin & croco imbuere crines, in mores rece-
ptum legimus; quod indicat Propertius lib. 4.

Terque laret nostras spica Cilissa comas.

Indos etiam croceo medicamine crinem tin-
gere testatur in Pharsaliæ tertio Lucanus.
Porrò imbuendis crinibus comparatum un-
guentum, Capillare dixit Epigrammatarius,
ut à Cælio annotatum est. Sed de his, ut
parum virilibus, abundè multa: nunc ad
dubii generis materiam transcendamus, quæ
videlicet & nativæ sedis privato jure tueri se
potest, & adoptivo mancipari, legitima ea-
dem & notha: crispaturam dico, quæ tam
est ascititia, quæm est naturalis, uti decla-
rabimus.

C A P U T VIII.

De crispatura & contortione capillorum.

CRISPITUDO naturalis, quam velut βλαι-
σότητα, id est, blæsitatem quandam
pilorum in problematis interpretata-
tur. Aristoteles, dupli fit ratione, ut à Ga-
leno in secundo de temperamentis sect. 14.
proditum est, aut vi caloris siccitatisque,
aut cuticularium meatuum tortuoso anfractu,
per quos capilli exeunt: id quod Onesicri-
tum latuit, qui conatus rationem explicare,
cur exigui incrementi capillos, crisplos ta-
men habeant Æthiopes, causam solis vici-
niæ

niæ acceptam ferendam autumat, cuius hi
versus apud Geographum leguntur lib. 15.

ης αγχιτέρμων ἥλιῳ διφερλατῶν
σκοτεινὸν ἀνθῷ ἐξέχεωσε λιγνύῳ
eis σώματ' ἀνδρῶν, καὶ συνέτελψεν κόμας
μορφῶν ἀναυξήτοισι συντήξας πυρός. hoc est:
Propiore quā Titan agens axem orbitæ,
Fuliginis nigrore tinxit corpora

Virorum, & ignis vi parum auctiles comas

Liquando adussit. Nimirum ille deliquio at-
que inopiaz superficiarii madoris crinibus
alimentum præbentis causam adscribere de-
buerat potius; quam inopiam torridus solis
fervor conciliat exuccam reddendo cutem
& exurendo dissipandoque per superficia-
rios poros vapores crassos materiam geni-
talem crinium: unde fit, quod in univer-
sum meridionales gentes οὐλότειχας, hoc est,
crispas, ut septentrionales ἀπαλότειχας à pla-
no crinium æquore nominant Adamantius &
Polemon diligentissimi physiognomonicān
scriptores: quod his accidere, tum propter
naturaz & temperiei, tum ob ambientis etiam
aëris humiditatem: illis è diverso ob earun-
dem rerum siccitatem, differit Aristoteles in
lib. 5. cap. 3. de generatione animalium. Ita-
que crispitudinem illic definit esse convulsio-
nem pilorum ob humoris inopiam ab aëris
ambientis ardore. Huc facit Indi species à
Calli-

Callistrato descripta , habentis ἐνθαλῆ καὶ σλην
 τὴν χάιτην ὡς ἀκράτῳ τῷ μέλανι λάμπεσσαν , ἀλλ' ἐκ
 τῶν ἀκρων πρὸς κόχλας τυεῖσας ἀνθεὶς εἰγεσσαν , id
 est , copiosum crispumque capillitum , non
 mero nigrore resplendens , at superficie tenus
 cum Tytii muricis flore certans . Est & altera
 crispitudo arte conciliata , videlicet sartagine,
 lamina , acu , calamistroque cudentibus , nec
 non & causticis medicamentis : quam rem qui
 profitebantur , Ciniflones Horatio & Senecæ
 appellantur à calefaciendis in cinere calami-
 stris , id est , acubus majoribus , sive verubus
 ad crispandos crines comparatis , quasi in ci-
 nerem flantes , ut annotat Acron vetus Gram-
 maticus . Cinerarii iidem Catullo dicti ab ea-
 dem occasione , quod muliebre esse ministeri-
 um dicit Sosipater . Hos Junius Columella ca-
 pillorum concinnatores dixit , Tertullianus
 structores capillaturæ , Græci βοσευχωσλόκες
 & κομώταις . Aristophanes salte τεχοβόσευχαις
 ejusmodi concinnatrices vocat . alii etiam κομω-
 τρίαις & ἐμπλεκτρίαις . Munus verò ipsum Latini
 eleganter dixerunt comam in gradus fra-
 gere (Virgilius etiam vibrare ferro crines) quan-
 do delicati & molles homines inurendo con-
 torquendoque scansilem faciunt capillum velut
 gradibus quibusdam , atque undis quodammo-
 do crispantem . Sic fermè apud Epigramma-
 rium epaphæresin exponunt recentiores ,

cæsariem videlicet, quæ tondendo in gradus quodammodo scansilis succiditur, ut in annotatiunculis obiter illic annotavimus. At enim vero summa invidia semper laboravit & molitiae macula calamistratura, neque id sine causa. Phocylides gravissimus poëta masculis pueris non vult complicari crines verticis, aut in cincinnos cogi:

*Μὴ μὲν ἐπ' ἀρσενὶ παιδὶ τρέφει πλοκαμῆδα χάιτην,
Μὴ κορυφὴν πλέξῃς, μήθ' ἄμματα λοξὰ κορύμβων.*
id est:

*Cæsariem ne mas crisplos producat in orbes,
Vincula neve plicant crines contorta corymbis.*

Portius Latro, sive is Vibius Crispus fuit (id enim controversum esse video) in Catilinaria invectiva acerbè suggillat Romanos juvenes, qui in oculis civium calamistrati obvolitabant passim. Et Cicero Lu. Pisonem, ut profligatae vitæ hominem, cincinnatum ganeonem appellat. Idem in Gabinio consule frontem calamistri vestigiis notatam, capillumque compositum traducit: rursus eundem calamistratum saltatorem nominat. Nonne ista apertissimè prodigiosam molitiae in calamistratura significationem loquuntur? Quid clarius illo Aristodemi Cumani Tyranni facto, qui liberos optimatum calamistratos crinibusque intortis incedere præceperat, ut ea ratione molitiæ assuescerent, quò vitæ suæ metueret minus.

Quid,

Quid, quòd in fœminis quoque imbecilliore sexu cultum corporis, qui in crispulis capillis ponitur ($\tauὸν ἐκ πλοκῆς κόσμον$) graviter improbat D. Petrus? Quin & assertor gentium Paulus vult i Timoth. 2. fœminas modestiam servare, non intortis crinibus componere sese.

„Damnat & Clemens Alexandrinus paedagogi tertio, $\tauῶν πλοκάμων ἐνουλισμάτων$, id est, „cincinnorum crispationes.“ Sed audiamus Q. quoque Septimum libro de fœminarum cultu istam operositatem damnantem: Quid, inquit, crinibus vestris quiescere non licet, modò substrictis, modò relaxatis, modò suscitatis, modò elisis? aliæ gestiunt in cincinnis coercere, aliæ ut vagi & volucres elabantur, non bona simplicitate affligitis. Quibus verbis complexus est ferè tormenta omnia, quibus annum consumunt fœminæ, dum moliuntur, dum comuntur, ut est apud Comicum. Adde huc, quòd ipsi quoque Cupidini molitiae omnis duci atque autori caput inumbrant crispis cincinnis & Moschus Bucoliaestes & Callistratus. In calamistraturæ viciniam venit & capillorum curiosa contortio apud varias nationes olim recepta. Seneca libro de ira tertio crinem in nodum coactum Germanis tribuit. Tacitus libello de Germanorum moribus insigne ait fuisse Suevorum gentis obliquare crinem nodoque substringere, quæ

nota eos à reliquis Germanis , & ingenuorum conditionem à servili separabat. Martialis de Sicambris Germaniæ populis subactis idem testatur : Crinibus , inquiens , in nodum tortis venere Sicambri. Silyres occiduæ Britanniæ populi tortos plerique crines habuere autore Tacito. Maurusii apud Strabonem *καλωπίζονται κόμης ἐμπλοκῇ καὶ πώγωνι.* id est : Ornare se satagebant comæ implexu & barba : quo fiebat , ut inter ambulandum rarissimè se mutuò contingenterent , ut intacium maneret capillorum decus. Erat & apud Athenienses festum *ἐμπλονία* dictum , quo plexis crinibus incedebant fœminæ , Hesychio teste. Quin & Deorum quosdam capillorum intortionibus crispulos gentilium erroribus adnumerat Arnobius vetus autor. Julius Pollux duo plectendorum crinium genera facit , *σερπετὸν* & *ὑπεύπερεγον* , qui locus sine dubio ulcerosus est , quem quia ab aliis quoque citatum invenio absque remedio , primus integratæ suæ restituere conabor. Constanter itaque legendum censeo *σπεῖρεγν* priore loco , ut posteriore *ὑπόσπερεγον*. In illo proclivis fuit lapsus ob affinitatem literarum τ & π : nec minor in hoc in ευ & Ο. Quid verò commune est crinium plexui cum carina navis , quæ *σειρὴ* Græcè dicitur ? At quanto rectius implexi crines assimilabuntur vel intorto funi , vel serpentium voluminibus ; quam utranque signifi-

nificationem spiræ vocabulum tam apud Latinos, quām apud Græcos complectitur, id quod notius est magisque obvium, quām ut indubitatæ rei documenta ex autoribus huc advocanda sint. Quapropter σπεῖραν sive spiram illam plexus formam innui existimo, qua lubricis tractibus inerrant capillorum volutæ in morem anguium caudas nodantium (quod in veteribus marmoreis signis etiamnum videre est, eorumque æmulis picturis) qua in fastigiandis crinibus ferè uti consueverant fœminæ. Atque ea quidem est mea in re parvi licet momenti sententia, cui subscripturos non dubito qui pressius verba ponderabunt: atque ab ea quidem voce alterum quoque plexus genus descendere, ut priori non absimile, puto. Hujusmodi spiras Nautachius σειρὰς, hoc est, catenas appellat eo versu:

Μηδὲ κόμης ωδίαν απολυσχιδέας πλέκε σειρὰς.

Neve comæ intortas temeraria nocte catenas.

Atenim complicare crines satis non fuit, usque adeo ut auro argentoque nodatos insuper commemoret Homerus. Sic aureis cicadis eos innexuerunt Athenienses, quod antea dictum nobis est. Et Sophron nobilis mimorum scriptor κορώνας ἀναδημένος dixit eos, quibus cincanni in modum cornuum arcus fastigiarentur, aut certè quorum capilli aureis argenteisve cornicibus religati forent (nam utrumque notat

vox κορώνη) cuiusmodi comas cicadis cornici-
busque nodatas Martianus Capella bracteatas
videtur dixisse: nisi de scobe auri intelligamus
istud potius, quam crinibus suis aspersere non-
nulli, quod de L. Vero & Gallieno Imp. re-
tulit præter alios Trebellius Pollio. Caligula
omnib. turpitudinis notis infamis eò vesaniæ
proiectus fuisse proditur à Suida, ut muliebri
non contentus habitu incedere, capillitum
quoque in cincinnos contorqueret, τὴν κόμην
πλοκάμοις ηὐ πλοκῇ τινὶ περισέλων ηὐ γυναικίζο-
μεν@. „Archilochius odiſſe se scribit militiæ
ducem, qui intortis cincinnis superbiat, οὐ
„Φιλέω, inquit, μέγαν σεχτηγὸν βοσεύχοισε
„γαῦρον.“ Redeo postliminio ad crispidi-
nem nativam, in qua memorabile est quod
idem autor in dictione εἰκῶ refert, exactissimos
quosque & classicos scriptores crispum quidem,
sed tamen rarum capillitum Christi redem-
ptoris effigiei peculiari ratione appingendum
censuisse. Ulyssem quoque illum sapientem
ξλοκάρηνον, id est, crispo capite describit Ho-
merus. Apud Epigrammatarios extat prover-
biali schemate dictum illud ξλότερον σελίνων, apio
magis crispum. quo spectat illud apud Aristotelem in Rhetorices tertio, σέλινον ξλα τὰ σκέ-
λη φορεῖ, apium crispa habet crura. Et Lucianus in Amoribus, πολὺ τῶν ἐν λειμῶνι ξλότεροι
σελίνων, multò crisiiores pratensi apio. Porrò
talem

talem hominem τείχελον vocat Archilochus : quem immutata vocum textura ἀλότειχον Herodotus : ἀλοκόμον Alexis & Pherecrates Comici : ἀλοκάρηνον cæteri : Telesilla poëtria ἀλοκίνων : cuiusmodi hominem σεξυβολοκομᾶν , refugum habentem capillum durius extulit Sophocles. „ Nisi mavis cum Hesychio σαβαλο- „ κόμαν legere. ” Crispos autem capillos contortosque ἐπισροφίδας dici autor est Eustathius. Æthiopum crines refugos eleganter dixit Lucanus , quomodo & Theodorici Gothorum regis cæsariem in verticem refugam crispari scribit Sidonius. Pari ratione & renodem capillum videtur crispum dixisse Julius Capitolinus , & Plinius Junior vibratum capillitum. Lubet auctarii vice & illud adjicere , quod priscorum nonnulli in inculta coma gratiam videantur quæsivisse. Tragicus Seneca Hippolytum Appollini comparans , in hoc laudat cæsariem nesciam colligi , in illo nulla lege jacentem & incompositam. Diomedes criso , sed squalido capillo , σὺν αὐχμῷ , in Heroicis à Philostrato describitur. Ibidem Marcus Byzantius Sophista γενειάδῃ καὶ κόμην αὐχμῆνες ἔχει , incomptam & squalentem barbæ pariter & comæ sylvam gerens : ac præter hanc alii nonnulli Sophistæ. At Martialis in Amasia fusas per colla comas tortis præfert.

C A P U T I X.

De capillitii coloribus.

Capillorum ornatus colorum varietate distinguuntur, vel nativa secundum gentes & familias, ac pro humoris in corpore exuberantis qualitate, vel acquisititia artis ope aut per medicamenta, quæ quomodo comparari possit, non est instituti hujus exponere: si quem hæc cura tangat, is adeat Galenum, Aëtium, Æginetam, Trallianum Alexandrum, scholæque Arabicæ primores medicos, pluraque offendet, quām quæ æquis oculis devorare queat. Flaviæ genti nomen creavit flava cæsaries, ut Ænobarbos barba æris instar fulva nobilitavit. Tacitus Germanis rutilas comas attribuit: eaque de causa in Agricolæ vita Calidonios Britanniæ populos, qui inter Scotos censentur, rutilas habere comas idem autor est, Germanicæ videlicet originis testimonium. Unde Lucanus poëta 10. Phars. de Cleopatræ pedisse quis loquens:

Tam flavos, inquit, gerit alterea crineis,

Ut nullas Cæsar Rheni se dicat in arvis

Tam rutilas vidisse comas.

Et Juvenalis Satyra 13.

Cærula quis stupuit Germani lumina, flavam

Cæsariem, O madido torquentem cornua cirro?

Eodem fenu ruffum crinem dat Germanis Se-ne-

neca. Jam & Sicambros subactos flavam sparisse cæsariem Claudianus ait. Usipios simili-
ter Germaniæ populos flavos nominat Martia-
lis: nec aliorum auricomos Batavos dixit Sil-
lius. Britannos flavos appellat Lucanus, cæ-
ruleos Martialis: illud ad capillorum coloreni,
hoc ad infectionem cutis, quæ glasto fiebat,
pertinet. Mamertinus Francos in Britannia à
Maximino fusos prolixo crine rutilasse ait.
 „ Procopius Sclavinos Hūnnicam gentem sub-
 „ ruffas plerumque comas habere, colore ne-
 „ que candido neque rutilo prorsus, neque
 „ rursus nigricante. ” Getas quoque flavos
 vocat Claudianus: similiter flavos Arimaspos
 Callimachus. Itidem ξανθοκόμοις, id est, fla-
 vicomos Danaos Pindarus. Agathyrfos cæru-
 leo capillo notabiles facit Plinius. Crathis Ita-
 liæ fluvius flavos conciliare crines putatur ejus
 unda ablutis: quod confirmant Strabo, Sotion,
 Hesigonus historicus, & tragicus Euripides,
 ubi ait: ἀντὶ γέρεως καλλιεύων οἱ ξανθὸν χάιταν
 πυρσάεινων κεράθησ. hoc est: quam rigat pulchre,
 qui flavos rutilare facit crines, Crathis. est enim
 ea emendatior lectio, quam quæ in impressis
 legitur codicibus hunc in modum, ἀντὶ γέρεως
 καλλιεύων οἱ ξανθὸν χάιταν πυρσεύων κεράνθησ:
 illam agnoscit Eustathius. Idem de hoc amne
 testatur Ovidius 15. Metamorph. & de Sybari
 fluvio similiter. Cineris unguen rutilum pro-

ducere crinem, dicit in Originibus Cato: Mulieres, inquit, nostræ capillum cinere unguitabant, ut rutilus esset crinis. Menelao flavum capillum ab Homero attribui putant, propterea quod is color mori Spartanæ gentis in comæ studio operosioris peculiaris assignetur, veniamque mereri in eo, qui patrium ritum observarit, ut in Heroicis scribit Philostratus: alioqui adolescenti magis consentaneum studium, quam ea ætate rerumque gestarum gloria dignum: quapropter non abs re μερεγκιαδῶς κόμην, id est, adolescentuli more comatum esse ait. propterea quem Homerus ξανθὸν appellat, eundem composita voce καρῆξανθον dixit Tatianus Assyrus. Meleagrum quoque & Achillem flavos nuncupat Homerus, quem postremum flavis crinibus prehendit Minerva, ξανθῆς κόμης ἔλε πηλειώνα, quo loco inter grammaticos nonnulli ξανθὴν κόμην floridum luxuriansque capillitum exponunt ἀπὸ τῆς ἐξανθέτην, quod læto proventu exuberet. alii ωβὴ τὸ ξάνθεν derivantes, comi pectique dignam reddunt, ego verò rutilam: antiqui enim in capillis rutilam illam flavedinem commendarunt; unde delectabilis illa vocum varietas, ut ξανθὴ κόμη, & ωβὴ, & αἴθη ab igneo quodam fulgore, & ἡλιώδης sive ἡλιωτα, quasi solis instar micans, pro eodem positæ legantur, ut ex Eustathio observare licet. sic Philostratus, ξανθὴν κόμην οἰδε

οῖδε γραφικὴ καὶ πυρσὴν, καὶ ἡλιῶσαν, id est, flavam comam agnoscit pictura, & rutilam, & solarem: cuius postremæ vocis amantior esse idem autor videtur toties eam inculcando, quum Oeneo Αἴτολο Μελέαρι parenti ἡλιῶσαν κόμην tribuit, & Memnonem Auroræ maritum κόμαιν ἐν ἡλιῶσῃ κόμην, id est, comam solare jubar mentientem habere prodidit. Tales crines etiam κυροχρώτες à ceræ colore dicentur ex Chæremone, κόμαι δὲ κυροχρώτες ὡς ἀγάλματα. Commodo Imp. flava coma velut auri scobe respersa divinitatis opinionem attulit, dictantibus Romanis, cœleste quoddam jubar caput ejus circundare, ut scribit oculatus testis Herodianus. Aurea coma Bacchum χρυσεοκόμων decoravit, ut Eustat. Iliad. θ. item Narcissum illum formosum Apollinis delicias testante Philostrato. Critiam ex triginta tyrannis unum πυρσότερα ab igneo capillitiis colore dixit Solon in Elegiis. Sylla quoque Faustus cognomento comam habuisse auream ignique concolorem proditur. Sic Comætho formosissima virgo Melanippi amore nobilis ab aurea coma ignis in modum micante apud Pausaniam nomen habet, id enim est τῇ κόμῃ αἰθεῖν. Circen similiter aureos habentem crines describit Orpheus:

ἀπὸ κρεπτὸς γαρ ἔθειε φί^τ
πυρσοῦς ἀκτίνεσσ' ἐναλίγκιοι ἥώρηντο.

At

*At radiis similes solaribus undique crines
Se fundunt humeros circum.*

Cyclops apud Philoxenum Cytherium miratur
& laudat χευσιοβόρευχον, hoc est, aureis cin-
cinnis exornatam Galateam. Celebrat auream
Berenices comam inter astra relatam Catullus:
nam Pterelai & Nisi aureas comas fatales su-
prà memoravimus. Apollo quoque audit χευ-
σοκόμης apud Cornütum. Fingitur & Cupido
χευσοκομᾶς, ut & rosa Philostrato. „ Unde
„ χευσοχάίτας ἔρως, auricapillus amor ab Ana-
„ creonte Lyrico nominatur. ” Iris quoque
apud poëtam χευσοκόμης φύεω μιχθεῖσα legi-
turus, ubi Favonius aureis crinibus donatur. He-
rodotus fabularum pater Phœnici avi χρυσόκο-
μα πλεγκεῖ, id est, auricomas alas addit. Plu-
tarclius in ἐρωτικῷ memorat vim miram ungu-
nis cuiusdam, quo χευσοειδῆ καὶ πυρρὰν, id est,
auream flavamque comam redderent Romanæ
matronæ, in inflanda cutis mole. Illud verò
tacendum hîc non est, quod flava coma me-
ritoria fuerit olim habita; unde augusta illa
meretrix Messalina apud Juvenalem saty. 6.
fornicem adit:

Nigrum flavo crinem abscondente galero.

Et Virgil. subindicans parum pudicam Dido-
nem:

*Nondum, inquit, illi flavum Proserpina crinem
Abstulerat.*

Huc

Huc spectat morsus Electræ in Clytemnestram matrem apud Euripidem :

*ξανθὸν κατόπτρῳ πλόκαμον ἐξήσκεις κόμης. id est:
Flavos speculi judicio cincinnos componebas.*

Quin & Flaccus nobile scortum Pyrrham interrogat , cui flavam religet comam ? Amor , inquit Euripides , φίλει κατόπτρῃ καὶ κόμης ξανθίσματα , amat speculum & crinum ruffationem . „ Apud Menandrum excluditur à mari- „ to extra ædes ejecta fœmina ruffans capillos „ his verbis :

„ Nῦν δὲ ἔρπ' ἀπ' οἴκων τῶνδε , τὴν γυναικαγάρα „ Τὴν σώφρεον' δύν δεῖ τὰς τείχας ξαντάς ποιεῖν . „ Nunc hīcē ab adibūs faceſſe , nam probam „ Ruffare matronam capillos dedecet . „ & apud Comicum quædam ſecum ratiocinans ita loquitur : „ Tί δέ ἀν γυναικες Φρέονιμον ἐργασαίμετα , „ "Η λαμπρὸν , αἱ καθήμετ' ἐξαντισμέναι ; id est . „ Quod facinus unquam ſplendidum , aut in- „ dustrium „ Edere queamus fœminæ , quæ desides „ In otio ruffare erines ſuevimus ?

Quid , quòd apud Ægyptios despiciatui fuerit coma flava legeque cautum , ne quis talem nutritret , eò quòd Typhonis ejuscemodi fuiffe diceretur ? quemadmodum Agrigentini cœruleum colorem civibus interdixerunt olim , quòd eo Phalaridis satellites uſi fuiffent . Comici fla-

vum

vum colorem servis tribuerunt , non in corporis solius , sed pilorum etiam colorem ludentes : hinc πυρρίου , qui & ξαντίου , Comicis servilia nomina fluxere . Ac fortasse Terentius non Birriam , ut passim legitur , sed Pyrrhiam scripserat in Andria , ut Ennius Purrum pro Pyrrho teste Cicerone . Certè mirum est adeò , quòd qui nomenclaturas personarum fabulæ ad etymi rationem vocant , de hujus nominis ratione scriptum nihil reliquere , in exquirendis aliis oculati nimis & curiosi , quum tamen facile perspici potuerit in lubrico positum errorem , vocemque alioqui nihil significantem ad Græcum fontem esse referendam simul cum reliquis nominibus , neque ita neglegim silentio prætereundam . Porrò flavedinem esse quandam capillorum imbecillitatem , prodidit Aristoteles lib. 5. de generazione animalium : qua occasione celerius canescerre flavum quam nigrum crinem dicit . At nigrum capillum matronis tributum lego ; unde Martialis illud :

Sit moro coma nigrior caduco.

Apulejus lib. 8. in Photide amica commendat crines coruina nigredine . Salomon regum sapientissimus in sposo lectissimæ formæ laudat nigram corvi instar comam Cant. 5. Horatius talem quoque commendat , ubi ait :

Et

*Et Lycum nigris aculis nigroque
Crine decorum.*

- ,, Anacreon amicam suam poscit depingi mole-
- ,, libus sed nigricantibus capillis, quum canit:
- ,, γερίφε μοι τείχας τὸ πρῶτον,
- ,, Απαλὰς τε καὶ μελαίνας. id est :
- ,, Mihi pinge mollicellos
- ,, Primum, nigrosque crines.
- ,, Similiter in Bathyllo puero :
- ,, Διπαρθὶς πόμας ποίησον
- ,, Τὰ μὲν ἔνδοθεν μελαίνας,
- ,, Τὰ δὲ ἀκέρον ἡλιώσας. id est :
- ,, Nitidum capillum adorna,
- ,, Intus quidem nigrantem,
- ,, At flammeum supernè.

Meridionales populi μελανότερχες, id est, capillis nigris, ut Arctoi λευκότερχες, albis describuntur à Polemone, ejusque metaphraste Adamantio. „ Aristophanes in Acharnens. la-

- ,, ciniosa voce σκοτοδασυπυκνότερχα dixit eum,
- ,, qui cæsariem habeat nigram. at Sophocli in
- ,, Inacho fabula ἀελλότερξ dicitur, qui variega-
- ,, ta cæsarie visitur; quanquam alii interpre-
- ,, tantur eum, qui congregatos ac confertos
- ,, crinium orbes habeat.

C A P U T . X.

De canitie.

EST & de Canitie (quam etiam Canitiam nec irrationabiliter nec abhorridè dici vult Sosipater) nobis dicendum hoc loco non-nihil, ne quid, quod ad crinium materiam faciat, omittamus intactum. Est autem canities capillitii morbus Aristotele teste lib. 5. de generat. animal. ætatis vitio accidens, quam imbecillitas & defectus nativi caloris conciliatur: definiturque ab eodem velut situs quidam & rancida putredo alimenti pilorum non concocti, ac proinde in putredinem abeuntis ibidem, & problem. sect. decima. unde manavit illud ex Comicorum schola, *αἱ πολιωτὶ γῆρᾳς ἐνέργειαὶ πάχυν.* id est : Cani senectutis sunt situs ac pruina. Idem autor causam, cur sit candida, hanc adfert, quoniam & situs cariosorum plerunque albeat, pruinæ quam proximè respondens. Eam propterea non invenustè spumam nominat Q. Calaber à squallida nimirum albedine, ubi sic inquit :

*ἄφεδος ἀδην λεύκαινε κάρη, λασίον τε γένετον.
hoc est :*

*Albebant nimia spuma capit hirtaque barba.
Haud absimili ratione nivem capitis eam appellat*

lat Aurelius Prudentius : plumam Flaccus,
ab imitatione candoris cygnearum pluma-
rum , ubi Ligurinum formæ venustate su-
perbientem , modestiæ admonet his verbis :

Insperata tua quum veniet pluma superbia.

Naso quoque apud Getas exulans in extremo
senio , queritur jam sua tempora imitari cy-
gneas plumas. Tale est Aristophanis illud
in Vespis :

τείχες ἐπανθέσι πύκνης πολιώτεραι.

Olore canior comæ sylva emicat.

Hinc πολιόχεως κύνης epitheto canicolor cy-
gnus apud Euripidem. Hippothous poëta
Græcus canos nominat senii flores , cuius iste
versus apud Stobæum legitur :

Παυρολόγοι πολιοι, τῇ γήρᾳ ἀνθεῖ θνάτοις.

Nonnus Panopolitanus λευκάδα χάιτην eos vo-
cat : Agathius scholasticus , amoris Neme-
sin : τὴν πολιὴν , inquit , παλέω νέμεσιν πόθε.
Quum verò canities efficiatur putredine qua-
dam (cui rei argumento est , quod pili operti
tegmine quopiam seu pileo , celerius cane-
scant , ob prohibitam videlicet transpiratio-
nem) eorum ratio infringitur & labefactatur,
qui ariditati referunt acceptam canitiei occa-
sionem , quam pluribus verbis oppugnat Ari-
stoteles lib. §. de generat. animal. cap. §.
quanquam idem libro de coloribus , infir-
mitatem paucitatemque alimenti pro causa

O o

ad-

adscribat, facili momento in Calvitii viciniam descensurus, si quis oculatus Argum aut Aristarchum velit agere. Canities homini tantum & equis accidit, si Stagiritæ lib. 3. de histo. animal. & Plinio credimus. Ejus initium homini fermè à temporibus incipit. Theocritus:

ἀπὸ κεταφῶν πελώμεθα πάντες Γηραίοι.

Ad tempora utrinque senescimus omnes.

Qua de causa πολιορκοτάφως epitheto appellasse homines Homerus, ab Aphrodisæo Macrobius adnotatur, nimirum humectioribus locis illis & pituitæ copia redundantibus. A primo ortu canos extitisse nonnullos lectum est non semel: veluti Tarchonta, qui à Tyrreno oppidis duodecim in Hetruria conditis præfectus fuit, quod innatæ illius à pueri prudentiæ tributum à poëtis verisimile est. Ita Cygno Neptuni filio canities primis annis nata, nomen dedisse putatur. Tarquinium Priscum prudentissimum regem ab in eunte pueritia canum fuisse memorat Strabo. Numam quoque Pompilium à prima ætate canum fuisse asserit Servius Honoratus, qua fide nescio: quanquam Virgilius 6. Æn. illi incanum mentum crinesque tribuat jam tum seni. Quin & ab ipso natali canescere Albanos Scythiae populos, qui se posteros Jasonis credi voluerunt, refert Polyhistor

So-

Solinus Cap. 25. rerum memorabilium in hæc verba : Albo crine nascuntur, canitiem habent auspicium capillorum, sic comæ color genti nomen indidisse videtur. Scribit & Crescas, in Indiæ quadam gente fœminas semel tantum parere, eoque conceptu genitos confestim canescere. Refert item Hesiodus Græcas Phorci filias mox à partu canas fuisse, quas è sorore Ceto suscepserat. Neque temerè in Atheniensi gymnasio Socratem candente coma positum legimus, ut testatur Sidonius Apollinaris, nempe prudentiæ argumento, quod longa ætas, qualis est senum, rerum peritiam maturet, promoveat, perficiat denique. Quò spectat Ægyptii hominis dictum apud Platonem in Timæo, exprobrantis illi, nullum esse inter Græcos semper pueros senem, nullam doctrinam canam: ita enim habet, ἔλληνες αἱ παιδίς εῖσε, γέρων δὲ ἔλλήνων φίδεις, φίδεις εἰσὶ ωρὴ οὐμῆν χρόνῳ παιδιὸν μάθημα. Nazianzenus in Evandro Monacho, πολιῆς λευκοτέρης περιπίδας, mentem canitie ipsa candidiorem commendat, prudentiæ argumento. Ab eodem describitur pater ipsius Nazianzeni sacrificus, πολιός λεύκον πολιός τε κάρηνον, mente pariter & capite canus. ubi turpissimè omnium impegit Aldus Manutius perperam ita vertens, civitatisque mens, civitatisque caput. Ovidius mag-

nam fuisse quondam reverentiam cani capit
tis, propter multarum rerum perspicientiam,
& multiplicis prudentiae opinionem, verè
ait: quandò & Deus ipse coram cano capite
consurgendum præcipit Levit. 19. quo refer-
tur & Salomonis illud elogium Proverb. 20.
Ut juvēnum gloria in robore posita est, ita
senum dignitas in canicie. „ Achilles Home-
„ ricus Priānum hostem sibi supplicem am-
„ plexatur de folio assurgens, caniciem re-
„ veritus,

„ ὁκλείεγεν πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένετον. i. e.

„ In cani capit, cani mentique misertus.

Eleganter canicie dignitatem extollit his ver-
bis Heraclides: πολιάς ἐν καὶ γῆραξ οἴρος τῶν τε-
λευτάιων χρόνων λιμένες, αἰσφαλὲς ἀνθεώποις ὄρμισ-
μα, καὶ ὅσον ἡ τῷ σώματῷ ισχὺς ὑποφθίνει, τοσοῦ-
τον ἡ τῆς διανοίας αὔξεται ἥπατις. id est: Canities
atque senium, sacri quidam portus sunt ex-
tremæ ætatis, secura hominibus statio, quan-
tumque corporis tum decrescunt vires, tan-
tum animi vigor augescit. Neque absurdum
fuit, quod despectui habita canities Eleazari
viri magno natu generosum pectus ita per-
strinxit, ut lubenter è vita exedere optaret.
Machab. 6. Cano seni in theatro universi af-
surrexere Spartani, quem reliqui Græci ex-
ploserant. Apud Gentiles castitatis Dea ha-
bita Vesta, cana Virgilio dicitur. Et Fides,
cujus

cujus sanctissimum numen , cana eidem nominatur. Eadem dignitate Veritas cana apud Varronem audit. Naturæ longævæ rerum parenti canitiem dat Claudio. Æternitatem eadem insignit Nonnus , sic inquiens:

Ἐως δολιχοί γενείς

αἱμφιλαφῆς πολιῆστι κόμην λευκάνεται αἰών.

Dum suffultum altæ canis albescere barba

Ævum perget.

Sic Diphilus Comicus tempus appellat πολιὸν τεχνίτην , canum opificem. Apud Romanos vetusto more nubentes canis senum ornabantur , ut & Vestales virgines , castitatis virtusque integratatis exemplo , ut è Sex. Pompeio liquet.. Thebæ Bœotiae habebant πολιὸν canum Apollinem , teste Pausania in Bœoticis. Apud Cimbros facerdotes & vates canæ , πολιότελχες , castra sequebantur , magno in honore habitæ , quæ de præliorum eventu vaticinia ædere solebant , ut Strabo est autor. Ver jucundum Græcis poëtis canum epitheto dicitur , ab amœno florum aspectu , sua albedine pratorum viorem interstingentium. Phorco Ponti filio lucidam canitiem , quæ majestatem adderet , tribuit Claudio. & Glauco marino Philostratus his verbis , γλαύκῳ ποντίῳ υγροὶ γενέσιν βόσρυχοι , λευκοὶ Ἰδεῖν , καθάπερ κρύψοι. Romæ etiam nobilem Canorum familiam fuisse legimus , cuius me-

minit Spartanus. „ Cano tibicini , seu ut
 „ Suetonius habet , choraulæ nobilissimo ,
 „ cum mirè placuisset , Servius Galba è lo-
 „ culis suis depromptos paucos aureos do-
 „ navit , addens se de peculio suo , non de
 „ publico dare , ut Plutarchus refert : quan-
 „ quam Suetonius munus elevans , quinque
 „ denarios solos donatos dicat . ” Caninis si-
 militer (quos hodie Grifones nominant) ad-
 ultiori & præstantiori inter Helvetios genti ,
 canities nomen creavit . Memorabile est La-
 conis dictum , qui ætate proiectior interro-
 ganti cuidam cur promissam aleret barbam
 canam : respondit , ut canos intuens nihil
 committam illis indignum . Neque verò de-
 roga quicquam canitiei autoritati dictum
 Varronis in Aboriginibus , quando negat ca-
 nitudini (eo nanque verbo utitur) semper co-
 mitem esse virtutem , quum nihil sit in re-
 rum natura undequaque absolutum & bea-
 tum : interim tamen plerunque conjunctam
 illi esse virtutem non inficiatur . Neque item
 Menandri Comici dictum elevabit canitiei
 dignitatem , dicentis eam non adferre pru-
 dentiam ; quum interdum etiam in juveni-
 bus cani succrescant , nihilo propterea pru-
 dentioribus ita enim ait :

*κατός τείχες ποιήσων αἱ λευκαὶ Θεοῖς.
 Catus capillus non parit prudentiam.*

aut

„ Aut illud gnomologi incerti ,
 „ Πολια, χρόνου μήνυσις, ὃν φρονήσεως. id est :
 „ Cani, indices ætatis, haud prudentiæ.
 „ Huc spectat scomma quo seipsum verbe-
 „ rare solebat Cleanthes , quem scribit
 „ Laertius interrogatum ab Aristotle cuinam
 „ insultaret, respondisse ; quod Seni canos ha-
 „ benti , non mentem. ” Quid & Pindarus
 in Olympicis confitetur his versibus : φύονται
 ὅ καὶ νέοις ἐν ἀνδρείᾳ πολιανθάμων καὶ τὸν αἰλι-
 κίας ἐοικότα χρόνον. id est : Nascentur & in ju-
 nioribus frequenter cani præter justum æta-
 tis tempus. id quod & Ergino Clymeni filio
 usuvenisse dicit , qui virentibus etiamnum
 annis ante tempus canus , quum in funerale
 certamen ab Hypsipyle in exequiis mariti
 Thoantis propositum descendisset , cum
 Boreadibus certaturus , à Lemniis mulier-
 culis risu fuit exceptus , & convitiis , sed
 „ post superatos in certamine antagonistas ,
 „ in admiratione virtutis , risus ille desiit :
 unde & in proverbium abierunt , Ergini ca-
 ni , de intempestiva canicie. Solet enim odio-
 sa plerunque esse canities , imò vocabulum
 quoque ipsum laborat hoc nomine. Absin-
 thium herbam amarissimam , canum dixit
 Ovidius , ab inamœna quam præ se fert , &
 cineritia albedine. Lupi non sunt modò ,
 sed & à poëtis cani dicuntur ob ingratum

aspe^tum, ut qui non raucedinem solūm concilient visi, sed vocem quoque ipsam expectarent. Mare etiam canum iūdem nominant, ob albescētis spumæ squallorem. Decembrem mensē canum appellat Martialis, propter ināmœnum nivis omnia operientis spectaculum. Ferrum quod attritu candescit ad cædes & latrocinia infame, canum epitheto appellat Homerus, πολιον σιδηρον. Comici Græci non sine dicterii morsu canos appellant ἀλφιτόχεωτας, veluti polline albican tes. Horatius obiicit Lycæ meretriculæ jam emeritæ capitis nives, canitiem ita nominans per calumniam. Sic Domitianus conspicatus quendam albicante pariter & flavente capillo varium, nivem mulso perfusam gestare dixit, ut à Sexto Aurelio Victore literis prōditum est: cujusmodi hominem μιζότειχα Babrius fabulator (ita enim passim eum citat Suidas: five mavis Gabrias, quod nomen in exemplaribus excusis legitur) appellat, non dissimili specie ab Api bove, cuius cauda dupli pilo variabatur, testante in Thalia Herodoto. Sed ut illud intra jocos stetit, ita ad immanitatem tetendit Antonini Commodi factum, quem scribit Lampridius sturnum adhibuisse iis, qui albescentes capillos inter nigros haberent, & eos capite suggillatos suppuratosque dimisisse. Anacreon

creon Lyricus juventæ florem sibi effluxisse
graviter conqueritur , canosque successisse :

πολιοὶ μὲν ἡμῖν ἥδη
πρόταφοι , κάρψαι δὲ λευκὸν ,
χαρίεσσα διὰ σκέτοντος

τῶν. hoc est : Canescunt jam nobis tempora , albet caput , fugit amabilis juventa. Illud verò minimè silentio pertransiri debet , nulla re citius promoveri canitiem , quām curis , mœrore , & metu. Novi qui è naufragio præter spem salvi enataverant , repente canos evasisse. Commemorant alii non nullos qui in præruptas rupes aucupi gratia , θήγεις μεθέποντες γλυκερὸν πόνον , ut verbis utar Nazianzeni , funis ope pervaferant , soluto eo aut delapso , desperabundos præproperam canitiem accersivisse. Memoratu non indigna est hoc in loco historia , narrata mihi olim à Francisco Dilpho , non gentilitiis magis imaginibus quām singulari eruditione clarissimo Equite , Cæsareæ Majest. apud Sereniss. Angliæ regem tum temporis Oratore : ea sic habet. Hispanus nomine Dida-
cus sive Diegus Osorius nobilissima familia ortus , aulicæ puellæ amore captus , communicato prius cum ea consilio , in patula arbore & frondosa absconderat se (ea crescebat in Hispaniis intra regii horti septa) Interim fortuito catelli melitæi latratu prodita

Oo 5 col-

colloquii fides satellitum manui illum objecit: comprehensus carcerique inclusus, quod capitale fuerat illic deprehendi, dictata ultima sententia ita inhorruit totus, ut vox unica juvenem eundem & senem incanum viderit. Quo spectaculo motus carcerarius, delato ad Ferrandum Regem catholicum prodigiosæ rei indicio, effecit ut, capitalis legis rigore in benignitatem converso, Rex illum absolverit, dictans pœnarum satis dedisse, qui præmaturam senectutem cum juvenæ flore commutasset. Cui rei attestatur & Petri Messiae Hispalensis autoritas, even- tum hunc imaginationi ascribentis. „ Refert „ simile exemplum doctissimus Cæsar Scali- „ ger, nostra ætate editum, de quodam „ Francisci Gonzagæ Mantuani principis „ affini, qui ob conjurationis suspicionem „ in custodia vel ad quæstionem vel ad sup- „ plicum asservari jussus, ita repente totus „ incanuit, ut miraculo rei postridie mane „ comperto flexus ad misericordiam & com- „ motus princeps veniae vitæque gratiam il- „ li fecerit. Nam ad prodigia referri potest „ quod Dion Nicenus in Galba scribit, pue- „ rum qui Galbae sacrificanti thus porrexer- „ rat, subito canos capillos produxisse. „ Alioqui & amoris flagrans desiderium, Theo- crito citam canitiem vel uno die accelerat, quum inquit:

εἰ δὲ ποθεῦντες ἐν ἀματὶ γηράσκοντι.

Eiusmodi hominem πρεσπόλιον dici testatur Aelius Dionysius, quod ante tempus canos producat: eundemque & αὐρόλειον (,, dictio,, ne Cratino Comico usurpata, ibi ἔργονο,, νίδη βάθιππε τῶν αὐρολείων. ") quanquam ego αὐρολειον intellexerim potius eum, qui præproperè calvescat seu lævis fiat, si à tanti autoris sententia dissilire par est, qui ab Horatio præcanus vocatur. ,, Aut melius, qui,, intempestive in senio compturæ operam,, dat, ut à scholiaste Hephaestionis anno,, tatum est. " At canum simpliciter πολιὸν appellant illi (,, Nicetas πολιορκός την") & λευκορχίται, quasi albicipitem, & ἀλωπόχρευ insuper, teste Suida in collectaneis. at cui rari capillitio interspersi sunt cani, σπαρνοπόλιον tales vocari legimus. De spartopolio lege Pollucem & Hermolaum. Annotat præterea Eustathius, ἀνθε (quo vocabulo propriè flos significatur) canum capillum notare: unde φάλανθε dicatur calvus, sed non nisi præsenio, ut equidem reor: quem & ηνθισμένον dixit Sophocles. Illud verò inter naturæ miracula ascribendum quod refert Aristoteles, Grues senescentes magis nigrescere, contrà quam cætera animantia.

C A P U T . XI.

De Calvitio.

Acanitie ad Calvitium, non velut in diverticulum, sed in cognatam viciniam (quippe senio magna ex parte pecularis est utraque) commigremus. Comam id propemodum capiti esse volunt, quod plantis germinibusque sunt folia, à rerum natura producta ad fructuum conservationem, quorum fotu pariter & refrigerio, aëris injuria tum averteretur, tum retunderetur: quo fiat, ut avulsus frondibus arbores & plantæ indecoro vulnere ac depili nuditate affectæ mœreant quodammodo, morsumque sentiant, ut in Symposiacis differit Plutarchus: qua occasione Empedocles præceperit illud, τῆς δάφνης φύλλων ἀπό πάμπαν ἔχεσθαι, à lauri foliis abstinendas omnino manus esse admonens: nec injuria, quippe quum natura ipsa loca glabra, nulla herbida lanugine vestita, velut effuetæ sui probrum damnet atque despecta habeat: quo respectu Junius Columella castaneta calvescere è pluribus soli humorumque vitiis, dum nudatae frondibus arbores visuntur, dixit lib. 4. cap. 33. Huc spectat, quòd Aristotel. lib. 5. de

de gener. animal. id esse ait in homine calvescere, quod in avibus depennescere, ἀλερρόντιν : in foliis arborum, defrondescere, φυλλορρόειν. Proinde nil mirum, si calvitium, quo caput ferè depilatur, nimirum extincto humore pilorum alumno (uti à Galeno lib. 14. Therap. scriptum est) apud omnes aetates opprobrii loco habitum fuerit semper. Quod confirmat Nasonis illud :

*Turpe pecus mutilum, turpis sine gramine campus,
Et sine fronde frutex, & sine crine caput.*

,, Et Epigramma incerto autore nimis denteratum, in calvum :

,, ἦν ἐσίδης κεφαλὴν μαδαρένην καὶ σέρνα ἡ ὄμοις,
,, μηδὲν ἐρωτήσῃς, μωρὸν δέρας Φαλακρὸν.
,, Quando vides glabram calvam pestusque hu-
,, merosque,

,, *Nil scitare, etenim morio calvus adeſt.*

Qua ratione hirsutiem quoque suam excusat Polyphemus Ovidianus apud nympham Galateam lib. Metamorph. 13. Helisæus propheta calvus à puerorum caterva sannis exceptus ludibrioque fuit habitus, quamquam non inultus, quippe quos diris devotos, proterviae poenas ursis dedisse constat. 4. Regum. 2. Calvitii deformitatem iniquissime tulisse Julius Cæsar memoratur, eaque de causa deficientem capillum à vertice revocare consueuisse, teste Suetonio Tranquillo : cui

attestatur & Dion, laurea semper usum, posteaquam rerum potitus est, prædicans, διώτις ἀναφαλαντίας ήν. Domitianum Cæs. calvitio ita fuisse offensum à Suetonio scriptis proditum est, ut pro sua ipsius contumelia duceret, si cui alii objiceretur: quanquam in libello quodam de Capillorum cura, ab eo conscripto, hoc ipsum dissimulare studuerit, patienter ferre se comam in adolescētia senescentem, scribens. quò spectat quòd Juvenalis satyricè eum appellat Calvum Neronem. Thersiti portentorum omnium prodigiosissimo Φεδνή ἐπενήνοθε λάχνη, ut loquitur Homerus, per capillitii nudam raritatem, calvitium designans. „ Eoque processit Domitiani vesania, ut arcubus à se positis „ Græcas inscriptiones imponeret, Αλωπε- „ κιαν & φαλάκραν, hoc est, Aream & Cal- „ vitum eos dedicatis titulis nominans. ” Aristophanes nasutorum omnium facile princeps, suum ipsius calvitium non dissimulanter in suis scriptis, ac præsertim in Pace Coœdia invulgat. Agathoclem Siciliæ tyrannum turpi calvitio deformem prodidit Græcus autor Ælianus, quem cùm puderet defluentis capilli, myrteam corollam, τῆς ψιλώσσως πρόβλημα, id est, glabritiæ velamen, quo nuditas tegeretur, adornavit: cuius rei consci licet Syracusani tamen ne mutire qui-

quidem sunt ausi. Acerbè Julianam filiam fugillavit Augustus , qui aliquando improvissus quum oppressisset Cosmetrias sive concinnatrices , præmaturam canorum segetem vellentes , percunctatus illam fuisse dicitur , mallet necana esse an calva post paucos annos : respondentique canitiem se præoptare , regeffit ille mendacii notam isto dictorio , Quid ergo istæ tam citò calvam te reddunt ? ut à Macrobio traditum est. 2. satur. cap. 5. Vespasianus lepidè calvitium arguta ostenti cujusdam elusione non dissimulavit : nam viso Comete , qui mortem ipsius portendere credebatur , non sibi , sed Parthorum regi minitari dixit , illum nanque comatum esse , se verò calvum : ita enim Dion , ἐκεῖνος γὰρ οὐμᾶς , ἔγω τὸ φαλακρὸς εἶπι . Modestè tulit calvitii sui opprobrium Tiberius Cæsar à Seiano prætore ludibrio habitus , quando in Flora libus per calvos omnia peragi curavit ille , qui postea ab ipsius nomine Seiani nuncupati fuerunt : ac rursus è theatro descendantibus faces præferri per quinques mille rasos pueros , qui calvitium glabris capitibus mentiebantur , curavit , uti literarum monumentis consignavit Dion Coccejus historiæ Romanae 57. libro. „ Carus imperator militaris „ frugalitatis & laboris patientissimus in ex- „ peditione Persica legatis ad se profectis in- „ „ ter-

„ terminatus fuit se omnes eorum sylvas &
 „ agros complanaturum & Φιλότερον τῆς καρπής
 „ νον κεφαλῆς Cari capite glabriores redditu-
 „ rum: ostentans simul cum dicto calvam
 „ nihilo hirsutiorem casside ad pedes jacente,
 „ Quo facto non dissimulavit calvitium suum.
 Apud Petronium Arbitrum Eumolpus ita
 deplorat calvitii deformitatem :

*Quod solum formæ deens est, cecidere capilli,
 Vernantesque comas tristis abegit hyems.*

*Nunc umbra nudata sua jam tempora marent,
 Areaque attritis ridet adusta pilis.*

Attamen Socratem recalva fronte depingit
 D. Hieronymus, sapientiæ argumento, ab
 oraculo illi tributæ : quo nomine assimilari
 ipsum Sileno calvo existimat Synesius, quo
 spectat Varronis dictum in Sexagesi, tam
 glaber, quam Socrates. ” Æsculapium
 calvum ostendunt Ægyptii eandem ob cau-
 sam. Ulyssem item calvum nominat Syne-
 sius. Isocratem quoque oratorum omnium
 facile sanissimum, calvum fuisse constat,
 in quo viro calvitii nota, prudentiæ testi-
 monium dedit, quum dicerent de eo faceti
 homines, nosse se virum calvum, atque ita,
 ut eluceret atque spectaretur è calvitio viri
 cerebrum. Apuleius in Floridorum libris
 relicinam frontem, id est, capillitio nuda-
 tam probat in Alexandro. Temporis Deus,
 quem

quem καυρὸν illi, nos ut Deam, Occasionem nominamus, recalvaster occipitio à coma libero capillis in supercilia diffluentibus, antiquitus pingebatur, ut refert Callistratus, tandemque primus finxit Lysippus Sicyonius plastes. Refert Herodotus lib. 4. Scythicam quandam gentem à natali in perpetuum calvescere. Cenestellis gentilitii nominis originem dedit calvities nativa, ut Alexander Neapolitanus annotat lib. 10. Myconii quoque pilis carentes nascuntur, quod præter Strabonem & Plinium testatur Lucilius vetus satyrophorus, ita inquiens :

Myconi calva omnis juventus.

ita ut Strabonis testimonio calvi quicunque Myconii appellari proverbiali dictorio consueverint, ἀπὸ τῆς τὸ πάθος τῆτο ἐπιχωράζειν τῇ νήσῳ. Præter hominem (cui uni tantum animalium accidere calvitium, præterquam innatum, asserit Plinius) struthiocameli quoque naturaliter calvent, eodem autore : item corvi aquatici, quos à calvitii nota φαλακρούς οἱ Γρæci nuncupant. Galba Imp. ita fuisse glaber traditur, ut Fabius Fabulus caput ejus præcisum vestis sinu exceptum portare coactus fuerit, quum ob pilorum raritatem difficillimè prehendi posset, uti Plutarchus testatur. Colebatur apud Romanos olim Veneris cognomento Calvæ simulachrum, teste La-

Etantio, Cypriano lib. de idolorum vanitate,
 & Julio Capitolino. Nominis occasionem de-
 dit parata fœminarum promptitudo, ad cata-
 pultas tendendas capillos offerentium, obsesto
 jam tum à Gallis Capitolio. „ Jul. Capitoli-
 „ nus memorat templum illud a senatu dica-
 „ tum in honorem matronarum, quæ ob-
 „ sessa accerrimè Aquileia à Maximino, cri-
 „ nes suos obtulerunt ad funium apparatus
 „ pro intendendis machinis bellicis. ” Fuit &
 Romanus orator insignis, nomine Calvus,
 quem Latinum Demosthenem dixit Plinius,
 cujus & Fabius meminit. Carolus Ludovici
 Pii Imp. filius, cognomento Calvus fuit di-
 etus à Calvitio, in cuius laudem Hugbaldus
 Monachus, vir, ut tum ferebant tempora,
 haud indoctus, Eclogam conscripsit non illa-
 boriosam, cunctis vocibus initialem literam è
 præferentibus, cuius tale est initium:

*Carmina calvitii cirratus carpere calvos
 Conatus cecinit, celebrentur carmine calvi.*

Calvitii patrocinium suscepit calvus & ipse Sy-
 nesius. Porrò pauciissimos habuisse calvos Æ-
 gyptus prædicatur, quod soliti fuerint ad vi-
 vam usque cutem radi, quod compactius spis-
 siusque redderetur cranium, ut in Thalia au-
 tor est Herodotus, & ex eo Euystathius com-
 mentariis in Dionysium Periegeten: quan-
 quam isthic perperam legatur ξηρός θαυματού, quod
 ver-

verbum ad insolationem , & in torrido sole
cutis densationem pertinet , quum ex Hero-
doto ξυρεῖσθαι legi debeat. A Calvitio plures
fluxerunt parœmiæ : nam φαλακρὸν τίλλειν ,
id est , Calvum vellere dicitur , qui incassum
laborat , ut annotat Suidas. Et φαλακρότερος
ἐνδιάς , magis calvus quàm ipsa tranquillitas :
quod inde natum est , quòd tempestate cri-
spentur omnia & horreant , contrà serenitatem
nuda & quodammodo calva jaceant. Item il-
lud , Ovo depili nudior , quo Nicetas utitur
,, alicubi , καὶ γερένθρουν ἀφυλλον , ὡστὸν ψι-
,, λότερον ἀκαλυφέσ τε πανιάπτασι κερνίον πεσφαί-
,, νων. hoc est : Ostentans calvam aridæ quer-
,, cus frondibus orbatæ instar , & ovo nudio-
,, rem , undequaque depilem. ” Quod è Ni-
ciæ Epigrammatarii dicto torqueri potest ,
quod tale est , ὡδὸν ἀπασ γέγονεν , quasi dixeris ,
Ovum totus evasit : extat nanque in comatum
prius , mox calvum redditum è multo pigmen-
torum usu ad tingendos crines comparatorium ,
epigramma tale :

τὴν κεφαλὴν βάπτιων τις ; ἀπώλεσε τὰς τείχας αὐτὸς ,
καὶ δασὺς ὡν λίαν , ὡδὸν ἀπασ γέγονεν . id est :

Amisit quidam crines , caput inficiendo :

Qui nunc est ovo nudior , hirtus erat.

Cujus simile est illud apud Petronium , Lævior
ære vel rotundo. & illud Apuleii in Asino au-

reo, Cucurbita glabrior. Item, Concha lævior, ut apud Martiale:

Lævior & conchis Galle Cytheriacis.

„ Non discrepat hinc Calvitium plenam lumen
 „ nam mentiens, cuius Nicetas meminit,
 „ ἐφιλωμένον τελχῶν ἐνδεικνύσ περίον, καὶ τὴν Φα-
 „ λάκειν ὡς πλησίων σελήνην ὑπερφαίνουσαν. id
 „ est: Ostensio glabro crano & calvitio ple-
 „ næ Junæ speciem referente. Idem narrat
 „ Constantinopolitanum populum risisse cal-
 „ vitium Joannis Ducæ, cui delapsa fortè de
 „ capite corona calvam prodidit plenæ lunæ
 „ in modum amplam. ” Præterea parœmia-
 „ cum illud, quo immanissimus Caligula usus
 legitur, quum magnam carceratorum manum
 quodam tempore conspicatus, cunctos à cal-
 vo usque ad calvum trucidari præcepit, ἀπὸ
 τῆς Φαλακρῆς μέχεται τῆς Φαλακρῆς, ut refert Dion.
 lib. 58. Commemoratur & in glabros prover-
 bium, sive dicterium potius, ab instituto ser-
 mone haud alienum, in rariorem barbam ha-
 bentes, εἰς τροιζῆνα δεῖ βαδίζειν, Troëzenem
 proficiscendum est: inde natum, quod πώ-
 γων, aut ut alii, γένειον (utraque vox barbam
 signat) portus fuerit Troëzenis, cuius accolæ
 prolixo capillo barbaque horridi fuisse decan-
 tantur. Porrò calvum Græci dicunt φαλακρὸν,
 φαλαιθον. „ Item φιλὸν & φιλοκόρσην ut apud
 „ Hesychium legas: Rursus à lævore capi-
 tis

„ τις λειοκάρηνον , & μαδῶν apud Aristophanem dici invenio , Simonides lyricus etiam
 „ ψηνὸν vocat , quem Homerus ψεδνὸν ubi
 „ Thersitæ deformitatem depingit : Adde &
 „ a raritate capillorum ἀρχιότερχα , & a gla-
 „ britie μαδαρὸν , & in Epigrammatum Græco-
 „ rum conlectaneis ἐρημοκόμον sub eadem sig-
 „ nificatione teneri . Recalvastrum autem &
 „ Plautina voce Recalvum intelligi cum qui à
 „ sincipite glaber sit , qua specie Julium Cæ-
 „ sarem fuisse diximus ἀναφαλαντίαν , & Suidæ
 „ testimonio ἀναστιλον Græcis vocari notum
 „ est , unde ἀναστιλοκομῶν deducta vox est , de
 „ iis qui antiis attonsis veluti glabri poste-
 „ riorem capitis sylvam indetonsam promis-
 „ famque alunt , quod Parthos consueuisse
 „ facere more Scythico referunt iisdem ver-
 „ bis Plutarchus & Appianus in Parthico ,
 „ apud quem malè συνθηκῶς pro σκυθικῶς &
 „ utrobique ἀναστιλῶν κομῶντων divulsis dictio-
 „ nibus scriptum reperias . ” Calvitio magis
 degener & infame vitium est pilorum degla-
 bratio , Alopecia dicta à vulpe , quæ steri-
 lem toto anno locum reddere lotio suo con-
 spersum scribitur , si Callimachi Scholiaſtæ
 fides habenda est : imò ipsemet Callimachus
 istud innuere videtur in hymnis , inquiens :

ως ὅτε κόρσην

Φωτὸς ἐνιδρυνθεῖσα κόμην ἐπενέφελοντ' αἰλῶπηξ.

id est :

*Altè immersa velut capitis depascit honorem
Vulpes.*

Cujus vitii originem & curationem abundè docebunt Galenus, Trallianus, alii.

COMMENTARII DE COMA FINIS.

CATALOGUS AUTORUM,

Qui in hoc opere a mendis vindicantur, explicantur, laudantur, aut refelluntur.

A ccius poëta. 353.	Amelius apamensis. 258.
Achæus Erethrius. 236.	Amipfias Comicus. 93.
Aegineta. 130. 184. 299.
477.	Ammianus Marcellinus.
65. 66. 121. 132. 176.
197. 203. 210. 213. 244.
252. 260. 305. 358. 438.
485. 516.
Aelianus 2. 312. 340. 341.
361. 439. 497. 525. 553.
590.	Amphis Comicus. 93.
Aschynes. 103. 194. 534.	Anacreon. 150. 496. 497.
557. 575. 585.
Aeschylus. 80. 91. 92. 100.
122. 133. 201. 250. 386.
430. 550.	Anaxilaus. 538.
Aeschyli Scholiafestes. 480.	Antiochus Syracusanus.
71. 73.
Aëtius. 129. 184.	Antiphanes. 385.
Afranius. 353.	Apollodorus. 178.
Agathius. 9. 18. 121. 487.
545. 556.	Apollonius Rhodius. 85.
125. 294. 302. 486.
Agathon Comicus 536.	Appianus. 43. 79. 98. 111.
141. 277. 439. 446.
Alcæus. 389.	Apulejus 118. 592.
Alciatus (Andreas) 214.	Aratus. 22.
Agricola (Georg) 218.	Archestratus. 272. 431.
557.
Alcidamas Rhetor. 240.	Archilochus. 20. 132. 463.
538. 566.
Alexander Aetolus. 82.	
Alexander Neopolitanus.
8. 101.	

- Archippus. 320. 416.
 Aretinus (Petrus) 25.
 255.
 Argyrus. 166.
 Aristophanes & interpres.
 55. 84. 90. 92. 99. 101.
 103. 106. 153. 156. 157.
 159. 162. 199. 310. 389.
 429. 433. 446. 450. 485.
 493. 502. 530. 536. 537.
 539. 561. 575. 577. 590.
 Aristoteles. 30. 128. 132.
 159. 184. 210. 299. 311.
 342. 417. 469. 483. 559.
 566. 577. 588.
 Arnobius. 108. 117. 137.
 143. 373.
 Arrianus. 58. 92. 102. 140.
 Artemidorus. 41. 78. 234.
 428. 448. 457. 468. 513.
 Asclepiades. 67.
 Asconius paedianus. 85. 98
 Asius Poëta. 437. 545.
 Athenæus. 33. 42. 80. 83.
 86. 89. 92. 120. 162. 169.
 217. 235. 265. 268. 287.
 312. 317. 318. 320. 341.
 342. 344. 348. 377. 386.
 430. 462. 535.
 Aulus Gellius. 92. 174.
 314. 357. 455. 512.
 Aurelius (Julianus) 70.
 Ausonius. 46. 120. 180.
 237. 357. 366. 486.
 Barbarus (Hermolaus)
 33. 118.
 Bayfius (Laz) 77. 116. 118.
 Basilius. 237.
 Betulejus (Xystus) 120.
 Brodæus (Joh.) 192.
 Budæus (Guilielm.) 104.
 177. 227. 440.
 Cæcilius fabulæ restitutæ.
 351.
 Cæsar. 141. 448. 484.
 Callimachus, ejusque in-
 terpres. 47. 71. 84. 105.
 203. 215. 249. 343. 376.
 386. 433. 467. 543.
 Camerarius (Joach.) 119.
 409.
 Capitolinus. 227. 567.
 Cassianus Bassus schola-
 sticus, autor librorum
 de agricultura, qui fal-
 so Constantini nomine
 circumferuntur. 67.
 128. 183. 326.
 Cato. 71. 73. 74. 195. 209.
 509. 570.
 Catullus. 262. 344. 484.
 561. 572.
 Chalcidius. 142.
 Chrestodorus Thebanus.
 434. 486.
 Claudianus. 24. 124. 280.
 543. 548.

- Clearchus. 451.
Clemens Alexandr. 58.
70. 182. 237. 361. 363.
477. 552. 563.
Clemens Romanus. 151.
Cleomedes. 142.
Cicero. 57. 65. 66. 70. 99.
107. 116. 119. 126. 138.
176. 229. 246. 288. 327.
363. 392. 448. 450. 475.
Columella. 131. 561.
Coluthus. 434.
Cornarius. 300
Cratinus. 157. 185. 390.
479.
Critias. 386. 390.
Curtius. 121. 125. 496.
545.
Cyprianus. 26.
Cyrillus. 28. 70. 145. 258.
Demetrius Triclinius. 80.
187.
Demosthenes. 39. 104.
106. 311. 315. 318. 440.
Dicæarchus. 152. 154.
385.
Dictys Cretensis. 523.
Didymus. 303.
Diogenes Laertius. 69. 71.
85. 102. 188. 287. 418.
444. 489. 498. 503. 514.
Diodorus Siculus. 3. 23.
41. 127. 131. 270. 295.
450. 484.
- Dion academicus. 128.
Dion Bithynius. 454.
Dion Coccejus. 56. 72.
104. 140. 180. 266. 298.
442. 449. 456. 470. 472.
591.
Dion Chrysosthomus.
163. 462. 483.
Dionysius Afer. 294.
Dionysius Halicarnassæus
42. 73. 106. 151. 220.
319. 478.
Dioscorides. 33. 105. 128.
130. 183. 192. 299. 315.
Donatus. 187. 411. 428.
Dorpius (Martinus) 232.
Empedocles. 142. 588.
Ennius 187. 281. 352.
Epigrammatarii. 53. 54.
91. 114. 149. 185. 234.
365. 440. 475. 484. 497.
509. 512. 550. 551. 557.
566.
Erasmus. 83. 158. 242.
4. 8. 441.
Eratosthenes. 146. 203.
302.
Etymologicon. 154. 302.
435. 529.
Eubolus Comicus. 91. 95.
384.
Euclides. 285.
Eunapius Sard. 254. 312.
Euphorion. 82.
Pp 5 Eu

- Eupolis Comicus. 201
 Euripides & interpres. 23.
 39. 48. 90. 123. 124. 296.
 386. 417. 418. 433. 441.
 448. 530. 533. 544. 525.
 527. 528. 546. 573.
 Eusebius. 27. 28. 175. 359.
 373. 540.
 Eustathius. 68. 80. 83. 86.
 93. 94. 95. 97. 106. 155.
 157. 158. 205. 235. 244.
 292. 297. 317. 318. 321.
 389. 447. 470. 485. 505.
 535. 538. 567. 569. 587.
 Festus. 413.
 Firmicus. 109. 198.
 Florus. 110. 132. 135.
 Frontinus. 220.
 Fulgentius. 233. 235. 279.
 313. 369. 467.
 Galenus. 92. 129. 130. 176.
 210. 219. 299. 317. 428.
 494. 514. 556. 589.
 Gaza. 120. 343.
 Gelenius (Sigismundus)
 118.
 Germanicus Cæsar. 22.
 24. 49. 294. 369.
 Glareanus (Henricus)
 249.
 Gorgias Leontinus. 75.
 88. 241.
 Gratius. 261. 263.
 Gregor. Nazianzenus. 1.
 88. 215. 437. 558. 487.
 550. 579.
 Gyraldus. 253. 272.
 367.
 Heratæus. 132.
 Hegesander. 35.
 Hegesippus. 468. 479. 503
 Heliodorus. 487. 529.
 517.
 Hellanicus. 73. 132.
 Hephaestion. 105. 587.
 Heraclides Ponticus. 103.
 144. 187. 205. 484.
 Hermesianax. 29.
 Herinias philos. 151.
 Hermippus. 68. 505.
 Herodianus Grammaticus. 97.
 Herodianus historicus. 55
 452. 526.
 Herodotus. 17. 86. 163.
 293. 315. 429. 443. 473.
 485. 540. 567. 593.
 Hesychius. 2. 72. 90. 95.
 97. 152. 181. 194. 389.
 398. 418. 431. 480. 505.
 511. 539. 564.
 Hesiodus. 65. 579.
 Hierocles Alexandr. 93.
 Hippocrates. 183. 211.
 Homeris ejusque scholiastes. 79. 81. 88. 98.
 100. 123. 124. 125. 148.
 149.

Catalogus Autorum. 603

149. 203. 233. 246. 379.
 431. 433. 435. 481. 484.
 486. 488. 507. 544. 525.
 580.
 Horatius. 33. 51. 97. 150.
 184. 221. 222. 249. 273.
 475. 533. 545. 557. 574.
 577. 584.
 Hugo Eterianus. 268.
 Hyginus. 22. 47. 73. 205.
 498.
 Iamblichus. 255.
 Ibucus poëta. 21.
 Jön poëta. 82. 154. 264.
 Jornandes. 530.
 Isidorus. 129. 132.
 Isocrates. 48. 98.
 Julianus apost. 53. 163.
 189.
 Justinus. 96. 404.
 Justinus Martyr. 28.
 Juvenalis. 56. 117. 220.
 439. 457. 477. 548. 549.
 572.
 Laberius. 353.
 Lactantius. 48. 215. 369.
 Lampridius. 410.
 Latinus Pacatus. 225.
 Livius. 40. 66. 123. 136.
 143. 176. 180. 392. 487.
 552.
 Lucan. 23. 123. 124. 326.
 366. 415. 470. 484. 550.
 559. 567. 569.
- Lucianus. 75. 100. 123.
 437. 457. 467. 468. 471.
 479. 485. 500. 502. 511.
 515. 566.
 Lucilius Tarrhæus. 22.
 125. 216. 295.
 Lucilius. 116. 432. 456.
 553.
 Lucretius. 393.
 Lutatius 122.
 Lycophron. 21. 300. 347.
 431. 435. 532. 538.
 Macrobius 83. 144. 221.
 591.
 Mamertinus. 225. 230.
 569.
 Martialis. 56. 71. 112. 178.
 182. 220. 245. 279. 299.
 306. 365. 477. 481. 488.
 496. 497. 509. 548. 552.
 554. 556. 558. 564. 567.
 574. 584.
 Martianus Capella. 566.
 Marius Victorinus 37.
 Matthæolus Senensis. 183
 Menander. 582.
 Minutius Felix. 139.
 Morillonius. 189. 245. 279.
 328.
 Morisotus 120.
 Moschus. 563.
 Musonius. 465. 491.
 Nævius. 38. 352.
 Nannius. 191. 232.

Nau-

- Naumachius.** 565.
Neocles. 50.
Nicander. 34.
Nicephorus Callistus. 468
Nicetas. 541. 587.
Nicolaus Alexandrinus.
 201.
Nicomachus Gerasinus.
 264.
Nonnus Panopolita. 364.
 522. 526. 577.
Nonius Marcellus. 102.
 116. 149. 327. 339. 345.
 348. 366. 370. 379. 394.
 395. 396.
Obsopæus (vincent) 114.
Octavius Horatianus. 139
Oecolampadius. 28.
Olympiodorus. 87.
Oneirocriticān autor. 57.
Oppianus. 135. 183. 484.
 494.
Origenes. 154. 501.
Orpheus. 133. 142. 487.
 495. 571.
Orus Apollo Nilous. 1.
 23. 152.
Ovidius. 48. 68. 280. 297.
 361. 495. 507. 531. 532.
 528. 545. 546. 558. 569.
 583. 589.
Pacuvius. 356.
Palæphatus. 294. 552.
Palladius. 315. 438.
Panyasis. 83. 295.
Parthasius (Janus) 191.
Parthenius. 126. 179.
Paulinus. 177.
Pausanias. 6. 46. 48. 52. 57.
 72. 85. 87. 193. 241. 405.
 407. 468. 506. 514. 581.
Pedo 136.
Persius 188. 273. 284. 458.
 496. 510. *interpres*
 212.
Petronius 151. 238. 281.
 314. 359. 505. 592.
Phavorinus 80. 89. 201.
 202. 309. 431. 489.
Pherecydes 83. 293. 295.
Philon Biblius 57. 144.
Philo Judæus 150. 168.
Philostephanus 487.
Philostratus 87. 149. 215.
 233. 240. 264. 367. 429.
 437. 476. 479. 485. 488.
 489. 496. 498. 503. 505.
 507. 509. 515. 551. 570.
 581.
Phocylides 501. 562.
Pincianus (Ferdinand)
 137.
Pindarus & Scholiast. 2. 5.
 40. 86. 207. 216. 248.
 486. 497. 583.
Pius (Baptilla) 131.

Pla-

- Plato 29.88.93.106.158.
319.363.500.579.
Plautus 149.313.315.350.
408.409.432.446.478.
503.538.
Plinius uterque 3.5.25.
27.34.51.57.67.77.110.
118.120.124.127.131.
135.137.141.142.175.
183.192.196.205.207.
233.248.268.289.290.
291.298.301.315.340.
355.360.364.366.369.
371.379.392.415.450.
452.466.477.507.513.
567.
Plutarchus 21.25.48.50.
71.77.84.96.101.121.
125.142.153.161.178.
229.239.243.254.264.
277.288.310.362.404.
432.436.467.469.473.
509.534.547.588.
Politianus 1.53.
Pollux 5.22.42.89.95.96.
120.177.193.194.295.
308.313.316.319.388.
389.431.434.439.444.
481.511.540.547.564.
Polyænus 539.
Polybius 96.136.198.447.
469.
Polemon 88.220.272.
Pomponius Comic. 354.
Porphyrius 24.77.174.
179.444.
Porphyrio Grammat. 33.
94.249.
Posidippus Comicus 314.
Praxilla Sicyonia 161.
Probus 147.148.246.
487.
Proclus Diadochus. 29.
145.285.
Procopius 121.209.429.
467.531.541.
Propertius 554.559.
Ptolemæus 142.
Prudentius 577.
Quintilianus 259.274.
354.458.478.553.
Rhenanus (Beatus) 74.
Rhodiginus 3.44.193.
195.298.391.
Ruellius (Joann.) 105.
Ruffinus aquilejensis. 76.
Sabellicus 138.
Sappho 528.
Seneca 43.55.109.270.
296.305.480.484.563.
567.
Servius 30.32.68.72.79.
82.99.124.136.174.
191.209.233.304.305.
379.446.495.
Severianus 165.

Se-

- Sextus Pompejus 37.109.
 134.144.222.233.306.
 314.358.364.549.
- Sichardus (Joann.) 76.
- Silius 32.262.263.557.
- Simeon Zethus 184.
- Simonides 296.486.
- Sisenna 532.
- Stephanus (Henr.) 390.
- Solinus 269.484.512.523
 555.579.
- Sophocles 80.87.100.105
 181.251.300.316.430.
 434.457.528.531.
- Sozomenus 194.
- Statius 3.23.148.180.481.
 495.510.526.549.
- Stephanus 35.72.255.
- Stesichorus 94.221.485.
- Stobæus 185.204.492.
 577.
- Strabo 3.5.35.42.131.
 179.201.206.209.213.
 271.408.467.482.496.
 531.550.552.560.564.
 581.
- Strattis Comicus 91.
- Suetonius 40.393.415.
 439.455.
- Suidas 20.27.41.52.90.
 103.104.131.152.158.
 163.195.199.295.309.
 387.429.435.455.457.
 469.504.543.551.
- Sulpitia poetria 53.
- Sutrius Comicus 313.
- Sylvius 111.
- Symmachus 32.
- Synesius 124.200.299.
 318.443.473.494.503.
 504.508.
- Tacitus 65.99.101.102.
 112.195.231.327.357.
 454.512.563.
- Tarasinus sive Stasinus,
 Cypriacorum autor.
 45.
- Terentianus 37.117.
- Terentius 392.412.
- Tertullianus 75.119.186.
 288.406.436.439.563.
- Themistius 323.
- Theocritus & interpr. 149
 178.261.359.523.541.
 578.587.
- Theodoretus 193.302.
 443.463.
- Theon Alexandr. 47.
- Theophrastus 35.105.198
 300.309.314.534.
- Theophylactus Schola-
 stic. 436.
- Theopompus 478.
- Thucydides 75.319.435.
 436.536.
- Tibullus 279.298.497.
 558.

- Timotheus poëta 252.
Trapezuntius 374.
Tryphiodorus 92. 124.
529.
Valerius Flaccus 23. 69.
Valerius Maximus 110.
239.
Valerius Probus 68.
Varro 38.67.73.118.145.
174.222.314.339.340.
347.348.355.363.375.
396.506.543.
Vellejus Paterculus. 110.
228.265.376.
Virgilius 5.20.23.24.30.
- 65.69.79.98.101.122.
128.134.136.146.190.
196.233.250.273.435.
437.488.495.507.531.
533.558.561.572.
Vitruvius 285.297.
Xenophon 96.405.523.
Zenobius 8.89.90.155.
Zezes 55.217.300.305.
309.488.489.539.
Zonaras 57.189.453.475.
Zosimus Alexandrinus,
296.

IN-

I N D E X

*Rerum memorabilium, & vocum, quæ in Animad-
versis, ac Adpendice continentur.*

A.

A ron barbatus.	466			
Abrahamus somniorum coniector primus.	57			
Absalon pulcricomus juste perit.	506			
Acarnania funda.	5			
Acarnanes cur dicti.	482. 536			
Achilles Sperchio amni comas vovet.	509			
Acus, ejusque officium & usus.	547. ex qua ma-
teria.	548		
Adolescentes fluminibus crines consecrabant.	509			
apollini & Æsculapio crines ponebant.	510			
Adonidis allegorica fabula.	261. sacra Adonia.	<i>ibid.</i>		
Adulteræ fœminæ apud Germanos præcisissimæ capillis
denudatæ foras extrusæ.	454			
Adulto vere.	65			
Ægyptii hordeacii potus inventores.	127. Ægyptiorum
sacerdotum vestes ex lino.	263. Ægyptii δυσμετα-
δότοι dicti	283. cur suilla abstinuerint.	361
Ælius Stilo qui.	355			
Æra Corybantia, Dodonæa, Temesæa.	180			
Æsculapius barbatus.	467. ei consecratus olim cri-
nis pucritiæ.	510		
Ætoli fundæ inventores.	5			
Affluentia rerum à Deo hominibus concessa ob quo-
rundam malevolentiam sæpe definit, uti variis
exemplis probatur.	168. 169			
Αγκύλης.	390			
Age-				

Agelao claudicanti delatum imperium.	404.405
Agninis barbarici species triangularis.	18
Agnodice virgo tonsa viri modo medicæ rei dat operam.	498
Αγελαος Plauti fabula.	351.
Ala Anglorum potus.	127
Albis mulis invecti olim Sicyonii tyranni. 39. albis equis Hieronicæ vehi solitæ. 40. quadrigis alborum equorum ex regia procedere solitus Hieronymus Syracusanus. <i>ibid.</i> albis equis triumphantes invecti. <i>ibid.</i>	39. 40
Alcyon avis.	356
Aletes Corinthi conditor. aletii.	376
Alexander M. militibus barbam radi imperat. 476 quid eo dicto innuerit. <i>ibid.</i>	476
Aliquanto plura, phrasis.	392
Amphiaraus somniorum conjector.	57
Amphictyon oneirocrites.	57
Αναιτιας lapis.	7
Annuli pro Cincinnis.	422
Anteventuli.	432
Anthermus.	52
Antiæ.	432
Antigonus Rex Bacchum imitatur.	267
Antiochicus Juliani quare ita inscriptus.	244
Antiochus tonsor.	245
Antonius Bacchum imitatur. 265. Minervam dicit in uxorem, 266. mille talenta dotis nomine atheniensibus imperat. <i>ibid.</i>	265. 266
ἀπασος.	202
Apaturiæ feriæ.	511
Apices.	106
Apitius luxui deditissimus.	366
Apium corona Isthmiaca. 248, & Nemæa. <i>ibid.</i>	248. 366
Q q	Apollo

Apollo genitor , γενῆτας. ejus ara Deli à Pythagora adorata. 69.	69.
Jovis prophetes. 251.	251.
Apollo barbatus cultus olim. 467.	467.
apollo κεροτρόφος. 509.	509.
comæ detonsæ ei sacratæ. <i>ibid.</i>	
ἀποσκυθίξειν quid. 447	447
Aries Phryxi. 293.	293.
aries pro navi arietina forma. 295.	295.
arietinum vellus quod. 296	296
Aquila in Romano exercitu portari solita. 140.	140.
Aquilifer. 141	141
Ara apollinis genitoris in delo. 69.	69.
à Pythagora adorata <i>ibid.</i> dicta ara piorum seu rite venerantium, & ara pura. 70.	70.
ara cornea. 71	71
Arenæ. 406	406
Areopagitarum severitas. 6.	6.
areopagus unde dictus. <i>ibid.</i>	
Argeffa Italia dicta. 71	71
Argus Iūs custos. 408	408
Ariadne Libera dicta. 49	49
Arion Citharædus. 163	163
Aristoteles Stagirites. 10. 17	10. 17
Artemidorus. 58	58
Artisanus Rex Æthiopum reos amputatis narium spiraculis in deserta loca abire compulit &c. 271	271
Afinii Celeris prodigalitas. 291	291
Afinii Galli mensa. 289	289
Affyriorum ritus in supplicando. 122	122
Afelli bestiolæ. 299	299
ἀσεγίγαλος. 83. 92. Diogenes in sua republ. censuit astrogalos numismatis vicem obtinere. 95	95
ἀσροκύων.	23
Athenis Statuarius. 53	53
Athletæ cute tenus tonsi. 515	515
Aviculæ morsicantes in conviviis adhibitæ. 558	558
Aulici sorices & tineæ palatiorum. 172	172
Au-	

Aurei crines.	571
Auris memoriarum sacra.	233
Ausonia Italia dicta.	72

B.

B Acca quid.	360
Bacchus pictis vestibus usus. 41. Zythi inventor 131. Evius. 212. Bacchus barbatus.	467
Baleares funditores.	5
Barba quando primum radi cæperit. 451. Virilitatis & pulcritudinis indicium. 453. barbae rasio luctus indicium. 455. barba viri forma. 461. singulare Dei donum. 463. 471. barbae rasura ignominiosa, vetita &c. via, voc, rasura, barbam decere virum gravem ex vett, scriptis &c. ostensum. 466 &c. Barbata fœmina præter naturam. 464, ejus occursum ominosus. <i>ibid.</i>	
Barbara nomina apud Jamblichum quæ.	255 &c.
Batavia insula.	230 &c.
Bauli.	32
Biera.	133
Boletus.	56
Bonæ Deæ sacra.	324
Boreas unde.	346
Bóτρος intortus cincinnorum globus.	434
Bovinatores qui.	370
Brenni milites reverendi barbis prolixis.	469
Bruta cur pilosa.	494
Bubastia sacra. 263. Bubastis Diana. <i>ibid.</i>	
Buccinum quid.	416
Búvη malta.	129
Bupalus quis. 51. &c. pugna Bupalia prov. 53. Bupalium odium prov.	54
Bura & Helice.	208

C.

- C**Alamistratura mollitiei index. 562. calamistrati. *ibid.*
- Calanus pyræ cæsariem imposuit. 528
- Calculi judicum. 102. 103.
- Callicratis formicæ &c. ex ebore fabricatæ. 25
- Calvier. 412
- Calvitium quid, & calvescere. 588. probrosum. 589.
inique id quidam tulerunt. *ibid.* alii modeste. 591.
calvus Socrates depictus. 592. Æsculapius, Ulysses, Isocrates. *ibid.* calva occasio. 593. calva à natali gens Scythica. *ibid.* calva Venus. *ibid.* calvus orator Latinus Demosthenes. 594. Calvitium plenam Lunam imitans. 596
- Campanæ usus ad pia munia translatus. 177. pulsabantur campanæ defuncto aliquo. 178. & ut vis tonitrii infringatur. *ibid.* illis evocabatur populus ad thermas. *ibid.* & ad cupedias. *ibid.* usus Campanæ apud præsidiarios milites. 179. & si qua vis ingrueret. 180
- Canendi ordo in conviviis. 154. 155
- Canities & Canitia quid. 576. unde. 577. ejus dignitas. 579. 580. etiam in juvenibus aliquando. 583. Canitiem quæ accelerent. 585
- Cani à natali qui. 578. Canorum familia. 581
- Cana Vesta, Fides, Veritas, Natura, Æternitas. 581. canum tempus, ver. *ibid.* absinthium. 583.
mare, ferrum 584 canus Apollo. 581
- Cannensis pugna quid apud Ciceronem. 108
- Canopus Pellæus cur Virgilio dictus. 31
- Canthari. 77
- Capedines. 116. 118.
- Caput Jovi sacrum. 233
- Capitis ἡγεμονικὸν. 490. caput quare pilosum. *ibid.*
- Ca-

Capillamentum fatile & textile.	439
Capillatæ gentes variæ. 484. Dii deæque capillatæ ubique apud vett. scriptores.	585 &c.
Capillorum vilitas 493. Capilli mortuum quiddam sunt 494. 507. Capilli quisquiliæ 508. Capilli consecrati diis 509. 510. 511. Capillorum tin- eturæ 552. crispatura & contortio. 559 &c.	
Capillaris & Capillata arbor 510. capillare unguen- tum 559. de coloribus capillitii.	568
Capronæ 432. libidinis indices.	506
Carmen quid.	176
Catastus quid Vitruvio 297. Catasta.	298
Cato (M. Censorius) grandævas Græcas litteras di- dicit 254. Cato cur barbam promiscrit.	471
Causia.	106
Gaviarum.	365
κῆπος & κῆπιον tonsuræ genus.	536 &c.
Celeritas in scribendo damnata.	238
Celia & Ceria Hispaniæ.	127
κείρετθαι.	432. 438. 440
κέρας capillitium.	431
Cerasi calculus exsculptus , continens quindecim alearum paria , suis punctis distincta.	25
Ceres Mercurivcha.	272
Cerevisia unde diæta.	127. 128. &c.
Κήρυξ multa denotat , præconem , fecialem , pocil- latorem , muricem , accipitrem &c.	315-321
Ceyx Rex.	356
Chiesii Romani luxus.	224
Chozroës Persarum Rex totum aristotelem imbi- bit.	9. 17
Christus cuneata barba à pictoribus effigiatus.	468
Cianos insula.	297
Ciborium quid.	33. 34. 35
	Cica-

- Cicadæ aureæ** 436. innexæ crinibus. 565
Cicero græcorum interpres 282. ejus mensa sumptuosa. 289
Cinctus Marti consecratus. 233
Cincinnus 432. *κινύνοι.* 433. **Cincinni intorti.** 566
Cinerarii & Ciniflones. 561
Cineres adspergendi crinibus vetus mos. 533
Cinnus. 433
Circe Marica dicta. 49
Ciris. 428
Cirrus 432. **Cirri unde** 438. cirrati pueri. 510
Civilis Batavorum Regulus cæsariem attondit. 512
Claudicanus imperium. 404
Clazomenæ. 53
Κλῆρος unde. 97
Clithenis rasura: proverb. 449
Clodii Æsopi luxus. 291. 292
Cochlacæ, Cochleatæ columnæ. 409
Cœlum. 145
Colocasia. 34. 36
Colores varii capillorum. 568 &c.
Columbarum septem genera. 341. de columbis mi-
rum. *ibid.* & 343
Coma unde dicta 428. **Comæ arborum folia.** *ibid.*
Coma apposititia. 438. 439. **Coma veneranda,**
reverenda, terribilis, decora &c. 463. **Coma tur-
rita.** 549
Comam nutritre inutile, vilē, ferum, puerile. 491.
Servile 500. ignominiosum 501. mollitiei signum
habitum 503. fastuosam 506. **Comæ colores va-
rii.** 568
Coma detonsa patriis fluminibus consecrata 509. &
Apollini *ibid.* & **Æsculapio** 510. suspensa ab ado-
lescentibus. *ibid.* comam tondere idem quod viri-
leum

Iem togam adsumere.	511
Coma in luctu tonsa. 523. & seqq. fluens & passa quoque in funere. 531. adspergebatur cineribus 533. Coma unguentis delibuta. 555. & croco myrrhaque.	558.559
Comam in gradus frangere.	561
Commodus Hercules & Jovis filius nominari vo- luit.	268
Concha vehitur Venus. 279. Libidinis incenta- trix. <i>ibid.</i>	
Conchulis marinis olim usi vett. loco calculorum judiciorum.	103
Corypha insula.	297
Corporis partes singulæ diis peculiaribus deputa- tæ.	233
Corybantia æra.	180
Consentes dii.	304
Convolvolus.	302
Contumeliæ fanum & lapis.	8
Cornua pro cincinnis. 435. Cornutus quomodo Mo- ses. <i>ibid.</i>	
κόση. 430. convicci nomen.	452
Cornicum concordia. 1. Cornices conjugii fidem servant.	2
καροτρόφοι dicti fluvii. 509. καροτρόφος Apollo. <i>ibid.</i>	
Cosyra insula.	297
Cottabi ratio explicata. 383. & seqq.	
Cotys & Cotytto Dea. 199. Cotyos Sodalis pro- verb. 200. Deæ istius ara apud Corinthios. 503	
Creusis. Crissæus sinus.	207.208
κρέξ. 430. crinis unde.	432
Crispatura capillorum. 559. in fœminis damnata. 563. duplex.	564
Crobylus.	75.435
Qq 4	Cro-

Croœcum lutum Virgilio quid.	191
Crœco imbuta cæsaries.	559
Crurifragium.	198
Cubus. 89. 92. pro eventu dubio. <i>ibid.</i> Cubi inven-	
tor Archytas.	93
Culullus quid.	121
Cuneiformis acies.	19
κύων & Canicula pro unione.	91
Cupressus arbor feralis, & cur. 67. Diti & Proser-	
pinæ sacra. <i>ibid.</i>	
Curetes quare retro comati. 481. unde nomen ha-	
bucrint.	535 &c.
Curius Rom. talis ludere doctissimus.	85
Curmi potus.	127
Cutio animal.	300
Cyparissus oppidum.	69
Cyparissus Telephi filius.	68
Cyparissa Boreæ filia. 67. Cyparisse filiæ Eteo-	
clis. <i>ibid.</i> ex Cypariso Jovis sceptrum factum. 68	
Cythera insula conchis nobilitata. 279. Porphyris	
vocata. <i>ibid.</i>	

D.

D Ei dæque capillati ubique apud vett. scripto-	
res.	485
Delos è mari emersit.	204
Demosthenes oœties descriptis Thucydidem. 17.	
Pæanicus orator.	10. 17
Depilatrices. 476. 479. depilati Pathici.	477
Dextra Fidei sacra.	233
Dextram supplices tangebant.	123
Diana omnivaga, 246. Orsilochia apud Ammian.	252
Buballia.	263
Dies præceps.	66
Digiti Minervæ facri.	234
Dio-	

Diogenis dictoria in comatas.	498.	idem puerorum cæsariem condere jubet.	<i>ibid.</i>
Dioscuri e Leda prognati, & Nemesis filii.	45.	Dei tutelares.	114
Discrimen sexuum quibus notetur.	499	Displicare quid.	198
Dium fulgur quod.	305	Doctoralis laureæ conferendi ritus.	322
Dorsum Plutoni attributum.	233	Drusillani lanx.	290
Dubitandum nihil, pro, non parvum.	24	E.	
E Brius pro pleno & dementato.	149.	150	
E Effatum quid. 173. effatus ager.	174		
ἐκφυλλοφόρησις.	102.	309	
Elenchi qui.	360		
Eleusin. 207. Eleusiniorum ritus.	373		
ἱμπλοχία sertum apud Athenienses.	564		
Endymionem Luna cur amarit.	369		
Ennius Euhemerum transtulit.	281		
Ephesiæ literæ quæ.	181		
ἐπίστειος tonsuræ genus.	540		
Equi explorati tintinnabulis, an sint consternaces.	181		
Eros Julia pro Trotula.	326		
Evius unde dictus. 212. Evius Bacchus, non Eu- hyus.	<i>ibid.</i>		
Eubœenses sinciput rondebant.	481		
Eurydice Illyrica grandæva literas didicit.	254		
Excubidores nolam pulsabant noctu.	179		
Extemporalis dictionis inventio.	241		
F.			
F Aba Ægyptia.	34.	170	
F Fax ex spina alba in nuptiis olim prælata.	379		
Febris fanum.	138		
Qq 5		Fe-	

Feronia libertorum Dea.	446
Fiscus lien vocatus.	172
Flamen dialis à libero tondebatur.	512
Flava coma. 568. olim meritoria. 572. Ægyptiis despecta. 573. Flavedo quid Aristoteli. 574. flavi citius canescunt.	<i>ibid.</i>
In Foco sedere, & verbum nullum facere, suppli- cum est.	125
Fōri tabes.	195
Forfex, Forvum, Forpex.	546
Fractus versus.	53
Franci circumtonsi libertatis argumento.	500
Franciscus alumnus minutorum characterum scrip- tor eximius.	26
Frisii circumtonsi, in signum libertatis ipsis obla- tæ.	500
Frons Genio sacra.	233
Fucata omnia turpissima.	552 &c.
Fulmen telum trisulcum dictum cur. 303. tria ge- nera fulminum. 304. Jupiter auctor fulminum. <i>ibid.</i> Fulgurales libri Hetruscorum. <i>ibid.</i> Manu- biæ jactus fulminum. 305. Dium fulgor. <i>ibid.</i> fulgor nocturnum Summani.	306
G.	
Galericulus.	439
Gallerus Thessalicus.	105
Galli Cybeles ministri scuticis flagellari soliti.	84.
Samia testa virilitatem amputabant.	120
Galli φιλέλληνες.	274
Gallia comata.	483
Gatum socrorum.	365
γασπορομία Archestrati.	272
Geloni populi.	5
Gelotopæ.	449
Génii	

Genii.	358
Genua adtrectabant supplices. 123. Genua Misericordiæ sacra.	124, 234
Geometriæ rudes à Platone exclusi.	283
Germanicæ voces è Græcis fontibus haustæ. 275. & seqq.	275
Gosly pion.	263
Græcæ linguæ osores taxantur. 9. Græcorum librorum conversionem immerito criminari nonnullos.	280. &c.
Gymnosophistæ barbati.	467
H.	
H Adrianus primus barbam promisit.	470
Hectorea tonsura.	538
Helena Nemesis filia. 46. quare dicatur ex ovo prougnata.	48
Helice & Bura.	208
Hercules Lebete & scypho mare trajicit. 82. ejus sagittæ. 31. Hercules Buraicus. 85. Hercules Goliæ. 215. bovem integrum devorat. <i>ibid.</i> ejus sacra apud Lindios cum diris & execratione perfecta. <i>ibid.</i> Hercules craterem trium lagenarum capacem ebbit.	221
Herculeum Tarentum cur.	30, 31
Hesperia Italia dicta.	72
Hieronymus Syracusarum tyrannus quadrigis alborum è regia procedere solitus	40
Hieronicæ, sacrorum certaminum Victores olim albis equis, invecti.	40
Hippônax poëta. 51. Hipponaëtum præconium prov.	55
Hollandiæ nomen unde.	232
Hosthanes Magus.	27
Hunnicæ tonsuræ genus.	541
Hy-	

Hygiæ Aesculapii filiæ tonsa coma vovetur.	514
Hypæpa. Hypæpus.	361
Hyperbolus.	311

I.

Iactus ter sex felicissimus.	91.	Jactus Veneris.	94-
Iactus πρανῆς.	95.	ἄγλη.	Jactus felices & infelices.
Jacobus Justus nunquam rasus.			ibid.
Janicula Italia dicta.			71
Iccius portus.			179
Ignis Persarum sacer & æternus prælatus ante agmen Perficum.			121
Ilias Homeri nucis putamini inclusa.	25.	olim rubris vestibus actitata.	78
Impudentiæ ara Atheniensium.			8
Indi cornas fucant.	555.	croco crines imbuunt.	559
Innocentiæ lapis in Areopago.			7
Injuriæ lapis in Areopago.			7
Ino Leucothea dicta.			49
Insani cur porcum laribus immolarent.			223
Insulæ variæ quæ è mari emerserunt.	204.	& seqq.	
D. Joannes Barbarus Proclo dictus.			258
Josephus somniorum primus expicator.			57
Jovis sceptrum è cypariffo.			68
Isiaci linigeri.	263.	Isiaci cultores rasi.	444
Isis Ægyptiorum Stella.			23
Iſocrates Decennium in una oratione consumpsit.			240
Italiæ varia nomina.	71.	72. unde dicta.	73.
Italus taurum significat.			ibid.
Juli variæ significationes.			302
Juliani Cæsaris dictum.	8.	vera ratio inscriptionis orationis antiochicæ ejus.	189.
		Julianus hircus dictus.	475
		Julius	

Julius Cesar mollis.	480
Jupiter Φύξιος. λαφύσιος. 294. ἀγένειος, πωγωνιήτης.	
468. barbatus Virgilio. 472. comatus Homero. <i>ibid.</i>	
K.	
K υριξομένη dicta nupta, & hymenæi carmine copulata.	2
L.	
L Acedemoniorum Ephori plebi præcipiebant, ut mentum tonderent.	469
Lacones rege mortuo lebetes complodunt.	178
Lacus servilius.	109. 110
Lapides argentei in Areopago, unus reo, accusa- tori alter positi, & cur.	6
Larium ædes. 139. laribus porcus immolatus.	223
Λάρη, λατάγη.	389
Laurum tenebant canentes in conviviis.	154
Lebetum (in præmium victoribus propositorum) duo genera. 80. lebes & tripus idem. 81. lebes navigii genus.	82
Leda transnominata Nemesis. 47. 48. nutrix Hele- nes. <i>ibid.</i> in Nemesis mutata. <i>ibid.</i> Mnesinoë dicta.	50
Lindiorum mos in sacris.	215
Librare vulnera, quid.	4
Lipsydrium.	157
Litæ Deæ supplices.	125
Lityeres gulo.	217
Locusta venefica.	56
Lotos arbor Romæ. capillata vocata, & unde.	510
Lucani poëmation.	328
Lucina Dæa unde.	233
Ludus de morte Claudii Cæs.	55
Luna accelerat partum.	252
œvum Helenæ parens è Luna delapsum.	50
Lunda.	

Lunares fœminæ.	50
Lustrica vasa.	194
Lutum croceum Virgilio quid.	191
Luxus Chiesii Romani civis. 224. & Romanor.	225. &c.
Lycii ne tonderentur vectigal persolvunt.	483
Lycus Thebarum Rex primus.	39
Lyfiæ tarditas in scribendo.	240

M.

M āγμα.	192
Mæmōs.	431
Malobathrum assyrium.	557
Man quid.	170
Manes qui Virgilio.	358
Mania mater Latium.	223
Mavias etymon unde.	ibid.
Manubiæ fulminum jactus.	304
Manumittendi rasi. 446. cur.	447
Margarita tribacca.	360
Margopolis.	349
Marii dirum supplicium.	198
Maxies populi lævam capitis partem radebant.	481
Medusæ aurei crines in angues conversi.	506
Mellis potus inebriat. 133. mel aërium.	170
Melicertes Palæmon, & Portunus. 49. Glaucus.	ibid.
Mentha herba. ejus vires. 182. & seqq.	
Mentum adtingebant supplices.	123
Mercurius cubo insistens. 92. Mercurio fors adtribuitur. 97. ὑπηνήτης. 468. σφηνοπώγων.	ibid.
Metelli Nævii poetæ inimici.	38
Metretes.	218
Metus capillos surrigit.	507
Midas auriculis asini præditus.	238
Millepeda.	300
Mi-	

I N D E X.

623

Misericordia Dea.	234
Μισηπωγων Juliani oratio.	244
Modiperator olim electus.	102
Morgetes populi.	71
Morsimus ridiculous poëta. 367. μόρσιμος.	<i>ibid.</i>
μυκητίαι.	210
Mulis albis olim vehi soliti tyranni.	39
Mundi definitio. 146. ejus dextræ & sinistræ partes.	
142. ejus similitudo cum ovo. 143. refert ω literam. 145. quo anni tempore sit conditus Mundus; & non absurde statui originem ejus nativitatis in Libræ signo. 164. & seqq.	
Murax, est κῆρυξ.	196. &c.
Musæus Lunæ filius.	29
Myrrha imbuti capilli.	558
Myrinum vinum.	312
Myrmecidis sculptoris musca ex ebore alis integens quadrigam, & navis pennis apiculæ absconsa.	
Myrtum tenebant canentes in conviviis.	25. 340
N.	154. &c.
NÆvoli avaritia apud Martial.	112
Nazarei rasi.	441. 474
Ne quid nimis, cuius dictum.	375
Negotiationes pudendæ Regis cuiusdam.	419
Nemesis mater Helenes. 47. Nemesi attributus locus retro aurem dextram.	233
Nereus futura prædictit.	250
Nero rasus.	472
Nisi aurea coma.	506
Nolæ unde.	177
Nomina mortuorum consecratorum mutata.	48. 49
Novacula.	549
Novo vere.	65
Nu-	

Nubentes canis fenum olim ornabantur. in Nuptiis observatus ritus.	581 2
O.	
Oculi Cupidini , & juxta alios Minervæ fa-	
cri. 233	
Odarum genus triplex. 152	
Odyssea olim cæruleis vestibus repræsentata. 78	
Oenotria dicta Italia. 72	
Oliva supplex. 122. 123	
Olorus Thraciæ Rex. 17. Pater Thucydidis. ibid.	
Olympias Alexandri mater variis cognomentis ad-	
pellata. 49	
Olympiis soli ingenui admittebantur. 323	
Olympiorum oleaster. ibid.	
Oneirocritici versus. 59. & seqq.	
O <small>'</small> νισκος & ὄvos pro millepeda animalcula. 299	
O <small>'</small> vos pro unione. 90	
Ophiusa Rhodos dicta. Ophiusæ plures. 205. 206	
Opulentia detestatio. 158	
Orbes pro cincinnis. 432	
Orbona Dea. 137	
O <small>'</small> ρυθόγονος Helena. 48	
Orsilochia Diana. 252	
Osiris docuit putare arbores. 428. peregrinantes co-	
mam nutritre instituit. 484	
Ostracismus. 103. 308. Ostracismi lex cur institu-	
ta. 308. qui ejecti ostracismo. ibid.	
Ovum Helenæ parens è luna delapsum. 50. Ovum	
mundi simulacrum. 143. in Bacchi orgiis sacra-	
tum. 145	
Ova antiquitus dictum cœnaculum , & locus editior	
tabulati in ædibus. 50	

P.

P Alamedes tesserarum inventor. 87.	Palamedis
abacus.	88
Parabia potus.	127
Pallantis lib. superbia.	356
Palma Ægypti. 268.	$\pi\ddot{\omega}\mu\alpha$ dicta & ἄδιψος. <i>ibid.</i>
Panes hispidi.	505
Paris capillatus.	505
Passienus orator. 44.	calumniose Paschænus ab Oſco Khetore dictus. <i>ibid.</i>
$\pi\alpha\sigma\chi\nu\eta\alpha$.	45
Patella dignum operculum. prov.	339
Paulinus campanas invexit.	177
Paulus Apost. rarus. 441.	474. barbatus. 468
Pēcten ejusque etymon. 543.	buxeus. officium ejus & epitheta. <i>ibid.</i> Venus pēctinigera. 544. pēcten- di studium in viris. 545
Pēctus Neptuno attributum.	233
Pedes Mercurio sacri.	234
Pelusiacum linum.	263
Pericles extemporaneæ dictionis inventor.	242
$\Pi\epsilon\epsilon\pi\pi\alpha\lambda\eta\alpha$ quæ dicantur.	193 &c
$\pi\epsilon\pi\tau\pi\chi\alpha\lambda\alpha\tau\eta\pi$ tonsuræ genus.	540
Persarum supplicandi ritus.	121
Petrus barbatus.	468
Phaleræ pelagiæ quæ Petronio.	360
Φόβη.	430
Pholus Centaurus.	221
Phrygium ferrum quid Ciceroni. 111.	Phryx plagis emendatur. prov. <i>ibid.</i>
Phryne, antea Mnesarete.	49
Phryxus quis.	293
Phthisis mortis germana. 507.	in phthisi erumpunt crines. <i>ibid.</i>

R r

Pi-

Picatio.	477
πιλίδιον & πῖλος quid.	104. 440
πῖλος Cervisia.	132
Pirene fons.	408
Piso Calphurnius.	327
Pistrix.	134
Plastinx.	390
πλόκαμοι, πλόκοι.	434
ποκάδες.	431
Polycleti Statuarii dictum.	242
Porcus Laribus immolatus ab infanis.	222
Posticæ partes Plutoni sacræ.	234
πρᾶς quid Galeno.	176
Præcipiti vere.	66
Præstites.	358
Priamus antea Podarces. 49. rafus olim in signum calamitatum. 455. inde πελαμωθῆναι.	ibid.
Pristis pro pisce & navi.	134. &c.
προκόττα tonsuræ genus.	539
Propenduli.	432
Ψῆφοι ἀναιρέσσαι, μέλαιναι, τετρημέναι nigri, ἀτρητοι, λευκαι, σώζεσσαι, ἐλεῦσαι albi calculi dicti.	103
Præconum munus. 317. &c. novem erant in exercitu Græcorum.	320
Promulsis.	290
Pterelai aurea coma.	506
Ptolemaeus barbaros libros converti curavit.	282
Pubentes herbæ quæ Virgilio. 495. pueri cirrati & capillati. 496. pueros & puellas decent crines. 497	
Pulegiatum.	410
Purpurarum vestium tria genera. 77. purpura unde.	78
Pygmæi	

Pygmæi.	214
Pyrallis columbae genus.	344
Pyrricha armata.	18
Pythagoras aram Apollinis genitoris adoravit.	67.
eius metempsychosis.	186, in pavonem mutatio.
187. à Zora sua hausit.	282. trigni orthogonii
inventor.	286. Hecatomben immolat.
Pythagoræ mos in excitanda discipuli tarditate.	293
Pythagoræ cupresso abilinent.	68. olim tonsi.
	515

Q.

Quadrigam alis obtegens musca.	25
Quartanæ Saturni filiae.	139
Quassabundus.	221. quatere quid.

R.

Radi barba quando primum cœpit.	451.
radi mentum vetus mos unde fluxerit.	456
Rasus Augustus. Dionysius.	450.
Alexander.	451
Sampson.	458
Rasi Nazaræi.	441.
Servi.	446.
Ruteni & Sarmatæ.	
Alani.	Scythæ.
447.	Riphæi.
Britanni.	448.
Tarentini.	Japygæ.
451.	Ægyptii, à mortuo Api.
Biblîi in Sacris Adonidis.	456.
	457
Rasura & tonsura confunduntur.	440.
441.	Rasura
Levit : Sacerdotum.	442.
Ægyptiorum sacrificiorum.	443.
Iſiacorum cultorum.	444.
Samanæorum.	ibid.
Rasura est servilis.	446.
motionum propria.	448.
mollitiei damnata.	449.
ignominiosa,	& Scri.
repugnans.	452.
453.	significat calamitates & damna.
454.	457.
tamen aliquando salubris,	& morbis medens.
	473
Rasura circularis ab Aniceto instituta.	445.
quadrangle rasura Simonis Magi.	ibid.
Rasuræ somnium.	456
Sabiniti sacrifici æneis cultus in radendo usi.	445.

Rhodii vetuerunt quenquam radi.	464.	Byzantii novaculae edicto sustulere.	<i>ibid.</i>
Recoctus quid.	273.	Recoquere.	274
Redimicula aurea.			551
Regem conviviorum sortiri.			102
Rei criminis alicujus capillum summittebant.			513
Renes Veneri tribuuntur.			234
Reticulum.			550
Rhinocera loci nomen.	271.	Rhinocolura. Rhinocerata. 270. unde.	<i>ibid.</i>
Rhodos è mari emersit.	205.	aureo imbri perfusa.	
207. ejus varia cognomenta.			206
Rotæ supplicium.	197.	Rota idem quod Fiduciae.	
			199

S.

Sabaja potus.	127		
Sacerdotum tonsuræ genus.	539		
Sacerdotum duo genera.	174.	Sacerdotum Levitic.	
Ægypt. Isiacorum &c. rasura.		442. &c.	
Samanæi Philosophi.	179.	deradebant pilos.	444
Samium quid.			116. 120
Sampsonis capillus.	511.	Sampson rafus.	458
Sandyx.			192
Sardanapalus rafus inter fœminas latet.	472.	in morte vir.	<i>ibid.</i>
Saturnia dicta Italia.			72
Saturnius versus.			37
Satyri hirti.			505
ταφιον tonsuræ genus.			537
Scazon.			53
Scema & triobolus. prov.			292
Scipio Æmilianus cur barbam raserit.			471
Scolion carmen, quod & unde 152. &c. Scolia epigrammata.			161
Scro-			

Scrobuli.	75	
Scytale Laconica.	236	
Scytharum ritus in supplicando.	122	
Seleucus barba vocatus.	469	
Semioboli spatio descriptum integrum Symbolum Apostolorum, & principium Euang. Joannis.	26	
Senescente hyeme.	66	
Servi Grecorum rasii. 446. manumitendi rasis capi- tibus Prætorem adibant, & virgula pulsati servi- tum exuebant.	<i>ibid.</i>	
Servilius lacus ubi Romæ. 109. quid Ciceroni.	<i>ibid.</i>	
Servilius glaucia.	<i>ibid.</i> & 110. 111	
in Sesanii semine cælati versus integri Homeris.	25	
Setabes populi. Setabinum linum. Setaba sudaria.	262	
Siritæ pictis vestibus usi.	41	
Sirius Stella unde dicta. 20. 21. 22. Sirius pro sole.	<i>ibid.</i>	
reiæ astra.	<i>ibid.</i> habet duas stellas. 23	
Sicyonii tyranni albis mulis invecti.	39	
Siphnian talus.	86	
Sitella.	103	
Socrates barbatus.	466	
Socratis rationes comparatæ olim cubis.	93	
Somni ænigma.	378	
Somniorum conjectores. 57. interpretes, qui.	53	
Sors. 97. Mercurio attributa.	<i>ibid.</i> Magistratus sorte electi. judices conscribi soliti. 98. Sortitio per lite- rarum elementa. sorte electi Consules, Proconsu- les &c. Legati, cursuri. 99 luctaturi. 100. portarum stationes sortiebantur duces argivi ad Thebas.	<i>ibid.</i>
& loca in naval i certamine. miles sortito excubabat. agrorum culturam sortiebantur. Studiosi quoque sortiti de proponendis quæstiunculis. 101. symposi- arches sorte ductus. 102. Sortitio Αρχιποστας. 94. Sortium Deæ Teniræ dictæ. 102. sortes capitales	olim	

olim foliis inscriptæ à judicibus.	<i>ibid.</i>
πεῖρε & Spira quid.	564. 565
Spiritabile.	247
Stesichorus octadem designat.	94
Strenia Dea, ejus lucus. de Strenis earumque origine.	414. 415
succidens emplastri genus.	235
Supercilia Junoni sacra.	233
Superianus sophista tricenarius literas didicit.	254
Supplicandi varii modi apud diversas gentes.	121.
& seqq.	
Sympoſiarchæ ius, sortitio.	102
Sympullum, Sympuvium, Sympinium.	115. &c.
Sus foli & Lunæ inimica existimata Ägyptiis.	362.
Lunæ immolata. <i>ibid.</i> in Eleusiniis ab atheniensibus mactata. <i>ibid.</i> suem argivi Veneri immolant.	364.
Sus Veneri invisa. <i>ibid.</i> cur abstinuerint suilla Ägyptii rationes diversæ.	361.
nuptias olim prisci reges auspicabantur à cælo porco.	363.
etymon Græcæ vocis.	<i>ibid.</i>
T.	
T Ali pedum Thetidi sacrati.	234.
eorum communio cum genitalibus membris.	235
Talus, qui.	84. &c.
tali in sacris deorum mensis repositi.	86.
talus Siphnius.	<i>ibid.</i>
Demetrius talis aureis donatus.	96
Taras conditor Tarenti.	31.
delphino insidens.	32
Tarentum Herculeum cur Virgilio.	30. 31.
Tarentinum numisma.	32
Taurus pro tauriformi nave.	295
Telmisseni somniorum conjectores.	58
Teniræ Dex sortium.	102
Terræmotuum species variæ.	203. & seqq.
Terpander ὅρθιον invenit.	162.
scolii inventor.	<i>ibid.</i>
Tesse-	

Tesseratii Iudi descriptio.	86.	& seqq.
Testulæ conversio. prov.	312	
Thebae ἐπταπυλοι.	39	
Theseus ostracismo ejectus.	103.	309. convicio Virgo vocatus.
Thessalicus galerus.	105	
Thiomadas.	214	
Thucydides Oloræ filius.	17.	ejus opera octies descripsit Demosthenes.
Tibiæ in conviviis usus.	163	
Timotheus tibicen.	163	
Tinctura capillorum &c.	552	
Tintinnabula, vide campana. de eorum variis in rebus usu.	177.	& seqq.
Tonsura & rasura confunduntur.	440.	441. tonsura virum decet.
tondere comam, idem quod togam virilem sumere.	503	511. tondere comas, est signum integratæ & lætitiae.
512.	513.	tonsura est salubris, & morbis opitulatur.
ibid.		augurium bonum.
tonderi cute tenus.	514.	tonsura approbata ab Hieronymo.
tonsæ cute tenus M. Antoninus,	516.	Athletæ &c.
515.	in luctu olim capita tonsa & in funere.	
523.	& seqq.	consuræ genera.
534.	&c.	tonsura Hætorea.
538.		tonsura Hunnica.
Tribacca Margarita.	360	
Tricæ, unde.	431.	τρίχες.
Tripodes, id est lebetes tribus pedibus innixi, vi-		ibid.
ctoribus, ut præmia, propositi.	80.	Libero Patri
saci.	82.	duo genera tripodum.
Triton concham sonat. vector Veneris.	280	
Triumphantes albis equis invecti.	40	
Turrita coma.	549	
Tyranni Sicyonii olim mulis albis vehi soliti.	39	

Vaha-

V.

- V**Ahalis fluvius. 230
Valus color. 232. Valus Equus Belizarii. ibid.
Vasa Salmia quamdiu in usu fuerint. 116. &c. Vasa
 Lustrica. 194. aquæ plena apud atrii januam po-
 sita, unde à mortuo egredientes, expiationis ergo
 adspargebantur. 195
Vellere pilos olim in usu. 478. infame. ibid.
Venus concha vœcta. 279. barbata culta. 469
Vestalium virginum crinis ad arborem Capillatam
 deferebatur consecrandus. 510. canis senum oper-
 ræ vestales. 581
Vestes pictæ, ἀνθίσταται & ἀνθηποι. 41. illis scorta
 usa. ibid. pictis vestibus & usus Bacchus. ibid. Ve-
 stes quadratæ Persarum. 42. Græcorum. 43. Ve-
 stium purpurearum tria genera. 77
Vindicta, virgula. unde dicta. 446
Vinalia celebrata quando & à quibus. 511
Vinum factitium. 127. Vinum myrinum. 313
Virgilii tarditas in scribendo. 240
Visus miracula quædam. 25. 26
Vis major quæ. 372
Vittæ religata coma. 551.
Unguentis delibuti molles. 555. unguentum folia-
 tum. 556. Marcelianum. ibid.
Uranius Syrus. 12. 14
Urnæ binæ una mortis, altera misericordiæ. 103
Uvæ Apyrenæ. 410

Z.

- Z**onæ illarum descriptio & natura. 146. & seqq.
Zythum quid differat à cerevisia. 127. & seqq.

ERRATA.

Pag.	lin.		Emenda
36	10.	X	fetur.
404	21.		atrox.
484	4.		Ligur.

